Nordenskiölds rejse omkring Asien og Europa

Förord till den elektroniska utgåvan

Dette verk af **Andreas Peter Hovgaard** (1853-1910) er digitalisert i januar 2011 af University of Toronto og anpasset for Projekt Runeberg i juli 2013 av Ralph E.

Detta verk kan läsas såsom en uppslagen bok i färg på Internet Archive.

VEGA'S ROUTE OMKRING ASIEN OG EVROPA.NORDENSKIÖLD REJSE

OMKRING

ASIEN O Gr EUROPA.

POPULAIRT FREMSTILLET EFTER MINE DAGBØGER

af

A. HOVGAARD,

PREMIERLIEUTENANT t DEN KGL. DANSKE MARINE, MEDLEM AF VEGA-EXPED1TIONEN.

Med 3 Kaart, 24 Tontryk og 22 1 Texten indtrykte Billeder.

FORLAGSBUREAUET I KJØBENHAVN.

(o. h. delbanco. g. e. c. gad. f. hegel. c. c. lose.) THIELES BOGTRYKKERI.

I 88l.*A E Nordenskiöld*NORDOSTPASSAGENS FØRSTE BESEJLER

Professor, Dr. phil. m. m.

FRIHERRE A. E. NORDENSKIÖLD

TILEGNES DENNE SKILDRING

MED BEUNDRING OG TAKNEMMELIGHED

AF

Forfatteren.

FORORD.

Denne lille Bog begynder jeg med at bringe mine Kammerater paa »Vega« min hjerteligste Tak for de to behagelige, uforglemmelige Aar, som jeg tilbragte i deres Selskab.

Bladene have allerede indeholdt lange Beretninger om vor Rejse omkring Asien og Europa, og Expeditionens Chef har udgivet et større Værk om Nordostpassagen; men jeg har dog troet, at en kort sammenfattet populair Fremstilling vilde finde sit Publicum.

En populair Fremstilling har altid sine Mangler, idet den for en stor Deel maa afholde sig fra at gaae nærmere ind paa de videnskabeligt Resultater, der ofte ere det Vigtigste ved hele Rejsen, men som i Reglen kun have Interesse

for Fagmanden. Jeg har i denne Bog holdt mig til det mere Almindelige, til de forskjellige Indtryk, jeg modtog under Rejsen, og jeg har sammenstillet denne med tidligere Rejser i det sibiriske Iishav; dog har baade Pladsen og Frygten for at trætte Læseren afholdt mig fra at fremstille disse saa udførlig, som jeg kunde have ønsket.

Bogen indeholder ingen spændende, nervepirrende Beretninger om utrolige Farer og Besværligheder, thi Alt gik, skjøndtundertiden med lidt Besvær, sin jævne rolige Gang, og dette skyldes for største Delen den udmærkede Maade, hvorpaa Nordenskiöld og Palander havde forberedt og organiseret Alt; derved blev det muligt at overvinde de Vanskeligheder, som forst Isen og senere Kulde og Mørke beredte os ved Udførelsen af vore Arbejder, og uden disse Mænds rige Erfaringer, støttede af Hs. Majestæt Kong Oscars, Dr. Oscar Dickson's og Hr. Alexander Sibiriakoff's Gavmildhed og Iver for Videnskaben, vilde »Vega« næppe nogensinde have naaet sit Maal.

Forfatteren.

*

INDHOLDSFORTEGNELSE

Fortegnelse over Illustrationer og Kort.

Sida

INDLEDNING.

Willoughby. — Chancellor. — Burrough. — Pet og Jackman. — Hollændernes tre Rejser. — Barentz's Overvintring. — Hudson. — Bosman. — Lamartiniére. — Wood. — Cook. — Weyprecht og Payer.

Kun Tomme for Tomme og under møjsommelig Kamp imod Iis, Kulde og Mørke have Nordeuropas Opdagere loftet Sløret, som hvilede over Continenternes Nordkyster; hvert Forbjerg, hver 0 taler om heltemodige Anstrengelser, om Savn og Opoffrelser; imedens Opdagerne i sydlige, varme og rige Lande let vandt Rigdom og Magt, vendte Polarfarerne som oftest tilbage med skuffet Haab, i heldigste Tilfælde med Underretningen om at have udvidet vor geo-graphiske Kundskab ved Opdagelsen af nogle faa Qvadrat-mile hidtil ukjendt og i Virkeligheden ubrugeligt Land. Den første Anledning til disse Rejser, som saa ihærdig ere foretagne gjennem tre Aarhundreder, var Haabet om at finde en Vej til Indien og China. Medens man til visse Tider antog, at en saadan fandtes nordfor Amerika, søgte man til andre Tider at sejle nordenom den gamle Verden, ja Forsøg gjordes endog paa at naae det stille Ocean ved at sejle over Nordpolen. Fra England forsøgte man først Nordostpassagen, hvilket førte til det nordlige Ruslands Opdagelse; men Planen at naae China ad denne Vej blev snart opgiven, og man vendte sine Anstrengelser mod Nord og Nordvest. I de østlige Farvande afløstes Engelskmændene af Hollænderne,

der under den heltemodige Barentz gjorde tre Forsøg paa ad denne Vej at naae det forjættede Land; men det var forgjæves, og alle Fremskridt standsedes ved »den store Iiskjælder«: , en Benævnelse, som endnu for 10 Aar siden brugtes om det kariske Hav. Der henløb nu over et Hundredaar, under hvilket Mænd som Hudson, Fox, Baffin, Davis og mange Flere trængte frem mod Nord og Nordvest. Ved hollandske Hvalfangeres Beretninger opfriskedes Tanken om en farbar Nordostpassage atter i England; men, da Ophavsmanden til og Føreren for den udsendte Expedition efter sin Hjemkomst paa det Kraftigste bekæmpede Muligheden af en saadan Vej, gik Tanken snart i Glemmebogen. Først de norske Fangstmænds Fremskridt i det kariske Hav i Slutningen af forrige Aarti bragte igjen Spørgsmaalet paa Bane og gav Anledning til den østerrig-ungarske Expedition; denne, der førte til den vigtige Opdagelse af Franz-Josephs Land, bragte imidlertid ikke Spørgsmaalet om Nordostpassagens Farbarhed sin Løsning nærmere. Først nu har Nordenskiöld fuldstændig løst Opgaven, efter at han 1875 og 1876 havde foretaget sine to dristige Rejser til Jenisejs Munding, der kunne betragtes som Recognoscerings - Togter for Vega-Expeditionen, og saaledes er endelig et af de Spørgsmaal, som gav det første Stød til Rejser i de ugjæstfrie Polaregne, blevet opklaret.

Man kan 1111 spørge, hvortil nytte alle de Offre, som ere bragte, og hvortil nytter det, at man har seet Muligheden af at bringe et Skib ad denne Vej fra det ene Ocean til det andet? Den vil jo dog aldrig blive benyttet. Dette vil Fremtiden vise, og det er umuligt nu at fælde nogen Dom derover; jeg vil kun minde om den Bemærkning, hvormed Pigafetta, Magelhans Secretair, afslutter Beretningen om den förste Jordomsejling: Denne Rejse er saa besværlig og farefuld , at det næppe er rimeligt, at den nogensinde bliver gjentaget. l.idet anede han, hvor let man halvfjerde Hundred-Willoughby.

aar senere sejler rundt om Jorden. Vi sige nu om Nordost-passagen, hvad han sagde om en Jordomsejling; men Ingen veed, hvad der er forbeholdt kommende Slægter.

Allerede 1527 havde en Kjobmand i Bristol, Robert Thorne, foreslaaet sine Landsmænd at sejle til China og Japan ad Nordostpassagen; men det var først ved Sebastian Cabots Anstrengelser, at en saadan Rejse blev forsøgt. Han paastod, at man ved at sejle nordenom Norge og finde et Stræde, der svarede til Magelhans-Strædet, kunde komme til Indien og China og saaledes med Held concurrere med Spanien og Portugal. Han fik samlet endeel Kjøbmænd i London, der tilligemed nogle andre Personer dannede et Selskab med ham selv til Formand, og dette Selskab, der kaldte sig »The Mysterv, Company and Fellowship of mer-chant Adventurers for the Discover}7 of unknown lands etc.«, udrustede 1552 og 1553 paa det Omhyggeligste tre Skibe, »Bona Esperanza« paa 120 Tons, »Edward Bonaventura« paa 160 Tons og »Bona Confidentia« paa 90 Tons. Da Cabot selv var for gammel til at tage Commandoen over Expeditionen, blev denne betroet til Sir Hugh Willoughby med Richard Chancellor til Næstcommanderende. Expeditionen, der var provianteret for 18 Maaneder, kostede den for hiin Tid umaadelige Sum af 6000 Pd. Sterl. Som Exempel paa, hvilke besynderlige Begreber man dengang havde, skal nævnes, at Sir Hugh i sin Instrux advaredes imod svømmende, nøgne Menneskeædere, som han maatte være beredt paa at møde saavel i Havet som paa Floderne; han fik An-befalingsbreve og Gaver med til de sararaceniske Fyrster, som man meente, at han vilde komme i Berøring med hinsides Obj, og flere Kjøbmænd fulgte med Expeditionen for at knytte Handelsforbindelser i de nye Lande.

Den 21 de Maj forlod Expeditionen England, men allerede den 30te Juli bleve to af Skibene. »Bona Esperanza«, hvorpaa Sir Hugh havde hejst sit Flag, og ^Bona Confidentia«,

tørt af Cornelius Durforth, i en Storm skilte fra det tredie Skib, hvorpaa Chancellor befandt sig. Willoughbys Skibe bleve drevne langt mod Nord, og den 24de August fik han Land isigte; ved dette, der rimeligviis har været Gaase-landet paa Novaja Zemlia, laa der store Iismasser, og Sir Hugh vendte derfor igjen mod Vest for at finde en Overvintringsplads. Den 3die September saae han første Gang Ruslands Kyst, paa hvilken han landede. Den 14de Septbr, landede han atter paa Laplands Kyst ved Øen Nokujeff og stod nu sydosthen langs Kysten for at finde en Havn. I Nærheden af Swiatoj Noss, efter Lütke i Warsina Flodens Munding, maatte han imidlertid gaae til Ankers for at vente paa gunstigere Vind; men her overraskede Vinteren ham, og han frøs inde.

Imidlertid var Chanchellor, heldigere end sin Chef, lykkelig kommen ind i det hvide Hav med det tredie Skib »Edvard Bonaventura«, efter at han i Vardøhus, det aftalte Mødested, forgjæves havde ventet en heel Uge paa de Andre. Ved Nenocksa traf han første Gang sammen med Russere, og, idet han nu overtog en Gesandts Rolle, rejste han ned ad Malokurje og Dwina til Cholmogoru, hvorfra der sendtes Bud til Czaren om Engelskmændenes Komme. Paa Myndighedernes Foranstaltning blev Chancellors Skib bragt i en sikker Vinterhavn i Unabugten vestfor Nenocksa, og den 3die December rejste Chancellor sydpaa for at besøge Czaren, hvis Indbydelse mødte ham paa Vejen til Moskva.

Sir Hugh forberedte sig imidlertid til at overvintre, men dette var ingenlunde nogen let Sag; thi i England havde man dengang ingen Anelse om, hvad en russisk Vinter vilde sige. Ombord i Skibene fandtes saaledes ingen Pelsklæder, og, da Egnen var fuldstændig blottet for Træer, fattedes der Brændsel, og Mandskabet led

forfærdelig. Strax efter at være kommen til Land sendte han tre Partier i forskjellige Retninger ind 1 Landet for at opsøge Indbyggerne; men deChancellor.

vendte tilbage efter 3 til 4 Dages Fraværelse uden Resultat; thi alle de Fiskere, der om Sommeren leve ved Kysten, trække sig ved Efteraarets Komme langt ind i Landet. Da Solen snart fuldstændig forlod dem, tabte Engelskmændene aldeles Modet, og de fleste dode under Vinternatten. Ved Underskrift af Sir Hugh er det oplyst, at han endnu var ilive i Slutningen af Januar, og han har saaledes oplevet Solens Tilbagekomst; men hvilket Rædselssyn har den ikke beskinnet? To indefrosne Skibe, fulde af stivnede Lig, næppe synlige i Sneen, der var foget om dem; nogle faa halvdode Mennesker, der med Fortvivlelsen malet i deres Ansigter krobe omkring, ventende paa den samme Skjæbne, som allerede havde frigjort de fleste af deres Kammerater for de frygteligste Lidelser. Og de deelte Alle samme Skjæbne; da Fiskerne i Foraaret 1554 vendte tilbage til Kysten, fandt de ikke et eneste levende Væsen ombord i Skibene, thi Kulden og Skjorbugen havde dræbt dem Alle. Da Czar Ivan Vasilje-vitsoh af Chancellor blev underrettet 0111 denne Ulykke, befalede han Dwina-Gouverneuren at lade Alt, hvad der fandtes i Skibene bringe til Cholmogoru og der lade det opbevare under Segl; dette udførtes i Foraaret 1555.

Chancellor, der i Moskva havde udvirket Tilladelse for engelske Kjøbmænd til at handle paa Rusland, vendte i Sommeren 1554 tilbage til England med Breve og Gaver fra Czaren til Kong Edvard VI.; denne var imidlertid død, men Dronning Maria sendte næste Aar, 1555, atter Chancellor som Gesandt til Czaren. I London dannedes strax et Selskab, der i en Parlamentsact kaldtes: »Fellowship of Eng-lish Merchants for Discovery of new Trådes«, hvilken Titel det endnu bærer, skjøndt det er bedre kjendt under Navn af Muscovy« eller Russian Company«. Dette sendte Agenter med »Edward Bonaventura«, der overførte Chancellor og, efter at have landsat ham og Kjøbmændene i Nenocksa, vendte tilbage til England, medførende Willoughbys Lig

Næste Aar, 1556, sendtes »Edward Bonaventura« for tredie Gang til det hvide Hav sammen med et mindre Skib »Philip and Mary«, deels for at hente Chancellor, deels med nye Besætninger til Willoughbys Skibe. Med »Edward Bonaventura«, der ligesom forrige Aar fortes af John Buckland, fulgte Stephen Burrough, der efter Cabots Forslag i Vardøhus skulde tage Commando over »the Searchthrift« og med denne foretage en Opdagelsesrejse osterpaa, samt i ethvert Tilfælde soge at naae Obs Munding. Denne Rejse skal senere omtales.

Den 12te August forlode de to ovennævnte Skibe tilligemed Willoughbys Skibe det hvide Hav. Chancellor var ombord paa Edward Bonaventura« tilligemed Bojaren af Vologda, Nepeja, der var Czarens Gesandt til Dronning Maria; desuden medfulgte nogle russiske Kjøbmænd. Under en Storm bleve Skibene splittede ad, og de to gik under med Mand og Muus; Philip and Mary« kom næste Sommer til England efter at have tilbragt Vinteren i Trondhjem, og kun Edward Bonaventura« lykkedes det samme Sommer at naae Englands Kyster, men her forliste det. Chancellor og flere af den russiske Gesandts Folge druknede, men denne selv saavel som John Buckland bleve reddede, medens hele den rige Last og Gaverne til Dronningen gik tabt.

Som ovenfor nævnt havde Stephen Burrough i Vardøhus taget Commando over the Searchthrift«, der ikke var stort andet end en Dæksbaad. Med denne styrede han dristig osterpaa og kom den 9de Juni til Kola, hvor han traf nogle russiske Fiskerfartøjer, med hvilke han fulgtes osterpaa til Pechsjora. Herfra fortsatte han alene sin Rejse og fik den 25de Juli nogle Øer isigte, som han efter Dagens Helgen kaldte »St. James his islands«, og hvis Brede han angav til 70" 42' N. Den næste Dag krydsede han vesterpaa langs Kysten af Novaja Zemlias Sydende, hvor han modte en russisk Fisker; denne fortalte ham, at han nu var kommenI

nordenfor det Stræde, der skulde fore ham til Ob, at det Land, de vare ved, kaldtes Novaja Zemlia o: det nye Land, og at der fandtes de hojeste Bjerge paa Jorden; »dog'», tilfojer Burrough forsigtig, »jeg selv saae dem ikke«. Den 31te Juli gik Burrough til Ankers ved Wajgatsch-Øen, og nogle Dage senere var han sammen med

Russeren i Land paa Bohvanskoj Noss, Øens Nordostspids, hvor han saae en samojedisk Offerhøj, ganske lig den paa Øens Sydvestspids, der bærer samme Navn, og som senere blev besøgt saavel af Hollænderne som af os under Vega-Expeditionen. Strædet, som Russeren havde viist ham, og som Engelskmændene senere kaldte Burrough Strait (den kariske Port), var imidlertid spærret af Iis, saa at Burrough opgav Forsøget paa at trænge igjennem r dette Aar. Plan gik derfor til det hvide Plav for at overvintre, da det var hans Plan næste Aar at fortsætte Rejsen østerpaa; dette kom dog aldrig til Udførelse, og efter at have foretaget nogle Opmaalinger ved det hvide Havs Kyster vendte han i Sommeren 1557 tilbage til England. Zorgdrager og Adelung berette, at Burrough har naaet 8o° 7' n. Brede; men i Følge Li.tkes Mening hviler dette paa en Fejltagelse.

I flere Aar efter Burroughs Rejse synes »Muscovy Company« fortrinsviis at have havt sin Opmærksomhed henvendt paa Plandelen paa det hvide Hav og derfra over Land at have staaet i Forbindelse med Fastlandets indre Egne, saavel i Europa som i Asien. Dog opgav det ikke Planen om at finde Nordostpassagen og ad denne at naae China. Tværtimod sees det af endnu bevarede Instruxer, givne af Com-pagniet til to af det udrustede Expeditioner, at det hverken tabte denne Plan afsigte, ej heller forsømte at gjøre Forsøg paa at virkeliggjøre, hvad der havde været det oprindelige Formaal ved Selskabets Stiftelse.

Den første af disse Expeditioner udrustedes 1568, og dens Ledere vare James Bassendine, James Woodcocke og Richard Browne; Planen var at foretage en OpdagelsesrejseXVIII

langs med den russiske Kyst fra Petschoras Munding øster-efter. Om dette Foretagende foreligger der aldeles ingen Oplysninger undtagen, som ovenfor nævnt, den Instrux, der blev medgivet Lederne; det er saaledes umuligt at sige, hvorledes dens Skjæbne var. Selve Instruxen er meget interessant, da den viser, paa hvilket Standpunct Kjendskabet til disse Egne stod for 300 Aar siden, men den turde være for vidtløftig til at faae Plads her. Den findes aftrykt i Hakluyt, »Principal Navigations«.

Den anden af de omtalte Expeditioner fandt Sted 1580 under Pet og Jackman. De fik samme Instrux som Bassendine og hans Ledsagere og sejlede den 31te Mai fra Harwich i to smaa Skibe, »George« paa 40 Tons, ført af Pet, med en Besætning af 9 Mand og en Dreng, og »William« paa 20 Tons, ført af Jackman, med en Besætning af 5 Mand og en Dreng. Den 23de Juni naaede de Vardø, som de forlode sammen den 30te Juni; men allerede næste Dag maatte Jackman gaae tilbage til Vardø for at reparere et Havari paa Roret. Pet stod nu alene østerpaa, følgende Wil-loughby's Route, indtil han den 4de Juli saae Land paa 710 38' n. Brede. Han stod da sydpaa, stadig holdende Kysten isigte, men kunde ikke nærme sig den paa Grund af Iis. Den 10de Juli nærmede han sig Kysten af Wajgatsch Øen og landede paa en lille O i Nærheden for at fylde Vand og Brænde. Her forblev han til den 14de Juli, da han lettede og stod nordvesthen, i den Hensigt at naae Burrough Strait; men, da det varede temmelig længe,-inden han naaede noget Stræde, troede han, at han var ved Novaja Zemlias Kyst, og stod derfor atter sydpaa; heri tog han imidlertid fejl og forfejlede saaledes Burrough Strait. Efter i et Par Dage at have staaet sydvesthen, naaede han den 17de Juli Petschoras Munding, hvorfra han atter tog østlig Cours, og den 18de Juli naaede han Wajgatsch-Øens Sydspids. Næste Dag sejlede han ind i Strædet mellem denne 0 ogPet og Jackman.

Fastlandet, som efter ham i England kaldtes Pet Strait. I de næste Dage søgte Pet at staa østerpaa, idet han i Folge sin Instrux stadig holdt Samoj'edernes Land isigte om Styrbord; men Isen lagde ham store Hindringer i Vejen, og tilsidst blev han nodt til at sejle ind i den for, om mulig, at gjennembryde den og finde en Passage nordenfor den, men fandt heller ikke her aabent Vand. Imidlertid havde Jackman og hans lille Besætning tappert fulgt efter Pet med deres skrobelige Baad, og om Morgenen den 15de Juli samledes de to Skibe atter, »William« dog i en saadan Tilstand, at den maatte have Hjælp fra »George«. Begge Skibene sejlede nu nordpaa, men, jo længere de trængte frem, des tættere blev Isen. Da de tilsidst indsaae Umuligheden af at trænge frem saavel mod Nord som mod Øst, bleve de den 28de Juli enige om at søge tilbage til Wajgatsch-Øen og der see Tiden an; allerede samme Dag tiltraadte de Tilbagevejen, varpende fra det ene Iisstykke til det andet, medens Isen var saa høj, at de end

ikke fra Mastetoppen kunde see over den. Først efter de største Farer og Besværligheder kom de den 15te August ud af Isen, der dog igjen naaede dem den følgende Dag omtrent ud for Wajgatsch-Øens Sydspids. Opgivende alt Haab om at naae deres Maal, stode de gjennem Pet Strait og tiltraadte Hjemrejsen til England; men efter et Par Dages Sejlads skiltes de fra hinanden for aldrig mere at modes; Pet naaede i Sikkerhed Radcliff den 26de December, medens Jackman maatte løbe ind i en norsk Havn for at overvintre. Næste Aar i Februar lob han ud fra denne for at sejle hjem, men forsvandt sporlos.

Uagtet disse to Expeditioner saaledes ikke gave noget Resultat, synes det dog, som om det russiske Compagni ikke heelt har opgivet sine Forsøg i denne Retning; af nogle ældre Documenter (»Purchas his Pilgrimmes«, vol. III) fremgaaer saaledes, at et engelsk Skib 1584 har passeret det kariske Hav og trængt frem til Obs Munding, hvor det ledXX

Skibbrud, og dets Besætning blev myrdet af de Indfødte. Af samme Document fremgaaer, at en vis Antonius Marsh paastaaer at have kjendt en Passage mellem, hvad han kalder Mathews Land og Nova Zemja, hvilket ikke kan være Andet end det af Rosmysslofif 1768—69 opdagede Matoschkin-Schar; Dr. Hamel mener ogsaa, at Marsh har kjendt dette Stræde.

Imidlertid havde Nederlænderne allerede 1578 begyndt at handle paa det nordlige Rusland, men der hersker stor Uklarhed over deres første Opdagelser i disse Egne. Af flere Søfarere omtales Oliver Bruneli, rimeligviis Belgier af Fødsel; Hudson nævner ham som Opdager af Costin Sarch, en Vig paa Novaja Zemlias Vestkyst, som han haabede skulde føre ham ind i det kariske Hav; saaledes omtales han ogsaa af Gerrit de Veer, men forresten foreligger der intet Bestemt 0111 hans Rejse, der rimeligviis er bleven foretagen 1581.

Først om de senere Rejser har man paalidelige Underretninger. Blandt de mest fremragende nederlandske Kjøbmænd, som handlede paa det hvide Hav, var Balthazar Moucheron i Middelburg. Han flk 1593 den Idee at udruste to Skibe paa omtrent 100 Tons, væbnede og provianterede for 8 Maaneder, for at forsøge at naae China ad Nordostpassagen. De to Skibe, der saaledes udrustedes, vare »Swane« fra Byen Ter Veere i Zeelandt, ført af Cornelis Corneliszoon Nay, en Borger fra Enkhuysen, som i nogle Aar havde sejlet paa Rusland i Mucherons Tjeneste og var vei kjendt paa Europas nordlige Kyster; det andet Skib var »Mercurius« fra Enkhuysen, ført af Brant Tetgales, en dygtig og erfaren Sømand. Som Supercargo og Tolk var ombord paa »Swane« François de la Dale, og paa »Mercurius« Jan Huyghen van Linschoten, der fik det særlige Hverv at udgive en Beretning om Rejsen, naar denne var endt.Hollændernes første Rejse.

XXI

Disse Skridt af Kjobmændene fra Middelburgh og Enk-huysen bevægede Amsterdammerne til ligeledes at forsøge deres Lykke paa den nye Handelsvej; men istedenfor at søge Vejen til China mellem Novaja Zenilia og Fastlandet, besluttede de paa den berømte Kosmograph og Astronom Plancius's Raad at sende deres Skibe nordenom Novaja Zemlia, hvilket skulde være en langt lettere Passage. Med Understøttelse af Admiralitetet udrustedes da et tredie Skib af samme Størrelse som de to andre; det fik ogsaa Navnet »Mercurius«, og Commandoen blev betroet til Willem Barentz, der tillige medtog en Fiskerkvase fra Ter Schelling. Den 14de Juni 1594 laa den lille Flaade samlet ved Huysdemen ved Texel. Nay kaldtes Admiral, da det var Meningen, at alle Skibene skulde følges ad til Øen Kilduin paa Laplands Kyst. Den iste Juli kom Nay dertil, den 2den Juli Tetgales, og endelig den 3die Juli Barentz's to Skibe. Allerede den 9de Juli forlod Barentz Kilduin, idet Aftalen med de andre var, at man skulde vente paa hinanden ved Kilduin til Slutningen af September. Den 12te Juli afgik Nay og Tetgales til Wajgatsch-Øen. Den 14de Juli fik Barentz Novaja Zemlia isigte paa 730 25' n. Brede nær ved et lavt fremspringende Punct, som han kaldte Langenæs, hvorfra han gik nordpaa langs Kysten, indtil han den 20de Juli passerede Cap Nassau. Hidtil havde han ikke mødt nogen Hindring, men om Natten til den 23de kom han ind i umaadelige Driviismasser, og nu begyndte Vanskelighederne. Efter forgjæves at have forsøgt at trænge frem gjennem Isen, befandt han sig den 29de Juli igjen i Nærheden af Cap Nassau. Ikke des mindre gik han atter østerpaa, stadig kæmpende mod Isen, og naaede endelig den 10de August Oranje-Øen. Da han her indsaae

Umuligheden af at trænge videre frem, og da Mandskabet var udmattet af Anstrengelser, besluttede han at vende om, hvilket han iværksatte næste Dag, og den 13de August var han atter ved Cap Nassau. For at komme fra Cap NassauXXVI

til Oranje-Øen og tilbage igjen anvendte Barentz 22 Dage, i hvilken Tid han gjennemsejlede 425 danske Miil eller omtrent Afstanden mellem Cap Nassau og Cap Jakan; i den Tid havde hans Skib vendt 81 Gange. Uden videre Hændelser naaede han den 25de August Matfloe og Dolgoy-Øerne, hvor han modte Nav og Tetgales, der netop vare komne dertil efter gjennem Pet Strait at have sejlet 50 til 60 danske Miil ind i det kariske Hav. Linschoten mener, at de havde været omtrent paa Obs Længde og ikke langt fra Cap Tabin (Tajmyr), det yderste Punct af Tatariet, hvorfra Kysten bojer mod Sydost og Syd til Kongeriget Cathay.« Hele Flaaden sejlede nu samlet hjemad og naaede den 24de September Doggers-Banken, hvorfra hvert Skib gik til sin By.

Uagtet Barentz udentvivl havde naaet en østligere Længde end de Andre, var dette dog ikke den almindelige Mening i Generalstaterne, hvor man var begejstret over, at Naj- og Tetgales efter Linschotens Rapport havde været saa nær ved Cap Tabin, hvor man meente, at alle Vanskeligheder ved Passagen vare overvundne. Sagen var nemlig, at Linschoten forstod at skrive for sig, medens Barentz var den simple Sømand, Handlingens Mand; hans Rejser bleve senere beskrevne af Gerrit de Veer, der deeltog i dem alle tre. De Kjøbmænd, der havde udrustet den förste Expedition, bestemte i Forbindelse med flere, som nu sluttede sig til dem, næste Aar at udsende en stor og veludrustet Flaade, der med det samme skulde afslutte Handelstractater med Kongeriget Chatay og andre Lande, der muligviis kunde opdages paa Rejsen. Flaaden, der bestod af syv Skibe, var fuldlastet med alle Slags Varer, og ligesom forrige Gang var Linschoten og de la Dale Supercargoer og Kjøbmændenes Fuldmægtige i de fremmede Lande. Skibenes Navne vare følgende: > Griffoen« fra Zeelandt, 200 Tons, hvorpaa Admiralen, Nav, havde hejst sit Flag, »Swane« fra Zeelandt, 100 Tons, fort af LambertHollændernes anden Rejse.

Gerritszoon Oom, »Hoope« fra Enkhuysen, en ny Orlogs-pinasse paa 200 Tons, fort af Viceadmiralen, Tetgales, »Mer curius« fra Enkhuysen, 100 Tons, ført af Thomas Willemszoon, »Windthont« fra Amsterdam, en ny Orlogspinasse paa 200Tons, fort af Willem Barentz, Flaadens Navigateur, »Mercurius« fra Amsterdam, 100 Tons, Hartman Janszoon, og endelig en Vlye-boot (et hurtigsejlende mindre Fartøj) fra Rotterdam, 40 Tons, fort af Hendrick Hartmann; dette sidste Skib skulde, naar Flaaden naaede Cap Tabin, vende tilbage med Melding til Nederlandene. Skibene havde alle dobbelt Besætning samt Proviant og Ammunition for 1 L/a Aar. Selvfølgelig opgav Amsterdammerne deres tidligere Plan at gaae nordenom Novaja Zemlia, og alle Skibene skulde denne Gang følges ad hele Vejen.

Søndagen den 12te Juli sejlede Skibene ud af Mars Diep, den 20de August passeredes Nordcap, og den 27de kom de ind i Isen omtrent 12 danske Miil fra Novaja Zemlias Kyst. Den følgende Dag naaede de Matfloe-Øen og den 29de August Jugor Schar, som man paa den forrige Rejse havde givet Navnet Nassauer Strået. Her fandt de Isen uigjennemtrængelig, men besluttede dog at blive liggende paa en Rhed, som de kaldte Traenbay, thi der fandtes lidt aabent Vand, da den laa i Læ af Afgodenhoek (Bolwanskoj Noss). Den 30te August blev der holdt Raad ombord i Admiralskibet, og det besluttedes, at et af de mindre Skibe skulde trænge frem gjennem Strædet for at undersøge Forholdene længere øster-paa, samt at en Afdeling paa 30 til 40 væbnede Mænd skulde gaae tværs over Wajgatsch - Øen i samme Hensigt. Vlyebooten kunde ikke trænge længere frem end til Kruis-hoek, hvor hele Havet fandtes dækket med Iis; men Besætningen trængte over Land frem til Twisthoek uden dog at at møde andre Forhold end ved Kruishoeck. Den Afdeling, der gik tværs over Øen, og som efter de Veers Beretning var 54 Mand stærk, vendte derimod tilbage med gunstigereXXVI

Resultat, idet den ligesom Pet og Jackman havde fundet en aaben Vandrende tæt under Fastlandet. Den 3die September blev Vlyebooten atter sendt ud og vendte tilbage med den Efterretning, at Isen havde sat sig i

Bevægelse, og at Farvandet var reent lige til Twisthoek. Den følgende Dag lettede derfor alle Skibene Anker og sejlede til Twisthoek uden at møde nogen Iis; men kort efter vare de igjen omgivne af denne. Natten tilbragtes tilankers mellem Twisthoek og Kruishoek, og næste Dag gik de tilbage til deres tidligere Ankerplads under Afgodenhoek, hvor de snart bleve indesluttede af Isen, saa at man kunde gaae paa denne fra det ene Skib til det andet.

Admiralen og de andre Officerer havde opgivet alt Haab om at trænge videre frem, hvortil maaskee Besætningernes Knurren bidrog; disse vare trætte af det haarde Arbejde, og, saa kort Expeditionen end var, udbrød dog Skjørbug paa flere af Skibene. Men Barentz, der synes at have udmærket sig ved særlig Udholdenhed og Bestemthed, var ikke tilfreds med at vende om nu; han gik selv over Isen til Fastlandet, samlede Underretninger hos de Indfødte og havde flere Samtaler med Admiralen for at bevæge ham til at see Tiden an, og, da Isen atter begyndte at sætte sig i Bevægelse, varpede han om Morgenen den 12te September med sit Skib ud af Havnen; da Nay og Tetgales saae dette, lettede de ogsaa og satte Sejl til. Resultatet af denne Bevægelse var, at de efter umaadelige Anstrengelser og kæmpende mod Isen om Aftenen den 13de September naaede Staaten Eylandt, hvor de igjen bleve stoppede af Isen. I et nyt Raad hos Admiralen blev det besluttet den næste Dag at gjøre endnu et Forsøg paa at trænge gjennem Isen, men, hvis det ikke lykkedes, da at vende hjem. Besætningerne knurrede endnu højere, især da to Mand den 16de September bleve dræbte af en lis-bjørn, hvilket udbredte en formelig Panik iblandt dem. Endnu modsatte Amsterdammerne sig Hjemrejsen; de foresloge, atHollændernes tredie Rejse.

XXV

idetmindste to Skibe skulde udsætte sig for en Overvintring og benytte Resten af Sommeren til at trænge frem vesten-og nordenom Novaja Zemlia, men de Andre meente, at det var for seent for dette Aar. Den 21de September gjorde Flaaden det sidste samlede Forsøg, dog uden Resultat, og vendte dernæst tilbage til Twisthoek, hvorfra den utrættelige Barentz den 24de September gjorde et sidste mislykket Forsøg med sit Skib alene. Han underskrev nu sammen med de andre Skibschefer et Document, hvori de erklærede Umuligheden af at trænge gjennem Isen, og den følgende Dag tiltraadte de Hjemrejsen; efter et Ophold i Vardø naaede de alle i Sikkerhed Nederlandene i November Maaned.

I Betragtning af, at ogsaa denne Expedition var mislykket, besluttedes det, at der paa Statens Regning ikke skulde gjøres flere Forsøg paa ad Nordostpassagen at trænge frem til China; men man opmuntrede dog alle private Forsøg ved at udsætte en Præmie paa 25,000 Gylden for den, der ad denne Vej naaede det stille Ocean. Da baade Plancius og Barentz vedbleve at hævde Muligheden af at trænge frem nordenom Novaja Zemlia, besluttede Amsterdammerne for egen Regning at udruste en Expedition; denne bestod af to Skibe, hvis Navne ere ukjendte, da de Veer ikke nævner dem; dog veed man, at Barentz's Skib var 80 Tons drægtigt. Det ene blev ført af Jacob van Heemskerck, der tillige var Supercargo, det andet af Jan Corneliszoon Rijp, der havde samme dobbelte Charakteer; Barentz ledsagede Heemskerck som Overstyrmand, og paa samme Skib var ogsaa de Veer, hvem vi skylde Beretningen om denne mærkelige Rejse. Mange have forundret sig over Barentz's underordnede Stilling, og mange Formodninger ere fremkomne; men den egentlige Grund var rimeligviis, at Kjøb-mændene vare bange for, at Barentz skulde gaae for dristig tilværks og udsætte deres Skibe og Ladninger formeget, biot for at naae Maalet. Alligevel vilde de ikke undvære hansXXVI

Hollændernes tredie Rejse.

Erfaring og Dygtighed paa en saa vigtig Expedition, og for ikke at saare ham satte de en Adelsmand over ham, hvorover Barentz som en jævn Sømand efter Tidens Aand ikke kunde beklage sig. Desuagtet viser det sig tydeligt af de Veers Beretning, at Mandskabet stedse betragtede Barentz som den egentlige Leder af Expeditionen, og det var altid til ham, det henvendte sig, naar Faren truede.

Den 18de Mai 1596 sejlede de fra Amsterdam og vare den ilte Juni paa 71" n. Brede. Erfaringen fra de to foregaaende Rejser bragte dem til at holde godt ud fra Land; men efter nogen Tids Sejlads meente Barentz dog, at de maatte holde østligere, hvortil Rijp svarede: »At han ikke havde i Sinde at sejle til Wajgatsch-Øen«;

Barentz gav da efter, og de vedbleve at staae nordpaa. Den 19de Juni kom de til en lille stejl 0 paa 74" 30' n. Brede, som de kaldte Beeren Eylandt, fordi det der lykkedes dem at dræbe en lis-bjørn. Fra Beeren Eylandt fortsatte de deres nordlige Cours, og den 29de Juni saae de atter Land paa 79" 49' n. Br., hvilket de antoge for en Deel af Grønland, medens det i Virkeligheden var Spitsbergens Sydspids. Der er ingen Tvivl om, at Barentz saaledes var den Første, som opdagede Spitsbergen; men derimod næres deelte Meninger om, hvorvidt han ogsaa har omsejlet hele Øgruppen. Dette paastaaes af Dr. Beke, som har oversat de Veers Beretning paa Engelsk, og af Petermann, medens Clements Markham siger, at denne Omsejling kun er udfort eengang, nemlig af den norske Fangstcapitain Carlsen i Aaret 1863. Rimeligviis har Markham Ret, thi paa et Kaart af Hondius, der 1611 blev udgivet af Pontanus og særlig var udarbejdet for at vise Barentz's admiranda navigatio«, sees kun den vestlige og noget af den nordlige Kyst af Spitsbergen, samt Barentz's Cours. Den 11te Juli vare de atter i Nærheden af Beeren Eylandt, og Barentz og Rijp bleve nu igjen uenige om Coursen. Følgen var, at Barentz stod sydpaa, medens Rijp atter stodBarentz's Overvintring.

XXVII

nordpaa; man veed ikke Andet om Rijps senere Færd, end at han vendte tilbage til Fuglecap paa Spitsbergens Vestkyst, hvorfra han vendte om i den Hensigt at følge Barentz. Hvorvidt han gik i denne Retning, vides ikke, men rimeligviis har han snart vendt hjem; det næste Aar var han paa en Handelsrejse til Norge og Kola, hvor han optog Heemskerck og de andre Overlevende fra Barentz's Skib.

Saasnart Barentz var kommen ud af Isen, stod han østerpaa og naaede Novaja Zemlias Kyst paa 74° 40' n. Brede. Følgende Kysten nordpaa passerede han Cap Nassau og Oranje-Øerne og naaede endelig Dobbeltøens Nordostspids. Under Sejladsen langs Kysten, der vender mod Nord og saaledes ligger aaben for hele Polarisens frygtelige Masse, havde han havt at kæmpe med talrige Farer og Besværligheder; flere Gange prøvede han paa at bryde gjennem Pakisen, men denne laa overalt uigjennemtrængelig. Under saadanne Omstændigheder var det umuligt at trænge videre mod Nordost, og Barentz besluttede derfor at holde ned langs Novaja Zemlias Østkyst; men det lykkedes ham ikke at komme længere end til Iishavnen (76° 7' n. Brede og 68" 0. Længde), hvor han den 5te September blev indesluttet af Isen og tvungen til at overvintre. Skibet blev presset højt op fra Vandet, saa at det senere var umuligt at faae det los; der var derfor ikke Tale om at benytte sig af det iisfrie Hav, som under Vinteren og Foraaret flere Gange dannede sig. De 17 dristige Mænd maatte altsaa berede sig til at tilbringe Vinteren i disse ugjæstfrie Egne, og man kan ikke noksom beundre den omsorgsfulde Maade, hvorpaa dette skete, deres Mandstugt og deres faste Beslutning at mode alt det Onde, der kunde hænde dem, med Mod og Sammenhold. Deres Landsmænd kunne i Sandhed være stolte af den Opførsel, som disse kjække Sømænd, de første Europæere, der tilbragte en Vinter i de arktiske Regioner, udviste. Heldigviis fandt de en stor Mængde Drivtommer, og af dette Æmne tillige-XXVIII

Barentz's Overvintring.

med Planker fra Skibet byggede de et Huus paa Stranden, hvorhen de bragte al Proviant og andre Fornødenheder. En Skorsteen blev sat midt paa Huset, et hollandsk Uhr blev ophængt og indrettet til at slaae hver Time. Kojer bleve opstillede langs Væggene, og et Viinfad blev omdannet til Badekar; Lægen foreskrev hyppige Bade som nødvendige for Sundheden. Snart indhyllede Sneestormen Huset i et Tæppe, som forøgede Varmen derinde. I dette Huus tilbragte de nu ti grufulde Maaneder; uagtet de ikke havde ordentlige Midler til at bestemme Kuldegraden, kan man dog slutte af flere Kjendsgjerninger, som de Veer meddeler, at det har været en overordentlig streng Vinter med en, selv for disse Bredegrader usædvanlig Kulde. Deres Hovedsj'ssel var Jagt; flere Bjørne fældedes, og i de opsatte Rævefælder hostede de ogsaa et rigt Bytte. Refractionen iagttoges paa denne Rejse storre end nogensinde; egentlig burde Solen forsvinde den ilte November og komme tilsyne den 16de Februar, men forst den 14de November dukkede den fuldstændigt under Synskredsen, og allerede den 3die Februar kunde de atter glæde sig ved Synet af den.

Som ovenfor nævnt, drev Isen flere Gange bort fra Kysten, men altid blev Skibet staaende ligesom paa Toppen af et lis-bjerg; da Havet i Mai Maaned atter blev sejlbart, sattes Folkene i Arbejde med at gjøre to Baade klare, med

hvilke de uforfærdede Mænd havde i Sinde at forsøge paa at naae Ruslands Kyst. Mærkeligt nok siger Lütke, at Hollænderne fuldstændig undgik Skjørbugen, men dette er ikke Tilfældet; tværtimod døde i Vinterens Lob 3 Mand af denne forfærdelige Sygdom, og, da Baadene endelig den 23de Juni forlode lis-havnen, vare Barentz og endnu en Mand saa angrebne deraf, at de maatte transporteres i deres Kojer. Med stort Besvær kæmpede de sig frem mellem Drivisen og naaede den 30te Juni Iiscap; her lede de det haardest mulige Tab, idet Barentz døde. Paa sin simple rorende Maade siger de Veer:Barentz's Overvintring.

XXVII

»Ham, vi stolede mest paa næst den almægtige Gud, som det nu behagede at berøve os ham; men vi kunne ikke stride mod Gud, saa vi maae give os tilfreds.« Samme Dag dode den anden Syge. Under utallige Farer fortsatte de 12 Overlevende Rejsen vester- og sydpaa langs Novaja Zemlias Kyst, indtil de endelig, efter at have tilbagelagt en Strækning af 400 danske Miil i de smaa, skrøbelige og . aabne Baade, naaede Kola, hvor de ved en mærkelig Hændelse traf Rijp. Med hans Skib forlode de den 27de September Kola og kom den 8de November lykkelig til deres Hjem, hvor man allerede for længe siden havde opgivet Haabet om nogensinde at gjensee dem.

I 275 Aar forblev Barentz's Vinterhuus ubetraadt. Endelig lykkedes det 1871 den norske Fangstcapitain Elling Carlsen, den Samme, som 8 Aar iforvejen havde udført Omsejlingen af Spitsbergen, og som næste Aar forlod Tromsø som Deel-tager i den østerrig-ungarske Expedition, at naae Stedet paa en Fangstrejse. Han fandt Huset fuldstændigt i samme Tilstand, som det var forladt af Hollænderne; over Ildstedet stod endnu Gryden; det gamle hollandske Uhr hang paa Væggen, Badekarret, Hellebarderne, Bøgerne, der havde adspredt dem under den lange Vinternat, og hvoriblandt maa mærkes Mendoza's »Chinas Historie« i hollandsk Oversættelse, som betegnende for det Maal, Barentz havde sat sig, — Alt fandtes paa sin vante Plads, saaledes som det beskrives af de Veer. Omkring Huset laae Dynger af Rensdyr-, Sælhunde-, Bjørne- og Hvalrosbeen. Carlsen medtog alle rorlige Ting, der senere ere kjøbte af den hollandske Regjering. De Jonge har beskrevet disse »Barentz Reliquier«, der nu ere opstillede i Marine-Museet i Haag, hvor der er bygget et Huus, der er aabent fortil og en nøjagtig Efterligning af et gammelt Billede i de Veers Beretning.

Den næste Rejse, der blev foretaget med Nordostpassagen til Maal, var den berømte Henry Hudsons i Aaret

IIIXXX

Hudson.

1608. Med et lille Skib med 14 Mands Besætning forlod han den 2den Mai England og passerede den 13de Juni Nordcap; men allerede den 19de Juni modte han paa 75" 30' N. Brede en saa stor Masse Iis, at han i de næste Dage kun gjorde ringe Fremskridt. Medens han laa og krydsede i Isen, beretter han, at to af hans Folk, Thomas Hilles og Robert Rayner, saae en Havfrue tæt ved Skibet; hun betragtede dem nogen Tid alvorlig og forsvandt derpaa i Bølgerne. Den 6te Juli fik han Novaja Zemlias Kyst isigte og landede næste Dag paa 72° 12' n. Brede. Da Isen hindrede ham i at trænge frem nordenom Novaja Zemlia, stod han sydi, i den Hensigt at forsøge gjennem et af Wajgatsch-Stræderne at naae Ob's Munding; da ogsaa Isen her spærrede ham Vejen, opgav han Haabet om at finde en Nordostpassage, men blev dog ved Kysten for at rette Kaartene, indtil Isen drev ham bort og tvang ham til at vende hjem. Paa denne Rejse undersøgtes for første Gang paa Soen Magnetnaalens Inclination.

Næste Aar finde vi igjen Hudson i disse Farvande i det hollandske Compagnies Tjeneste; men, da han atter fandt Novaja Zemlias Kyst fuld af Iis, vendte han snart tilbage. Witsen omtaler et andet Forsøg, der samme Aar 1609 gjordes fra Holland paa at trænge frem ad Nordostpassagen, men hvorved Skibet, en lille Jagt, af Kulde og Iis blev hindret i at gjøre videre Fremskridt.

Endnu gjordes fra Holland et Forsog paa at naae China ad denne Vej. Det i Aaret 1614 stiftede hollandsk-gronlandske Compagni udrustede 1625 et Skib i dette Øjemed; under Cornelis Bosmans Commando forlod det den 4de Juli Texel. Den 3die August kom Bosman til Øen Kolgujeff og fik den 7de August Novaja Zemlias Kyst isigte paa 71° 55' n. Brede. Indtil den 13de August maatte han uafbrudt kæmpe mod Isen; først paa denne Dag lykkedes det ham at løbe ind i en med Øer fyldt Bugt, hvor han maatte ligge tilankers deBosman.

følgende tre Dage. Endelig den 20de August trængte han ind i Nassauer Strået og den 23de i det kariske Hav, men snart tvang mægtige Iismasser ham tilbage til Strædet. Nogle russiske Fiskere berettede ham, at Strædet kun hvert tredie Aar var iisfrit, men endnu vilde den kjække Sømand ikke vige; da tvang Omstændighederne ham dertil. I en frygtelig Nordoststorm mistede han alle sine Ankere og var saaledes den 3die September nødsaget til at tiltræde Hjemrejsen. Den 25de September naaede han Holland. Siden den Tid have Hollænderne ophort at forsøge Nordostpassagen, og det var kun for Hvalfangstens Skyld, at hollandske Skibe besøgte Novaja Zemlias Kyster, og dette varede endda kun, indtil de opdagede, at Hvalen mere opholdt sig under Spitsbergens og Grønlands Kyster.

Den sidste Expedition til disse Egne var en dansk. Det af Christian IV 1647 stiftede Handelsselskab udsendte 1653 tre Skibe til det nordlige Polarhav. Denne Rejse blev beskrevet af Expeditionens Læge le Lamartiniére, og, uagtet Beskrivelsen minder stærkt om Münchhausens Æventyr, fortjener den dog at anføres, da den viser, hvorvidt en Æventyrer dengang kunde tillade sig at gaae.

Paa Vejen fra Kjøbenhavn anløb Skibene Christiania, Bergen og Trondhjem. Under Polarkredsen fik de Vindstille, men de befriede sig derfra, idet de hos Kystboerne, der alle vare berømte som Troldmænd, for 10 Kroner og et Pund Tobak kjøbte 3 Lædersække fulde af den Vind, som de behøvede for at komme til Cap Ruksell. Den første Sæks Indhold forte dem 30 Miil paa den anden Side af en frygtelig Malstrøm, og den anden Sæk bragte dem til Cap Ruksell. Paa Grund af de magnetiske Bjerge i dette Forbjergs Nærhed mistede deres Compas sin Virkeevne, og i 4S Timer maatte de alene styre efter Kaartet. Da de aabnede den tredie Beholder, udbrød en saa frygtelig Storm, at det saae ud, som om Himlen vilde straffe dem for deres Samkvem med Trold-

folket. Deres Skib blev kastet mod en Klippe og blev Vrag; kun med yderste Moje naaede de Vardøhus; men, da de ikke kunde faae Skibet repareret der, gik de til Varanger-Havet. Medens deres Skib blev repareret, rejste de for Handelens Skyld paa Murmaner-Havet til Killopernes Land og det russiske Lapland og vendte fra Kola igjen tilbage til Varanger. Kystboerne ved Murmaner-Havet havde efter Lamartiniéres Udsagn et andet Sprog end de ved Varanger-Havet; Killoperne erklærer han for en lappisk Slægt, men vildere end de andre. De kjøre alle med Rensdyr, som man kun behover at hviske visse Ord i Øret, hvorpaa de piilsnart begive sig til det ønskede Sted. De russiske Lapper ere Nicolaiter (»Nicolaites de Religion«) ligesom Russerne selv. De danske Lapper ere derimod Lutheranere, men ere alligevel alle Troldmænd og have nogle Huusdjævle, der ligne sorte Katte. I Lapland er alt Vildt sneehvidt; ikke alene Bjørnene, Ulvene, Rævene og Harerne ere hvide, men ogsaa Kragerne ere hvide som Svaner, kun Næb og Kloer ere sorte. Efter mange lignende Beskrivelser fortæller de Lamartiniere om Rejsens Fortsættelse mod Øst, under hvilken han, som sædvanlig, var forfulgt af heftige Storme. Den 4de Juli saae man i Øst høje Bjerge; man vilde lande, men blev af en Storm tvungen til at søge Beskyttelse under Borandays Kyst, hvor man til al Lykke fandt en god Havn. For at opsøge Beboerne og knytte Handelsforbindelser med dem blev strax en Deel af Mandskabet udsendt, blandt andre en Mand, der kunde »la langue du Nord et le Russe«, samt Lamatiniere selv. De fandt snart en af Borandayernes Landsbyer, begyndte Handel med dem og lejede for 2 Bundter Tobak og 4 Finter Brændeviin en Forer og Rensdyr til Sibirien. I nogle Dage kjørte man gjennem Boranday, kjøbte i alle Byer Pelsværk og kom endelig til den lille By Vitzora. Derfra sendte de de opkjobte Skind til Skibet, men gik selv i Baad til Pot-zora, en lille Bv, der laa ved Bredden af en Sø af sammeLamartiniére.

Navn. Efterat de ligesom tidligere havde sendt Pelsværk ad Søvejen til Skibet, kjørte de videre med Rensdyr. Paa Vejen mødte de 5 Mænd, der å la Moscovite havde indhyllet sig i Bjørneskind. Det var Landsforviste, blandt hvilke Lamartinitre gjenkjendte en gammel Ven, en lothringsk Adelsmand, som havde været russisk Oberst.

Medens de Rejsende beværtede disse Ulykkelige, greb Obersten Lejligheden til at fortælle sin Ven Alt, hvad han vidste om Rusland. Denne mærkværdige Beskrivelse omfatter baade Ruslands Historie og Statistik, russiske Sæder og Skikke, Religionen, Skildring af Sibirien, Tatariet og af alle de Folkeslag, som leve i Rusland; ja endogsaa Landets Paddehatte skjænkes der et særligt Capitel. Især denne Episode giver et Beviis paa Lamartiniéres uudtømmelige Opfindelses-evne. Efter at have taget Afsked fra de Landsforviste fortsatte Forfatteren sin Rejse. Plan besteg Bjergene paa Grændsen af Boranday og Sibirien og naaede efter at have kjørt 10 Timer fra Potzora til Papinovgorod ved en Flod af samme Navn. Efter at have aflagt Stedets Gouverneur et Besøg og igjen opkjobt Skind, besluttede de Rejsende med de endnu resterende Forraad af Penge og Tobak at vende tilbage til deres Skib gjennem Samojesia, ved hvilken Lejlighed de maatte overskride den rifeiske Bjergkjæde. Efter endelig at have opkjøbt alt det Pelsværk, Samojederne havde, kom de tilbage til Skibet, der strax efter lettede Anker og næste Dag naaede Novaja Zemlia. Her fandt de Beboere, som tilbade Solen og visse Gudebilleder, der kaldtes Fetizo. »Les Zembliens« vilde, hvis de vare til, med Rette forbauses over Lamartiniéres Beskrivelse og endnu mere over de vedføjede Tegninger. Efter 16 Dages Ophold gik de til Wajgatsch-Strædet for gjennem dette at trænge videre mod Øst. Undervejs nedlagde de Hvalrosser, hvilke hos Lamartiniére ere afbildede med Ørnenæb og et Horn paa Hovedet. Isen og det med evig Snee dækkede Bjerg »Paternoster« foraarsagede demXXXIV

saadanne Vanskeligheder i Strædet, at de bleve tvungne til at vende om. Ved denne Lejlighed giver Lamartiniére en Etymologi af Ordet Vaygatt (saaledes kalder han Strædet): »Si l'on pouvait entrer par eet endroit, l'on abregeroit le chemin de nostre Océan pour aller aux grandes Indes, de pius de trois quarts, qui pour ce sujet est nommé Vaygatt, qui veut dire en nostre langue cul de chemin ou cul de sac.«*) Før de sejlede, lykkedes det dem at fange to Mænd og to Kvinder fra Novaja Zemlia; disse ulykkelige Fanger, der bleve førte til Kjøbenhavn, vare uden Tvivl Samojeder. Fra Novaja Zemila sejlede de til Grønland og derfra over Island til Kjøbenhavn. Lamartiniére slutter sin Bog med en geographisk Afhandling, som er det Foregaaende værdig. Han forsikrer, at Novaja Zemlia hænger sammen med Grønland, saaledes at man, hvis ikke Snee og Kulde hindrede det, let kunde komme fra det ene af disse Lande til det andet. Vaygatt-Strædet er 35 tydske Miil langt og lukkes af Paternoster-Bjergene, som Lamartiniére selv saae, og af hvilke det mindste var Vs Miil højt. Alle Hollændernes Fortællinger om deres Farter gjennem dette Stræde til det tatariske Hav ere derfor kun Fabler. Endvidere hersker der en evig Vinter, medens der i Papegøjernes Land ved Jordens Sydpol hersker en evig Sommer.

Saaledes er den Rejsebeskrivelse, som paa sin Tid nød en betydelig Agtelse, og fra hvilken Buffon hentede sine Kundskaber om de saakaldte Semlanzer og Borandizer, Krøniken om Paternoster-Bjergene, Barandayeme, Papinogova, Vitzora og flere andre Byer og Folkeslag. Man finder i denne Rejsebeskrivelse en saa sælsom Sammenblanding af Sandhed og Løgn, en saadan Forvexling af Navne paa for-

*) Dersom man kunde trænge gjennem dette Stræde, vilde man forkorte Vejen fra Vort Hav til de store indiske Lande med mere end tre Fjerdedele, og Strædet bliver derfor kaldet Vaygat, hvilket i vort Sprog vil sige et lukket Stræde.Wood.

skjellige Ting, at man tilsidst ikke er istand til at skjelne det Ene fra det Andet; man maa kalde det en paa sande Tildragelser grundet Fabel.

Spørgsmaalet om en farbar Nordostpassage havde i England hvilet i mere end et Aarhundrede, da det pludselig levede op igjen, ved at der i »Philosophical Transactions« 1675 fremkom en Beretning om en Rejse, foretaget af hollandske Hvalfangere; det fortaltes heri, at de havde sejlet flere hundrede Mill mod Nordost fra Novaja Zemlias Nordspids mellem 70° og 8oQ n. Brede og hele Vejen fundet aabent Vand, saa at Passagen næsten kunde betragtes som funden; men, da Kjøbmændene bade Generalstaterne om Privilegium paa denne, blev dette dem negtet ved Intriguer fra det hollandsk-ostindiske Compagnies Side. Ligeledes paastodes det, at en hollandsk Hvalfanger den iste August 1655 havde naaet 88° 56' n. Brede. Spørgsmaalet blev drøftet meget og havde især en

varm Talsmand i Capitain John Wood, en virksom og erfaren Sømand. Til Forsvar for sin Mening anførte han blandt Andet:

1. Den ovenfor omtalte Artikel i Philosophical Trans-actions 1675.

2. At Barentz havde havt den Overbeviisning, at Isen kun strakte sig omtrent 20 Miil ud fra Spitsbergen og Novaja Zemlia, og at der imellem dem var aabent Vand.

3. At nogle Hollændere, der vare strandede ved Korea, havde fanget Hvaler, hvori der ståk hollandske og engelske Harpuner.

4. At Hollænderne paastode at have naaet selve Nordpolen, ja endogsaa sejlet 2° paa den anden Side af den og overalt fundet aabent Vand.

Disse Argumenter bleve fremlagte for Kong Carl II og Hertugen af York, den senere Jakob II, der som Somand interesserede sig meget for Tanken, og to Skibe bleve daXXXVI

Wood.

udrustede, Fregatten »Speedwell«, fort af Wood selv, og et mindre Skib »Prosperos« paa 120 Tons, ført af Capitain William Flawes. Provianterede for 16 Maaneder sejlede de den 7de Juni 1676 fra the Nore og passerede den 29de Juni Nordcap. Tre Dage efter mødte de paa 76° n. Brede Isen, hvis Rand de fulgte, indtil de den 6te Juli fik Novaja Zemlias Kyst isigte. Isen syntes at gaae heelt ind til Land, og de holdt derfor gaaende tæt under Kysten for at vente, indtil en Rende aabnede sig langs denne. Den 9de Juli stødte »Speedwell« Kl. 11 om Aftenen paa en Klippe, og, skjøndt »Prosperus« var i Nærheden, hindrede Taagen den i at see sin Ledsagers farlige Stilling. Imidlertid lykkedes det Wood at faae hele sit Mandskab paa 2 Mand nær iland tilligemed noget Proviant; men allerede efter faa Timers Forlob var Fregatten fuldstændig sønderslaaet. Heldigviis drev flere Nødvendighedsartikler iland. Da »Prosperus« endelig den 18de Juli fandt dem, var det ogsaa paa høje Tid, hvis Nogen skulde frelses; de Skibbrudne havde nemlig tænkt paa i den eneste Baad, de havde, at forsøge paa at naae den russiske Kyst eller i det mindste en Fisker; men Besætningen var 70 Mand stor, og Baaden kunde kun rumme 30. Der opstod da en heftig Strid, som endte med, at Mandskabet vilde odelægge Baaden, for at Ingen skulde være heldigere stillet end de Andre, og kun ved at holde dem drukne i 9 Dage lykkedes det Wood at afholde dem fra deres fortvivlede Forsæt. Med »Prosperus« vendte Alle nu tilbage til England. Wood blev fra nu af en afgjort Modstander af Polarspørgsmaalet, erklærede alle de hollandske Beretninger for falske og paastod, at Novaja Zemlia og Spitsbergen udgjøre et sammenhængende Fastland.

Kun endnu engang see vi Nordostpassagen optaget paa en engelsk Expeditions Program; da den navnkundige Cook nemlig 1776 forlod England, lod hans Ordre paa at søge en Polarpassage fra det stille Ocean til det atlantiske; hvilken af de tre overlodes til Omstændighederne. Forst den 9deCook.

XXXVII

August 1778 naaede Cook Beringsstrædet, hvilket Navn forst blev givet af ham, og folgende Amerikas Kyst trængte han frem til 70° 41' n. Brede, hvor Isen spærrede ham Vejen; det nordligst synlige Punct kaldte han lee Cape. Efter i nogle Dage at have krydset ved Randen af Isen, der var i Drift sydefter, stod han vesterpaa og fik den 29de August Asiens Kyst isigte ved et Punct, som han kaldte Cape North. Herfra antog han, at Kysten bojede mod Vest; men, da Aarstiden var fremrykket, vendte han om og stod langs Kysten sydosthen i en dansk Miils Afstand. Han kunde saaledes ikke nojagtig kaartlægge Kysten, men hans Angivelser stemme dog temmelig nøje overeens saavel med Wrangels som med vore Iagttagelser. Det bør bemærkes, at allerede Cook omtalte Rimeligheden af, at der i Nord fandtes et ukjendt Land. Næste Aar blev Cook i Februar Maaned ihjelslagen paa Sandwichsøerne; hans Næstcommanderende, Capitain Clerke, forsøgte 1779 atter gjennem Beringsstrædet at trænge nordpaa; men, da han allerede paa 68° n. Brede traf Isen, vendte han om og opgav alt Haab saavel om NO.- som om NV.-Passagen.

Imidlertid var Kaartet blevet fuldstændiggjort ved Russernes umaadelige Anstrengelser vesterfra, saa at man

kjendte hele Kysten af den gamle Verden; men alligevel er det først i vore Dage, at Nogen har gjenoptaget Tanken om Nordostpassagen. Det første Stod blev, som ovenfor nævnt, givet ved de norske Fangstmænds Fremskridt i det ' kariske Hav, og, efter at den tydske Nordpolsexpedition langs Gronlands Kyst ikke havde naaet længere end til 770 n. Brede, vendte man sig atter mod Nordost. I Østerrig-Ungarn var det især Grev Wilczek, som bragte Spørgsmaalet paa Bane og stillede en Sum af 40,000 Gylden til Raadighed for en østerrig-ungarsk Nordpolsexpedition. Saavel fra Regjeringens Side som fra Privatmænd blev Foretagendet kraftigt understøttet, og 1871 foretog Expeditionens senere Førere,XXXVIII

Weyprecht og Payer.

Weyprecht og Payer, med en norsk Fangstjagt en Recog-nosceringsrejse i Havet mellem Spitsbergen og Novaja Zemlia. Paa denne Rejse fandtes Isen i Begyndelsen af September først mellem 78° og 790 n. Brede, og efter de Erfaringer, som her indhøstedes, blev Programmet for den store Expedi-tion fastsat. Udrustet for tre Aar, skulde denne langs Asiens Nordkyst trænge østerefter for om mulig at vende hjem gjennem Beringsstrædet. Paa to Steder skulde der overvintres, og ved Slæderejser skulde man da kaartlægge Sibiriens Kyst eller muligen nyopdagede Lande. Paa Novaja Zemlia's Nordvestkyst nedlagde Grev Wilczek i Forsommeren 1872 et Proviantdepot, som Expeditionen i Ulykkestilfælde i disse Egne kunde drage Nytte af; skulde Skibet forlise østligere, var det Planen, at Expeditionen i Baade skulde søge at naae Sibiriens Kyst og dernæst gaae ned ad en af de store Floder til beboede Egne. Expeditionens Skib »Tegethoff« var et stærkt, nyt Skib, rigget som tremastet Skonnert, 184 Tons drægtig; Maskinen, der havde 25 Hestes Kraft, kunde drive Skibet frem med 4 ä 5 Miils Fart; Kul havdes for 50 Dages Gang og desuden 50 Tons til Kaminer og Kabys, samt 2000 Pund Petroleum til Lamper og Brændsel under Slæderejser. Til disse fandtes 8 Hunde. Besætningen bestod af Linieskibslieutenant Weyprecht, Chef for Expeditionen, saalænge denne var paa Søen, Overlieutenant Payer, Chef for alle Landexpeditioner, Skibslieutenant Brosch, Skibsfændrik Orel, Lægen Dr. Kepes, Maskinist Krisch og 17 Mand, hvoriblandt to Tyrolerjægere. I Tromsø kom desuden, som ovenfor nævnt, Capitain Carlsen ombord som Iismester og Harpunerer. Den 13de Juli 1872 forlod Expeditionen Bremer-hafen og satte, efter et kort Ophold i Tromsø, Cours paa Novaja Zemlia. Allerede paa 74° n. Brede mødte de Isen, som det dog lykkedes dem at trænge igjennem, og »Tegethoff« stod nu langs Novaja Zemlia i det aabne Kystvand. Ved Pan-kratjew Øen modte de Grev Wilczek med Fangstjagten »Iis-Weyprecht og Payer.

XXXIX

bjørn«, og begge Skibene nedlagde nu det ovennævnte Depot paa Barentz Øerne. Den 20de August skiltes de ad; Grev Wilczek naaede efter en besværlig Rejse Norge, medens »Tegethofif« stod nordpaa. Udsigterne vare ikke lovende. Isen laa tæt ind til Kysten, og de aabne Render bleve færre og færre. Allerede næste Dag maatte Skibet fortøjes ved en Iisflage, og faa Timer efter var det fuldstændig indesluttet af Isen, som det aldrig skulde forlade. I Slutningen af August og Begyndelsen af September rasede heftige sydlige Snee-storme, hvorefter indtraadte Vindstille, der kun afbrødes af vestlige Vinde med stærkt Sneefald; i Forening med den hurtig faldende Temperatur sammenkittedes Drivisen til en stor sammenhængende Flage, midt i hvilken Skibet laa. Hele Iismassen drev langsomt mod Nordost, og allerede i Midten af October var Novaja Zemlia's Kyst forsvunden for deres Blikke. Omtrent samtidig indtraadte for förste Gang en Iispresning, der hævede Skibet noget i Vejret; men denne var kun Forløber for de talrige frygtelige Presninger, som fulgte; den skrækkelige Vinter, som de kjække Østerrigere tilbragte, er noksom bekjendt.

Da Sommeren 1873 endelig kom, vare de nordenfor den 79de Bredegrad, deres Skib hojt hævet op fra Vandet, midt i et forfærdeligt Chaos af Iis. Alle Forsøg paa at slippe fri vare frugtesløse, men som en Løn for alle de Lidelser, de saa kjækt havde udholdt, fik de den 30te August Land isigte i Nord. Hvor stor var ikke deres Glæde, da Skibet endelig i Begyndelsen af November drev tæt ind under Kysten og frøs fast i Landisen (790 51' N. Brede, 58" 56' 0. Længde), saa at det blev dem muligt at betræde det nye Land, der kun laa i en dansk Miils Afstand. Imidlertid var Polarnatten brudt ind, saa at al L'dforskning i større Maalestok maatte opsættes til næste Foraar. Da de denne Yinter undgik Iispresningerne, kunde de videnskabelige Observationer foretages med storre

Sikkerhed. Blandt disse skulleXXXVIII

særlig nævnes de magnetiske Observationer, der under Weyprecht's Ledelse dreves med den storste Iver og Udholdenhed, og som senere ved hans kyndige Bearbejdelse have givet udmærkede Resultater. Ved Foraarets Komme blev det besluttet, at man efter en Undersøgelse af det nye Land, der fik Navn efter Kejser Franz-Joseph, skulde tiltræde Tilbagerejsen til Europa med Slæder og Baade. Efter en kortere Recognosceringsrejse, den lode —15de Marts, forlod Payer, ledsaget af Orel, de to Tyrolere, tre Matroser og tre Hunde den 26de Marts »Tegethoff< med en «tor Slæde og en lille Hundeslæde, for at tiltræde sin lange Rejse opad Austria Sundet, som han paa Recognosceringsrejsen havde seet strakte sig mod Nord. Expeditionen var provianteret for 4 Uger. Efter en yderst anstrengende Marche opad Austria Sundet naaede de den 9de April Hohenlohe Øen (8l° 37' N. Br.), hvor Payer, da han af mægtige Torosser, saaledes kaldes paa Russisk Bjerge af opskruet Flageiis, forhindredes i at trænge op ad Rawlinson Sundet, besluttede at lade Expeditionens Gros blive tilbage. Selv vilde han, ledsaget af Orel, Tyroleren Klotz og Matrosen Zaninovich med Hundeslæden forsøge ved nogle forcerede Dagsmarcher tværs over Kronprinds Rudolph s Land at trænge videre mod Nord. Klotz maatte dog allerede paa Rejsens første Dag sendes tilbage til Hohenlohe Øen paa Grund af Betændelse i den ene Fod; de tre Andre bestege nu Middendorff-Gletscheren paa Sydsiden af Kronprinds Rudolph's Land; men allerede efter et Par Timers Marche paa denne styrtede Zaninovich, Slæden og Hundene pludselig ned i en Gletscherrevne, og kun ved Payer's beundringsværdige Aandsnærværelse og Anstrengelser bleve Alle reddede, og Marchen fortsattes langs Kysten. Den T2te April naaede de Cap Fligely paa 82° 5' N. Brede, hvor de fandt en stor Aabning i Isen; da det kun ved Hjælp af en Baad havde været muligt at trænge nogle faa Miil længere frem mod Nord, besluttede Payer herWeyprecht og Payer.

at vende om, og næste Dag var hele Slædepartiet samlet ved Hohenlohe Øen. Tilbagerejsen til Skibet var endnu mere anstrengende end Udrejsen, og forst den 24de April naaede de, udmattede, men endnu Alle raske, tilbage til Skibet. 29de April—3die Mai foretog den utrættelige Payer, ledsaget af Brosch og Tyroleren Haller, endnu en Udflugt for at undersøge Kysten vesterpaa; men nu tvang den fremrykkede Aarstid dem til at opgive al videre Undersøgelse af Landet, da de maatte forberede sig til den besværlige og farefulde Hjemrejse. Med udmærket Omhu havde Weyprecht, kraftig understøttet af Dr. Kepes, sørget for Mandskabets Helbred; de faa Skjørbugstilfælde vare alle heldig blevne bekæmpede, og Expeditionen havde trods de overordentlig uheldige Omstændigheder, hvorunder den havde virket, kun eet Dødsfald, nemlig Maskinist Kriseh, der den 16de Marts 1874 døde af Tæring. Efterat de Folk, der havde været paa Slæderejserne, havde gjenvundet deres Kræfter, forlod Expeditionen den 20de Mai »Tegethofif«, paa hvis Top det osterrig-ungarske Flag blev naglet fast. De medtoge kun de allernødvendigste Sager, samt Ammunition og Proviant for 3 a 4 Maaneder, læsset paa 4 Baade, hvoraf de to største vare norske 20 Fod lange Fangstbaade; til hver Baad horte en Slæde, saaledes at den samlede Vægt belob sig til 90 Centner. Gjennem den dybe Snee var det ofte nødvendigt at tilbagelægge samme Vej otte Gange, da hele Mandskabet var nodvendigt biot for at skaffe een Baad frem; snart modte de ogsaa Revner og Vaager i Isen, og megen Tid gik med til den ofte gjentagne Losning og Ladning af Baadene. Dertil kom, at de vedholdende sydlige Vinde drev Isen nordpaa, saaledes at de efter to Maaneders uhørte Anstrengelser kun vare komne 2 danske Miil fra »Tegethofif«; det saae næsten ud til, at de skulde blive tvungne til at tilbringe endnu en Vinter ombord i Skibet; men da indtraadte i den sidste Halvdeel af Juli Maaned nordlige Vinde, der spredteXXXVIII

Isen, og nu gik det rask sydpaa, og den 14de August naaede de den sydligste Iisrand paa 77 0 49' N. Brede. De vilde rimeligviis have været fortabte, hvis Iisgrændsen 1874 havde ligget ligesaa sydlig som i Aaret 1872. Coursen sattes nu paa Novaja Zemlia, som de fik isigte om Morgenen den 16de August. Følgende Kysten sydpaa, naaede de den 24de August Cap Britwin, hvor de bleve optagne af en russisk Fisker, der bragte dem til

Vardø.

Den osterrig-ungarske Expedition naaede ikke sit Maal, at besejle Nordostpassagen; men dens Resultat var ikke mindre, end om dette var skeet; der opdagedes et Land, hvis Tilværelse man vei havde anet, men som nu blev beviist. Ved denne Opdagelse have flere vigtige hydrographiske Sporgsmaal fundet deres Losning, efter al Sandsynlighed er en nv Basis for arktisk Udforskning derved funden, og Østerrig-Ungarn kan med Stolthed see tilbage paa sin første Expedition til Polaregnene.

Det næste Skib, der fra Atlanterhavet nordenom Asien forsøgte at naae det stille Ocean, var »Vega«.

VEGA's REJSE.

KAART-SKIZZE OVER NORDØSTPASSAGEN MED VEGA.FØRSTE CAPITEL

Nordenskiöld og hans Rejser. — Planen til Vega-Expeditionen. — Palander. — Staben. — Besætningen. — Vega.

Saalangt Menneskeslægtens Historie gaaer tilbage, omtaler den Mænd, som enten af Vindelyst eller for at udvide Kjendskabet til den Klode, vi beboe, have foretaget lange, besværlige og farefulde Rejser. I Begyndelsen var det vei navnlig Vindelysten, der drev disse Mænd fra den hjemlige Arne for at søge til ukjendte Lande og trodse Farer, som i alle mulige Skikkelser lurede paa dem ved hvert Skridt, og blandt hvilke de ofte maatte bukke under; men efterhaanden, som Videnskaben i Tidernes Løb har udviklet sig og er kommen mere til sin Ret, have Rejserne tildeels faaet et andet Præg; i de fleste ukjendte Lande er det nutildags Videnskaben, der baner Vejen, udvider vor Kundskab, spreder Civilisationens Lys og aabner nye Lande for Handel og Industri.

Videnskabsmanden kan dog ikke altid gavne paa en saa directe Maade, ofte, og det er da navnlig Tilfældet indenfor det ukjendte arktiske Omraade, maa han nøjes med at hjembringe nogle faa dyrekjøbte Erfaringer, der, ligesom den lille Bæk kun giver et ringe Bidrag til den store Flod, ogsaa kun er et lidet Offer paa Videnskabens Alter; men det er just ved mange saadanne smaa Bidrag, at Videnskaben skrider frem, og, maa den arktiske Rejsende end ofte med selvfornegtende Iver i Aarrækker kæmpe mod2

allehaande Savn og Farer for et tilsyneladende ringe Resultat, saa har han dog sin Løn i den Bevidsthed, at han har bidraget Sit til Videnskabens Fremme, og at en seen Efterslægt vil høste Frugten af hans Arbejde. Ofte maa han saaledes vende tilbage uden andet Resultat end det at have kaartlagt nogle faa Miil af en ukjendt Kyststrækning, men selv dette Resultat har et stort Værd, thi kun paa Grundlag deraf er det muligt at udkaste videregaaende Planer og høste yderligere Resultater, der engang i Tiden kunne føre til noget Pleelt, noget Afsluttet. Men mest Selvfor-negtelse har den nødig, og højt maa den beundres, som trodser den ugjæstfrie arktiske Natur for at fravriste Iisørkenen den Hemmelighed, at der paa det Sted, hvor han forsøgte at virke, absolut Intet er at gjøre, og dette negative Resultat, der ganske naturligt maa have en deprimerende Indflydelse paa disse Mænd, som just have hele deres Energi nødig, er faldet i de fleste arktiske Rejsendes Lod.

Kun faa arktiske Rejsende har det været givet, saaledes som Vega-Expeditionens Chef, at see deres Planer fuldstændigt gjennemførte, men ogsaa kun faa har som han offret hele deres Tid og Kraft paa en stadig fortsat Udforskning af det Omraade, som han allerede tidlig havde valgt til Gjenstand for sin utrættelige Virkelyst.

Nils Adolf Erik Nordenskiöld er født den 18de November 1832 i Helsingfors. Hans Fader Nils Gustav Nordenskiöld var en bekjendt Mineralog og Chef for den finske Bjergetat. Allerede som Barn fulgte Sønnen med Faderen paa dennes mineralogiske Rejser til Uralbjergene, saa at Lysten til Naturforskning tidlig vaktes hos ham. Efter at have tilbragt sin Barndom paa Faderens Gods Frugaard, kom den unge Nordenskiöld til Borgå Gymnasium og begyndte 1849 s'ne Studier ved Universitetet i Helsingfors, hvor han 1853 tog Candidatexamen og 1855 Licenciatgraden. Strax efter betraadte Nordenskiöld den finske Embedsbane, men3 Nordenskiöld og

hans Rejser.

fik allerede samme Aar Afsked af Generalgouverneuren i Finland Grev v. Berg. Grunden hertil var nogle kvikke Friheds-yttringer, som vare faldne i et muntert Studenterlag. Nordenskiöld hengav sig nu i Berlin til mineralogiske Studier og fik 1856 Alexander-Stipendiet for paa Rejser yderligere at uddanne sig. Forinden var han imidlertid tilstede ved en Promotionshojtidelighed i Helsingfors, hvor han samtidig promoveredes til Doctor og Magister, og her fik Generalgouverneuren atter Lejlighed til at hænge sig ved nogle løst henkastede Yttringer, som han erklærede for højforræderiske, hvorfor Nordenskiöld saa godt som forvistes fra Finland. Nordenskiöld gik samtidig glip af Rejsestipendiet og opholdt sig nu nogen Tid i Stockholm, syslende med sine Studier. I Foraaret 1858 fik han et Tilbud om at deeltage i den af Adjunct Torell ledede Expedition til Spitsbergen, blandt hvis mange vigtige videnskabelige Resultater jeg her kun skal nævne, at Nordenskiöld gjorde rige Samlinger af Væxtfor-steninger. Ved sin Hjemkomst fra denne sin første arktiske Rejse blev han udnævnt til Professor og Intendant for Rigs-museets mineralogiske Afdeling, hvilken Post han endnu beklæder. Den under Nordenskiölds Tilsyn staaende mineralogiske Samling er en af de betydeligste i Europa, hvilket skyldes deels de mange nye og værdifulde Bidrag, som ere hjembragte fra hans egne hyppige Rejser, deels hyppige Bytninger med udenlandske videnskabelige Institutioner og private Samlinger.

Allerede 1861 deeltog Nordenskiöld i en anden arktisk Expedition under Torell, hvis Plan var, fra det nordlige Spitsbergen med Hundeslæder at trænge frem over Isen mod Nordpolen; dette viste sig uudførligt, men rige Samlinger gjordes, og blandt Andet fik Nordenskiöld Lejlighed til at kaartlægge Øgruppens nordligste Deel og til at sætte sig ind i Grundtrækkene af Landets Geognosi.4 Nordenskiöld og hans Rejser.

I 1864 ledede Nordenskiöld en ny Expedition til Spitsbergen, hvis Hovedopgave var en forberedende Undersøgelse til en Grademaaling. Paa denne Rejse fandtes Havet iisfrit saa langt mod Nord, at Tanken om med et Skib at naae en høj nordlig Bredegrad opstod hos Nordenskiöld, men det var paa Grund af forskjellige Forhold først i 1868, at denne Expedition iværksattes. Saavel fra Regjeringen som fra Private ydedes Bidrag til Foretagendet, og det kongelige Postdampskib »Sophia«, fort af Baron v. Otter, den senere Marineminister, under hvem »Vega«'s Chef Lieutenant Palander gjorde Tjeneste, stilledes til Nordenskiölds Raadighed. Opgaven var deels i Efteraarsmaanederne med Skibet at trænge saalangt nordpaa som muligt, deels at fuldstændiggjøre de foregaaende Expeditioners naturhistoriske Undersøgelser af den interessante Øgruppe og det omkringliggende Hav. Rige og i videnskabelig Henseende vigtige Samlinger bleve ogsaa hjemførte, og »Sophia« naaede d. 19de September 1868 den højeste nordlige Bredegrad, som noget Skib med Sikkerhed vides før den Tid at have naaet, nemlig Si°42'; senere have Hall og Nares naaet en endnu højere Bredegrad, og rimeligviis vilde Nordenskiöld ogsaa have naaet højere, hvis ikke Skibet under det tredie Forsøg paa at trænge nordpaa i Begyndelsen af October i en svær Storm var bleven slynget mod et Iisbjerg, hvorved det fik en saa svær Læk, at det kun med Nød og næppe lykkedes v. Otter at naae tilbage til Amsterdam Øen, hvor Skaden foreløbig udbedredes. Nordenskiöld siger i denne Anledning: »Vi skylde den uforfærdede og i Faren rolige Skibschef, Capitain v. Otter, at vi den Dag slåp derfra med Livet. Det med ganske andre Maal for Øje byggede Jernskib »Sophia« var i Kampen mod Polarisen altfor svagt til at udholde en Octoberstorm ved 810 Brede i Mørke blandt om-kringdrivende Iisbjerge. Forsøget paa tilsoes at naae en hoj nordlig Bredegrad fortjener dog at gjentages med et mere hensigtsmæssigt, mod Nediisning beskyttet samt med Kul og5 Nordenskiöld og hans Rejser.

Proviant rigelig forsynet Skib. Under et ikke altfor ugunstigt Iisaar maa man sikkert i Begyndelsen af Vinteren fra Spitsbergens næsten altid iisfrie Nordvestpynt kunde naae en langt højere Bredegrad, end Capitain Nares' Skib paa den sidste engelske Polarexpedition naaede i Smith Sound.«

Grosserer Oscar Dickson i Gøteborg var blandt dem, som hovedsagelig havde bidraget til denne Expedition, og »det lader til«, som Nordenskiöld siger, »at høre til denne storartet gavmilde og kloge Mæcenats Egenskaber, at han ikke slipper Taget, hvor han engang har begyndt.« Allerede et Aar efter ovennævnte Expeditions Hjemkomst tilbød Hr. Dick-son uden Opfordring et kraftigt Bidrag til en ny Expedition til disse Egne. Nordenskiöld modtog med Glæde Tilbudet, og det besluttedes, at den nye Expedition skulde overvintre paa Spitsbergens Nordkyst for

derfra i Foraaret at gaae mod Nord med Slæder.

For med Slæder at kunne tilbagelægge en lang Vej i Egne, hvor Jagtudbytte ikke kan paaregnes, er det nødvendigt til Trækning af Slæden at anvende Dyr, som kunne dræbes efterhaanden, som Byrderne, ved Proviantforraadets Formindskelse, blive lettere. To forskjellige Slags Trækdyr anvendes i Jordens nordligste beboede Lande, nemlig Rensdyr og Hunde; det gjaldt nu om at bestemme, hvilke af disse der var at foretrække. I dette Øjemed foranstaltede Hr. Dickson en Indsamling af Opgivelser fra Europas nordligste Egne angaaende Rensdyrenes Hensigtsmæssighed til saadanne Rejser, medens det besluttedes, at Nordenskiöld paa en Rejse til de danske Colonier paa Grønlands Vestkyst skulde indsamle lignende Data om Hundene, og, ifald han besluttede sig til at anvende disse, da at gjøre et større Indkjøb af dem.

Dette var Anledningen til Nordenskiölds Grønlandsrejse 1870, der udvidedes til en mindre, videnskabelig Expedition, af hvis rige Resultater jeg kun skal nævne det bekjendte Meteorfund ved Ovifak, samt Nordenskiölds og Berggreens6

Vandring paa Grønlands Indlandsiis, den længste, der dengang var udført, og som endnu kun er overgaaet af Lieutenant Jensen og hans Ledsagere i 1878. Hvad selve Anledningen til Expeditionen angaaer, kom Nordenskiöld til det Resultat, at Hunde ikke med Fordeel kunne anvendes paa længere Slæderejser, hvor man ikke kan gjøre Regning paa Jagtudbytte, og det blev derfor besluttet at anvende Rensdyr.

I 1872 vare endelig Forberedelserne til den store Nord-polsexpedition tilendebragte, og den forlod i Forsommeren Sverige, men fulgtes fra Ende til anden af Uheld. Iisforholdene ved Spitsbergen vare uheldigere, end de nogensinde have været under hele den norske Fangstperiode o: i over 50 Aar; tre Dage efter at Expeditionens Rensdyr vare blevne ilandsatte, rømte de, og det var umuligt senere at faae fat i dem; nogle faa Timer førend to Transportskibe, som hidtil havde ledsaget Expeditionen, skulde vende tilbage til Europa, indefrøs de i Mosselbay, Expeditionens Hovedstation, hvorved Proviant-forraadene bleve utilstrækkelige; kort efter saae det ud til, at man yderligere skulde blive nødt til at modtage og underholde en Mængde forliste Fangstmænd; i Slutningen af Januar vare alle Skibene nærved at forlise, da Isen under en svær Storm brød op, og saaledes forenede Alt sig mod et heldigt Udfald af Expeditionen. Foruden Nordenskiöld fandtes paa denne Expedition flere af de senereVegafarere, nemlig: Chefen for Expeditionens Skib »Polhem« Lieutenant L. Palander, Botanikeren Dr. Kjellmann samt Matrosen Øman og Baadsmanden Lj ungstrøm.

Uagtet det, paa Grund af Rensdyrenes Forsvinden og den knappe Proviant, var umuligt at naae Expeditionens Hoved-maal, opnaaedes dog under Overvintringen overordentlig smukke videnskabelige Resultater, ligesom Nordenskiöld og Palander i Foraaret foretoge en besværlig, men interessant Sla^devandring over Nordostlandets Indlandsiis.IO

Tiltrods for de store Omkostninger, som vare forbundne med Transportskibenes uventede Overvintring, erklærede Hr. O. Dickson sig dog villig til at »fortsætte«.

Ved Johannesens, Carlsens og andre norske Fangstmænds Rejser i det kariske Hav var Nordenskiölds Opmærksomhed bleven henledt paa dette Farvand, som i naturhistorisk Henseende var fuldstændig ukjendt, og tillige gjenoptog han Ideen om at aabne en Forbindelse ad Søvejen med det indre Sibirien. De to næste Rejser til Jenissej's Munding skal jeg omtale noget udførligere, fordi de saa nøje ere knyttede til Vega-Expeditionen, for hvilken de næsten kunne betragtes som en Slags Recognosceringer.

For Hr. O. Dicksons Regning udrustedes 1875 i Tromsø en norsk Fangstjagt »Prøven«, bemandet med 12 norske Fangstmænd, der alle tidligere havde deeltaget i Rejser i arktiske Farvande. Nordenskiöld ledsagedes af Botanikeren Dr. Kjellmann og Dr. Lundstrøm, samt af Zoologerne Dr. Théel og Dr. Stuxberg.

Den 17de Juni passerede Jagten Nordcap, og Coursen sattes paa Novaja Zemlia's sydlige Deel. Under Foraaret og Forsommeren er denne Dobbeltøes Vestkyst i nogen Afstand fra Land omgiven af et tæt Iisbælte, uigennemtrængeligt paa de fleste Steder, som senere hen paa Sommeren forsvinder, og hvori der, efter

Fangstmændenes Udsagn, tidligt dannes to Sunde, som ere bedækkede med tynd og spredt Driviis, der ikke frembyder nogen væsentlig Hindring for Sejladsen, og hvorved det iisfrie Kystland langs Novaja Zemlia staaer i Forbindelse med det aabne Hav vestenfor det omtalte Iisbælte. Den ene af disse aabne Canaler findes i Reglen udfor Ma-totschkin Schar, idet den dannes af de stærke Strømme, som herske i dette Stræde; den anden er omtrent paa Højden af det nordlige Gaasecap.

Denne sidste Canal valgte Nordenskiöld for med »Prøven« at naae det aabne Kystvand, hvilket uden væsentlige Hin-IO

Nordenskiöld og hans Rejser.

dringer lykkedes ham d. 22de Juni, og samme Dag ankrede han ved det nordlige Gaasecap. Paa Sejladsen videre nordpaa fandtes Kysten at være iisfri lige til Matotschkin Schar, men nordfor dette Stræde laa den tæt ind til Landet. »Prøven« sejlede nu ind i det af høje, maleriske Bjerge omgivne Stræde, der ved sine mange snevre Bugtninger frembyder et hyppigt vexlende og smukt Skue. Paa en Recognoscering, som Nordenskiöld en af de paafølgende Dage foretog i en Baad, viste det sig imidlertid, at Isen endnu laa ubrudden i Strædets østlige Deel, og, da den saae ud til endnu i længere Tid at kunne trodse Sommerens Indflydelse, opgav Nordenskiöld Tanken om ad denne Vej at trænge ind i det kariske Hav, og Coursen sattes derfor atter mod Syd for at forsøge et af de sydlige Stræder. Den 25de Juli naaedes den kariske Port, der ogsaa fandtes fuldstændig spærret af Iis, og først d. 31te Juli naaede »Prøven« det nu iisfrie Jugor Schar, som passeredes uden Vanskeligheder i de første Dage af August. Det kariske Hav viste sig fuldstændig iisfrit for de Reisendes Øjne, men paa Grund af laber Kuling gik Sejladsen kun langsomt over mod Halvøen mellem Obj og det kariske Hav, som af Samojederne kaldes Jalmal. Den 8de August landede de nogle Timer paa Nordvestkysten af denne for at tage en astronomisk Observation. Spor af Mennesker, hvoraf nogle havde været barfodede, og af Samojede-Slæder saaes paa Strandbredden. Tæt ved denne fandt Nordenskiöld ogsaa en Offerplads, hvorpaa omtrent 50 Iisbjørneskaller laae i en Dynge, sammen med Been af Hvalros, Rensdyr etc. Midt i Dyngen stode to Afgudsbilleder, raat udhugne af Drivtømmer, nyligt besmurte paa Øjne og Mund med Blod. Tæt ved Offerpladsen fandtes Spor af Ild og en Masse Rensdyrbecn, øjensynligt Levninger fra et Offermaaltid.

Efter nogle Timers Ophold lettedes Ankeret, og »Prøven« stod videre nordpaa, indtil den paa 750 35' N. Br. og 79° 30' 0. Lgd. standsedes af saa store Driviismasser, at al Frem-IO Nordenskiöld og hans Rejser.

trængen i denne Retning var umulig. Nordenskiöld fulgte nu Iisranden mod Øst, og d. 15de August naaedes Jenissej's Munding for første Gang af et Fartøj fra Atlanterhavet. Nordenskiöld kaldte Ankerpladsen Dicksons Havn, og her opholdt Expeditionen sig nu nogle Dage, beskjæftiget med videnskabelige Undersøgelser og Forberedelser til Hjemrejsen. Paa denne deelte Expeditionen sig, idet nemlig Nordenskiöld med Lundstrøm, Stuxberg og tre Fangstmænd i en lille Nordlandsbaad gik opad Floden, hvor de ved Dudino traf et Floddampskib, der bragte dem til Jenisejsk, hvorfra de over Land toge hjem, overalt hilsede med Jubel, medens »Prøven« under Kjellmanns Ledelse sejlede tilbage til Norge.

Kjellmann prøvede paa denne Rejse først at sejle nordenom Novaja Zemlia, men fandt Isen uigjenriemtrængelig nordfor Cap Middendorff; han sejlede derfor atter sydpaa til Matotschkin Schar, som han paa Grund af Storm vexlende med Stille og Modvind behøvede 6 Dage for at komme igjennem. Først d. 10de September lykkedes det ham at komme i rum Sø, og efter en overordentlig stormfuld Rejse naaede han d. 3die October Tromsø.

Der fandtes tiltrods for Rejsens gunstige Udfald mange Tvivlere, som paastode, at »Prøvens« smukke Sejlads kun var en Følge af de usædvanlig gunstige Iisforhold, som man 1875 havde fundet i det kariske Hav.

Dette gav Anledning til en ny Expedition i 1876, hvis Opgave var deels at fortsætte de interessante videnskabelige Undersøgelser i det kariske Hav og Jenissej's Floddal, deels at vise, at det foregaaende Aars Rejse ikke beroede paa et tilfældigt Held.

Denne Expedition bekostedes atter af Hr. O. Dickson samt af den sibiriske Grubeejer Hr. Sibiriakoff. Med Dampskibet »Ymer« forlod Nordenskiöld ledsaget af Stuxberg d. 25de Juli 1876 Tromsø, og, efterat Kjellmann

var bleven landsat i Nærheden af Nordcap, hvor han skulde foretageIO

Nordenskiöld og hans Rejser.

videnskabelige Undersøgelser, sattes Coursen dennegang directe paa Matotschkin Schar, som de uden at se Iis naaede d. 30te, og Dagen efter løb »Ymer« ud i det kariske Hav. Det maa her bemærkes, at 1876 var et særlig uheldigt Iisaar i det kariske Hav, idet Sommeren var kold, og Vindene fremherskende nordlige og nordostlige. Det var derfor umuligt strax at trænge tværs over til den nordfor Jalmal liggende Hvide-Ø, da Isen endnu laa midt i Havet. »Ymer« fulgte derfor den iisfrie Rende langs Novaja Zemlia's Østkyst, idet der dog gjentagne Gange gjordes Forsøg paa at staae mod Øst; men, hvergang man forlod Kysten, hindrede Isen og den stærke Taage al videre Fremtrængen, saa at det först i den sydlige Deel af det kariske Hav lykkedes »Ymer« at naae den modsatte Strand. Her var Havet langs Kysten bedækket med Iis, der imidlertid ved Solens og Vandets Varme var saa gjennemhulet og skjør, at den ikke frembød nogen Hindring for Sejladsen, navnlig da den i Beg)7ndelsen var meget spredt. Paa mange Steder strakte dog tættere lis-bælter sig ud fra Kysten, paa samme Tid som Sejladsen besværliggjordes ved en næsten stadig Taage, som gjorde det umuligt fra Skibet at skjelne Iisstykkernes Størrelse og Stilling. Ved et Forsøg paa at gjennemtrænge et saadant Iisbælte, kom »Ymer« endog ved Middagstid d. 10de August i Bekneb mellem to Stykker gammel Iis, som laae under den tynde aarsgamle Iis. Først efter 24 Timers Fangenskab lykkedes det atter at slippe løs, men ikke paa den nordlige Side af Iisba^ltet, der saaledes stadigt spærrede Vejen. En tæt Taage gjorde det umuligt fra Skibet at bedømme Bæltets Omfang og saaledes ogsaa at omsejle det; der var da intet andet at gjøre end taalmodigt vente, indtil den foranliggende Iis ved Middagstid d. 12te spredte sig saa meget, at »Ymer« kunde dampe videre. Uden Vanskeligheder naaede Expeditionen nu d. 15de August Jenissej, i hvis Munding den ved et Tilfælde opdagede en stor, men lav 0, som hidtil havde undgaaet alle12 Planen til Vcga-Expeditionen.

de russiske Rejsendes Opmærksomhed. Nordenskiöld kaldte den Sibiriakoffs 0.

Samtidig havde en anden Deel af Expeditionen under Théel forladt Sverige for over Land at rejse til Jenissej og derfra nedad Floden for at mode Nordenskiöld. Denne Forening lykkedes ikke, og, efterat Nordenskiöld med - Ymer« i 17 Dage i Nærheden af Jakuwiewa forgjæves havde oppebiet den anden Afdelings Komme , maatte han tiltræde Tilbagerejsen. Efter at have beskrevet en Bue mod Nord naaede »Ymer« d. 7de September Ma-totschkin Schar, hvor den opholdt sig nogle Dage, og efter en heldig Hjemrejse ankom den endelig d. 22de September til Tromsø.

Ved det store Kjendskab til de arktiske Egne, som Nordenskiöld paa alle disse Rejser havde erhvervet sig, ved de Erfaringer, som han navnlig paa de to sidste havde høstet, og ved den Nytte, han med sin Indsigt i alle Sagen vedrørende Forhold kunde drage af ældre Beretninger, blev det muligt for ham at udkaste, forberede og udføre Planen til Vega-Expeditionen.

Planen til denne Expedition indleverede Nordenskiöld i Juli 1877 til Hs. Majestæt Kong Oscar II, der allerede som Arveprinds havde bidraget til de svenske arktiske Expeditioner, og som levende interesserede sig for Spørgsmaalet.

Planen lød i Uddrag saaledes:

»De Undersøgelser, der i de senere Aartier fra Sverige ere udgaaede imod Norden, have allerede for længe siden faaet en virkelig national Betydning ved den levende Interesse, hvormed de omfattes baade i Sverige og i Udlandet, ved de store Summer, som ere oftrede paa dem af Staten og fremfor alt af Privatmænd, ved den praktiske Skole, som de have udgjort for over 30 svenske Naturforskere, ved de vigtige videnskabelige og geographiske Resultater, som de have ydet, og ved det Materiale til videnskabelig Forskning,12

Planen til Vcga-Expeditionen.

som igjennem dem er hjembragt til Sveriges Rigsmuseum, og som har gjort dette Museum til det rigeste i Verden med Hensyn til arktiske Naturgjenstande. Hertil kommer desuden Opdagelser og Undersøgelser, som allerede ere eller i Fremtiden synes at ville blive af praktisk Betydning, f. Ex. Ex-peditionernes meteorologiske og

hydrographiske Arbejder, de omfattende Undersøgelser af Sæl- og Hvalrosfangsten i Polarhavet, Paaviisningen af den før ej anede Fiskerigdom ved Spitsbergens Kyster, af store Kul- og Phosphoritlag, der i Fremtiden maa blive oekonomisk vigtige for de nærliggende Lande, og fremfor alt de to sidste Expeditioners heldige Fremtrængen til Mundingen af de store, indtil Chinas Grændse sejlbare sibiriske Floder Obj og Jenissej, ved hvilke et mange-hundredaarigt Søfartsprobleni endelig har fundet sin Løsning.«

»Men just de Resultater, som allerede ere vundne, opfordre til Fortsættelse, i Særdeleshed da de to sidste Expeditioner have aabnet en ny, i videnskabelig, ja, jeg vover endog at sige, i praktisk Henseende overordentlig lovende Mark for Undersøgelser, nemlig den østenfor Jenissej liggende Deel af lishavet. Endnu i vore Dage, i Telegraphens og Dampens Tid, møder man her et videnskabeligt nyt og forud urørt Forskningsomraade. Ja, hele det umaadelige Ocean, som strækker sig over 90 Længdegrader fra Jenissejs Munding, forbi Cap Tscheljuskin, de gamle Geographers Promontorium Tabin, til Wrangels Land, er, naar man undtager Rejser med større eller mindre Baade langs Kysten, endnu aldrig blevet pløjet af nogen Skibskjøl og har aldrig seet et Dampskibs Røgsøjle.«

»Det er disse Forhold, som have opmuntret mig til at samle Midler til en i videnskabelig og nautisk Henseende saa fuldstændig som muligt udrustet Expedition, der skal have til Formaal at undersøge det nordlige Iishav østenfor Jenissejs Munding, om muligt lige til Beringsstrædet, saavel i geographisk som i hydrographisk og naturhistorisk Plenseende. Man kan, uden Fare for at sige for meget, paastaae, at et12 Planen til Vcga-Expeditionen.

mere lovende Omraade ikke har foreligget nogen Expedition siden Cooks berømte Rejser i det stille Ocean, dersom kun Iisforholdene tillade at trænge frem i dette Hav med et dertil egnet Dampskib. For at kunne dømme herom, turde det være nødvendigt at kaste et Tilbageblik paa de Forsøg, der ere gjorte paa at trænge frem paa den Vej, som den her omtalte Expedition skal betræde.«

Nordenskiöld omtaler dernæst i sin Plan de tidligere Rejser i disse Farvande, som efterhaanden ville blive berørte 1 denne Bog, og han nævner da først dem, som ere foretagne vestfor Cap Tscheljuskin, og siger fremdeles:

»Ifølge det Ovenstaaende er det tydeligt, at man for Øjeblikket ikke har noget fuldstændigt og paa virkelige Iagttagelser grundet Kjendskab til de hydrographiske Forhold ved Kysten mellem Jenissej og Cap Tscheljuskin. Jeg mener dog, at man i September og muligviis ogsaa i den sidste Deel af August med fuldstændig Sikkerhed maa kunne gjøre Regning paa at finde iisfrit Vand eller i det Mindste en iisfri Rende langs Kysten. Grunden hertil er de umaadelige Masser af varmt Vand, som de fra Højasiens Stepper kommende Floder Obj og Jenissej her udgyde i Havet, efter at de have optaget Vand fra et Omraade, der i August Maaned er stærkt opvarmet, og som er større end alle de Floders Opland, der falde ud i Middelhavet og det sorte Hav.«

»Imellem Dicksons Havn og Hvideøen findes derfor en mægtig Ferskvandsstrøm, som i Begyndelsen gaaer mod Nord. Den Indflydelse, som Jordens Omdrejning under disse hoje Breder har paa Strømmen, der løber omtrent i samme Retning som Meridianen, er dog meget stor og leder de sydfra kommende Strømme mod Øst. Som en Følge heraf bliver Obj-Jenissej's Flodvand i Førstningen ligesom holdt indestængt i en egen Strømfure langs Tajmyrlandets Kyst, lige indtil Strømmen paa den anden Side af Cap Tscheljuskin uhindret kan løbe mod Nordost eller Øst. I Nærheden af de store12

Planen til Vcga-Expeditionen.

Floders Udlob har jeg i roligt Vejr i denne Strøm og omtrent paa 74° 13r. iagttaget en Varmegrad, der udenfor Jenissej naaede til 9°.4 (d. 17de August 1875) og udenfor Obj til 8°.o (d. i ode August samme Aar). Som sædvanligt fremkalder denne Søndenstrøm deels en kold Undervandstrøm, som ved Storm let blander sig med Overfladevandet og afkøler det, deels paa Overfladen en nordlig kold og med Iis opfyldt Modstrøm. Denne sidste drager paa Grund af Jordens Omdrejning mod Vest og tvinger sig frem fra Aabningen mellem Cap Tscheljuskin og Novaja Zemlia's nordlige Spids imod den østlige Kyst af denne 0; den turde muligviis ogsaa være Grunden til de store Masser af Iis, der om Sommeren presses mod Novaja Zemlia's Østkyst. Ifølge min

egen Erfaring og efter det eenstemmige Udsagn af Fangstmændene bortsmelter denne Iis næsten fuldstændigt om Efteraaret.«

»For at dømme om den Afstand, i hvilken den fra Obj-Jenissej kommende Strøm kan bortdrive Isen, maa man huske, at endog en meget svag Strøm har Indflydelse paa Isens Plads, og at f. Ex. Strømmen fra Platafloden tydelig kan mærkes i en Afstand af 180 geogr. Mil fra Flodens Munding d. v. s. omtrent tre Gange saa langt som Afstanden imellem Dicksons Havn og Cap Tscheljuskin. Den eneste Havbugt, der kan sammenlignes med det kariske Hav i Plenseende til Størrelsen af det Omraade, der gjennemkrydses af de i Bugten udløbende Floder, er den mejicanske Havbugt. — Ogsaa Vindene, der om Efteraaret i disse Egne blæse fra Nordost, turde bidrage til at danne en noget nær iisfri Rende langs den her omtalte Kyststrækning.«

»De Erfaringer, vi have med Hensyn til Farvandet fra Cap Tscheljuskin og østerud imod Lena, grunde sig hovedsagelig paa Iagttagelser, eier ere gjorte af de Expeditioner, som den russiske Regjering udsendte før Midten af forrige Aarhundrede for at kaartlægge Asiens nordligste Deel. For rigtig at dømme om de Resultater, som ere vundne ved disse,12 Planen til Vcga-Expeditionen.

maa man med fuld Erkjendelse af det store Mod, den overordentlige Ihærdighed og den Modstandskraft imod Møjsommeligheder og Vanskeligheder af alle Slags, som altid har udmærket den russiske Nordhavsfarer, stadig mindes, at Sørejserne udførtes med smaa Sejlskibe af en Bygning, der efter Nutidens Krav er aldeles uanvendelig for Fartøjer, som skulle sejle i aaben Sø og træffe sammen med Iis. De savnede fremdeles ikke alene Nutidens store Hjælpemiddel Dampen, men ogsaa en ordentlig, for virkelig Manøvrering indrettet Rejsning, og de vare desuden for største Delen bemandede med Folk fra Sibiriens Flodbredder, der aldrig før havde seet Oceanets Vande, aldrig havde lært virkelig Søgang at kjende eller prøvet at sejle mellem Haviis. Med tilstrækkeligt Hensyn til disse Forhold synes de af mig nedenfor omtalte Rejser afgjort at tale for, at man ogsaa her om Efteraaret bor kunne gjøre Regning paa et sejlbart Hav.«

Nordenskiöld omtaler dernæst Laptieff, Prontschischtscheff og Tscheljuskins Rejser og paapeger navnlig, hvorledes de, af Frygt for ikke itide at naae et passende Vinterqvarteer, vendte om just paa den Aarstid, hvor den egentlige Sejlads i disse Have først bliver mulig.

Derpaa behandler han Strækningen mellem Lenaflodens Munding og Beringsstrædet, omtaler først de russiske Rejser og derpaa Cook's, Rodger's og de amerikanske Hvalfangeres Erfaringer samt de Underretninger, som vare indhøstede ved Hr. Sibiriakoffs Omsorg, og siger dernæst:

»Efter hvad jeg saaledes har omtalt, viser det sig:«

»At det nordenfor Sibirien liggende Hav mellem Jenissej's Munding og Tschaunbugten (det Punct, hvortil PIvalfangerne østenfra ere naaede) aldrig har været pløjet af Kjølen paa et virkelig sødygtigt Skib og endnu mindre været befaret af noget til Iissejlads særlig udrustet Dampskib;«

»At de mindre Fartøjer, med hvilke man har sejlet paa12

denne Deel af Verdenshavet, aldrig have vovet sig synderlig langt fra Kysten;«

»At et aabent Hav med haard Vind har været ligesaa farligt for dem, ja endnu farligere end et Hav, dækket med Driviis;«

»At de næsten altid have søgt Vinterhavn just paa den Aarstid, da Havet bliver mest frit for Iis, nemlig den sildige Sommer og Efteraaret;«

»At Havet fra Cap Tscheljuskin til Beringsstrædet, trods det Nævnte, flere Gange har været besejlet, selv om man end ikke har tilbagelagt hele Strækningen paa eengang;«

»At det Iisdække, som om Vinteren dannes langs Kysten, men rimeligviis ikke i det aabne Hav, hver Sommer bryder op og da danner store Marker af Driviis, som snart ved Paa-landsvind drives imod Kysten og snart ved

sydlig Vind drives ud tilsøes. Dette Sidste skeer dog aldrig længere, end at Isen atter kommer tilbage ved nogle Dages nordlig Vind. Det er ogsaa rimeligt, at det sibiriske Iishav, saa at sige, er afstængt fra det egentlige Polarhav ved en Ørække, hvoraf man for Øjeblikket kun kjender Ny-Sibirien og Wrangel's Land.«

»Paa Grund af alt dette synes det mig rimeligt, at et vei udrustet Dampskib uden altfor store Vanskeligheder, i det mindste af Iis, om Efteraaret paa nogle faa Dage maa kunne gaae denne Vej. Paa denne Maade maa man ikke alene kunne løse et for Aarhundreder siden opstillet geo-graphisk Spørgsmaal, men man maa tillige med alle de Midler, som i vore Dage staae til Videnskabsmændenes Raadighed, kunne undersøge et i geographisk, hydrographisk, geologisk og naturhistorisk Henseende næsten ukjendt Hav af meget stor Udstrækning.«

Nordenskiöld slutter endelig sin Plan med at gaae nærmere ind paa Vigtigheden af de videnskabelige Resultater, som ville kunne opnaaes paa en saadan Expedition, og, naar man nu,*Louis Palander*Staben.

»7

tre Aar efter at dette Forslag blev skrevet, seer paa Resultatet, kan man ikke andet end beundre den Mand, der saa fuldstændig har forstaaet at fore sine Planer igjennem og vende hjem til sit Fædreland med et Resultat, som hele Verden beundrer.

Saavel Hs. Maj. Kong Oscar II som d'Hrr. O. Dickson og Sibiriakoff tilbode at bestride Omkostningerne ved Expeditionen, og Forberedelserne paabegyndtes strax.

Nordenskiölds tidligere Rejsekammerat paa to Polar-expeditioner, daværende Lieutenant i den kongelige svenske Marine, Louis Palander, tilbod at fore Expeditionens Skib, »et Tilbud,« siger Nordenskiöld, »som jeg med Glæde modtog, bekjendt, som jeg var fra foregaaende Rejser, med Capitain Palanders udmærkede Duelighed som Sømand og Arktiker.«

I Løbet af Vinteren 1877—78 samledes Expeditionens Stab, der kom til at bestaae af:

Capitain i den kongelige svenske Marine Adolf arnold Louis Palander, Chef for »Vega«. Palander er født i Karlskrona den 2den October 1842 og mpdtog ved Karlberg sin militaire Uddannelse, medens han samtidig deeltog i Cadet-corvettens aarlige Togter. I Begyndelsen af 1864 blev han udnævnt til Officeer og sogte strax, men forgjæves, Tilladelse til at gaae med i den dansk-tydske Krig. Han blev strax efter udcommanderet med Corvetten »Gefle« paa et Togt til Middelhavet og Vestkysten af Afrika og senere paa andre Orlogstogter; som ovenfor nævnt var han Baron v. Otters Næstcommanderende i 1868 psa »Sophia« paa Rejsen nordpaa fra Spitsbergen. Senere førte han Postdampskibet »Polhem« mellem Gotland og Fastlandet, hvor han havde rig Lejlighed til Iissejlads, og aldrig, trods den strengeste Vinter og de vanskeligste Iisforhold, lod han sig lokke i Vinterhavn; spærrede Isen ham Vejen ved Visby, gik han rundt om Øen, indtil han fandt et Sted, hvor han kunde faae Forbindelse med Land, og ikke en eneste Gang savnede Gotlænderne i denTid, Palander førte Postskibet, deres Post. I 1872—73 førte han samme Skib paa den Nordenskiöldske Nordpolsexpedition og deeltog, som ovenfor nævnt, i den store Slæderejse. Efter den Tid har Capitain Palander staaet udenfor Nummer i Marinen, tildeels for at føre Koffardidampskibe, og først, kort førend han modtog Chefsposten paa »Vega«, traadte han atter ind i Marinen. Ved »Vega«'s Hjemkomst, udnævntes han til Capitain.

E Brusewitz Eric Cornelius Brushwitz, Lieutenant i den kongelige svenske Marine, »Vega«'s Næstcommanderende, er født den 1ste December 1844. I 1861 antoges han som Cadet ved Karlberg, hvorfra han 1867 udgik som Officeer. Blandt hansmange Togter baade til Orlogs og Koffardies skal jeg nævne Togtet med Kanonbaaden »Ingegerd« i 1871, hvor han var Baron v. Otters Næstcommanderende. »Ingegerd« gik til Grønland for at hente de af Nordenskiöld Aaret iforvejen fundne Meteorer. Ombord paa »Vega« havde Bruséwitz som Næstcommanderende Ledelsen af den indre Tjeneste og de daglige Arbejder, og desuden paahvilede ham den besværlige Omsorg for Provianten samt for Lastens Stuvning, et Arbejde, hvis Omfang man kan tænke sig, naar man husker, at *F R Kjellman* 2*»Vega« forlod Sverige med Lasten fuld af Kul og Proviant, medens den, da den kom tilbage, var fyldt med videnskabelige Samlinger af enhver Art, hvilke ofte fordrede en overordentlig omhyggelig Stuvning.

Franz Reinhold Kjellman er født i Vermland den 4de November 1846. I 1868 blev han Student i Upsala, i 1872 Dr. phil. og Docent i Botanik ved Universitetet i samme By. Som ovenfor nævnt deeltog Kjellman saavel i Expeditionen til Spitsbergen 1872—73 som i Jenissej-Rejsen 1875, paa hvilken sidste han overtog Ledelsen af Expeditionen, efterat Nordenskiöld i Dicksons Havn havde forladt »Prøven« *Anton Stuxberg*for at gaae hjem over Land. Kjellman har fortrinsviis beskjæftiget sig med Havets Flora; hans i Videnskabs-Akademiets Handlinger indførte Afhandlinger angaae Algerne, Thallophyterne o. s. v. 1875 udgav han en populair Skildring af Expeditionen 1872—73, og fra »Vega« skrev han Correspondancer til Stockholms Dagblad. Under Vega-Expeditionen sysselsatte han sig blandt Andet med de arktiske phanerogame Væxters Morphologi og Udviklingshistorie.

Anton Julius Stuxberg fødtes paa Gotland den 18de April 1849. I 1869 blev han Student i Upsala og i 1875 Dr. phil. Stuxberg er Zoolog og har specielt givet sig af *Ernst Almquist*med de lavere Dyr. Som ovenfor nævnt deeltog han i begge Nordenskiöld's Jenissej-Rejser, paa hvilke han samlede rige Bidrag til det kariske Havs Fauna. Ogsaa paa »Vega« gjorde han i denne Henseende rig Høst langs hele Asiens Nordkyst. Under Expeditionen skrev han Correspondancer til Aftonbladet.

Ernst Bernhard Almqvist fødtes den 10de August 1852 i Upland, blev i 1870 Student i Upsala og 1875 Cand. med. Ombord paa »Vega« gjorde Almqvist Tjeneste som Læge, men gjorde desuden højst interessante Samlinger af Lavarter paa de forskjellige Steder af Asiens Kyst, som »Vega« anløb, saavel i Polarregionerne som i Troperne. Han *Giacomo Bove*var Nya Dagligt Allehanda's Correspondent under Expeditionen.

Foruden disse svenske Medlemmer af Expeditionens Stab tillod Nordenskiöld desuden følgende udenlandske Officerer at deeltage i Rejsen.

Giacomo Bove er født 1 Piemont den 23de October 1853 og indtraadte 1868 i Cadetskolen i Neapel. 1872 blev han udcommanderet paa et Togt til de østasiatiske Farvande, hvor han blandt Andet deeltog i en Recognoscering gjennem den nordlige Deel af Borneo. Efterat han i 1876 var bleven udnævnt til Officeer i den kongelige italienske Marine, har *Osc. Nordqvist*24

Besætningen.

Bove, foruden at have gjennemgaaet forskjellige Torpedo- og Artilleriskoler, gjort Tjeneste ombord paa et i hydrographisk Øjemed udrustet Skib. Ombord paa »Vega« gjorde han ogsaa Tjeneste som Hydrograph, hjalp Capitain Palander med Observationer o. Lign., samt kunde, efter at Beringsø var passeret, deeltage i den almindelige Vagttjeneste, hvilket Sproget indtil da havde hindret ham i.

Oscar Fritiof Nordqvist er født i Viborg i Finland den 20de Mai 1858. I 1871 optoges han i det finske Cadet-corps, hvorfra han 1878 udgik som Officeer i den kejserlig russiske Families Livgardeskarpskyttebataillon. Under sit Ophold i Cadetskolen havde Nordqvist med stor Iver kastet sig over Naturvidenskaberne. Han fulgte Vega-Expeditionen som Udsending fra det kejserlig russiske geographiske Selskab og gjorde Tjeneste som russisk Tolk; paa Rejsen langs Asiens Kyst samlede han desuden Mosser og Insecter, under Overvintringen studerede han Tschuktschernes Sprog, foretog hyppige Rejser blandt dem og ydede vigtige Bidrag til Kjcnd-skabet om dette Folk. Da de store Fugleflokke i Foraaret besøgte Omegnen af Vinterqvarteret paa Veien mod Nord, forestod Nordqvist Indsamlingen, Udstopningen eller Skeletteringen af Expeditionens righoldige ornithologiske Samling.

Endelig havde Forfatteren af dette Arbejde faaet Tilladelse til at ledsage Expeditionen som Physiker og vagthavende Officeer.

»Vega's« Besætning bestod hovedsagelig af den kongelige svenske Flaades Mandskab:

Skipper Nielsson.................født 5/i 37

iste Maskinist Petterson............ - 3h 35

(deeltog i Tngegerd's« Togt til Grønland 1871)

2den Maskinist Nordstrom........... - 21/a 55

Matros Carlsson................ - 22/a 43

(deeltog i »Ingegerds« Togt til Grønland 1871)Vega. 25 7

Matros Öman..................født23'4 43

(deeltog i Nordpolsexpeditionen 1872-73 og i den store Slæderejse under samme)

— Lundgren.................................- 5/7 51

— Hansson...................................- 6U 56

Tømmermand Andersson........................- 3/s 47

Fyrbøder Carlström.............................- 14/ia 45

Ingelsson.............................- 2/2 49

Baadsmand Småländing........................- 27/'<j 39

Lustig.............................- 22/4 45

Asplund, Kok......................- 28/i 27

Ljungström..........................- 12/9 45

(deeltog i »Ingegerd's« Togt til Grønland 1871 samt i Nordpolsexpeditionen 1872-73)

Levin, Hovmester.................- 24/i 44

Lind...............................- 15/b 56

Faste...............................- 23/8 56

Desuden medfulgte en Hjælper for Videnskabsmændene:

Boström...................født 21 ,/s 57

og endelig tre norske Fangstmænd:

Haugan, tidligere Skibsfører ....- 23/i 25

Johnsen, Matros.................................- 15/s 45

Sivertsen, — ....- 2/i 5 3

saaledes at »Vega« paa sin Rejse rundt om Asien husede ialt 30 Mennesker.

Spørgsmaalet om, hvilket Skib Expeditionen skulde vælge, blev længe og nøje overvejet. Capitain Palander foretog i denne Anledning flere Rejser og besaae saaledes den bekjendte »Pandora«, der tilhørte Sir Allan Young, ved hvis Togt til Smith Sound 1876 den er bleven bekjendt; men Capitain Palander fordrede mere af det Skib, der skulde gjøre Nordostpassagen, end »Pandora« kunde præstere, og kjøbte det derfor ikke.26

Vega.

Endelig besluttedes det at kjøbe Barkskibet »Vega«, der tilhørte Selskabet »Ishafvet« i Göteborg og blev benyttet til Fangst i Havet mellem Spitsbergen og Grønland.

»Vega« blev i 1872 bygget i Bremerhafen for ovennævnte Selskabs Regning. Ca. 300 Tons drægtig havde den en Længde af 150 Fod, en Brede af 29 Fod og 16 Fod Dybde i Rummet. Skibet var usædvanlig solidt og stærkt bygget, og Skibssiden bestod saaledes af en Iishud paa 3V2 Tomme Jerneg, der strakte sig fra 1 Fod undçr øverste Dæk til 5 Fod fra Kjølen; denne Iisklædning var foretrukken for en Jernhud i Vandgangen,, da denne sidste er meget tung, og da Fordelen ved dens Styrke ikke vejer op imod Jernegens Elasticitet. Indenfor Iishuden

kom den sædvanlige Yderklædning, bestaaende af to Tommer Eg, og dernæst de 12 Tommer tykke Spanter; indenfor disse kom et Luftrum, 1 Tomme bredt, hvilket de sidste Tiders Erfaring har viist at være langt varmere end Filt o. Lign. Endelig fandtes inderst en 2 Tommer tyk Ege-garnering. Dækket bestod af 4 Tommer tykke Egeplanker, der hvilede paa 8 Tommer høje Dæksbjælker; under Dæks-plankerne mellem Dæksbjælkerne fandtes øverst et 1 Tomme tykt Filtlag, dernæst et 1 Tomme bredt Luftlag og endelig en i Tomme tyk Garnering af Træ.

Da Skibet var bygget til Fangst, var det i Lasten forsynet med Cisterner, der ogsaa væsentlig bidrog til at styrke Skibet, idet de stode klods op ad hinanden. Desuden vare alle Forbindinger overordentlig stærke, og navnlig fandtes en svær Fortømring i Stævnen; paa dennes Forkant sad en Jern skinne af 1V4 Tommes Tykkelse og af Form som et Cirkelsegment, der ved almindelige Tomme Jernbaand holdtes ind til Stævnen.

»Vega« var forsynet med en svær Rejsning og sejlede udmærket. Dampkraften var derimod forholdsviis tinge, idet Skibet for Damp alene kun kunde gjøre 6 Knobs Fart, men Kulforbruget var da ogsaa kun 10 Kubikfod i Timen.VEGA.Vega.

2 7

Maskinen var ligesom' Skibet bygget i Tydskland efter det Wolff ske System, var en Høj- og Lavtryksmaskine paa 60 Hestes Kraft med Overlladecondensator. Skruen, der var to-bladet, var af Smedejern, og, da Skibet kjøbtes, medfulgte en Reserveskrue saavelsom et Reserveror. Mange have gjort Indvendinger imod, at »Vega« ikke var forsynet med Skruebrønd, da dette jo naturligviis letter en mulig Skiftning af Skruen i høj Grad; men paa den anden Side svækker en Brønd Agterskibet overordentlig. Det vilde unegtelig have været et meget vidtløftigt og svært Arbejde at skifte »Vega's« Skrue, da dette kun kunde gjøres ved at lette hele Agterskibet op af Vandet, hvilket i et Hav, hvor Ebbe og Flod er ringe, kun kan skee ved Lempning af Lasten, og dette havde atter her sine store Vanskeligheder, da de lettest transportable Vægte laae temmelig forligt i Skibet. Imidlertid udholdt »Vega's« Skrue Alt, hvad der blev budt den, saa vi kunde fuldt ud nyde Fordelen af, at Agterskibet ikke var svækket ved en Brøndbygning.

Ombord i »Vega« fandtes ogsaa i Betragtning af den forholdsviis ringe Besætning og de svære Vægte, der ofte paa Fangstrejser maae tumles med, et Dampspil, der var opstillet paa Dækket foran for Stormasten; under Expedition gjorde dette en uberegnelig Nytte, og ofte vilde det have været umuligt at lette de tunge Bundskrabere uden Dampspillet, da Tidsspilden ellers vilde have været for stor.

Prisen for Skibet var 150000 Kroner.ANDET CAPITEL

Urirustningen. — Afrejsen. — »Lena«. — Tromsø. — Maasø.

Ved en arktisk Expedition, paa hvilken man i Maaneder, ja undertiden i Aar maa undvære enhver Tilførsel, enhver Hjælp, gjælder det før Afreisen at udruste og forsyne sig bedre end til nogen anden Rejse. I Aarhundreder have nu Expeditioner besøgt de ugjæstfrie arktiske Egne, og ved at drage Nytte af Forgængernes ofte dyrekjøbte Erfaringer kan man nutildags udruste en arktisk Expedition saaledes, at Deeltagerne, hvis ikke særlige Uheld støde til, ville være

I

sikkrede mod Savn af de fleste Arter. Naar nu, som her var Tilfældet, Expeditionens Chefer have høstet saa rige personlige Erfaringer i denne Retning, kan man vente, at Udrustningen bliver saa fuldstændig, som vor Tid tillader det; og aldrig har noget Skib forladt sin Hjemstavn bedre udrustet, og vistnok meget faa ligesaa godt udrustede, som »Vega«; denne Omstændighed har ogsaa i væsentlig Grad bidraget til Expeditionens heldige Udfald.

Først maatte der da tænkes paa Skibet, og allerede i Begyndelsen af April førte Capitain Palander dette til Karlskrona, hVor det paa Orlogsværftet undergik en gjennemgaaende Reparation. De fleste Cisterner udtoges, og kun 16 bleve tilbage, fyldte med Patentkul, Vand og Proviant. Nye Master isattes, og, da noget af Skibets Styrke

var bort-Udrustningen.

taget ved Cisternerne, anvendtes de gamle Master til Tværskibs Stotter i Lasten, der forresten fyldtes med Kul, saa at Vega« ialt havde 10000 Kubikfod Kul.

Af »Vega's« Fangstbaade beholdtes kun 4 ombord. Fangstbaade ere i Reglen byggede efter den Type, som bærer Navn af »Hvalbaade«; i Reglen sidder kun een Mand paa hver Tofte, men han roer da med to Aarer. »Vega's« Baade vare 21 og 23 Fod lange. Foruden disse var Expeditionen forsynet med en lille Slædebaad, »Louise«, der oprindelig var bygget til Jagt, men som havde været anvendt paa Slæde-expeditioner paa Spitsbergen. Da den kun veiede 150 Jtl, egnede den sig fortrinlig til at kjores paa en Slæde, og, uagtet den kun var 13 Fod lang, kunde den dog paa Grund af sin brede og ilade Bygning meget godt rumme 6 Mand. Endelig fandtes der en Dampbarkas, hvis Maskine paa 2 Hestes Kraft gav den næsten 6 Miils Fart. Den var circa 30 Fod lang og havde sin Plads paa Dækket mellem de to forreste Master. De 4 Hvalbaade laae paa Galger eller hang under Jollebomme agter.

Det Indre af Skibet maatte undergaae adskillige Forandringer; agter byggedes saaledes en stor Messe med Lukafer paa Siderne. Nedgangen var gjennem en paa Dækket bygget Kappe, og udenfor Messen fandtes da foruden et Stirrids et Lukaf, hvori Dr. Stuxberg og Lieutenant Nordqvist boede. Selve Messen var et 20 Fod langt og 8 Fod bredt Rum, der ved to Skylighter gjordes til et lyst og behageligt Opholdssted. Ligeoverfor Døren havde Kakkelovnen (af Gur-sey's System) sin Plads, og midt i Messen stod det lange Bord, der optog Størstedelen af Pladsen, og hvorved alle Messens Medlemmer spiste og arbejdede. Heelt agterude stod en Sopha, hvorover hang Portraiter af Hs. Majestæt Kong Oscar II og d'Hrr. O. Dickson og Sibiriakoff. Agtenfor Messen fandtes et Slags stort Skab, hvor blandt Andet al Ammunition opbevaredes. Til de 18 Remingtongeværer og 6 Revolvere,3°

som Expeditionen medtog, fandtes 5000 Remington Patroner og 1000 Revolver Patroner og desuden til Sprængning af Iis o. desl. 70a ft Krudt, foruden Ladninger til en 21 4 Tomme rillet Kanon og en 24 Jf 'ig glatlobet Salutkanon, og endelig endeel Fyrværkerisager. Lukaferne paa Siderne af Messen vare fordeelte saaledes, at de fire Lukafer om Styrbord beboedes af Lægen agterst, af Dr. Kjellman, Capitain Palander og Professor Nordenskiöld, medens de to Lukafer om Bagbord beboedes af Lieutenant Brusewitz agterst, og at Lieutenant Bove og Forfatteren sammen i det forreste.

Foran for Messen laae Maskinen og Kjedlen, over hvilken man kunde gaae ud paa det rummelige Mellemdæk, der for Overvintringen var fuldtstuvet med Proviant, videnskabelige Instrumenter, Slædemateriel o. desl.; i Vinterqvarteret blev det ryddet, en Kakkelovn opsattes, og det benyttedes til Samlingsrum for Mandskabet. Foran for Mellemdækket, paa hvilket der fandtes endnu et Par Lukafer til Bibliothek o. Lign., laae Underofficeersmessen om Bagbord og Messens Stirrids om Styrbord, og endelig foran for disse Folkelukafet, hvori Kabyssen fandtes, der erstattede Kakkelovnen. Paa begge Sider var der i 2 Rækker, den ene over den anden, Stand-kojer for Mandskabet.

Da nye Ror skulde sættes i Kjedlen, og det varede nogen lid, inden disse kom fra England, trak Tiden ud til den 20de Juni, inden Alt var færdigt, og Vimplen og det svenske Sejlselskabs Flag (almindeligt Orlogsflag med et kronet O i Midten) kunde hejses paa »Vega«. Næste Dag foretoges en Prøvefart paa Karlskronas Rhed under et heftigt Tordenvejr, som om Elementerne strax vilde lade den lille »Vega« føie deres Raseri. Dagen derpaa, Løverdag den 22de Juni, skulde Afrejsen finde Sted, og samme Dags Morgen lagde Vega - derfor ud paa Rheden, og Krudtet toges ombord. Efter at de talrige Afskedsvisiter vare endte, kunde »Vega« Kl. 4 om Eftermiddagen for første Gang lette sitAfrejsen.

Anker. Paa Rheden laae, foruden Kanonbaaden »Disa«, fire Skeppsgossabrigger, der i Anledning af den tilstundende Midsommerdag vare smykkede med gront Lov. Da »Vega's« Anker var lettet, saae man pludselig en

Mængde smaa »blå gossar« komme tilsyne mellem Lovet, og, idet de udfoldede den storst mulige Afvexling i Farverne af Lommetorklæder, tilvinkede de os deres sidste Farvel. Paa den fashionable Promenade i Karlskrona, Kungsbroen, der vender ud til Rheden, saa man kun et Hav af Hatte og Lommetorklæder. Flere Søofficerer, der kunde disponere over Baade fra Værftet, havde inviteret nogle af Byens Damer til at folge os lidt ud ad Kungsholmen til, og de holdt sig temmelig længe paa Siden af os, saa at vi stadig kunde tale med hinanden;' halvvejs ude ad Kungsholmen til blev Soen dog lidt for hoj til Damesejlads, og den lille Escadre vendte om. Der blev nu Travlhed ombord paa »Vega«, thi Kungsholmen skulde saluteres med det svenske Losen, 5 Skud, og, da vort Artilleri var lidt ueensartet, kunde kun een Kanon benyttes til Salutten, der dog gik meget regelmæssig, om end Mellemacterne vare lidt lange. Fra Kungsholmen, hvis Garnison fyldte Voldene, dundrede derpaa Karlskrona's sidste Afskedshilsen ud til Vega«, der snart nejede gracieust i Østersøens Dønninger, ligesom om den var utaalmodig efter at komme ud at begynde sin Kamp mod Sø og Iis. Ombord paa »Vega« be fandt sig endnu kun Expeditionens sømilitaire Medlemmer, der alle havde været tilstede ved Udrustningen. De civile Videnskabsmænd og Lieutenant Nordqvist sluttede sig forst i Göteborg til Expeditionen, og endelig kom Professor Nordenskiöld ombord i Tromsø.

Vejret var fuldstændig stille, og spejlblank laa Østersøen for os, medens vi dampede mod Vest mod Sundet, lra hvis Kyster talrige Blus St. Hans Nat blinkede os imøde. Samme Nat ankrede »Vega« paa Kjøbenhavn s Inderrhed, hvor største Delen af Provianten skulde tages ombord.j ^

Den Tid er forlængst forbi, da Polarfareren maatte leve af saltede Sager og Beskøjter, hvilket undertiden havde til Følge, at hele Expeditionen omkom; nutildags lever man ligesaa godt ombord i en Nordpolsfarer som i ethvert andet Skib, ja maaskee endog bedre, end man lever iland; det er en Selvfølge, at man i Længden bliver kjed af de evindelige conserverede Sager, og mange saadanne, der i Almindelighed betragtes som Delicatesser, rører man ikke ved, naar man kommer hjem fra en arktisk Overvintring. Jeg glemmer aldrig det forbavsede Ansigt, som en Vært ved en mindre, huuslig Fest satte op, da en Daase prægtige Sardiner gik Bordet rundt, uden at en eneste af Vegafarerne, som han troede at byde noget rigtig Godt, rørte ved den, ja en Enkelt rynkede endogsaa i Smug Panden og lod Daasen hurtigst muligt gaae videre.

Men de conserverede Sager ere jo en Nødvendighed, ja man maa endog sige, de ere en Velsignelse for arktiske Expeditioner, og, saalænge man er henviist udelukkende til dem, smage de fortræffeligt. Jeg troer, uden Fare for at sige for meget, at kunne paastaae, at man ikke ombord i noget Orlogsskib lever bedre, end vi levede i »Vega«; i de fleste Orlogsskibe lever man langtfra ikke saa godt. For at give Læseren et Begreb om, hvad der behøves, naar man skal forsyne 30 Mennesker med Proviant for 2 Aar, skal jeg nævne det Qvantum, som medtoges af enkelte Proviantsorter: salt Kjød 3165 li, salt Flæsk 4853 M, tørt Brød 9000 li, Kaffe 1510^/, tørrede Grønsager 12500 Portioner, Hvedemeel 14000 Ti, conserveret Oxekjød og Suppe 9000 Portioner, Oxesteg o. lign. 3000 Portioner, Hvidkaal 1600 ,ti, Suurkaal 1140 M, finere Conserver, saasom Boeuf, Skildpaddesuppe, Chateaubriand o. desl. 1700 Daaser, Sukker c. 5000 /? o. s. v.

Specielt som Midler mod Skjørbug medtoges conserveret Mælk, Lime juice (ca. 700 Potter), Tranebærsaft, torrede Frugter, Syltetøjer o. desl.

Under hele Expeditionen spiste Alle friskbagt Brød, hvoraf der under Overvintringen endda uddeeltes ca. 2000 li til Tschuktscherne. Det haarde Brød anvendtes kun paa Rejser, og selv da mest til Betaling for Nattelogis. Da Expeditionen afgik for tidlig paa Aaret for at medtage Kartofler, høstede 1878 i vore Lande, maatte de forskrives fra det sydlige Frankrig. De opbevaredes i Trækasser med Tremmelaag, laae hele Vinteren i en Temperatur, der i Reglen var et Par Grader over Nul, og holdt sig udmærket, saa at vi endnu benyttede dem i Japan. De finere Conserver vare fra Wick-ström i Stockholm, den store Masse, som benyttedes til daglig Brug, fra Beauvais i Kjøbenhavn. De kunne ikke noksom prises for deres Godhed.

Ogsaa vor Viinkjelder var fortrinlig udrustet.

Den 26de Juni forlod »Vega« Kjøbenhavn og dampede i bestandig stille Vejr nordpaa. 1 Sundet mødte vi den tydske Corvet »Nymphe«, som vi passerede paa meget klods Hold; ved det internationale Signalsystem signalerede den til os: »Lykkelig Rejse!«, hvilket vi imidlertid ved en Fejltagelse aflæste som: »Hvorhen gjælder Rejsen?«, hvorpaa vi svarede: »Beringsstrædet!«. Officerer og Mandskab, der alle vare oppe for at see paa det nærved passerende Skib, besvarede dette Signal med en vedholdende Viften med Huerne, og snart efter vare vi langt fra hinanden. Da vi opdagede vor Fejltagelse kort efter, vare vi enige om, at vi nu havde en Grund mere til at søge at naae Beringsstrædet.

Paa Rejsen mellem Kjøbenhavn og Göteborg fulgte den berømte italienske Geograph, Commodore Christophore Negri, med »Vega«. Fra Karlskrona var tillige Capitain Palanders Frue fulgt med, saa de herlige Solskinsdage i Østersøen og Kattegat, vore første Dage ombord i det Skib, som i en lang, uvis Fremtid skulde være vort Hjem, henflød let og behageligt, og længe efter, da vi laae indesluttede af

Isen, tænkte vi med Glæde tilbage paa den første Deel af vor Rejse.

Commodore Negri var af sin Regjering sendt til Sverige for at besee Expeditionens Udrustning og være tilstede ved dens Afrejse.

Dagen efter at vi havde forladt Kjøbenhavn, stode vi ind i Göteborgs Skjærgaard, passerede den tidligere Fæstning Ny-Elfsborg, der nu er omdannet til et Badested, og fortøjede om Eftermiddagen mellem Pælene udfor Dampskibsbroen.

I Göteborg kom, som ovenfor omtalt, Dr. Kjellman, Dr. Stuxberg, Dr. Almqvist og Lieutenant Nordqvist ombord, og desuden indskibedes her hele den videnskabelige Udrustning foruden endeel andre Sager.

Man kan gjøre sig et Begreb om Udrustningens Omfang, naar jeg nævner, at Instrumenter o. Lign., som kom fra Stockholm, fyldte ikke mindre end 66 store Kasser.

Vort Slædemateriel, der bestod af 8 Slæder, bestemte til at trækkes af Mænd, 2 Telte foruden Kogeapparater, Kaut-schukmatrasser o. desl., blev ogsaa taget ombord her.

Forresten skal jeg ikke trætte Læseren med her at gaae nærmere ind paa den videnskabelige Udrustning; de forskjellige Instrumenter ville efterhaanden under Skildringen af Rejsen blive omtalte.

Jeg skal derimod ikke undlade at omtale, at »Vega's« Besætning her blev forøget med to Hunde og en Kat. Mange forstaae maaskee vanskelig Betydningen af denne Forøgelse; men den, som har tilbragt en lang Tid i Iisørkenen, ofte uden andet Selskab end netop en Hund, han lærer at sætte Priis paa dette Selskab, han holder af dette trofaste Dyr, der har deelt saamangen Besværlighed med ham, og i en lille Verden, som kun indeslutter 30 Mennesker, der leve under de mest eensformige Forhold, give Hundene og deres Spilopper Æmne til mangen Conversation og Fornøjelse. De to Hunde, som vi hk ombord i Göteborg, vare skotske Faarehunde, de bleveAfrejsen.

opkaldte efter de to Skibe, som Professor Nordenskiöld og Capitain Palander tidligere havde sejlet sammen i: »Polhem« og »Sophia«.

Hvad Katten angaaer, da er det en gammel Sømands-overtro, at det er et godt Varsel, naar man stjæler en sort Kat og bringer den med et Skib, der tiltræder en Rejse. Da vi en Aften gik hjem fra et Selskab i Göteborg, kom en lille .omtrent 2 Maaneder gammel kulsort Kat pludselig springende hen til os; ihukommende Overtroen, tog jeg den strax op og transporterede den i min Frakkelomme ombord paa »Vega«, hvor den de første Dage levede i mit Lukaf; inden ret længe blev den skibsvant og tog tilsidst constant Ophold i Folkelukafet, hvor den sov om Dagen, medens den om Natten sprang omkring, og, uagtet den ofte purrede de sovende Matroser og stjal deres Mad,

vakte den dog altid Munterhed ved sine Spilopper og har under Vinteren fordrevet mange Timer for Folkene, hvis Yndling den var.

Endelig var Alt ombord, og, efterat Dr. O. Dickson den 4de Juli havde aflagt en Afskedsvisit, kastedes Fortøjningerne los, og under Raabet »Lefve Konungen« fra de i Vantene staaende Matroser og paa Commandobroen staaende Officerer og Videnskabsmænd, der blev besvaret fra Mandskabet paa Kanonbaaden »Gunhild« og nogle i Havnen liggende Dampskibe, gled »Vega« langsomt ud af den sidste svenske Havn.

Man siger, at det er et godt Varsel, naar man har lidt Modgang i Begyndelsen af en Rejse, og dette har ogsaa viist sig at slaae til for »Vega's« Vedkommende, thi saavel i Skagerrak som i det nordlige Atlanterhav havde vi afvexlende Modvind med hoj Sø og Stille. Først den 16de Juli passerede vi Polarkredsen, som det skulde vare over et Aar, inden vi atter naaede. I min Dagbog finder jeg skrevet ved denne Lejlighed: »Payer har Ret, naar han siger: »»Alle ombord føie, uden at sige det, at de begynde en alvorlig Periode afj ^

deres Liv.«« Ja i Sandhed, det er med en ejendommelig Foleise, man overskrider Tærskelen til den mørke, kolde lis-region for at træde ind i en endnu mørkere Fremtid; hvor gjerne vilde man ikke løfte en Flig af det Slør, som skjuler den, og dog er det maaskee bedst Intet at vide om den. Skulle vi virkelig blive de Lykkelige, der naae det Maal, som man i Aarhundreder har stræbt hen til? Uagtet Alt, hvad der taler for, at vort Foretagende maa lykkes, synes den. Tanke mig undertiden næsten ligesaa utrolig som Tanken om, at vi aldrig skulde vende tilbage over den Tærskel, som vi idag overskride; det er en ejendommelig Foleise, som man ikke har kjendt før, der besjæler En; i det daglige Liv sætter man sin Cours, gaaer »ahead« og bliver forbauset, hvis ikke Alt gaaer sin jævne Gang, her bliver man næsten forbauset, jo jævnere det gaaer.«

Næste Dag stode vi indenom Lofoten i stærk Taage, der kun af og til lettede og tillod os at see de maleriske, vilde Klippeformer. I Bunden af Vestfjorden ligger paa Skraaven et Fyrtaarn, hvor der findes een Lods, men han er selvfølgelig meget vanskelig at træffe hjemme, og »Vega« holdt da ogsaa i flere Timer gaaende udenfor, uden at det lykkedes at faae Lods. Hen paa Eftermiddagen kom et Par Nord-landsskuder sydfra staaende ind forbi Skraaven, og, da de selvfølgelig ere godt kjendte i Skjærgaardens Labyrinth, besluttede Capitain Palander at staae ind i deres Kjolvand for ved næste Lodsstation Stangholmen atter at forsøge at faae en Skjærgaardslods. Vi bleve imidlertid nødte til at staae heelt op til Lødingen, førend det lykkedes at faae Lods, og forst da kunde vi forlade Nordlandsskuderne, som vi imidlertid havde havt god Lejlighed til at betragte. De minde ved hele deres Bygning og især Sejlføring om et gammelt nordisk Vikingeskib; Agterskibet, der ofte er spraglet malet, rager højt op over Vandet, medens Forskibet er lavt med Undtagelse af selve Stævntømmeret, der staaer højt op i Vejret,Afrejsen.

mindende om de gamle Skibes Dragestævn. Sejlet, der er et Raasejl og ligeledes minder om de gamle Vikinger, hales ved en Mængde Bugliner under Bidevindssejlads ud til Stævnen; Rebning af Sejlet foregaaer paa den Maade, idet hvert Reb er et løst Stykke Dug, at man kun haler en Rendeline ud af Løjerterne i Sejlet, hvorpaa det løse Reb falder tildæks. Ingen af den Slags Skuder høre hjemme sydligere end Trondhjem, men de besørge den indenskjærs Fart heelt ned til Bergen, medens deres egentlige Hjem dog er Nordlandskysten.

Uagtet Vejret ikke var heldigt, var Sejladsen gjennem Skjærgaarden dog henrivende; yderst ude mod Havet havde Klipperne kun været 4 å 500 Fod høje, men deres Former vare vilde, sønderrevne, med Spidser og Kanter saa skarpe som Knive. Efterhaanden som vi kom op mod Stangholmen, saae vi hyppigere og hyppigere lidt fladt Forland ved Fjeldenes Fod, hvorpaa der af og til fandtes et Par smaa Huse; længere oppe i Landet saaes mere afrundede, mægtige, snee-bedækkede Fjelde. Som en Forløber for de blødere, rundere Former længere ind i Skjærgaarden rager Bar-Øens runde Ryg mægtig op af Vandet noget forbi Stangholmen, og lidt efter lidt faae Omgivelserne et mere blidt Udseende, Vegetationen bliver yppigere, og ved Lødingen træder endelig Civilisationen frem, idet her findes Hovedtelegraphstationen for Nordland; de store grundmurede Bygninger

ligge malerisk paa et smilende grønklædt Forland ved Foden af det mægtige Lødingenfjeld, hvis høje sneedækkede Top rager op over Skyerne. Tæt ved Siden af disse Bygninger ligger Kirken med et lille spidst Taarn mellem fire Fløje, omgiven af de smaa, sædvanlig røde, norske Træhuse. Paa flere Steder naaede Birketræerne nede ved Vandet 30 Fods Plojde, men inde i Landet saae man derimod paa de vældige af dybe Furer gjennemskaarne Fjelde en stor Ma^ngde Snee. Lodsen sagde, at Sneen dette Aar laa usædvanlig længe, og at det i det Hele taget havde været en haard Vinter; i de heftigej ^ Afrejsen.

Foraarsstorme havde en stor Mængde Fiskere sat Livet til. Tiltrods for al den Masse Snee, man saae, erklærede Fangstmændene, som vi et Par Dage senere traf i Tromsø, een-stemmig, at det var et heldigt Iisaar, hvilket naturligviis har beroet paa de i Foraaret fremherskende Vinde.

I Løbet af Natten passerede vi det mægtige Rollenæs, en umaadelig stor, afrundet Masse, gjennemskaaren af dybe Furer; allerede her har det Sønderrevne, Pointerede tildeels tabt sig, her findes kun een Spids; men længere ude mod Havet saaes Grvtøens talrige spidse Toppe, der vare fuldstændig hvide af Snee. Allerede i 8 Dage havde det været saa lyst om Natten, at »Vega« sejlede uden Lanterner, og man kunde hele Døgnet rundt nyde det herlige, hyppigt vexlende Sceneri, som Skjærgaarden frembyder. I Løbet af Formiddagen stode vi igjennnem de trange Sunde, som ligge tæt sydfor Tromsø, hvori Strømmen siges undertiden at kunne naae 6 ä 7 Miles Fart; paa de grønne, stejle Bjergsider laae ofte de røde Smaahuse malerisk spredte; Fiskerne, som ere de eneste Beboere af disse Øer, kom ofte ud for at falbyde deres Fisk, saa det Hele gjorde et meget befolket Indtryk, og endelig viste ved en krap Omdrejning »Finmarkens Paris«, Tromsø, sig for vore Øjne. Kort efter vare vi tilankers paa Rheden.

Jeg har hidtil omtalt Expeditionen som kun bestaaende af »Vega«, men i Virkeligheden bestod den af fire Skibe; faa Dage før vor Ankomst til Tromsø havde Dampskibet »Frazerc og Barkskibet »Express« forladt denne Havn for i Jugor Schar at afvente »Vega's« Komme. Begge Skibe vare fragtede af Professor Nordenskiöld for Hr. Sibiriakoff s Regning; de skulde følge »Vega« til Jenissej's Munding for dernæst at gaae op ad Floden til Jakuwiewa, hvor en Last ventede paa dem; for Øjeblikket havde de en ringe Last af Stykgods inde, medens Resten af Pladsen i »Express« var benyttet til Kul, hvormed den, inden Adskillelsen i Dickson'sHavn, kunde forsyne Expeditionens Hovedskib. Hr. Serebrennikoff, en af Hr. Sibiriakoff's Commissairer, fulgte med »Vega« til Jenissej's Munding, hvorfra han med »Frazer« gik op ad Floden.

Expeditionens fjerde Skib, der her paa Tromsø Rhed forenede sig med »Vega«, var Dampskibet »Lena«. For Hr. Sibiriakoff's Regning var det bygget i Motala og skulde nu ledsage »Vega« til Lenaflodens Munding for derefter at gaae op ad denne Flod til Jakuzk, hvor Hr. Sibiriakoff for Fremtiden vilde benytte den til Flodfart.

I et saa udstrakt og tyndt befolket Land som Sibirien ligge de beboede Steder naturligviis ofte flere hundrede Mile fra hinanden, og dette er navnlig Tilfældet, jo nordligere man kommer. Det er en Selvfølge, at Samfærdselsmidlerne under disse Forhold spille en overordentlig stor Rolle, da de nordlige Provindser maae hente alle Livsfornødenheder fra de sydligere opdyrkede Egne. Naturen, der langtfra har behandlet Sibirien saa stedmoderlig, som man i Reglen troer, har netop i denne Retning udstyret det rigere end de fleste andre Lande. Kun faa Lande kunne opvise Mage til det Flodnet,40

som gjennemkrydser Sibirien; de mægtige Kæmpestrømme, som gjennemskære Landet fra dets sydligste Grændser til Iishavets Kyster, synes af Naturen at være bestemte til at føre de sydlige Egnes Overflod til de Alt manglende Beboere af det høje Norden. Disse store Strømme ere ved utallige mindre, men næsten overalt sejlbare Floder, forbundne med hinanden, saa at der næsten ikke findes et eneste vigtigt Punct, hvortil man ikke kan naae ad Flodvejen. Disse Naturens Velgjerninger blive vei benyttede, og paa de fleste af Sibiriens større Floder findes endog Dampskibsfart; men, seer man nøjere til, da ere disse Dampskibe smaa og kun udrustede med ringe Maskinkraft, og Grunden hertil er, at man hidtil har været nødt til at bygge dem i Europa og dernæst over Land transportere dem til deres Bestemmelsessted, hvilket var i høj Grad besværligt og kostbart. Efter

Nordostpassagens Aabning for Skibsfart er tillige Ideen om ad Sibiriens Floder og Iishavet at knytte en Handelsforbindelse mellem Europa og Amerika paa den ene og Højasiens frugtbare og mineralrige Egne paa den anden Side, kommen frem, og, skal dette kunne lykkes, da er en af de første Betingelser den, at der paa de store Floder findes kraftige smaa Dampskibe, som kunne bugsere Varerne til Flodmundingerne, hvor de da kunne afhentes af søgaaende Skibe. Disse Transportdampskibe kunne kun vanskelig transporteres over Land, men ville i Fremtiden kunne følge »Lena's« Spor.

»Lena«, hvis Rejse saaledes forhaabentlig bliver af en epochegjørende Betydning, var bygget af Bessemerstaal, 90 Fod lang, og laa kun 7 Fod i Vandet; dens Drægtighed var omtrent 100 Tons. Maskinen, der havde 15 Hestes Kraft, gav den en Fart af 7 ä 8 Knob med et Kulforbrug af 4V2 Kubikfod i Timen, og til denne Rejse havde den indtaget 200 Kubikfod Kul; Besætningen, der Føreren iberegnet talte 8 Mand, var forsynet med Proviant for 16 Maaneder. Dens Fører var Capitain H. C. Johannesen, en erfaren Fangstmand,Tromsø.

Broder til den bekjendte Capitain E. Johannesen, Omsejleren af Novaja Zemlia og Eensomhedsøens Opdager.

I Tromsø kom de tre norske Fangstmænd ombord, og her completteredes vor Udrustning i flere Retninger; blandt Andet flk vi vor Pelsværksforsyning herfra; den bestod af Rensdyrspelse, Lapsko o. s. v. Der har hersket og hersker endnu stor Strid mellem Polarfarere om, hvorvidt Rensdyrs-skind eller Sælhundeskind er den bedste Beklædning i arktiske Klimater; medens man paa næsten alle engelske Nord-polsexpeditioner har foretrukket Sælhundeskind, holdt Professor Nordenskiöld Rensdyrsskind for det fordeelagtigste. Der kan vei siges forskjellige Ting for og imod begge Slags, men een Fordeel har Sælhundeskindet, nemlig at det kan taale Væde, medens Rensdyrsskind, naar det bliver vaadt, bliver meget tungt og er derfor mindre heldigt paa Vandringer.

Den Tid, som ikke var optagen af allehaande Indkjøb, gik hurtig og behagelig i den lille venlige Stad, hvis Indbyggere kappedes om at vise os Gjæstfrihed. En af dem modtog dem af os, han ikke tidligere havde seet, med de Ord: »Alle Arctici ere mine Venner!« og i hans Huus tilbragte vi ogsaa mange behagelige Timer, hvorom vi medtoge den behagelige Erindring paa vor lange eensomme Færd.

Endelig Søndag den 21de Juli kom Expeditionens Chef ombord, og »Vega« lettede Anker og stod, fulgt af »Lena«, ud fra den smukke By, der, omgiven af nydelige Villaer paa de omkringliggende med Birketræer prydede Høje, gjør et overordentlig tiltalende Indtryk. Kajerne vare fulde af Folk, og et Dampskib, som netop forlod Havnen med et stort Selskab ombord, der skulde gjøre en Udflugt til en af de nærmeste Holme, gik klods forbi os med vajende Flag og klingende Spil.

Henad Aften var Udsigten aaben ned ad Ulfs Fjord, hvorfra det prægtige Kjosen med sine imponerende Tinder strækker sig næsten heelt over til Lyngen Fjord. Snart var

dog Fjorden atter lukket, men Øjet, der søgte et andet fortryllende Syn, standsede snart ved den maleriske Pippertind, fra hvis Top en mægtig Gletscher skyder sig ned mod Havet. Snart forsvandt ogsaa den, da vi kom ind i det trange Kaags-sund, der begrændses af vældige, næsten lodrette Fjeldvægge, ned ad hvis Sider store Bjergstrømme brusende styrte, dannende prægtige Cascader, hvis Draaber tindrede i Midnatssolen, der pragtfuld stod over Fugleøens sneedække Top.

Næste Dag var imidlertid Alt forandret; endnu saae vi Hammersfest smilende i Solskinnet, men snart efter lagde Regntaagen sig over alle de herlige Fjelde, der nu morke og truende hævede sig op af Fjordens Dyb. Da vor sidste Post skulde afleveres paa Maasø, en lille 0 tæt indenfor Nordcap, faldt Ankrene om Aftenen den 22de Juli i den lille venlige Bugt, paa Øens sydostlige Side.

I Løbet af Natten blæste det op til en nordostlig Storm, og der var altsaa intet Andet at gjöre end at blive liggende og taalmodig afvente bedre Lejlighed.

Vort første Besøg i denne Civilisationens yderste Forpost mod Norden gjaldt Postmesteren, der vistnok aldrig for havde modtaget en saa stor Post, og dernæst spredtes vi over den lille 0, hvis Fjelde jo navnlig tiltalte Sletteboer, som nogle iblandt os vare. Maasø har meget længe været beboet, men til forskjellige Tider have Indbyggerne fortrukket paa Grund af det daarlige Klima; en Sygdom, som ofte hærgede og endnu optræder blandt Børn, er Skjørbug, der her helbredes ved Hjælp af Brombær nedsyltede i Rom. For Øjeblikket findes paa Øen en Kirke, der, omgiven af 5 ä 6 Huse og nogle Hytter, ligger paa det låve Kystland i Bunden af den ovennævnte Bugt; flere af os aflagde naturligviis Besog hos Provsten, der ogsaa aflagde en Visit ombord i »Vega«.

Vort ufrivillige Ophold i Maasø Havn blev benyttet til at fremtage forskjellige Instrumenter, som vi ved vor Afrejse fra Norge skulde begynde at benytte. De meteorologiskeMaasø. 43

Observationer begyndte ogsaa i disse Dage og toges siden hver fjerde Time i næsten 20 Maaneder, og i fem af disse blev der endog observeret hver Time.

De følgende Dage blæste det endnu mere op, saa at vi maatte lade det andet Anker gaae; endda drev vi, saa at vi maatte lette og skifte Ankerplads. Da Vinden den 25de gik nordvestlig, besluttede Capitain Palander at lette, og samme Dags Aften stode vi i Taage gjennem Magerø Sund. Da vi ved Midnatstid vare komne igjennem dette, var Taagen lettet saa meget, at vi i det Fjerne skimtede Nordcap, Europas nordligste Punct, der lodret rejser sig op af Havet. Næste Morgen Kl. 6 passerede vi det nordligste Punct paa Europas Fastland, Nordkyn, der dog kun utydeligt viste sig gjennen Taagen, og for en nordvestlig Storm rullede vi nu bogstavelig tait over det murmanske Hav. Allerede ved Nordkyn tabte vi »Lena« afsigte, og for rebede Mærssejl og halv Kraft paa Maskinen gik det nu over mod Gaaselandet paa Novaja Zemlia.TREDIE CAPITEL.

Novaja Zemlia. — Loschkin. — Rosmyssloff. — Lütke. — Pachtusoff. — Baer. — Ziwolka og Mojssejeff. — Jngor Schar. — »Frazer« og »Express«. — Chabarowa. — Wajgatsch Øen.

/Vilerede længe førend Vesteuropas søfarende Nationer i Midten af det 16de Aarhundrede besøgte disse Have, havde Russerne besejlet dem for at drive Sæl- og Hvalrosfangst, og i Tidernes Løb udviklede der sig en udstrakt Fart langs Kysten, saaledes at Burrough, da han i 1556 kom til Kola, traf 30 Lodja'er, smaa oftest aabne Fiskerfartøjer, der alle vare bestemte til Hvalrosfangst og Laxefiskeri; hver havde mindst 24 Mand ombord. En af Russerne fortalte Englænderen, at der mod Nord fandtes en stor 0, der hed Novaja Zemlia, og paa hvilken de højeste Bjerge i Verden fandtes. Russerne maae altsaa allerede paa denne Tid have trængt frem nordenfor Matotschkin Strædet, thi forst ved dette begynde de høje Bjerge.

Saalænge Rusland kun var en halvciviliseret, næsten asiatisk Ståt, kunde der jo ikke være Tale om videnskabelige Expeditioner fra Russernes Side, og desuden havde de jo heller ikke samme Drivfjeder som de vesteuropæiske Stater, da de jo ved deres Sydgrændse stode i umiddelbar Forbindelse med det rige Østen, som de Andre ad Omveje søgte at naae. Først da Peter den Store havde hævet Rusland fra Barbariets Mørke op mod Vestens Civilisation, kunde der være Tale 0111 videnskabelige Undersøgelser af Rigets nordlige,Loschkin.

øde Provindser. Peter den Store udkastede selv en vidtløftig Plan til Undersøgelse af Asiens Nordkyst, men en for tidlig Død forhindrede ham i selv at udføre den. Under Kejserinde Anna bragtes den derimod til Udførelse ved den saakaldte store nordiske Expedition 1732—49, der hovedsagelig stod under vor Landsmand Vitus Berings Ledelse. Under denne Expedition, som jeg flere Gange vil have Lejlighed til at vende tilbage til, kaartlagdes hele Asiens Nordkyst; men det var kun den sydligste Deel af Novaja Zemlia, som blev undersøgt. Man indsaae imidlertid snart, at det vilde være af overordentlig stor Betydning for Fangsten at lære Novaja Zemlia nøjere at kjende, og deels fra den russiske Regjerings Side, deels af Private gjordes denne 0, af hvis Mineralrigdom man ogsaa ventede sig endeel, til Gjenstand for en Masse Expeditioner, der completterede de sparsomme Oplysninger, som russiske Fangstmænd og de engelske og hollandske Nordost-passage-Expeditioner havde skaffet tilveje.

I Aaret 1760 fattede Sawwa Loschkin fra Olonez den dristige Beslutning, at udforske Novaja Zemlia's Østkyst,

da denne, der endnu aldrig var besøgt af russiske Fangstmænd, efter hans Mening maatte være rigere paa Dyr end Vestkysten, hvor Dyrerigdommen i en betænkelig Grad begyndte at aftage. Om hans Rejses nautiske Resultat, der ikke er gjen-opnaaet af Andre end Capitain E. Johannesen i 1870, veed man kun, at han har sejlet fra den kariske Port langs hele Østkysten, indtil han naaede Hook van Begeerte, og dernæst langs Vestkysten vendt tilbage til det hvide Hav. Under denne Omsejling har han paa Grund af Isen havt at kæmpe med saa frygtelige Vanskeligheder, at han maatte tilbringe to Vintre paa Østkysten og brugte tre Somre for at naae fra den kariske Port til Hook van Begeerte.

I Aarene 1768 og 1769 overtog forhenværende Lieutenant i den kejserlige Flaades Styrmandscorps Rosmyssloff den dobbelte Mission, at søge Sølverts paa Novaja Zemlia for en46

Rosmyssloff.

archangelsk Kjøbmand og at opmaale Øens Kyster og det kariske Hav for den russiske Regjerings Regning. Besætningen paa hans lille kun io Tons drægtige Fartøj bestod af ialt 13 Mand, hvoraf nogle vare Bjergværksarbejdere. I Slutningen af August trængte Rosmyssloff ind i Matotschkin Strædet, men maatte allerede et Par Miil fra den vestlige Munding gaae tilankers, fordi Lodsen negtede at lodse længere, da han paa sine tidligere Rejser aldrig var naaet videre. Rosmyssloff fortsatte derfor Opmaalingen osterpaa med en Baad og naaede uden Iishindringer Strædets østlige Munding, hvor han fra et højt Bjerg saae det kariske Hav fuldstændig iisfrit. Hans Fartøjes daarlige Tilstand tillod ham imidlertid ikke at benytte den gunstige Lejlighed til at bestemme Afstanden mellem Matotschkin Strædet og Obj's Munding, og midt i September vendte han derfor tilbage til Skibet. Da Kulden allerede tiltog, besluttede han at overvintre i Tschulanaja Bugten 21 2 Miil fra det kariske Hav, og her rejste han et 1 dette Øjemed fra Archangel medbragt Blokhuus. Da dette imidlertid ikke kunde rumme Alle, nedbrød de en Jægerhytte, som de fandt paa Stranden, og førte den hen i Nærheden af Blokhuset. Den iste October bedækkedes Strædet, den 6te det kariske Plav med Iis, og den 6te November forsvandt Solen under Horizonten, og den lange Polarnat begyndte. Vinduerne bleve nu lukkede og tilkalfatrede, og en stadig Ild vedligeholdtes i det Indre. Frygtelig Kulde, vedholdende -Sneestorme og mægtig optaarnede Sneemasser tillode ikke Folkene at forlade Hytterne. Som en Følge af den indskrænkede Plads og den indespærrede Luft lede de Alle af Ildebefindende og Afkræftelse. Allerede i Slutningen af November døde Lodsen efter langvarige Lidelser, og 2 ä 3 Mand stode altid paa Sygelisten. Endelig den 4de Februar 1769 kom Solen igjen, men først i Begyndelsen af Juni begyndte Sneen at smelte, og endnu i Slutningen af denne Maaned laa Isen i Strædet saa fast, at Rosmyssloff besluttede at fuldende47 Rosmyssloff.

Opmaalingen af dets Sydkyst ved Vandringer paa Isen. Forst midt i August blev Strædet iisfrit, men Fartøjet var under Vinteren blevet saa medtaget, at det ved den første Sejlads i Iis fik en farlig Læk. Til al Lykke mødte man en Fangst-baad, der optog Mandskabet og bragte det til Archangelsk.

Rosmyssloffs Expedition var den vigtigste siden Barentz'. Vei fandt han ikke Sølv, men det hydrographiske Kjendskab til Øen udvidedes betydelig. Han er den Første, som har bestemt Længden af det Stræde, der deler Dobbeltøen, samt dets geographiske Brede, skaffet en meget nøjagtig Kystbestemmelse og endelig, saa godt han formaaede, beskrevet Øen naturhistorisk.

I de næste 40 Aar blev Novaja Zemlia kun besøgt af Jægere og Fangstmænd. Først i 1807 udrustede Grev Ru-manzoff en Expedition, hvis Formaal navnlig var at undersøge Øens Mineralproducter. Dette overdrog han den uralske Bjergværksembedsmand Ludlofi", medens Lieutenant PospelofT, der førte Expeditionens Skib, samtidig foretog Opmaalinger af Kysten. Denne Expedition, der saaledes udvidede det naturhistoriske Kjendskab til Øen, hjembragte af hydrographiske Resultater navnlig Bestemmelsen af Kostin Schar, samt nogle fortrinlige Landtoninger af Kysten i Omegnen af Ma-totschkin Schar.

For at udfylde de Huller, som de foregaaende Expeditioner havde ladet tilbage, saavel paa Østkysten som paa den østlige Deel af Novaja Zemlia's Sydkyst, udrustede Regjeringen i 1819 Briggen »Novaja Zemlia« under Lieutenant Lasarefifs Commando; men denne Expedition mislykkedes fuldstændig, fordi Lasareff instructionsmæssig gik for tidligt tilsøes. Følgen heraf var, at han i den første Deel af Sommeren maatte udholde

voldsomme Kampe mod Iis og haardt Vejr, hvilket tog saaledes paa Mandskabets Kræfter, at det i høj Grad blev modtageligt for Skjørbug, der udbrød voldsomt allerede i Midten af August. Lasareff blev nødsaget48

til at vende hjem, kun medbringende nogle astronomiske Stedbestemmelser.

Dette afskrækkede imidlertid ikke Regjeringen. En ny kraftig Brig, der fik samme Navn som dens Forgænger, blev bygget, og Commandoen blev betroet til Lieutenant Lütke, der 1821 forlod Archangelsk. Efter nogen Kamp med Isen naaede Lütke Novaja Zemlia's Vestkyst; men, uagtet han gik tæt ved Land, var det ham umuligt at finde Indsejlingen til Matotschkin Schar, hvis Opmaaling var et af Expeditionens Hovedformaal. Da han havde naaet næsten 700 N. Br. uden at see noget til Strædet, vendte han om, men var ligesaa uheldig. Lütke var endnu ikke i Besiddelse af Pospeloffs Landtoninger, og, da Indløbet til Strædet er meget smalt og omgivet af høje Bjerge, er det meget vanskeligt at finde. Resten af Sommeren tilbragtes med Opmaalinger af Kysten sydpaa, og i Slutningen af September løb Briggen atter ind i det hvide Hav.

Næste Aar, 1822, udsendtes Lütke atter med det samme Skib op mod Matotschkin Schar, som han nu ved Hjælp af Pospeloffs Landtoninger let fandt; med dette til Udgangspunct opmaalte han nu Vestkysten nordefter. Hans Forsøg paa at sejle nordom Øen mislykkedes derimod; ved Cap Nassau spærrede tætte Iismasser ham Vejen.

I 1823 gik Lütke, der imidlertid var bleven forfremmet til Capitainlieutenant, atter nordpaa, opmaalte Matoschkin Schar og vendte sig dernæst mod Øens Sydspids. Her stodte Briggen paa en Klippe, saa at Lütke, uagtet han saae det kariske Hav ligge iisfrit for sig, dog maatte vende hjem.

1824 var et overordentlig ugunstigt Iisaar, saa Lütke, der for fjerde Gang forte Briggen »Novaja Zemlia«, maatte opgive sit Forsøg paa at omsejle Øen. Han vendte hjem fra denne sin sidste Rejse i disse Have uden paa nogen af de fire besværlige og farefulde Rejser at have mistet en eneste Mand af Sygdom.Pachtussofif.

Lütkes fire Expeditioner overgik alle tidligere Foretagender i den europæiske og asiatiske Halvdeel af det nordlige Iishav ved Paalideligheden af de foretagne astronomiske og geodætiske Stedbestemmelser. Hele Vest- og Sydkysten af den store Dobbelto var nu forelobig tilfredsstillende bestemt.

Af Privatmænd i Archangelsk udsendtes 1832 en ny Expedition, der under Lieutenant af Styrmandscorpset Pachtussoff skulde opmaale Novaja Zemlia's Østkyst og om mulig trænge frem til Obj. Pachtussoff fik Commando over en 42 Fod lang Barkas, der efter hans Mening var den hensigtsmæssigste Art Fartøjer i disse Farvande. Samtidig udrustedes en Skonnert, som under Lieutenant Krotofifs Commando ad Matotschkin Schar skulde gaae til Obj, og endelig en Lodja paa IOO Tons, der under Styrmand Gwosdareff skulde jage Hvalros for at dække Omkostningerne ved Expeditionen og desuden indrette Vinterqvarteer for de to Afdelinger.

Lieutenant Krotofif gik med Skonnerten til Matotschkin Schar, men man har aldrig senere hørt noget til ham. Pachtussoff' forsøgte forgjæves ad den kariske Port at komme ind i det kariske Hav og lagde sig sluttelig i Vinterqvarteer paa Novaja Zemlia's Sydostspids. Pachtussoffs Overvintring udmærker sig ved den forstandige Maade, hvorpaa han holdt sine Folks Mod oppe ved stadig at holde dem til Arbejde i den frie Luft og ved andre lignende Forholdsregler. Sundhedstilstanden var derfor ogsaa saa fortrinlig, at han med friske Kræfter i Foraaret 1833 kunde foretage en lang Baadrejse nordpaa langs Østkysten indtil 711 20 N. Br.; men med dette smukke Resultat maatte han lade sig noje og vende hjem efter et Besøg i Matotschkin Schar, da han kun var provianteret for 14 Maaneder.

Da man Intet havde hort fra Krotoff, udsendtes næste Aar, 1834, atter en Expedition, deels for at søge efter ham,

deels for at fortsætte Arbejderne. Expeditionen, der

+5°

bestod af en Skonnert og en Barkas, førtes af Pachtussoff, der selv commanderede Skonnerten, medens Barkassen førtes af Lieutenant Ziwolka. Det lykkedes dem at oplyse, at Krotoff rimeligviis var forliist paa Novaja Zemlia's Vestkyst, tæt nordenfor Matotschkin Schar. Selv overvintrede de i dette Strædes vestlige Deel, og saavel Efteraar som Foraar opmaaltes ved Slæde- og Baadrejser Novaja Zemlia's Østkyst lige op til 74° N. Br.

I Lobet af Sommeren opmaaltes Vestkysten nordfor Matotschkin Schar, og i October naaede Expeditionen tilbage til Rusland, hvor Pachtussofif snart efter døde af Overanstrengelse.

Den vigtigste Folge af denne Expedition var, at Hvalrosjægerne nu begyndte at søge deres Fangstpladser nordligere end tidligere, hvilket naturligviis foreløbig forøgede Udbyttet og gav Jagten et stort Opsving.

I 1837 besøgtes Novaja Zemlia for første Gang af en Videnskabsmand, idet den russiske Akademiker v. Baer foretog en Rejse dertil. Resultatet af hans 6 Ugers Ophold paa Øen var rige mineralogiske, botaniske og zoologiske Samlinger. Den geognostiske Bygning blev paa flere Steder nøje undersøgt, og Spørgsmaalet om, hvorvidt Novaja Zemlia's Bjerge danne en Fortsættelse af Ural, afgjort. De Afhandlinger, v. Baer senere offentliggjorde, have med Ret skaffet ham Navnet af Novaja Zemlia's videnskabelige Opdager.

Lieutenant af Styrmandscorpset Ziwolka havde ledsaget saavel Pachtussoff som v. Baer, og, da der endnu fandtes enkelte uopmaalte Steder paa Novaja Zemlia's Kyst, sendte Regjeringen i 1838 Ziwolka derop for at fuldføre Arbejdet. Denne Expedition, der overvintrede paa Vestkysten tæt nordfor Matotschkin Schar, opmaalte kun mindre Strækninger, navnlig Krestowskaja Bugten, Møller Bugten og Kostin Schar. Grunden til, at ikke Mere blev udrettet, var den store Dødelighed, som væsentlig skyldtes Mandskabets iforvejen gjennem-Ziwolka og Mojssejeff. Jugor Schar.

gaaende svage Helbred. Chefen selv dode i Lobet af Vinteren, og Lieutenant Mojssejeff, der overtog Commandoen, hjemforte, som sagt, kun et ringe Resultat, der havde kostet 9 Mennesker Livet.

I de senere Aar er Novaja Zemlia, som jeg senere vil have Lejlighed til at omtale, hyppig blevet besøgt, deels af videnskabelige Expeditioner, deels af Fangstmænd, hvis Erfaringer særlig ved Mohn's, Nordenskiöld's og Petermann's Bestræbelser ere dragne til Nytte.

Den 28de Juli Kl. 11 om Aftenen fik vi fra »Vega« det sydlige Gaasecap isigte og stode derpaa sydi langs Kysten i et Par Miles Afstand.

Allerede Dagen iforvejen var det klaret op, og i det smukkeste Solskinsvejr kunde vi nu betragte Novaja Zemlia's Kyst, der her kun er 2—300 Fod høj. Tæt inde ved Land saae vi store Iisstykker staae paa Grund, men ellers var Farvandet fuldstændig reent og Vandets Temperatur 5 ä 7 Grader.

Da vi den 30te, efter at have passeret den kariske Port uden at see Spor af Iis, stode ned langs Wajgatsch Øens Kyst, der frembød et temmelig eensartet Skue: lavt, lidt bakket Land, saae vi kort efter Middag Dampskibsrøg nede mod Jugor Schar. Vi troede først, at det var »Lena«, der var kommen os i Forkjøbet; men det viste sig at være Damp skibet »Frazer«, hvis Fører, Capitain Nilsson, havde seet vor Rog og nu kom ud for at lodse os ind.

Fra Cap Grebeni gaaer et Rev omtrent 3 Fjerdingvej ud i Søen; men, da det tildeels rækker over Vandet, er det ikke farligt, tværtimod vil man kunne drage Nytte af det, idet man nordfor det vil kunne ligge tilankers, hvis Jugor Schar skulde være opfyldt af Iis; selv om denne da strømmer ud af Strædet vesterpaa, ville Skibe bag Revet ligge fuldstændig dækkede. Efter at vi vare komne udenom Revet, indenfor hvilket nogle store russiske Kors ere rejste paa Stranden,

stvrede vi lige ned mod Cap Bohvanskoj, hvorpaa der ogsaa rejste sig et hojt Kors. Cap Bohvanskoj. falder fra en Hojde af henved ioo Fod lodret ned i Havet, der tæt ind til Kysten er dvbt. Vi holdt os derfor til denne Side af

Strædet, und-gaaende en Sandbanke, der strækker sig langtud fra den sydlige Kvst. Efterhaanden som vi kom osteri, viste mere og mere af Byen, Chabarowa, sig for os; og snart vare vi tilankers udfor denne ved Siden af Barkskibet »Express«. Expeditionen tre Skibe vare nu samlede, men om »Lena« savnedes enhver Underretning.

-Frazer« og »Express« havde siden den 20de ventet os her, og heller ikke de havde seet' Spor af Iis. De vare ladede med Tobak, Jernvarer og Salt, »Express« tillige med Kul, hvoraf vi strax begyndte at complettere »Vega's« Beholdning.

»Frazer«, ført af Capitain Nilsson, laster, Kul iberegnet, omtrent 300 Tons og har da et Dybgaaende af 14 Fod, Hastighed af 7 Knob.

Barken »Express«, Capitain Gundersen, laster 500 Tons og ligger ligeledes 14 Fod i Vandet.

Da saavel Kulfyldningen som »Lena's« Udebliven gjorde et Ophold nodvendigt, benyttede vi dette til forskjellige Udflugter, og den første gjaldt da den nærliggende Bv, hvis den Samling af Træskure og Telte ellers fortjener et saadant Navn.

Den Bygning, der tiltrak sig mest Opmærksomhed, og hvorhen vi strax rettede vore Skridt, var Capellet, som er helliget Sanct Nicolaus. Selve Capellet, der var bygget af uhøvlede Bræder, var kun fem Alen bredt, fire Alen hojt og sex Alen langt. Paa dets venstre Gavl fandtes en lille Udbygning, der tjente som Forhal for det Allerhelligste, og i hvis Gavl der var en fiirkantet Aabning, en Alen over Jorden og ikke to Alen høj. Dette var Døren, som man maatte kravle ind ad paa alle Fire. Strax ved vor Landstigning bleve vi modtagne af Byens Beboere, der bestode afCHABAROWA.Chabarowa.

53

to forskjellige Racer, der saavel i Udseende som i Dragt adskilte sig fra hinanden.

Den ene Race var Russere, høje, ret smukke Folk, der havde lange Klædninger, som mindede om de østerlandske Kaftaner; Kappen hang løst ned over dem og var saa vid, at de kunde trække Armene ud af Ærmerne og varme Hænderne indenfor den lange tykke Rensdyrskappe. Det saae ret komisk ud, naar man nærmede sig en af disse Russere; saa begyndte han at arbejde under Pelsen, og endelig endte Manøvren med, at en Haand kom frem af Ærmegabene. Haarene paa Pelsen vendte indad, kun forneden var en Kant af Pelsværk synlig. Knapper var der naturligviis ikke Tale om; hele Dragten blev trukken ned over Hovedet. Endvidere havde Russerne rigtige Læderstøvler, samt Pelshuer af sædvanlig Form; de vare i det Hele taget forholdsviis civiliseret klædte.

En stor Modsætning dannede Størstedelen af Byens Befolkning, nemlig Samojederne; det var smaa Mennesker med skraatliggende, sammenknebne Øjne og fremstaaende Kind-been; de ere forfærdelig smudsige. Deres Pels var sammensnøret om Livet og posede stærkt ud over Remmen, saa at de derved dannede sig en stor Lomme, ligesom man saa ofte seer Søfolk gjøre med deres Skjorter. Paa Benene havde de Rensdyrsskind, der med Remme af Sælhundehud var snøret sammen om Benet og Foden.

Da Expeditionens russiske Tolk, Nordqvist, var .iland paa et andet Sted for at botanisere, bad jeg Hr. Serebrennikoff være min Tolk og skaffe mig Capellet at see. Medens de Andre observerede, gik vi, fulgte af nogle Russere, derhen; igjennem den ovennævnte Aabning krøb vi ind i Forhallen, hvor der ikke var Tale om Gulv, knap nok om Vægge og Tag, thi for det Meste var der et Par Tommers Afstand mellem Bræderne. En Dør i Baggrunden blev nu aabnet af en af Russerne, og blottende vore Hoveder traadte vi ind i54

Chabarowa.

Helligdommen, der oplystes af et Par smaa Glugger i Sidevæggene. Her var et rigtigt Gulv og Glasruder i de omtalte Glugger, og tiltrods for Simpelheden ved det Hele mindedes man ved Bagvæggen om den katholske Kirkes Pragt. Her var nemlig udfoldet al den Glands og Glimmer, som Omstændighederne tillode. Hele Væggen var dækket af sex store Tavler med Basrelieffer i Messing; den midterste og største forestillede Capellets Helgen, Sanct Nicolaus. Hans Ansigt, der var malet paa Papir og klistret udenpaa Bas-relieffet, der for denne Tavles Vedkommende var af forgyldt Sølv, havde mistet det meste af sin Farve og sit Udtryk, men det gjorde jo mindre

til Sagen, naar man biot vidste, hvem det var. De øvrige Tavler forestillede Christus, Elias' Himmelfart, St. Georg med Dragen, Christi Opstandelse og endnu en Begivenhed af det nye Testamente, som vi ikke kunde tyde. Foran hvert Billede hang store Kar, hvis Rande vare besatte med Talglys, foran Sanct Nicolaus desuden en lille Olielampe. Ved Siderne af Tavlerne stode Capellets kostbareste Klenodier, to Sølvcandelabre.

Foruden Capellet bestod Byen af 5 russiske Huse og 5 Samojedetelte. Fra Capellet gik jeg hen til et af disse, som laa noget inde i Landet; da jeg kom derhen, blev jeg meget venlig modtagen af Værten, som bød mig træde ind i Teltet. Dette var sammensat af en Uendelighed af Lapper af Rens-dyrsskind, der var lagt ovenpaa Birkebark, som hvilede paa Teltstængerne. Midt i Teltet stod en stor Gryde paa Ilden, der laa paa den bare Jord, og ved Siderne fandtes et svagt Forsøg paa et Gulv, idet nemlig nogle halvraadne Bræder tjente som Underlag for de Rensdyrshuder, der dannede Sengene, men forresten paa samme Tid benyttedes som Sopha og Bord. Jeg foretrak at blive staaende i Døraabningen, da der ikke saae videre tillokkende ud derinde. Ved Gryden sad en gammel, forfærdelig styg Samojedekvinde; hendes lange Haar var flettet i to Pidske, der naaede hende til

Hælene, og Pidskene vare omviklede med Uldgarn; i Enderne af disse hang en Masse Perler og store runde Messingplader, hvori der var udskaaret Hunde og Rensdyr, og noget Lignende bar hun -i Ørene, hvilket gav Anledning til en pudsig Scene. Medens hun sad og ragede i Ilden, kom hun til at brænde sin ene Finger, og, da jeg bemærkede det, vilde jeg vise hende den gamle bekjendte Methode med at knibe sig i Øreflippen; men, da jeg ved Mimik vilde gjøre dette forstaae-ligt for hende, troede hun, at jeg vilde tage hendes Smykker, og blev i den Anledning meget ivrig. Værten, der aabenbart var hendes Søn, traadte nu til og gjorde sig de mest fortvivlede Anstrengelser for at forstaae mig og mægle Fred; endelig, efter at jeg gjentagne Gange havde stukket min Finger hen til Ilden, gjort Gebærder, som om jeg brændte mig, og dernæst ført Haanden op til Øret og betegnet, at Smerten nu var forbi, lod han til at forstaae mig, men den Gamle troede bestandig, at jeg vilde tage hendes Smykker, og var meget opbragt.

Medens dette stod paa, havde jeg ikke bemærket et yngre Medlem af Familien, der hidtil havde siddet henne i den mørkeste Deel af Teltet. Han kom nu frem ivrig beskjæftiget med at spise Noget, som ved nærmere Eftersyn viste sig at være en raa Fisk, som han flittig dyppede i en Skaal fuld af Rensdyrsblod. Jeg anede dengang ikke, at jeg selv et Par Maaneder senere med største Appetit skulde stille min Sult med en raa Fisk, eller at jeg skulde komme til at betragte Telte, der var meget uslere og smudsigere end dette, som et reent Paradis; jeg syntes nu, at jeg havde seent nok af Samojedernes Liv og Telte, og gik ud for at tegne Byen af. Samojederne skaftede mig et Bræt, som jeg kunde bruge til Bord; hele Familien samlede sig nu bagved mig, og for hvert Telt, der traadte frem paa Tegningen, skreg og raabte de og pegede i Retning af Teltet. Da jeg endelig kom til deres eget Telt, kjendte deres Glæde ingen

Grændser, de hoppede og sprang omkring som gale Mennesker. Endelig var Tegningen færdig, jeg tog Afsked med Familien og forenede mig med de Andre, der nu vare beskjæftigede med Indkjøb.

Det, der blev kjøbt mest af, var de ovennævnte Messingsmykker samt samojediske Afgudsbilleder. Mange af Samojederne ere døbte, men alligevel vedblive de at tilbede og offre til deres gamle Afguder; Russerne lægge ingen videre Vægt paa dette tilsyneladende Frafald, idet de mene, at Samojederne betragte deres Afguder, ligesom de selv betragte deres Helgenbilleder. Det generede heller ikke Samojederne i mindste Maade at sælge os deres Afguder, der forresten vare meget tarvelig udstyrede, idet de kun bestode af en Træpind eller Klods, hvori der var gjort et Par Hak, som skulde forestille Næse og Mund; de eleganteste vare omsyede med Skind, saa at kun Ansigtet var blottet.

Senere hen paa Aftenen bød en af Russerne, Iwan Alex-androwitsch, os til Thee i sit Huus. Russernes Huse i Chabarowa ere byggede af Bræder, have fladt Tag og ligne saaledes meget en Skibshytte, der er flyttet iland til Beboelse. Af Rummet indeni optager det store Ildsted næsten en Tredie-deel, og Sovebænkene omkring dette

Resten.

Medens vi drak Thee, drejede Samtalen, der førtes gjennem Hr. Serebrennikoff, sig om Iisforholdene og Byens Beboere. Iisforholdene syntes dette Aar her at være ualmindelig heldige; Strædet havde været iisfrit i Begyndelsen af Juli, og Iwan meente, at det ikke vilde blive spærret igjen før i November Maaned. Byens Beboere vare 9 Russere og henved 100 Samojeder, af hvilke de fleste stode i Russernes Tjeneste. Russerne, der dannede et Actieselskab for Fiskeri og Fangst, hovedsagelig af Sælhunde, hørte egentlig hjemme i Pusto-sersk, tæt ved Petschora's Munding, hvor deres Familier levede, medens de i Juni Maaned med deres Rensdyr drage til Jugor Schar for at drive Fangst og for at handle medWajgatsch Øen.

57

Samojeder, som paa samme Tid indfinde sig der. Dette Aar gik det kun daarlig med Fangsten, og de fortjente derfor det meste ved at sende saltet Rensdyrskjød til Pusto-sersk. Hertil benyttede de smaa, kun 11 Alen lange, aabne Baade. Ogsaa deres Rensdyrshjorder havde de været uheldige med; en Mand, som et Par Aar iforvejen ejede iooo Rensdyr, havde nu, paa Grund af smitsomme Sygdomme, kun 200 tilbage. De Fleste ejede 3 a 500, en Enkelt 1000 Rensdyr. Af disse saae vi kun nogle enkelte Spand; at de andre fandtes, kunde vi kun slutte os til af den Masse Slæder, som i store Stabler stod i Nærheden af Husene. Dyrene selv vare ovre paa Wajgatsch Øens udmærkede Græsmarker. Det bør nævnes, at man om Efteraaret, naar Dyrene skulle tilbage, lader dem svømme tværs over det en Fjerdingvej brede Stræde. Rensdyret svømmer i det Hele taget godt; de vilde Rensdyr paa Sibiriens Tundraer overskride ofte de store Floder, og, da de naturligviis ikke ere saa hurtige i Vandet som paa Landjorden, benytte Jægerne sig af disse Overgange: i ganske smaa Baade, bevæbnede med Spyd, vove de sig ind i Flokken og slaae ned for Fode. Denne Jagt er temmelig farlig, idet Rensdyrene i deres Fortvivlelse »en masse« angribe den lille Baad, som de med Forbenene og Hornene søge at kæntre. I saa Tilfælde er Jægeren fortabt.

Den næste Dag foretog Nordenskiöld, Almqvist og jeg en Udflugt til Wajgatsch Øen, hvor Iwan havde lovet at vise os en samojedisk Offerhøj. Vi toge afsted med Dampbarkassen og havde, da vi vare komne midt ud i Strædet, den Glæde, at see »Lena« komme dampende ind. Som Capitain Johannesen senere fortalte, havde hans Compasser ikke været ordentlig rettede; han havde taget fejl af Kolgujeff Øen og Novaja Zemlia, og, da han gik søndenom Kolgujeff Øen, var han kommen ind mellem Grunde og havde endog stødt paa en saadan, men var dog hurtig kommen flot igjen.58

Wajgatsch Øen. 58

Saavel for selve Farv andets som for Isens Skyld er det tilraadeligt, at man, naar man fra Norge vil til Jugor Schar, sætter Coursen paa Gaaselandet og dernæst fra dette følger Kysten sydpaa. Man undgaaer da det grunde Farvand langs Ruslands Nordkyst, hvor grundstødte Iisstykker ofte til langt hen paa Sommeren binder Iismasserne til Stedet, medens Havet længere nordpaa er iisfrit. Det har desuden viist sig, at der i det Iisbaand, som i Forsommeren ligger udfor Novaja Zemlia's Vestkyst, først danner sig aabne Render udfor Matotschkin Schar og Gaaselandet, og, selv om man kommer saa tidlig, at Havet endnu ikke er iisfrit, vil man, ved at vælge ovennævnte Route, have mest Udsigt til at naae det iisfri Kystland ved Novaja Zemlia, hvori man da kan staae sydi til Stræderne.

Med Dampbarkassen landede vi i en lille Bugt østenfor Cap Bohvanskoj; vi stege iland og kravlede op ad Bjergets stejle Skiferside. Man skulde troe, at en heel Million Steen-huggere i Aar og Dag havde arbejdet her for at tilvejebringe saa mange og saa spidse Smaasteen som muligt; det var en reen Ødelæggelse for Støvlerne, men op kom vi da og styrede efter Iwan's Anviisning vore Skridt mod Offerhøjen. Denne var en vistnok af Naturen dannet Steenhøj, dækket med Muld og bevoxet med Græs. Paa den sydostlige Side vare over hundrede smaa Afguder af den ovenfor beskrevne Art nedstukne i Jorden. Munden var paa nogle af dem bestrøget med Blod, og paa Højen laa et endnu blodigt Iis-bjornehoved med tilhorende Poter. Russerne kjobe ofte Bjørneskind af Samojederne, men de have alle mistet en stor Deel af deres Værdi, da Hoved og Poter altid mangle. Den samme Omstændighed iagttoge vi senere blandt Tschuktscherne.

Forresten var hele Højen bedækket med Hovedskaller og andre Knokler af Bjørne, Rensdyr, Ræve o. s. v.; endvidere laa der gamle Øxer, Tøndebaand og lignende Gjenstande, som Samojederne meente vilde være Guderne behagelige.Wajgatsch Øen.

59

Offerhojen laa noget inde i Landet, men havde oprindelig ligget ude paa Spidsen af Forbjerget, hvor der endnu var fuldt af Knokler. En tjenstivrig russisk Gejstlig havde afbrændt Hojen og oprejst et stort Kors paa Stedet, og Samojederne havde da flyttet deres Offerplads længere ind i Landet. Forresten vilde Iwan ikke tillade os at tage Noget bort fra Hojen; rimeligviis har han været bange for, at Samojederne skulde hævne sig paa ham og hans Landsmænd ved at vanhellige St. Nicolaus's Capel ved et Rov. Da Nordenskiöld imidlertid lagde et Par Solvskillinger paa Hojen, gjorde Iwan ingen Indvendinger imod, at vi til Gjengjæld toge en Snees Afguder.

Tæt ved Korset paa Forbjergets Spidse fandtes en Grotte, som Samojederne ansee for hellig. Den er aaben i Taget, saa at man ovenfra kan see ned paa Bunden, der er i Niveau med den flade Sandstrand; under den 12 Fod tykke Skiferbro, som mod Soen lukker Hullet i Taget, seer man Havet, der 50 a 60 Fod under En skyller mod Klippens Fod.

Medens jeg gik ud for at aftegne Grotten og Korset, lod Nordenskiöld en lille Baad, som vi havde medbragt, slæbe over et lavt Stykke Land, indenfor hvilket der laa en So, og roede over til dennes modsatte Bred. Undervejs havde han den Ærgrelse at see en Ulv ganske rolig betragte dem fra Bredden, uden at være istand til at forstyrre dens Ro, da Bosserne vare ladte tilbage i Dampbarkassen.

Ved Søens Nordostende fandt Nordenskiöld en Samojedegrav, der bestod af en 3 Fod høj Birketræes Kiste, som stod paa Marken; tætved stod en gammel Slæde med Mederne opad. I Kisten laa et mandligt Skelet samt nogle Pile og Redskaber.

I det herligste stille, varme Solskinsvejr node vi dernæst vort Middagsmaaltid, stærkt plagede af den uendelige Masse Myg, og vendte dernæst tilbage til »Vega«.6o

Wajgatsch Øen. 122

Inden vi forlode dette Sted, fik vi Lejlighed til at foretage en lille Kjøretour med Rensdyrsslæder. 4 Rensdyr spændtes Side om Side for en Slæde, der var henved 3 Fod høj. Iwan, der kjørte for mig, bad mig sætte mig paa højre Side med Fodderne trukne godt op fra Mederne og holde mig godt fast. Han holdt Tømmerne til alle fire Dyr i den ene Haand, medens han i den anden havde en lang Pigkjæp, hvormed han prikkede til Rensdyrene, der strax satte af i Carriere. Da de vei vare komne igang, sprang han selv op paa venste Side af Slæden, og afsted gik det over Tundraen. Hans Anmodning om at holde sig godt fast var sandelig ikke overflødig, thi snart hoppede Slæden op over en høj Tue, og snart sank den ned i et Hul, saa at Remmene, hvori Dyrene trak, spændtes, saa at man skulde troe, at de maatte springe. Det var en alt andet end behagelig Kjørsel; havde den varet biot en halv Time, vilde man sikkert have følt sig som mørbanket; men, hvad Hurtigheden angaaer, var den upaaklagelig, °g dog gaaer det mere end dobbelt saa hurtig, naar Tundraen er sneedækket.

Næste Morgen den iste August Kl. 8 lettede alle fire Skibe, efterat »Lena« i Løbet af Natten havde completteret sin Kulbeholdning. Da det var Stille, tog »Frazer« »Express« paa Slæb, og østerpaa stode vi gjennem Jugor Schar. Dette er ikke vanskeligt at besejle, naar man kun holder sig midt i Farvandet, thi der findes, saavidt man endnu veed, ingen landløse Grunde, og de Grunde, som fra Pynterne skyde ud i Strædet, have ikke en saadan Udstrækning i Forhold til dettes Brede, at de kunne genere Sejladsen, der ogsaa for vort Vedkommende gik uden Hindringer, saa at hele Escadren ved Middagstid løb ind i det kariske Hav. der viste sig fuldstændig iisfrit for vore Øjne.FJERDE CAPITEL

Tidligere Rejser i det kariske Hav. —Undersøgelse af Havbunden og Vandet. — Udflugt til Hvideøen og Jalmal. — Dicksons Havn. — Det kariske Hav.

Naar v. Baer kaldte det kariske Hav en »Iiskjælder«, da er dette vei en Overdrivelse, som de senere Aars Erfaring

har modbeviist. Den saakaldte »Iiskjælder« er nemlig ikke værre end, at den meget vei tilsteder en regelmæssig Sejlads, naar kun en planmæssig Fremgangsmaade benyttes, og enhver indhøstet Erfaring tages til Indtægt.

Allerede i Midten af det 16de Aarhundrede fandt en udviklet Kystfart Sted mellem det europæiske Ruslands Nordkyst og Ob og Jenisej. Undertiden udførtes hele Rejsen til -søes gjennem Malyginstrædet, som Nordenskiöld har døbt Strædet mellem Hvide Øen og Jalmal, men som oftest sejlede man fra det kariske Hav opad Mutnajafloden og naaede da efter 8 Dages Sejlads to Søer. Her lossedes Fartøjerne, der kun vare smaa, og over Land trak man dem 200 Favne til Selenojsøen, hvorpaa man ad Floden af samme Navn sejlede ud i Obbugten.

Vi kjende kun faa Detailler om disse Rejser; Lütke nævner kun en eneste, nemlig Rodion Iwanoffs Rejse i 1690. Han led Skibbrud paa en 0 eller Banke nær ved det kariske Havs Østkyst og overvintrede. Næste Sommer vare af 15 Mand kun 4 ilive, deriblandt Iwanoff selv. Han blev optagen af en Fisker. Men, selv om vi kun vide lidt om disse Rejser, saa62

giver den Kjendsgjerning, at en regelmæssig Sommerfart, selv under Datidens uudviklede Forhold, har fundet Sted,

os Ret til at drage den Slutning, at en saadan Fart ogsaa

i

kan drives nutildags, og der er ogsaa i de senere Aar gjort adskillige Forsøg derpaa. At disse ikke strax have ført til det allergunstigste Resultat, kan man ikke undre sig over, thi endnu mangle vi det locale Kjendskab, som de tidligere russiske Søfarere sikkert have været i Besiddelse af, idet de enten selv vare Kystboer eller stode i stadig Forbindelse med disse, medens de nyere Rejser, spredte over et langt Tidsrum, ere foretagne i et meget begrændset Antal, uden indbyrdes Samvirken og i højst forskjellige Øjemed.

De Rejser, som navnlig Englænderne og Hollænderne foretoge til disse Egne i det 16de, 17de og 18de Aarhundrede, ere allerede omtalte i Indledningen, og de tidligste Rejser, som her skulle omtales, blive da de under den store nordiske Expedition henhørende. Den store nordiske Expedition (1732—1749) udrustedes af den russiske Regjering og havde det storartede Maal at undersøge hele Sibiriens vidtstrakte Kyst; den var deelt i flere Afdelinger, der paa een nær, den vestligste, alle stode under vor Landsmand Vitus Bering's Ledelse. Disse Afdelinger, som jeg senere vil have Lejlighed til at komme tilbage til, berøre imidlertid ikke den Deel af det kariske Hav, som her er Tale om; her var derimod den vestlige Afdelings Virkekreds, idet denne, der ledede af Havne-Capitainen i Archangelsk, skulde gaae fra det hvide Hav til Obfloden.

I Aarene 1734 og 1735 commanderede Lieutenanterne Murawieff og Pawloff Expeditionen, der foretoges med to Kotscha'er, smaa aabne russiske Kystskibe, ca. 50 Fod lange; men hverken det ene eller det andet Aar naaede de længere end til Jalmals Nordvestpynt. De overvintrede i Petschora's Munding. De to Officerer bleve imidlertid kaldte hjem, som Muller siger, »paa Grund af uanstændig Opførsel';, og Lieute-63 Tidligere Rejser i det kariske Hav.

nanterne Skuratoff og Suchotin fik Commandoen; da Murawieff tilskrev de daarlige Fartøjer Skylden for Expeditionens Uheld, lod Admiralitetet bygge to Dæksbaade, og Lieutenant Malygin fik Overcommandoen over alle 4 Skibe.

Med de to Dæksbaade naaede Malygin og Skuratoff i 1736 Karafloden, hvor de tilbragte Vinteren. I Løbet af denne kaartlagde Geodæten Selifontoff endeel af Jalmal's Kyst og Hvideøen, og næste Sommer naaede Malygin med Dæksbaadene Strædet mellem denne 0 og Jalmal, som Nordenskiöld nu har givet hans Navn. Midt i September naaede han selve Obfloden, hvor han lagde sine Besætninger i Vinterqvarteer i Landsbyen Beresoff. Selv gik han over Land til St. Petersborg for at aflægge Rapport, medens Skuratoff i 1738 og 1739 førte Fartøjerne tilbage til det-hvide Hav.

Hermed afsluttedes Regjeringsexpeditionerne til disse Egne for en lang Tid; først i 1827 og 1828 sendtes Lieutenanterne Iwanoff" og Ragosin paa en Opmaalingsexpedition, paa hvilken de, rejsende med Rensdyrsslæder, kaartlagde hele Jalmal's Kyst, Hvideøen og det kariske Havs sydlige Kyst.

I 1849 byggede Admiral Krusenstern (den Ældre) Skonnerten »Jermak« for at foretage Opdagelsesrejser i Iishavet. Hverken i 1849 eller 1850 naaede han dog sit Maal, Stræderne, der føre ind til det kariske Hav; men, da hans Søn, Paul v. Krusenstern, i 1860 atter gik ud med »Jermak«, fandt han det kariske Hav iisfrit. Da det imidlertid var henimod Midten af September, meente Krusenstern, at det var for seent at gaae videre, og han vendte derfor hjem. Endelig 1862 foretog Krusenstern sin sidste Rejse i Iishavet, og paa denne blev »Jermak« i det kariske Hav presset istykker af Isen; kun med stort Besvær reddede Besætningen sig efter en lang Vandring paa Isen iland paa Jalmal.

Faa Aar efter begyndte de norske Fangstmænd at trække sig mod Øst; 1868 jagede 25 norske Skibe i Egnen om-

kring Novaja Zemlia, og nu oprinder en ny Æra for det kariske Hav.

I 1869 sejler Capitain Carlsen gjennem Jugor Schar, langs Sibiriens Kyst, til Ob s Munding; Englænderen Capitain Palliser sejler nordpaa og vender tilbage gjennem Matotschkin Schar, og Capitain E. Johannesen sejler to Gange gjennem det kariske Hav uden at møde Iis.

Næste Aar, 1870, følger en heel Flaade af norske Fangstskuder i disse Banebryderes Spor. Capt. E. Johannesen kom denne Sommer østligere end Jenissej's Munding, trængte mod Nord frem over 77" Brede og omsejlede hele Dobbeltøen uden nævneværdige Iishindringer. Det maa bemærkes, at Stræderne dette Aar vare spærrede til Begyndelsen af September; af denne Grund lykkedes det ikke Dr. Bessels paa Dampskibet »Albert« at komme ind i det kariske Hav.

I 1871 naaede Capitain Carlsen nordenom Novaja Zemlia ind i det kariske Hav og besøgte Baerentz' Vinterqvarteer. Capitain Johannesen var den Eneste, der vesterfra kom gjennem Stræderne; men selve det kariske Hav blev besejlet af flere Fangstmænd, der ligesom Carlsen vare komne ind i Havet ad den nordlige Vej. I Slutningen af September og Begyndelsen af October passerede de Stræderne for Vest-gaaende. Blandt dette Aars Expeditioner maa nævnes Hr. v. Heuglin's Expedition med Dampskibet iGermania«, ført af Capitain Melsom. Det lykkedes ikke denne Expedition at komme igjennem Stræderne, hvilket Heuglin tilskriver de uheldige Iisforhold i Forbindelse med Capitainens Udygtighed.

Aaret 1872 var meget uheldigt i disse Egne, »Tegethoffs« Skjæbne er allerede omtalt i Indledningen, og Ingen passerede gjennem Stræderne ind i det kariske Hav. Blandt dem, som forsøgte det, var den norske Iishavsdamper »Morgenen«; men det uheldige Resultat af dens Forsøg maa man dog ikke tillægge for stor Vægt, da den kun opholdt sig nogle faa Dage i Slutningen af Juni ved Stræderne.

Dette Aars Uheld afskrækkede dog ikke de norske Fangst-mænd, og de folgende Aar træffe vi dem stadig i disse Egne.

I 1874 gik Englænderen Capitain YViggins med Dampskibet »Diana« gjennem den kariske Port og naaede Obbugten, men paa Grund af Skibets ringe Dampkraft opgav han at gaae videre imod den stærke Strøm.

I 187; foretog Nordenskiöld sin allerede omtalte Rejse med »Prøven« og i 1876 med Dampskibet »Ymer«. Samme Aar gik Englænderen Gardiner med sin Dampyacht »Glov-worm« nordenom Novaja Zemlia og naaede Baerentz' Yinter-havn, og Capitain YViggins naaede med Dampskibet »Thames« Jenissej og gik op ad Floden til Polarcirklen, hvor Skibet overvintrede; næste Sommer forliste det paa Floden.

1 1877 begynde først de. egentlige Handelsexpeditioner i det kariske Hav. I Midten af August passerede det

svenske Dampskib »Frazer« den kariske Port og vendte, efter forgjæves at have ventet paa sin Last i Goltschika, i Midten af September tilbage gjennem Matotschkin Schar.

Capitain Dahl, der Aaret iforvejen havde berejst Obfloden for det russiske Handels- og Sofartsselskab, gik i 1877 med Dampskibet »Louise« til Ob og naaede Tobolsk i Slutningen af September.

Endelig naaede Sejlskibet -Morgenrøden«, Capitain Schwa-nenberg, fra Jenissejsk til Europa gjennem det kariske Hav.

Disse vare de Erfaringer, med hvilke vi sejlede ind i det kariske Hav, der, som sagt, viste sig fuldstændig iisfrit for vore Øjne.

Under Sejladsen i Strædet havde vi havt 9 'a 10 Favne Yand,- men lige udenfor dets Munding fik vi pludselig IOO Favne.

Oprindelig har rimeligviis det kariske Hav overalt havt en lignende Dybde, men i Aartusinder have de store Floder fort Masser af Sand og Dynd ud i Oceanet og saaledes dannet store Banker som en undersøisk Fortsættelse af Jalmal. Det dybe Parti af Havet er nu ved den nordlige Deel af

5Novaja Zemlia kun 15 danske Miil bredt og ligger tæt under Øens Østkyst, medens det sydligere udvider sig og paa 72" Brede er omtrent 50 danske Miil bredt. Udfor Wajgatsch Øen indsnevres det atter, idet en Banke her fra Cap Wengan paa Jalmals Kyst skyder sig langt mod Vest, men med 5 à 10 Miils Brede skyder det dybe Vand sig langt ind i den kariske Bugt.

Over det kariske Hav.

Det er en Selvfølge, at en videnskabelig udrustet Expedition ikke uden mindre Ophold kunde passere et Hav, hvis rige Dyre- og Planteverden endnu er saa lidt kjendt, og engang i Vagten kastede »Vega« derfor bak for at udlægge Skrabere og maale Temperaturer og Saltholdighed i forskjellig Dybde.

Medens Vandets Temperatur i Overfladen var + 4° à + 6°, fandtes 0° 15 à 20 Favne under Overfladen, og først i Nærheden af Hvideøen var Virkningen af Flodvandet saa stor, at Temperaturen heelt ned til Bunden (10 à 15 Favne) var positiv.Undersøgelse af Havbunden og Vandet.

67

Vandet hentedes op fra Dybet ved et af Professor Ekman i Stockholm construeret Apparat, der ved Kautschuk beskyttede det mod Temperaturforandringer paa Vejen op til Overfladen. Skraberne, der enten vare af Sejldug eller Net, befæstede til en Jernramme, der borede sig ned i Havbunden, saa at Posen fyldtes, idet Skibet sagte dreves frem, nedfiredes fra Nokken af Storraaen. Efter Omstændighederne lod man dem slæbe en halv eller en heel Time, og efter Ophejsningen tomtes deres Indhold i Ballier, hvor Zoologer og Botanikere da toge det under Behandling, udskyllede Dyr o. desl. af Leret eller Sandet og nedlagde det i Sprit.

Allerede den 2den August skiltes Escadren, idet Almqvist, Nordqvist og jeg af Nordenskiöld fik Tilladelse til at laane Lena« for med dette at foretage en Udflugt til Hvideøen og Jalmal; til Opholdet der tilstodes os 36 Timer.

Medens »Vega« og »Express« med en frisk Brise fortsatte deres Vej, satte »Lena« Cours paa Cap Golowin, der er opkaldt efter en af Malygin's Officerer; »Frazer« fulgte os et Stykke paa Vej.

Ombord paa det lille »Lena« var man ikke forberedt paa at modtage saa mange Fremmede, og vi maatte derfor sove paa Sofaerne i Kahytten, der laa heelt forude. Da det jo var lyst hele Døgnet, og Tiden maatte benyttes til det yderste, gjorde vi ikke Regning paa at sove ret meget i de tilstaaede 36 Timer og lagde os derfor tidlig for paa Forhaand at udhvile os. Vi fik imidlertid ikke megen Ro, thi allerede ved Midnat bleve vi vækkede ved en skrabende Lyd lige ved vore Øren; vi sprang strax op paa Dækket, hvor Scenen i de sidste Par Timer havde forandret sig betydelig. Da vi gik ned, var Vejret smukt og klart, ingen Iis saaes, og Alt gik sin rolige Gang; nu saae vi os midt i et Iisbælte, og igjennem den næsten altid med Isen følgende Taage skimtede vi ved Iisranden »Frazer«, der just nu vendte om for at forene sig med de store Skibe. Capitain Johannesen havde

derimod besluttet sig til at forcere Iisbæltet, der var omtrent iooo Alen bredt; uagtet vi endnu vare ude paa 50 Favne Vand, var det dog kun Baviis, ingen Skrueiis fandtes, og Flagerne, hvis Tykkelse vei var 4 ä 7 Fod, vare ved Vandets Skvulpen, Solens Varme og Taagerne blevne saa porøse, at det lille Staalskib uden Fare kunde tage Kampen op imod dem. Den ene Flage efter den anden blev skubbet tilside, og snart befandt vi os mellem meget spredt Driviis, som ikke hindrede vor Gang.

Vi havde naturligviis fulgt denne vor første Iissejlads med Interesse og skulde netop til atter at gaae ned, da vi forude opdagede en stor Sælhund, der laa og sov paa en stor Iisflage. Vi mindskede Farten, saa at Maskinen ikke gjorde saa megen Støj, og, medens vi langsomt nærmede os, fik vi Bøsserne frem. Allerede paa 100 Alens Afstand vaagnede imidlertid Dyret, og samtidig knaldede 4 Bøsser; Blodet farvede Isen rød, men uheldigviis laa Sælhunden saa nær ved I-isranden, at den med sin sidste Kraftanstrengelse væltede sig i Vandet og forsvandt i Dybet. Det var til ingen Nytte at vente paa, at den skulde vise sig igjen, og vi gik derfor atter frem med fuld Kraft.

Kort efter saae vi et Par Hvalrosser, men at skyde paa dem vilde have været barbarisk, da man ikke faaer fat paa det saarede eller dræbte Dyr, medmindre man har en Line i det, og til at udsætte Baad for at harpunere dem, var der naturligviis ingen Tid.

Kl. 31 2 saaes Land gjennem Taagen, der nu i Forbindelsen med den fine Regn gjorde Opholdet i det Frie yderst koldt og ubehageligt. Lidt senere passeredes atter et bredt Iisbælte, der ligesom det første strakte sig i NV—SO; uagtet det var meget tættere, kom vi dog igjennem og befandt os Kl. 6 tæt under Land paa 72" 40' N. Br.

Herfra fulgte vi nu Landet nordefter og vare omtrent Kl. 8 om Formiddagen den 3die August udfor Malygin

Strædet. Taagen forhindrede os i tydelig at see dette, og med Loddet maatte vi føie os frem. Endelig fik vi Hvideøen isigte, og vejledt af enkelte grundstødte Iisstykker fandt vi en Rende, der tæt under Øen med 6 å 7 Favnes Dybde førte os ind i Strædet.

Paa den flade, låve Øes Kyst stod en stor Flok Rensdyr, som, efter i nogen Tid forbauset at have betragtet Skibet, med lette, elegante Spring satte afsted ind i det Indre af Øen.

Ved Middagstid ankrede vi i en Bugt tæt østenfor Øens Sydostspids og gjorde strax Anstalter til at komme iland. Dette var imidlertid ikke saa let; thi, uagtet vi vare gaaede ind til 2 Favne Vand, laae vi omtrent 4000 Alen fra Stranden, og det Værste var, at vi med Baaden ikke kunde komme denne nærmere end 1000 Alen; disse maatte der vades, og, da man nødig vilde gaae med bare Been i det kolde Vand, maatte de, der havde store Støvler, bære de Andre iland.

Iland kom vi dog endelig, og, medens Almqvist og Nordqvist botaniserede, gik jeg, da Regnen umuliggjorde enhver Observation, med Johannesen og Styrmand Atle Lund ud for at opsøge Rensdyrene.

Hele Øen, hvis højeste Punct for den vestlige Deels Vedkommende næppe ligger mere end 10 Fod over Vandet, er opfyldt af Søer og Moser. Den fattige Vegetation, der for de højere Planters Vedkommende indskrænker sig til en halv Snees Arter, giver ikke Landskabet synderligt Liv, og isærdeleshed nu, da Taagen indskrænkede Udsigten til en god Fjerdingvej, gjorde Hvideøen et yderst trist Indtryk. Overalt, selv paa de højestliggende Steder langt fra Stranden, fandtes Drivtømmer, undertiden dækket med lidt Muld, hvori noget Græs havde slaaet Rod. Hvad vi derimod forgjæves søgte, var Steen; naar undtages nogle meget smaa, som af Isen vare kastede op paa Stranden, fandtes der paa hele Øen ikke en eneste Steen.

Vi lode os imidlertid ikke paavirke af de triste Omgivelser, men glædede os paa Forhaand til den Rensdyrssteg, som vi snart haabede at kunne nyde. Da vi ingen Rensdyr saae i Nærheden af Stranden, styrede vi vore Skridt midt ind paa Øen og fik endelig efter en Times besværlig Gang paa den bløde, sumpede Jordbund, en Flok Rensdyr isigte. Paa et Tegn fra Johannesen bukkede vi os ned og listede os, næsten krybende paa alle Fire, hen imod Flokken.

Medens denne rolig græssede, havde den imidlertid sørget godt for sin Sikkerhed, og vi vare ikke komne den nærmere end ca. 500 Alen, før en udstillet Skildvagt gjorde Alarm, og et Par Minuter efter vare de alle langt udenfor Skudvidde.

Lidt slukørede rejste vi os atter op og besluttede at forsøge paa at nærme os Flokken fra Læ; men, uagtet vi anvendte over en Time paa med Iagttagelse af alle Forsigtighedsregler at udføre dette, opnaaede vi dog kun at sende et Par Kugler ud i Luften, medens de rapfodede Rensdyr atter forsvandt.

Vi maatte nu indrømme det Frugtesløse i at jage Rensdyr, naar Terrainet ikke frembyder den mindste Dækning, og trætte begive os paa Hjemvejen.

Vi saae talrige Bjørnespor, og vor Lyst til at møde en saadan opildnedes yderligere ved, at Capitain Johannesen fortalte følgende Tildragelse fra den østerrig-ungarske Expedition, som den norske Deeltager i samme, Capitain Erling Carlsen, havde fortalt ham. Kort efter at »Tegethoff« var blevet indesluttet af Isen, nærmede en Iisbjorn sig en Dag Skibet. Carlsen bad om Lov til at behandle den paa sin Maneer og gik ganske alene med sin Bosse under Armen hen imod Bjørnen, der var standset nogle hundrede Alen fra Skibet og forbauset betragtede dette og Menneskene. Da Carlsen var kommen den paa tre Skridt nær, standsede han, tog Hatten af, bukkede meget ærbodig for den yderligere

forbausede Iisbjorn, lagde, efter atter at have sat Hatten paa Hovedet, Bøssen til Kinden og skod Bjørnen ned, førend denne havde faaet Tid til at besinde sig.

Desværre modte vi denne Gang hverken en saa velvillig Bjørn eller nogen anden, men havde ikke anden Anvendelse for vort Krudt end at skyde til Skive efter en af de talrige Rensdyrstakker, som laae spredte omkring.

Yderst trætte naaede vi ombord, og, da det stadig regnede, besluttede vi at blive liggende tilankers til Kl. 3 næste Morgen.

I Lobet af Natten bleve vi flere Gange purrede ved, at Iisstykker, der af Strømmen fortes ned paa Skibet, skurede langs Siden ad dette. Strømmen, der ved vor Ankomst lob mod Øst, kæntrede Kl. 2 og Kl. 8 og lob med en Fart af ca. 2 Miil. Der er ingen Tvivl om, at denne Strom, der kommende østerfra var fersk og varm, meget tidlig bryder Isen i Malygin-Sundet, medens Iismasserne endnu findes nordenfor Hvideoen, og, naar Strædet bliver ordentlig opmaalt, vil det saaledes faae en stor Betydning for Sejladsen paa Ob og Jenissej. Hvis man skal til den førstnævnte af disse Floder, spares desuden en Vej af en Snees danske Miil, hvorimod Besparelsen ikke er af nogen Betydning for Jenissejroutens Vedkommende.

Uagtet Taagen ikke var fuldstændig lettet, dampede vi Kl. 3 sydpaa og modte snart en Revle, der næsten tør skyder sig mod Øst fra Cap Golowin.

Stadig loddende fulgte vi Revlen østerpaa og kunde en halv Times Tid senere atter staae sydpaa over mod Jalmal. Da vi vare omtrent midt i Sundet, viste Solen sig et Øjeblik gjennem Taagen, og det blev derved muligt at bestemme Breden til 73".

Da vi syntes at see nogle Samojedetelte mod Vest, stode vi indenfor den omtalte Revle henimod dem og sogte samtidig ind mod Land; men vi havde ikke gaaet i denne Ret72

ning mere end et Qvarteerstid, forend vi pludselig stødte paa en Sandbanke. En Oplodning, som jeg i en Baad

foretog rundt om Skibet, viste, at vi agterude og om Styrbord i nogle faa Alens Afstand havde 9 Favne Vand, og ved Hjælp af et udfort Varpanker fik vi ogsaa temmelig let Skibet af den stejlt opgaaende Grund. Capitain Johannesen havde imidlertid ikke Lyst at udsætte Skibet mere, og vi ankrede derfor, hvor vi vare, og gik iland med Baaden.

Da Afstanden til nærmeste Land næsten var en halv dansk Miil, roede vi ret ind mod Stranden og havde saa til Hensigt at vandre til Samojedeteltene. Uagtet der ikke var megen Udsigt til, at Solen skulde komme frem, tog jeg dog mine Instrumenter med iland, og Maskinist Beyer blev tilbage paa Stranden for at passe paa dem. Vi Andre gik ud for at søge Samojederne og maatte begynde med at kravle paa alle Fire op ad en stejl 30 Fod høj Leerskrænt, hvorved vi fik Udseende af Teglværksarbejdere.

Jalmal er ligesom Hvideøen af alluvial Dannelse, men der er meget stor Forskjel i Landskabets Udseende. Da vi naaede Toppen af Klinten saae vi istedenfor det flade, eens-formige, trøstesløse Land paa Hvideøen et bakket Land, gjennemskaaret af dybe Kløfter, paa hvis Bund Bække rislede. Ved første Øjekast syntes Blomstertæppet os overordentlig rigt, men ved nøjere Eftersyn faldt vor Begejstring dog noget, og hertil bidrog den Omstændighed ogsaa, at Jordbunden særlig i Dalene var sumpet og leret; navnlig ved Bækkene sank man i Leer til over Knæene, og Marchen var langtfra ikke let. Da vi et Qvarteerstid havde vandret mod Vest, horte vi et Skud bag os, og, da det jo laa indenfor Mulighedens Grændser, at Beyer, som var bleven alene tilbage paa Stranden, havde faaet Besøg af en Bjørn, paa hvis Nærværelse flere Spor tydede, fandt vi det ikke rigtigt, at han var alene ved Instrumenterne; jeg vendte derfor om, medens de Andre fortsatte Vejen over et bredt Dalstrøg.

Jeg fandt imidlertid Beyer siddende meget rolig ved Instrumenterne og flojte halvt ærgerlig over at have skudt paa en Ræv uden Resultat. Det begyndte nu at regne stærkt, og, efterat have bragt Instrumenterne ombord i Baaden og tildækket dem, byggede vi os af vore Regnkapper et lille Telt og ventede saaledes paa de Andres Tilbagekomst.

Forst efter halvanden Times Forløb kom de tilbage, trætte og uden at have naaet Samojedeteltene, idet en bred Elv havde spærret dem Vejen.

Resten af Dagen blev anvendt til Lodninger, medens vi stod osteri i Sundet; men paa Grund af stiv Kuling maatte vi henad Aften ankre i dettes nordostlige Deel.

Næste Morgen søgte vi efter Renden ud i Obbugten, begyndende nordfra; men, da vi ved Middagstid vare komne halvvejs over mod Jalmal uden Resultat og i stadig Fare for at komme paa Grund, besluttede vi at opgive Forsøget i Betragtning af det stormfulde Vejr, og da de os tilstaaede 36 Timer vare forløbne.

Det Heldigste ved hele denne Udflugt var Hjemrejsen, om jeg saa maa sige; uden Vanskeligheder naaede vi nordenom Hvideøen og fik ved Middagstid d. 7de August Jenissej's østlige Bred isigte. Tæt udenfor denne ligger en Række Klippeøer, og mod den største af disse satte vi vor Cours. Tii vor store Forbauselse saae vi imidlertid ikke det mindste til de andre Skibe, og vi begyndte allerede at tale om, hvad vi burde gjøre, hvis de endnu ikke vare komne. Capitain Johannesen og jeg gik op i Udkigstonden for at see efter dem, og det varede heller ikke længe, for vi saae Folk gaae oppe paa Toppen af de omtrent 200 Fod høje Klipper. Paa et fremtrædende Punct saae vi en Stang med et Flag; det var et Mærke, som Bove havde rejst til Brug ved sin Opmaaling af Øen. I samme Øjeblik, som vi opdagede denne, saae vi Dampskibsrøg over en Lavning, og glade raabte vi ned tilvore paa Dækket ventende Kammerater, at de andre Skibe vare komne.

Bjørnejagt i Dicksons Havn.

Vi vare imidlertid ikke de eneste Observateurer ombord; thi, medens vi deroppe saae ud i det Fjerne, beskjæftigede man sig dernede paa Dækket med de nærmere Omgivelser, og vor Meddelelse besvaredes med Raabet: »En Bjørn!« hvilket havde en fuldstændig elektriserende Virkning paa Alle. Ned foer Johannesen og jeg ad Vantet, og, efterhaanden som Bøsserne kom op paa Dækket, knaldedes der løs paa det ulykkelige Offer, der

brølende vendte Hovedet om imod os. Et Par af de Andre saarede den let, og, da jeg fik min Bøsse op, lykkedes det mig at sende den en Kugle gjennem Hjernen, saa at den uden en Lyd sænkede Hovedet og var død. Et Par Minuter efter var den bugseret paa Siden af »Lena«, en Tallie slaaet om den ene Forpote, og hele Dyret hejst op af Vandet.

I Øjeblikket havde vi imidlertid ikke Tid til at beskjæftige os videre med den, thi, just som vi vare komne ombord igjen, fik vi »Frazer«'s Dampbarkas isigte. Capitain Nilsson, fulgtDicksons Havn.

af Hr. SerebrennikofY, kom ud for at tage imod os og lodse os ind.

En halv Time senere vare vi tilankers i Dicksons Havn, hvortil de andre tre Skibe allerede Dagen iforvejen vare ankomne.

De havde nordvestfor Hvideøen været inde i noget Driviis og havde gjennem dette fulgt Øens Nordkyst. Om Morgenen den 6te fik de Øerne ved Dicksons Havn isigte og ankrede i en Bugt paa Dicksonøens Nordvestside. Efterat Nordenskiöld og Palander havde foretaget en Recognoscering, gik Skibene om Eftermiddagen søndenom Øen ind i den egentlige Dicksons Havn paa Øens Østside.

Her dannes af Naturen den prægtigste Havn.

Dicksons 0 er omtrent en dansk Miil lang i øst-vestlig Retning og omtrent tre Fjerdingvej bred. Paa dens ind mod Fastlandet vendende Østkyst skærer en Bugt sig ind med en Dybde af en Fjerdingvej og en Brede af 3 ä 4000 Fod; da Øens Afstand fra Fastlandet ikke er en Fjerdingvej, er denne Bugt saaledes beskyttet for alle Vinde. Dybden i Bugten er 5 ä 8 Favne, og god Holdebund findes. De talrige Bække, som strømme ned fra Klipperne og undertiden antage Dimensioner af smaa Floder, sikkre de i Havnen ankrende Skibe Forsyning af ferskt Vand.

Selve Øen, der bestaaer af Gnejsgranit, hæver sig, som sagt, til en Højde af omtrent 200 Fod og frembyder ved sin bjergagtige Charakteer i Modsætning til Hvideoen en udmærket Jagtmark.

Under vort Ophold her skød Palander et Par Rensdyr og en Bjørn, Styrmanden paa »Express« en Bjørn, og Maskinist Beyer ligeledes en Bjørn; da Terrainet frembød Dækning, var det ikke saa vanskeligt at komme Rensdyrene paa Skud, og det Samme var Tilfældet for Bjørnenes Vedkommende.

Bjørnejagten bliver ofte opfattet som noget vidt forskjelligt fra, hvad den er. Om Sommeren, naar Bjørnene ikke sulte,76

kan Jagten paa ingen Maade kaldes farlig, idet Bjørnen er bange for Mennesket og i Reglen flygter, saa at man har ondt ved i Hastværket at skyde den; ja, selv om man er ubevæbnet, kan man ofte klare sig for en Iisbjørn. Paa Spitsbergen er det saaledes hændet Nordenskiöld, at han, medens han ubevæbnet vandrede i Bjergene for at foretage mineralogiske Undersøgelser, har mødt en Bjørn, der ganske rolig kom henimod ham. At løbe sin Vej, vilde have været den visse Død, men Nordenskjold gav sig til at kaste Sten paa Dyret, indtil det fortrak.

Det er en Selvfølge, at man kan møde Undtagelser; er Bjørnen sulten, tager den, hvad den kan faae, og ofte lide disse Dyr i den Grad Sult, at de ikke betænke sig paa f. Ex. at gaae lige ombord i et Skib, saaledes som det hændte paa »Tegethoff«; men i vedkommende Bjørns Mave fandtes heller ikke, da den blev skudt, mere end et Stykke Flonel. Man har jo ogsaa flere Exempler fra arktiske Expeditioner paa, at Iisbjørne have angrebet Mennesker; men dette finder sikkert kun Sted, naar Menneskene løbe for dem og derved give dem Mod, eller naar de maaskee i Ugeviis have sultet.

Naar Bjørnen forfølges, søger den ofte sin Tilflugt til Vandet, men, ihvorvel den svømmer udmærket, bliver den dog derved ofte et endnu lettere Bytte.

Medens Iisbjornens vigtigste Føde er Sælhunden, som den ligger paa Luur efter ved de Huller i Isen, som Sælen benytter til at trække Luft i, finder man dog ofte Græs i Maven paa de fældede Bjørne, og Fangstmændene sige,

at Bjørnene, naar de blive for gamle til at fange Sælhunde, tage tiltakke med vegetabilsk Fode; en saadan »gammel Landkonge« blev i 1875 fældet af Théel ved Dicksons Havn.

Som en Følge af den heldige Jagt levede vi i disse Dage meget højt, vort Bord bugnede af Rensdyrssteg, Bjørnesteg o. s. v. Rensdyrskjodet maa steges meget haardt og smager da som sødt Kalvekjød, men i modsat Fald er det,AFSKEDEN I D1CKSONS HAVN.Dicksons Havn.

som om man fik en Klump Meel i Munden, saa blødt er det. Skindene af de fældede Bjørne bleve nedsaltede i en Lage, hvis Styrke Fangstmændene maalte ved at undersøge, om en Kartoffel svømmede ovenpaa, og de sendtes dernæst hjem med »Frazer« og »Express«, som den 9de August forlode os, medtagende vor Post. Nogle Dage senere naaede de Dudino og vare i Begyndelsen af October atter i Europa.

Forinden havde baade »Vega« og »Lena« completteret Kulforraadet fra »Express«. Bove havde optaget et Kaart over Øen og'Havnen, magnetiske og astronomiske Observationer vare tagne, og Naturforskerne havde med Dampbarkassen gjort flere Udflugter saavel til Øerne som til det nærliggende Fastland.

Da Alt saaledes var besørget, besluttede Nordenskiöld den lude at fortsætte Rejsen. Hidtil havde vi jo for saa vidt sejlet i bekjendte Farvande, nu skulde först den egentlige Opdagelsesrejse begynde; men, inden vi forlade denne Deel af det kariske Hav, skal jeg dog i Betragtning af, at det er denne Deel af Nordostpassagen, det rimeligviis først vil komme til at spille en Rolle i det praktiske Liv, tilføje et Par Bemærkninger om dette Hav.

Som Forholdene i Øjeblikket stille sig, vil Obs Opland bedst egne sig til Handel med Europa, og det gjælder derfor om i Bunden af Obbugten at finde en Havn, der kan være for Ob, hvad Dicksons Havn kan blive for Jenisseys Vedkommende, nemlig det Sted, hvor de søgaaende Dampere og Flodfartøjerne modes. En saadan Havn maa, ifølge de Oplysninger, som hjembragtes af den danske Handelsmand, Lieutenant Hage, der i 1880 berejste Obs Opland, kunne findes i Nærheden af Jamb Sale.

Efter Hage's Mening ligger al Vanskelighed for at etablere et Handelssamkvem mellem Ob og Vesteuropa i det kariske Hav, og denne Vanskelighed, som ganske vist78

Øjeblikket findes, skyldes to Aarsager, nemlig Isen og den mangelfulde Opmaaling.

Om Vinteren maa hele det kariske Hav, idetmindste til visse Tider, antages at være bedækket med en sammenhængende Iisskorpe, dannet paa selve Stedet; i Forsommeren bryder den op, og i Løbet af August og September smelter den næsten fuldstændig bort, saaledes at man paa den Tid, da den nye Iisdannelse begynder, finder den sydlige Deel af det kariske Hav saagodtsom iisfri. Aarsagerne til dette Forhold ere to, nemlig Solen og det varme Vand, som deels fra Petschora gjennem Jugar Schar og den kariske Port, deels fra de i den sydlige Deel af det kariske Hav udmundende Floder strømmer' ud i dette. Herved aabnes Stræderne, og fra Matotschkin Schar svdefter langs Novaja Semlia's Østkyst, langs Flavets sydlige Bred og Jalmals Vestkyst dannes allerede tidlig en iisfri Rende. Matotschkin Schar, hvorigjennem en svag Arm af Golfstrømmen flyder ind i det kariske Hav, bliver i Reglen senere iisfrit end de sydlige Stræder. Solen og det varme Vand virke nu i Forbindelse med de hyppige og stærke Taager saa ødelæggende paa den Iismasse, som altsaa paa dette Tidspunct findes midt i det kariske Hav, at den paa den Aarstid, hvor Sejladsen egentlig skal finde Sted, er saa afslidt, porøs og skjør, at Fangstmændenes Udtryk »raadden Iis« fuldstændig passer paa den. I de fleste Aar vil den endelig fuldstændig forsvinde.

Langs Novaja Zemlia's Østkyst løber en kold Strøm sydi, medførende Iismasser fra det egentlige Polarhav, men sydfor Matotschkin Schar maa man ikke tillægge denne Strøm nogen videre Betydning, da den her hovedsagelig optræder som Undervandsstrøm; i det uheldige Iisaar 1876 sejlede Nordenskiöld, som tidligere nævnt, fra Matotschkin Schar langs Novaja Zemlia's Østkyst sydpaa i en fuldstændig iisfri Rende med forholdsviis varmt Vand i Overfladen, medens den ovennævnte paa Stedet dannede Iis i Midten af det kariske Hav79 Det kariske

forhindrede ham i at gaae tværs over dette; han blev nødsaget til at gaae langs Kysten hele Havet rundt, og det er denne Kystrende, i hvilken Vandet mellem Jugor Schar og Malygin - Strædet er saa grundt, at de store Torosser slet ikke kunne flyde derind, der skal spille en Rolle for en regelmæssig Skibsfart.

Hvad endelig Iisforholdene østenfor Hvideøen angaaer, da danne de mægtige Vandmasser, da komme fra Ob og jenissej, her fuldstændig iisfrit Vand, længe forend de vestlige Dele af Havet ere sejlbare.

Heraf vil det altsaa sees, at man hvert Aar, tidligere eller senere, alt efter de under Foraaret og Sommeren herskende Temperatur- og navnlig Vindforhold, kan vente at træffe en aaben Kystrende i det kariske Hav, ja for de fleste Aars Vedkommende endog hele Havet saagodtsom iisfrit, og det er denne Periode, der skal benyttes til Sejladsen. Hvis der nemlig med Tiden skal være Tale om en udstrakt Skibsfart i disse Egne, maa man jo ikke forudsætte, at alle Skibene skulle være byggede og udrustede som til vigtige arktiske Expeditioner, der skulle forsøge at kæmpe sig frem gjennem Isen; isaafald vilde Risicoen blive for stor, og hele Foretagendet for kostbart til at drives i stor Maalestok; nej, man maa nøjes med, og det nøjes man nutildags med baade paa det hvide Hav og i Østersøen, at vente, til Isen tillader Farten med almindelige Dampskibe, og Fremgangsmaaden herved vil da være følgende:

Uden at indlade sig paa at forcere en Gjennemgang, afventer man ganske rolig det Øjeblik, da Stræderne bryde op, og med Tiden vil man jo let ved Telegraphens Hjælp blive underrettet herom; ved at benytte sig af den omtalte iisfrie Kystrende, som man jo, om man vil være mere sikker, kan give Tid til at udvikle sig, vil man hurtig kunne tilbagelægge de 350 danske Miil, som udgjør Distancen frem og tilbage mellem Jugor Schar og Jamb Salé. Skibe, som komme144

senere, ville kunne benytte den kortere Vej gjennem Matotschkin Schar, idetmindste paa Hjemvejen.

Da Tiden, inden Stræderne, der fore ind til det kariske Hav, bryde op, jo, som det har viist sig, kan trække ud til ind i September, udsætter man sig, navnlig paa Hjemrejsen, for at mode en anden Vanskelighed, nemlig nydannet Iis, og selv een Nats Iis er tilstrækkelig til at bringe et Træskib i en meget betænkelig Situation, idet den tynde Iis fuldstændig skærer i Træet; af denne Grund vil det være fordeelagtigst at anvende Jern- eller Staalskibe til Sommersejlads i disse Farvande, hvor nysnævnte Tilfælde kan indtræde endog i August Maaned, naar der i længere Tid har hersket Stille; skulle Træskibe klædes med Jern, blive de tunge, behøve da mere Kul for at opnaae samme Fart, laste altsaa mindre, ere kort sagt kostbarere.

Nogen Risico i andre Retninger løber man ikke ved at foretrække Jern- eller Staalskibe fremfor Træskibe, thi det er som sagt ikke Meningen, at disse Skibe skulle optræde i Kamp mod den egentlige Polariis, af hvilken man næppe seer Andet end mindre Mærker, der let kunne omgaaes, paa Vejen mellem Hvideøen og Matotschkin Schar; den Iis, man møder - paa Vejen til de sydlige Stræder, vil enten være for stor til at komme ind paa grundt Vand, som man da maa søge, eller det vil være den omtalte »raadne Ité«, som ikke er at frygte. Hvad den Iis angaaer, som Stormen pakker sammen i Stræderne, da behøver man ikke at bygge Skibene stærkere for dens Skyld, thi i de snævre Stræder vil intet Skib, hvorledes man end bygger det, kunne gjennembryde en tætpakket lismasse; man maa der vente, til Varmen og den paa disse Steder undertiden rivende Strøm har bortryddet Vanskelighederne. Ere Stræderne förste ryddede, da gjor det mindre til Sagen, om man endnu i det kariske Hav møder omkring-drivende Iismasser eller Bælter; som jeg allerede har omtalt, gik vi med Lena« gjennem flere saadanne, uden at det lille145 Det kariske Hav.

Skib tog mindste Skade. Kan man endelig ikke af Hensyn til Flagernes Størrelse gaae igjennem et saadant Bælte, da vil der, naar biot Aarstiden er tilstrækkelig fremrykket, næppe være nogen Vanskelighed ved at gaae udenom det Hele.

Der er ingen Tvivl om, at et hurtigt Skib hvert Aar vil kunne naae Flodmundingerne, ja en simpel Beregning vil vise, at et saa gunstigt Iisaar som 1878 skulde have tilladt et Dampskib, der normalt holdt 10 Knobs Fart, at gjøre

to Rejser frem og tilbage mellem Kjøbenhavn og Jamb Salé. Afstanden fra Kjøbenhavn til Tromsø er 300 danske Miil, fra Tromsø til Jamb Salé 400 d. M.; regner man 24 Timer til Kulfyldning, hvergang Tromsø passeres, 4 Døgn til Omladning saavel ved Jamb Salé som i Kjøbenhavn, samt til Kulfyldning sidstnævnte Sted, og sætter man endelig af Hensyn til Storm, Taage og mulige Iishindringer den for hvert Døgn gjennem-løbne Distance til 30 danske Miil, hvilket svarer til en Gjennemsnitsfart af 5 Knob, da har man stillet sine Fordringer meget lavt. I det nævnte Aar kunde man midt i Juli uden Hindringer gaae igjennem Jugor Schar, og et Dampskib, der var gaaet fra Kjøbenhavn i Slutningen af Juni, kunde altsaa have gjort følgende Rejser:

i Jugor Schar 15de Juli, ved Jamb Salé 22de Juli, fra Jamb Salé 26de Juli, i Tromsø 9de August, fra Tromsø 10de August, i Kjøbenhavn 20de August, fra Kjøbenhavn 24de August, i Tromsø 3die September, fra Tromsø 4de September, ved Jamb Salé 18de September, fra Jamb Salé 22de September, i Matotschkin Schar 28de September,

paa hvilken Tid Stræderne næsten hvert Aar i det sidste Decennium ere blevne passerede uden Hindringer. At der her er Tale om et godt Iisaar, er en Selvfølge, men de tænkte Rejser ere ikke i nogen Henseende usandsynlige, og de ville sikkert ofte blive gjorte i Fremtiden. Paa den anden Side behøver man, for at gjøre een Rejse frem og tilbage, kun 18 Dages Ophold østenfor Stræderne, og selv i det uheldigste Iisaar vil det kariske Hav sikkert være saa længe sejlbart; som oftest vil denne Periode vistnok falde omkring den 12te September.

Det er naturligviis ikke min Mening, at man nu kan paaregne saadanne Rejser; men, naar Skibsfarten i disse Egne først kommer rigtig igang, ville de sikkert ikke komme til at høre til Sjeldenhederne. Saalænge det Hele er saa uudviklet som nutildags, vil man muligen ogsaa staae sig bedst ved at anvende Træskibe; men efterhaanden, som Alt gaaer efter en større Scala, ville disse snart blive distancerede af hurtiggaaende, lette Staaldampskibe.

Først og fremmest maa dog den anden Vanskelighed, den mangelfulde Opmaaling, ryddes afvejen. Sejladsen i det ufuldstændig opmaalte Hav vil medføre, at Skibene ofte maae gaae langsomt for at lodde, eller, hvad der er endnu værre, talrige Grundstødninger ville være at befrygte, hvilke, især paa en fremrykket Aarstid, kunne være skjæbnesvangre baade for Skib og Ladning. Bevidstheden herom vil udøve et stærkt Tryk paa den Skibsfører, der er vant til at sejle under almindelige Forhold i Østersøen og Nordsøen; men lad ham kjende den Slags Iis, her er Tale om, lad ham faae et godt, paalideligt Kaart at sejle efter, lad Erfaringerne om Isen og Maaden at undgaae den paa blive indhøstede og opsamlede systematisk, lad ham føre et almindelig godt, stærkt og hurtigt Staaldampskib, og han vil intet Aar undlade at give Møde paa det bestemte Sted; Tiden for hans Ankomst vil afhænge af Aarets Iisforhold, men den vil altid findes.

De nødvendige Forberedelser i denne Retning ere: Opmaaling og Afmærkning af Stræderne, som føre ind til det kariske Hav, Opmaaling af en Rende langs dettes Kyst, Opmaaling og Afmærkning af Malvgin-Strædet, og man vil da sikkert kunne gaae til Dicksons Havn. For at føre Producter til og fra Obs Opland, maa der desuden foretages en Opmaaling, idetmindste af en Rende paa et Par Miils Brede, gjennem hele Ob-Bugten, dernæst maa Barren i Bunden af denne opmaales, og Løbet over den bestemmes, og endelig maa, som ovenfor nævnt, en god Plavn findes, hvori Omladningen kan finde Sted. Det er i høj Grad ønskeligt, at denne Havn ligger indenfor Barren, da Flodfartøjerne isaafald kunne undgaae den for dem farlige Sejlads paa den store aabne Bugt.

Efterhaanden som Skibsfarten paa disse Egne udvides, vil det kunne betale sig at etablere en telegraphisk Forbindelse mellem Jugor Schar og Europa; ved Hjælp af denne vil man faae at vide, naar man kan sende sine Ladninger afsted, thi det er i Reglen her, man vil komme til at vente; ere først Stræderne aabne, vil man ikke møde væsentlige Hindringer i det kariske Hav, og Ob og Jenissej ville paa dette Tidspunct forlængst være sejlbare.

Flere Nationer have jo allerede forsøgt paa at gjøre denne Route frugtbringende, og der er ingen Tvivl om, at Hundreder af Skibe med Tiden ville befare den Bane, som Nordenskiöld ved sine tre Rejser i disse Egne har

brudt.FEMTE CAPITEL.

Nye Øer. — Minin. — Iishindringer. — Tajmyrøen. — Laptieff. — Cap

Tscheljuskin

Den lode August Kl. 8 om Morgenen lettede »Vega« og »Lena« Anker og stode ud igjennem et smalt Sund, som fandtes mellem Fastlandet og to mellem dette og Dicksons 0 liggende smaa Holme, der med lodrette Klippesider dukkede op af det dybe Stræde, hvorigjennem Jenissejs smudsiggule Vand fortes med rivende Fart, saa at der ved hver Omdrejning dannedes smaa Malstrømme.

Paa Toppen af den ene Holm tronede en forladt Russerhytte. Tidligere har hele Jenissejs østlige Bred været beboet, idetmindste om Sommeren; men deels er Jagten aftagen, deels leve Folk ikke saa tarvelig nu som før, og denne Udørk er derfor efterhaanden bleven fuldstændig forladt. Overalt langs Bredden træffer man endnu de tidligere Beboelsessteder, tarvelige, fiirkantede Huse med flade Tage, byggede af Drivtømmer og Græstørv, og de forøge det triste Indtryk, man undertiden faaer af Landskabet, ved deres forfaldne Udseende og ved at minde om, at selv de mest nøjsomme Mennesker have maattet flygte fra disse ugjæstfrie Ørkener.

Snart vare vi ude af det trange Sund, Sejlene sattes, og begunstigede af Strømmen stode vi for en frisk sydlig Vind nordpaa ud paa det ubekjendte Polarhav. Endnu engang

kastede vi et Blik paa de Klipper, hvorfra vi havde sendt vore sidste Hilsener til Hjemmet, og vendte saa Blikket spejdende mod Nord. Med Hjertet bankende af Længsel efter at naae vort foreløbige Maal: den gamle Verdens Nordspids, tænkte vi paa Fremtiden, haabende det Bedste af den. Med store Bogstaver skrev Skipperen, der just den Dag skulde lægge et nyt Bind af Kladdejournalen frem, paa dennes Titelblad: »Lycka och välgång!« og hans Ønske gik da ogsaa i Opfyldelse, forsaavidt som dette Bind kom til at indeholde Ankringer ved Cap Tscheljuskin.

Allerede efter et Par Timers Sejlads fik vi mod Forventning Sigte af Land i Nordost; efter de nyeste Kaart skulde der paa dette Sted ikke findes noget Land, og mere forbausede bleve vi, da den ene 0 efter den anden dukkede op, efterhaanden som vi fortsatte nordosthen. Det viste sig imidlertid, at disse Øer stemte med de gamle Kaart, og, da vi næste Morgen af Taagen bleve tvungne til at ankre ved en lille 0, kaldte Nordenskiöld denne Mininøen, efter Lieutenant Minin, som i 1738—39 fra Jenissej naaede til nogle Miil nordenfor dette Punct, og som paa denne Rejse kaartlagde Kysten til Cap Sterlegoff, fuldstændig i Overeensstemmelse med vore Observationer. Begge de nævnte Aar foretog Minin, der under Lieutenant Owzin's Commando havde deeltaget i den Deel af den store nordiske Expedition, som fra Ob skulde gaae til Jenissej, fra denne Flods Munding Rejsen nordpaa langs Kysten, men standsedes stadig af Isen paa 740 ä 750 n. Br. Ved Rejser paa Land kaartlagde Lieutenant Sterlegoff i den mellemliggende Vinter Kysten indtil det Forbjerg, som er opkaldt efter ham.

Næste Dag, den 12te August, vare vi omtrent paa Højden af dette Forbjerg, der paa flere nyere Kaart er aflagt c. 20 danske Miil for østlig. Allerede om Natten havde vi gaaet mellem stor spredt Driviis, der i Taagen antog de mest phantastiske Former. Naar Søen skvulper mod Randen

af et stort Iisstykke, udhuler den efterhaanden dette, og, medens Overfladen en Tidlang beholder sin fulde Udstrækning, dannes der under den store Huler, undertiden prydede med de prægtigste Søjlerækker; idet Skibet passerer og sætter Vandet i en ny Bevægelse, styrter dette ind imellem Søjlerne, bringer hele Iisstykket til at vugge, og med et Brag styrter da undertiden den ud over Vandet hængende øverste Deel ned i Bølgerne, som den yderligere oprører, medens selve Hovedmassen, som oftest paa Grund af Forandringer i Vægtfordelingen, kæntrer rundt. Ere Iisstykkerne store, kan det ofte være farligt at være i Nærheden af dem, naar en saadan Kæntring foregaaer, idet undertiden en tidligere dybt under Vandet liggende Iisfod pludselig dukker op; men de lis-stykker, vi her mødte, voldte os ingen Vanskeligheder i denne Retning; de forsvandt, det ene efter det andet,'

agterude, og, selv om man stundom i Taagen ikke saae dem, mærkede man dog deres Nærværelse ved Bølgernes melancholske Skvulpen op under deres udhængende Sider.

Medens de sædvanlige Skrabninger af Havbunden foretoges, fortøjede vi denne Formiddag ved et mægtigt lis-stykke, som vi lode os drive med. Med langsom Fart sættes Stævnen mod Iisranden, og i det Øjeblik, Skibet berører denne, sættes fuld Kraft paa Maskinen for at holde Forbindelsen; et Par Mand gaaer ned ad den fra Bakken nedhængte Lejder °g hugge med Øxer et Hul, hvori Iisankeret befæstes; dette er egentlig kun en stor Krog, idet Ankeret kun har een Flig. Saasnart denne har godt Hold, hales Touget tot, Maskinen stoppes, og man lader sig for Vind og Strøm drive med Iisstykket.

Da det var første Gang, vi fortøjede ved Iis, er det en Selvfølge, at vi ikke forsømte at tage en Spadseretour paa denne og aflægge et Besøg ombord i »Lena«, der i nogle hundrede Alens Afstand havde fortøjet ved samme Iisstykke. Uagtet Iisstykkerne vare saa store og talrige, holdt VandetsTaj myrøen.

87

Temperatur sig dog 2 a 3 Grader over Nulpunctet, et Beviis for Rigtigheden af Nordenskiölds Theori om den Retning, som Jenissejs og Obs Vande tage, og den Virkning, de have.

Henad Eftermiddagen fik vi store Driviismasser isigte forude, og samtidig saae vi Tajmyrlandets høje Kyst i Sydost. Med østlig Cours stode vi ind i Isen for at forsøge paa at bryde igjennem den, men efter en Times Løben imod de 6 ä 7 Fod tykke Iisflager blev Forsøget opgivet; med noget Besvær kom vi atter ud af Driviismassen og stode ind mod Land i det Haab, der at finde en Gjennemgang, hvilket ogsaa omsider lykkedes. Under denne Gjennemgang kom en Bjørn svømmende tæt forbi »Lena« og maatte med Livet bode for sin Uforsigtighed.

Medens vi om Dagen vare meget plagede af taaget Vejr, der ofte tvang os til mellem de talrige ubekjendte Øer at gaae langsomt, undertiden med »Lena« forude for at lodde, havde vi i Reglen smukt Solskinsvejr om Natten. Hele Horizonten rundt saaes da de dejligste Luftspejlinger, hvori Isen antog de vidunderligste Former, medens Landet og de talrige, undertiden fjerne Øer hævede sig højt ivejret, saa at det saae ud, som alle laae i samme Afstand og spærrede Vejen hele Horizonten rundt. Ofte var det derved vanskeligt at vide, hvorhen man skulde, men paa den anden Side havde man den Fordeel af Luftspejlingerne, at man fik et Overblik ox er Isens Fordeling i lang Afstand.

Henimod Midnat tog Luftspejlingen af; luerød stod Taj myrlandet i Syd, smykket med enkelte Sneepletter; spejlblankt laa Havet, skinnende i Midnatssolen, medens Iisstykkerne spillede i alle Regnbuens Farver; kun i Nordvest spejledes Isen endnu noget, og over Spejlingen stod det ildevarslende guulagtige Iisblink, der ikke lovede os noget godt for den kommende Dag.

Iisblinket og den mere velkomne Vandhimmel ere ogsaa vigtige Vejledere for den arktiske Rejsende, idet deres Varsler88

Iishindringer.

sjeldent slaae fejl. Seer man en lys guul Stribe langs Horizonten, kan man være vis paa, at der i den Retning findes store Iismasser, og paa den anden Side viser selv temmelig smaa Aabninger i disse sig tydelig ved en mørk, man kunde næsten sige, en regntruende Himmel over de paa-gjældende Steder.

Henad Morgenstunden den 13de August vare vi tæt inde under Tajmyrlandet og satte Coursen paa den yderste Pynt af dette. Kl. 8 var det atter usigtbart Vejr, og en Timestid efter var Taagen saa tæt, at vi ikke saae 500 Alen fra os. Medens vi som sædvanligt laae stille for at skrabe, aflagde Nordqvist og Almqvist Besøg paa en nærliggende lille Holm, hvor de botaniserede, indtil »Vega«'s Dampfløjte meldte dem, at Skraberne bleve halede op, og at vi skulde gaae videre.

Ganske langsomt og stadig benyttende Dampfløjten for ikke at løbe paa »Lena« fortsatte vi vor Vej, indtil vi pludselig i en Klaring saae Land rundt omkring os i knap iooo Alens Afstand. Vi lode strax et Varpanker falde, og Palander besluttede ikke at gaae videre, førend Taagen lettede. Da dette skete henad Middag, viste det sig, at

vi vare løbne ind i en Bugt ved den nordvestlige Pynt af det Land, vi for Øjeblikket kunde oversee. Paa den anden Side Pynten saae Isen temmelig tæt ud, men vi lettede dog og stode videre nordost hen, indtil Taagen en Timestid senere atter blev saa tæt, at vi ikke kunde gaae frem mellem den temmelig tætte Iis, hvorfor vi fortøjede ved en Flage paa 7 ä 8 Fods Tykkelse og henved 1000 Alen i Diameter. Disse Iismasser vare nylig brudte op, hvilket kunde sees af den Omstændighed, at Kanterne vare lige og ikke udhulede saaledes som de hurtig blive ved at drive omkring udsatte for Bølgernes Skvulpen.

I Løbet af Natten dreve vi med Iismasseme østerhen og lagde Mærke til, at de sluttede tættere og tættere sammen;Taj myrøen.

de mindre Iisstykker dreve meget raskere end de store, atter et Beviis for, at det er Flodvandet, der især paa Overfladen har Overvægten; dets Temperatur holdt sig endnu stadig over Nulpunctet, omend kun een Grad.

Den 14de ved Middagstid kastede vi los fra vor Iisflage, og efter at have gjort nogle Omveje mellem Iisstykkerne, samt atter med Nød og næppe undgaaet i Taagen at løbe lige paa en 0, kom vi henad Eftermiddagen ind i en forholdsviis iisfri Fjord eller Stræde; hvilken af Delene det var, lod sig i Øjeblikket ikke afgjøre. I en lille Bugt paa det •nordlige Land kastede vi en Timestid senere Anker, og her besluttede Nordenskiöld og Palander at oppebie gunstigere Forhold.

Begge foretoge strax efter Ankringen en Udflugt østerpaa med »Lena«, navnlig for at forvisse sig om, at vor Formodning om, at vi befandt os i Tajmyrstrædet, var rigtig. Dette viste sig at være Tilfældet, men forresten vare vi paa begge Sider blokerede af Iis.

Efter en hyppig forekommende Polyp kaldte Nordenskiöld den Bugt, hvori vi havde ankret, Actiniahavnen.

Medens Nordenskiöld og Palander vare ude med »Lena«, gik Naturforskerne iland; Brusewitz og jeg fordrev Tiden med at sprænge Krudt, som vi i en tilloddet Blikdaase sænkede ned i Vandet. Uagtet der kun var 5 Pund Krudt i Daasen, gjorde det dog en ret god Virkning, og det saae ud til, at vi i Isen vilde have ret godt Udbytte selv af mindre Qvantiteten Sprængning.

Henad Aften kom de Andre ombord, men Klokken blev over 9, uden at Almqvist og Nordqvist havde viist sig. Vi havde Damp oppe og benyttede os derfor af Dampfløjten for at vejlede dem i Taagen. Først henad Midnat kom de ombord, meget trætte; Grunden til deres Udeblivelse var, at de i Taagen vare gaaet vild, og, da de opdagede dette, besluttede de at gaae ret imod Syd, da de jo isaafald ufejl-barligen vilde komme til Strædet, og de meente da lettere at kunne finde Havnen. Til al Uheld var Nordenden paa Naalen i deres Lommecompas ikke markeret med noget Bogstav; den ene Ende af Naalen var blank, den anden anløbet med blaat. Efter nogen Discussion bleve de enige om, at den blanke Ende maatte være Nordenden, og herefter rettede de sig da; men, efter at have gaaet i et Par Timer uden at naae Stranden, indsaae de Fejltagelsen og vendte om; paa denne Maade naaede de endelig ned ad Havnen til, hørte Lyden af Dampfløjten og kom lykkelig og vel ombord, hvor deres Uheld naturligviis gav Anledning til megen Munterhed.

Actiniahavnen.

Næste Formiddag fik vi endnu et Æmne til Lystighed fra samme Tour, idet Brusewitz, som var gaaet iland for at jage, paa Stranden saae en Maage hoppe omkring med et Stykke Kabelgarn om Halsen. Forbauset over dette Phænomen, skød han Fuglen, og det viste sig senere, at Almqvist og Nordqvist Dagen iforvejen havde skudt en Maage og ladet Bostrøm lægge et Garn om Halsen paa den for at kvæleTaj myrøen.

den. Derpaa havde de ladet den ligge i den Hensigt at tage den paa Tilbagevejen; men, da de gik vild, var dette ikke blevet til noget. Fuglen havde imidlertid ikke været haardt saaret og hoppede som sagt omkring endnu, da Brusewitz traf den.

Paa en Udflugt, som Palander og jeg gjorde vesterpaa med Dampbarkassen, viste det sig, at Vesterenden af Øen endnu var blokeret af Iis. Om Eftermiddagen foretoge vi sammen med Brusewitz en Udflugt østerpaa for at undersøge Muligheden af at passere Strædet og komme ud i Taj myrbugten, som Floden af samme Navn rimeligviis forlængst havde ryddet for Iis.

Vi medtoge den lille Baad »Louise« .og gik iland i Bunden af en stor Bugt østenfor Actiniahavnen, hvor Kjellmann havde berettet, at der fandtes en Sø, i hvis Midte laa en Holm, der rimeligviis var meget rig paa Fuglevildt; vi slæbte derfor »Louise« over Land til Søen og morede os der en Timestid med at jage.

Efterladende »Louise« paa Stranden stode vi derpaa østerefter med Dampbarkassen og naaede efter en Times Sejlads en Snevring af Strædet, hvori Strømmen løb med ca. 4 Miils Fart. Midt i Snevringen laa en Steengrund, og de paa begge Sider af denne foretagne Lodninger viste, at der paa flere Steder kun var 15 Fod Vand, saa Palander opgav Tanken om at gaae denne Vej ud.

Endnu den følgende Dag var Vinden Nordost, og der var saaledes ikke Grund til at vente Forandring i Forholdene; Udflugter og de videnskabelige Observationer fortsattes derfor ligesom i de første to Dage.

Endelig den 17de trak Vinden sig vestlig, medførende Regn, hvilket naturligviis har en overordentlig ødelæggende Virkning paa Isen. Da der saaledes blev Udsigt til snart at komme afsted, gik Brusewitz og jeg om Aftenen iland for at bygge en stor Steenbaake, i hvis Midte vi rejste et langt92

Chariton Laptieff.

Spiir. I Baaken nedlagdes et Document, hvori Expeditionens hidtidige Fremgang og fremtidige Planer vare nævnede.

Uagtet vore talrige Udflugter, havde vi ikke fundet nogetsomhelst Spor af Laptieff, som 1741 kaartlagde Tajmyrøen. Lieutenant Chariton Laptieff havde 1739 overtaget Commandoen af den Deel af den store nordiske Expedition, som fra Lenafloden skulde sejle imod Vest for om muligt at naae Jenissej; den tidligere Chef, Lieutenant Prontschischtscheff, var, som senere skal omtales, død, men Lieutenant af Styrmands-corpset Tscheljuskin, der havde ført Resterne af Expeditionen til Jakuzk, deeltog nu atter under LaptiefFs Commando i Forsøget paa at omsejle den gamle Verdens Nordspids.

I Juli Maaned 1739 forlod Laptieff Jakuzk med Sluppen »Jakuzk«. I August naaede han Chatanga Bugten, hvor han i flere Dage blev blokeret af store Iismasser; da Vinden drev disse bort, sejlede han videre nordpaa langs Kysten, og den i ste September ankrede han ved Cap Thaddæus, omtrent 15 danske Miil fra det Forbjerg, som senere fik Navn efter hans Ledsager Tscheljuskin.

Her spærrede imidlertid Isen ham atter Vejen, og han sendte derfor Geodæten Tschekin iland for fra det høje Bjerg at undersøge, hvilken Retning Kysten tog. Tscheljuskin blev sendt mod Syd for at søge Mundingen af Tajmyrfloden. Imidlertid bleve nogle Folk sendte iland for paa Forbjergets yderste Spids at bygge et Signaltaarn; under dette Arbejde fandt de en uhyre stor Mammuthtand, den nordligste, der endnu er funden. Tschekin vendte tilbage uden noget Resultat, da en tæt Taage havde bedækket Kysten; derimod havde han mod Nordvest seet højt, sneedækket Bjergland. Tscheljuskin berettede, at der ingen Flodmunding fandtes, men derimod havde han seet hele Bugten og Havet, saa langt Øjet kunde naae, bedækket med sammenhængende Iis, gjennem hvilket det var umuligt at komme.93 Chariton Laptieff.

Denne Beretning og Frostens tiltagende Strenghed bevægede Laptieff til at vende tilbage for at søge en god Vinterhavn.

Dette undertiden overdrevne Hensyn til Vinteren, som de tidligere russiske Rejsende i disse Egne altid toge, er en af de væsentligste Grunde til, at de sjeldent fuldstændig naaede deres Maal, idet de vendte hjemad just paa den Tid, da Sejladsen i disse Egne er heldigst; men det er paa den anden Side let forstaaeligt, at de med deres smaa, daarlig udrustede Sejlskibe iagttoge alle mulige Forsigtighedsregler, ihvorvel der vistnok ingen Tvivl er om, at f. Ex. Laptieff dette Aar lige saa godt kunde have overvintret i Nærheden af Cap Thaddæus som i Chatanga-

Bugten, hvorhen han først naaede efter en meget besværlig og farefuld Rejse.

I Nærheden af den lille Flod Bludnaja traf de en lille Tunguserstamme, og sammen med disse Folk tilbragte de Vinteren. Da der ingen Drivtømmer fandtes, maatte Folkene i lang Afstand samle det nødvendige Brændselsmateriale og holdtes derved stadig i Bevægelse i fri Luft, hvorved de for en stor Deel undgik Skjørbugen.

I Løbet af Foraaret gik Tschekin tværs over Landet til Tajmyrfloden, som han fulgte til dens Munding.

Laptieff, der var fuldstændig overbeviist om Umuligheden af at sejle rundt om den nordlige Spids af Tajmyrhalvøen, besluttede nu at vende tilbage til Lena. Efter to mislykkede Forsøg paa at stikke i Søen før den sædvanlige Tid lykkedes det ham endelig i Begyndelsen af August med megen Fare og Besvær at arbejde sig gjennem Isen; men kort efter blev Skibet atter indesluttet af den, mistede Boug-sprydet og, hvad der var det Værste, fik en farlig Læk. Tre Dages vedholdende Pompen formindskede ikke Vandstanden i Lasten, saa at Kanonerne bleve kastede overbord for at lette Skibet, og Lasten losset ud paa Isen.94

Chariton Laptieff.

Paa denne Maade holdtes Skibet flot for Øjeblikket, men Besætningens Stilling vedblev dog at være farlig. De vare langt fra Land, omgivne af enorme Iismasser, med hvilke de dreve omkring for Vind og Strøm, og hvert Øjeblik syntes at true med Skibets totale Undergang.

Efter at de havde tilbragt 6 Dage i denne Situation, blev det Stille med stærk Frost, som snart tildækkede alle aabne Huller med en tynd Iisskorpe. Nogle af Besætningen droge frivillig tilfods mod Land, der efter Beregningen maatte ligge omtrent 3 danske Miil mod Syd. De' maatte paa denne farlige Rejse ofte færge over Canaler i Isen paa løse Stykker Iis, men efter utrolige Farer naaede de dog i god Behold Landet.

Frosten vedblev at tiltage, og efter tre Dages Forløb var Havet fuldstændig tilfrosset. Laptieff og hans Ledsagere skyndte sig at drage Nytte heraf; de belæssede sig med saamegen Proviant, som de kunde bære, og naaede Kysten, hvor de dog, efter at den første Glæde over at have reddet Livet var forbi, fandt, at de egentlig kun havde liden Grund til at lykønske sig. Floderne vare endnu ikke tilfrosne, saa at det for Øjeblikket var dem umuligt at naae deres Vinterqvarteer ved Chatanga Bugten.

De vare derfor tvungne til at forblive nogen Tid i denne Udørk, hvor intet Træ kunde findes, og hvor de vare fuldstændig uden Ly af nogensomhelst Slags, undtagen Huller, huggede i det frosne Mudder. Nogle bleve daglig sendte til Skibet for at bringe iland saa meget som muligt af den Proviant, rnan der havde efterladt; men dette vedblev kun nogle Dage, da en heftig Storm i Begyndelsen af September brød Isen op og drev Skibet med alle deres Forraad ud tilsøes. Saaledes vare de Ulykkelige forladte paa denne ugjæstfrie Kyst, uden Forsyning af de mest uundværlige Fornødenheder. Mange af dem døde af Kulde og Sult, men de Overlevendes Mod holdtes dog oppe imod deres Ulykke;95 Chariton Laptieff.

de holdt ud med Taalmodighed og Fasthed og vedbleve at være lydige imod deres Fører, der oplivede og støttede dem ved sit gode Exempel.

Saaledes tilbragte de en skrækkelig Maaned. Endelig i October frøs Floderne til, og de vare istand til at drage afsted for at søge det forrige Aars Vinterqvarteer. Utallige vare de Forhindringer og Farer, som de modte paa denne Vandring. En Deel af de Forraad, som de havde frelst, blev lagt paa Slæder, trukne af forhungrede Hunde, Resten blev baaret af Folkene selv. Saaledes droge de ind i en fuldstændig ubekjendt Udørk, hvor de maatte vandre 25 Dage, banende sig Vej over Iis og Snee. Under denne Rejse dode endnu 12 af Besætningen af Kulde og Overanstrengelse.

Fuldstændig udtømte naaede de deres Vinterqvarteer ved Chatanga Bugten, hvor de igjen for første Gang i 3 Maaneder nøde den Bekvemmelighed at hvile i en varm Hytte og faae varm Føde. Her besluttede Laptieff at forblive til Foraaret og da saasnart som muligt at bryde op med Resten af Folkene til Jenissej's Munding, hvor han haabede at kunne supplere sin Proviant og Ammunition.

Uagtet al denne Modgang tabte Laptieff dog ikke Modet, og med utrolig Ihærdighed fortsatte han i 1741 og 1742 Op-maalingen af Kysten mellem Lena og Jenissej ved Hjælp af Slæder. Det var paa en af disse Rejser, at Tscheljuskin i 1742 naaede den gamle Verdens Nordspids, hvis Beliggenhed han dog paa Grund af Vejrliget var forhindret i at bestemme ved astronomiske Observationer. Man kan ikke noksom beundre den Accuratesse, hvormed hele Kaartlægningen foretoges, og det lykkedes Vega-Expeditionen at vise, at af alle tidligere Kaart, der afvige temmelig meget fra hverandre, ere de første, de, som hidrøre fra Laptieff, Tscheljuskin og Tsche kin's Opmaalinger, de correcteste og saa godt som fejlfrie.96

Cap Tscheljuskin.

Jeg har omtalt denne Expedition saa udførlig, deels fordi den viser, hvilke utrolige Lidelser og Savn de Rejsende i disse Egne tidligere have været udsatte for, deels fordi disse Rejser og Navnene paa disse Mænd ere saa lidet kjendte, uagtet de Resultater, de med deres ringe Midler under utrolige Besværligheder og med en beundringsværdig Ihærdighed have vundet, ere af en nok saa stor Betydning som adskillige andre, der i vore Dage omtales i enhver Skole.

Som jeg allerede har nævnet, syntes Forholdene omkring Actiniahavnen allerede den 17de August at ville forandre sig, og Søndagen den 18de August lettede vi derfor Anker og stode ud mellem Tajmyrøen og en lille vestenfor liggende 0, hvor der nu var fuldstændig iisfrit. Vejret var noget klarere og Stemningen ombord som en Følge deraf mere oplivet; vi vare nu knap 30 danske Miil fra Tscheljuskin. Ganske særligt Indtryk gjorde den Dag vor Gudstjeneste, til hvilken vi Alle for første Gang vare samlede efter vor Indtrædelse i de arktiske Regioner.

Paa en Kimen af Skibsklokken mødte Alle agterude; Mandskabet stillede sig i en Klynge, og foran denne stod Matrosen Lundgren. Efterat Alle havde sunget et Psalme-vers, fremsagde Lundgren den i de svenske Orlogsskibe reglementerede Bøn, og, efterat endnu et Psalmevers var afsunget, gjentoge Alle med blottede Hoveder efter Chefen Ordene: > Gud bevare Kongen og Fædrelandet!«

Hvor tarvelig end denne Gudstjeneste var, saa gjorde den dog et dybt Indtryk. Der stode 30 Mænd med blottede Hoveder og foldede Hænder, bedende til deres Gud, overladte til sig selv midt i Isens kolde, øde Rige, fjernt fra Slægt og Venner, stævnende maaskee mod talløse, ukjendte Farer. Ingen vidste, om vi ikke næste Øjeblik vare indesluttede i Isen og Skibet, vort Hjem, vort eneste Tilflugtssted, en Bold for dens Luner. Inden 24 Timer maatte detANKRINGEN VED CAP TSCHELJUSKIN.Tscheljuskin.

97

rimeligviis være afgjort, hvorvidt vi skulde naae vort foreløbige Maal, hvorom Alle derhjemme havde varslet saa ilde.

Uagtet Taagen, vor gamle Plageaand, henad Eftermiddagen kom igjen, gik det dog rask fremad langs Tajmyrøens Vestkyst. Udenfor den laae talrige smaa Øer.

Omtrent Kl. 4 om Eftermiddagen vare vi udfor Cap Laptieff, Tajmyrøens nordligste Punct.

Næste Morgen KL 1 fik vi højt Land isigte om Styrbord, og dette fulgte vi nu nordefter, indtil det Kl. 4 om Eftermiddagen bøjede osteri.

Vi vare ved den nordligste Spids af Jordens Fastland!

Langs Kysten, som vi i Taagen ikke saae, laa Isen fast, ogsaa imod Nord saaes en heel Deel Iis, men benyttende os af en Rende paa en god Fjerdingvejs Brede naaede vi Kl. 61 2 en lille Bugt tæt vestfor Cap Tscheljuskin, og med Flag vajende paa alle Toppe og saluterende den gamle Verdens ærværdige Nordspids med det svenske Løsen, 5 Skud, kastede vi Anker. For at gjøre Festen saa fuldkommen som mulig lettede Taagen og viste os i Baggrunden et højt, tildeels sneedækket Bjerg. Paa en Iishob ved Stranden stod en Bjørn, forbauset betragtende disse uventede Gjæster; men advaret ved vor Salut travede den ind i Landet og forsvandt, førend nogen af de 40 ivrige Jægere, der fra Skibene betragtede den, kunde komme iland.

Mange have efter vor Hjemkomst spurgt mig om, hvilket Øjeblik paa Touren rundt om Asien der syntes mig det stolteste, og jeg har altid svaret: »Ubetinget det Øjeblik, da vi ankrede ved Cap Tscheljuskin«.

Thi vei var det et stolt Øjeblik, da »Vega« saluterede Østcap, og Nordostpassagen definitivt var gjort, men da havde vi i 10 Maaneder ligget i selve Beringsstrædet og følte os sikkre paa at naae vort Maal; men her naaede vi det Punct, som Alle før vor Afrejse havde spaaet os, at vi aldrig vilde naae, og som vi Alle troede skulde være det vanskeligste.

• 78 Cap Tscheljuskin.

Med en vis ærbødig Følelse betraadte vi denne Pynt, som kun eengang før, for næsten halvandet Aarhundrede siden, er bleven betraadt af Menneskefodder, og som nu for første Gang var bleven passeret af et Skib. Nordqvist, iført russisk Gardeuniform, gjorde Honneurs som Vært, og et Glas svensk Punch blev tømt med Ønsket om en ligesaa god Fremgang paa Resten af Rejsen.

Paa Stranden oprejste vi næste Morgen en Steenbaake, i hvis Midte et stort Stykke Drivtømmer blev plantet, og i Baaken nedlagdes i en Blikdaase følgende Document, affattet paa Svensk:

»Den svenske arktiske Expedition med Dampskibene »Vega« og »Lena« ankom igaar den 19de August Kl. 6V2 E. M. hertil og damper om nogle Timer østerpaa. Havet mellem Jenissej og Cap Tscheljuskin har været temmelig iisfrit. Tilstrækkeligt Forraad af Kul. Alt vei ombord.

Ved Cap Tscheljuskin ombord paa Dampskibet »Vega« den 20de August 1878 Morgen.

A. E. Nordenskiöld.«

Paa Engelsk og Russisk var nedenunder tilføjet:

»Vær saa god hurtigst muligt at sende dette Document til Hans Majestæt Kongen af Sverige.«SJETTE CAPITEL

Det nordligste Punct paa Jordens Fastland. — I Drift med Isen. — Preobat-schenieøen. — Prontschischtscheff. — »Lena«'s Rejse. — Deschnieff. — De nysibiriske Øer. — Swiatoj Noss. — Lassinius og D. Laptieff. — Bjørne-

øeme. — Wrangel.

Efter vore Observationer ligger den Baake, som vi oprejste paa Cap Tscheljuskin paa 770 36' 36" N. Brede og 103" 25' 30" Længde østenfor Greenwich.

Den låve Pynt, hvorpaa Baaken blev bygget, bestod væsentlig af verticale Skiferlag, dækkede med Muldjord, hvorpaa Botanikeren fandt 24 forskjellige phanerogame Væx-ter, ganske vist et forholdsviis ringe Antal i Forhold til, hvad Spitsbergen og Novaja Zemlia kan opvise; men man maa ogsaa huske, at Skovgrændsen ligger 80 danske Miil søndenom dette Punct, at Sommeren er kort, og at Jordbunden kun i et Par Tommers Dybde optøes. Ligeledes var Dyreverdenen fattig, men naturligviis savnedes hverken Bjørnen, Rensdyret eller Lemmingen, disse circumpolare Dyr, som man træffer overalt paa det arktiske Omraade.

Bag denne Pynt hævede Tundraen sig i afrundede Bakker ivejret, og nogle Miil inde i Landet dækkedes Baggrunden af en stejl, circa 1000 Fod høj Bjergvæg, i hvis dybe Kløfter laae store Sneemasser.

I Havet saae vi saavel Sælhunde som Hvalrosser, hvilke vi ogsaa ved Tajmyrøen havde bemærket, en Omstændighed, der tidligere har været draget stærkt i Tvivl.

7*IOO

Det nordligste Punct paa Jordens Fastland.

Kjellman havde ligeledes hele Vejen fundet Tangarter, hvis Existents i det sibiriske Iishav er bleven benegtet baade af Middendorff og v. Baer. Kjellman har ikke langs hele Asiens Nordkyst sögt Tang uden at finde det

Den 20de August kort efter Middag lettede vi og naaede Kl. 4 det nordligste Punct paa vor Rejse 770 45' N. Br.

Nu indtraadte det Modsatte af, hvad der hidtil havde været Tilfældet, idet vi imod Forventning i længere Tid vedbleve at have Land om Styrbord, hvor det gik i omtrent østlig Retning; Tscheljuskinhalvøen er saaledes 5 ä 6 danske Miil bredere end antaget.

Ved Midnat tabte vi Landet, som nu bøjede mod Syd, afsigte og passerede dernæst i Løbet af Natten et Par Øer, hvoraf den ene var temmelig stor og høj. Da vi imidlertid vilde være paa den sikkre Side, og da vi troede, at den østlige Tajmyrhalvø virkelig havde den paa de nyeste Kaart angivne Form, holdt vi godt nordenom St. Peters Øerne.

Den tætte Taage forfulgte os fremdeles, og det kunde ikke undgaae vor Opmærksomhed, at Isen, som vi af og til •passerede, var betydelig grovere end paa Vestsiden af Halvøen; der havde vi vei truffet Flager paa en halv Snees Fods Tykkelse, men her traf vi Iisstykker, der undertiden naaede en Højde over Vandet af 30 ä 35 Fod.

Da Taagen vedblev at være lige tæt, og Isen den 22de August blev tættere, fortøjede vi ved en Iisflage, for ikke i Taagen at løbe for langt ind i Isen og blive indesluttede. Nogle Timer senere klarede det imidlertid lidt, og vi forsøgte atter at bane os Vej gjennem Iismasserne, men dette viste sig henad Aften umuligt, og atter maatte vi fortøje ved en Iisflage.

Om Morgenen den 23de August indtraadte der pludselig en Forandring; Vinden havde hidtil blæst frisk fra Sydost, men nu sprang den pludselig til Nordvest, saa at begge Skibene kastedes med Siden ind imod Isen. FortøjningerneI Drift med Isen.

bleve strax kastede los, og vi stode vesterpaa, hvor vi fra Udkigstønden havde seet den stoxste Aabning i de os omgivende Iismasser.

Hele Dagen stode vi i Sneefog ind mod Land gjennem Isen, der efterhaanden, som vi nærmede os Kysten, blev mere og mere spredt Igjennem Sneefoget skinnede Solen engang imellem svagt, og paa den højre Side viste sig en Bisol. Tilvejrs var Alt belagt med en lisskorpe, og Opholdet i Udkigstønden var alt Andet end behageligt. Dog kunde vi endnu ikke klage over Temperaturen, der holdt sig omkring Nulpunctet; kun een Dag, nemlig den, paa hvilken vi naaede Cap Tscheljuskin, havde Døgnets Middeltemperatur været under Nul.

Efterhaanden som vi kom nærmere til LTdkanten af Isen, blev Dyrelivet ogsaa rigere. Flere Hvalrosser saaes, og, da vi næste Dag i smukt Solskinsvejr stode sydpaa langs Tajmyr-landets Østkyst, modte vi en paafaldende Mængde af disse Dyr. Der er ingen Tvivl om, at Fangstmændene efterhaanden, som Fangsten tager af i de vestlige Have, ville søge deres Bytte her, og Cap Tscheljuskin vil da sikkert vise sig temmelig let passabel.

Inde ved Landet fandtes en saagodtsom iisfri Rende, hvilken skyldes en varm Strøm, som tydelig sporedes. Selv i io Favnes Dybde var Vandets Temperatur -f- iu, medens det ved Overfladen var 40 varmt. I Solskinnet tog Landet, der hævede sig jævnt op til Bjerge paa 3000 Fods Højde, sig prægtigt ud.

Paa 75° 10' N. Brede saae vi paa Stranden en forfalden Hytte. Beliggenheden er den samme, som Prontschischtscheff angiver for en Hytte, som han i 1736 besøgte, og hvori han fandt et Par Hunde og noget friskbagt Brod. Han meente, at den tilhørte en Pelsjæger, da disse Folk ofte om Sommeren gaae saa nordlig. Ogsaa paa Vestkysten af Tajmyrhalvøenj02 Preobatschenieøen.

gaae Samojederne om Sommeren langs Kysten op til 750 20', omtrent ved Cap Sterlegoff.

Allerede om Morgenen havde vi mødt nogle sydfra kommende Alkeflokke, og, jo sydligere vi kom, desto større og hyppigere bleve disse, saa at vi sluttede, at der.i Nærheden maatte findes et Fuglefjeld. Vore Tænder løb i Vand efter de Lækkerheder, som et saadant vilde kunne byde os, og stor var vor Glæde, da vi kort før Middag flk en høj 0 isigte forude.

Det var Preobatschenieøen, o: Aabenbaringens 0, der ligger i Mundingen af den dybe, smalle Chatangabugt, Skuepladsen for de Rædsler, som Laptieffs Expedition led.

Saavel denne 0 som hele Østkysten af Tajmyrhalvøen fandt vi at ligge meget vestligere end angivet paa de nyere Kaart, men overeensstemmende med Prontschischtscheffs og Laptieffs Observationer. Den fejlagtige Rettelse er kommen ind paa de nyere Kaart ved, at Geographerne, støttende sig til en Bemærkning om, at Prontschischtschefif paa een Dag sejlede fra Lena til Olenek, hvilket han meget vei kan have gjort, have troet, at alle hans Længdeangivelser vestenfor dette hans Udgangspunct vare for vestlig angivne.

Paa Nordsiden falder Preobatschenieøen fra en Højde af 250 Fod stejlt ned i Havet, og paa dette lodrette Bjerg have Millioner af Alker deres Reder.

Kl. 6 ankrede vi, efter at have gjennembrudt et Par Iisbælter, tæt ved Fjeldets Fod, og øjeblikkelig kom Jægerne i Virksomhed. En Bjørn kom svømmende lige hen for Bougen af »Lena«, der altid i denne Retning havde Held med sig, og det varede naturligviis ikke længe, inden vi saae den blive hejset op ved den ene Pote. Inde paa den låve Forstrand, som det fra Fjeldets Side nedfaldende Gruus havde dannet, saae vi en anden Bjørn ligge og sove. Øjensynlig havde den valgt denne Position for stax at være ved Haanden, hvis en eller anden ulykkelig Alkeunge skulde falde ned.

Brusewitz, en af Expeditionens ivrigste Jægere, der endnu ikke havde havt Lejlighed til at fælde en Bjørn, gik strax iland. Bjørnen rejste sig, da Baaden skurede mod Stranden, for som sædvanlig at flygte og søge sin Tilflugt i Vandet, men blev, inden den naaede dette, nedlagt.

Kort efter kom Touren til Alkerne, og, medens de sædvanlige Observationer af forskjellig Art bleve foretagne, nedlagde de Ledige fra Forstranden en Mængde Alker.

Ihvorvel denne Fugls Kjød naturligviis er trannet, kan man dog, naar visse Hensyn tages, faae en god Ret ud af den, Og med beundringsværdig Kunst tilberedte Hovmesteren, Levin, Coteletter af dem, idet han kun benyttede Brystet; et Stykke Macaroni istedenfor et Been gjorde Illusionen fuldstændig.

Saasnart Observationerne vare endte, forlode vi Øen og passerede i Løbet af næste Dag den Bugt, som Laptieff har givet Navnet Nordwich.

Isen voldte os i de følgende Dage ikke saamegen Vanskelighed som de talrige Sandbanker, der findes udenfor Anabar, Olenek og Lenas Mundinger. Ofte nødte de os til at gaae langsomt for at lodde, en alt andet end behagelig Beskjæf-tigelse for Mandskabet, idet en Mand i det raakolde Vejr kun 1/i Time ad Gangen kunde haandtere den vaade Lodline. Undertiden advarede store grundstødte Iisstykker os for Grunden, men i Reglen var Taagen saa tæt, at vi selv med Loddet maatte føie os til Faren.

Den 27de August om Morgenen passerede vi Oleneks Munding, Hvilestedet for to arktiske Martyrer, nemlig den heltemodige Lieutenant Prontschischtscheff og hans Hustru, der med rørende Hengivenhed fulgte ham gjennem alle Farer og Besværligheder.

Prontschischtscheff, Chariton Laptieffs Forgænger som Chef paa Sluppen »Jakuzk«, flk i Aaret 1735 af Bering den Opgave, som ogsaa Laptieft" senere forsøgte at løse. Dette Aar kom han dog ikke længere end til Oleneks Munding,I04

hvor han overvintrede i nogle forladte Hytter, byggede af Pelsjægere til Sommeropholdssted.

Følgende Aar naaede Prontschischtscheff langs Kysten til 77° 29' n. Br., altsaa det Nærmeste, noget Skib før »Vega« har været ved den gamle Verdens Nordspids; men her tvang Isen ham til at vende om, og under lignende Farer som Laptieff's naaede han atter Chatanga-Bugten, hvor han havde isinde at søge Vinterqvarteer. Denne Bugt var imidlertid fyldt af Iis, og Prontschischtscheff, der paa Grund af Overanstrengelse var saa syg, at han ikke mere kunde forlade sin Kahyt, hvor hans kjærlige Hustru plejede ham, gav da sin Næstcommanderende,

Tscheljuskin, Ordre til at søge Oleneks Munding.

Denne var imidlertid ogsaa spærret af Iis, og, medens de her i 6 Dage maatte holde gaaende, havde de den Sorg d. 10de September at miste den almindelig afholdte Chef, som i il/2 Aar ved sit Mod og gode Exempel havde holdt dem oppe under al Modgang.

Endelig lykkedes det dog Tscheljuskin at bringe Skibet i Sikkerhed ved forrige Aars Vinterqvarteer, hvor han begravede sin Chef med al den Højtidelighed, som Omstændighederne tillode.

Prontschischtscheff's unge, modige Hustru, der ikke havde villet skille sin Skjæbne fra sin Mands, men havde fulgt ham paa den lange, anstrengende Rejse gjennem Sibiriens Ørkener og ved hans Side lykkelig overstaaet alle den arktiske Vinters Rædsler og endelig deeltaget i den farefulde Sejlads, under hvilken de hvert Øjeblik truedes med Død og Undergang, bukkede 3 Dage efter under for sin Sorg og blev begravet i samme Grav som hendes Huusbond.

Tscheljuskin vendte næste Foraar tilbage til St. Petersborg, hvorfra han atter udsendtes med nye Instruxer og Ordre til at stille sig under Chariton Laptieffs Commando for at fornye Forsøget paa at omsejle Asiens Nordspids.BJØRNEJAGT PAA PREOBATSCHENI ØEN.»Lena«s Rejse.

105

Den 27de August om Aftenen var »Vega« efter Bestikket udfor Lenamundingerne, som Nordenskiöld oprindelig havde havt isinde at besøge; men i Betragtning af det iisfrie Hav og den gunstige Vind blev Besøget opgivet, og paa et Par Timers Varsel sendtes vor Post ombord i »Lena«, som vi henad Midnat forlode, sendende nogle Raketter ivejret, hvilken Afskedshilsen Johannesen besvarede med Afbrændingen af nogle couleurte Blus.

Næste Morgen naaede »Lena« den nordligste Spids af Deltaet, hvor den skulde møde en Lods, der kunde tage den op ad Floden til Jakuzk. Man kan ikke undre sig over, at Manden ikke var der, naar man hører, at han i sin Contract havde forpligtet sig til ikke at drikke sig fuld fra d. 1 ste August, til hvilket Tidspunct han skulde indfinde sig ved Mundingen, og lige til det Øjeblik, da »Lena« laa sikkert i Jakuzk.

Johannesen besluttede da selv at forsøge sin Lykke og valgte den Bykowske, den sydostlige, Munding, der er den bredeste og dybeste. Selvfølgelig undgik han ikke adskillige Gange at komme paa Grund i det af Sandbanker opfyldte Løb, men han kom dog lykkelig gjennem Deltaet og begyndte den 7de September Sejladsen op ad Floden. De Tunguser, han traf, kunde han ikke have nogen Nytte af, da han kun havde en russisk Tolk.

Den 8de traf han i Bulun de første Russere. Han var nu nødt til at fyre med Brænde, da de sibiriske Kul, som han forsøgte at bruge, ikke vare gode. Han maatte derfor jævnlig søge Landgang for at samle Brænde, hvilket undertiden var vanskeligt nok at faae i tilstrækkelig Mængde. Den 19de maatte han saaledes tage tiltakke med en Jakut-hytte, som i meget forfalden Tilstand stod forladt paa Flodbredden, og med dette Brændsel naaede han den 21 de September Jakuzk.

Da Commissairen Hr. Kolessoff, som skulde modtage Skibet, var rejst sydpaa, gik Johannesen med »Lena« videreio6

Deschnieff.

op ad Floden og traf Hr. Kolessoff ved Njasskaja, hvorfra han atter sejlede ned mod Jakuzk.

Han naaede dog paa Grund af Vinterens pludselige Indtrædelse kun til et Punct, der ligger 30 danske Miil sydfor Jakuzk, og her lagde han den 15de October Skibet op for Vinteren, hvorpaa Størstedelen af Besætningen over Land vendte tilbage til Europa.

Da »Vega« d. 27de August om Aftenen skiltes fra »Lena«, vare Alle opfyldte af det sikkre Haab, som ogsaa udtaltes i adskillige af de hjemsendte Breve, at vi inden et Par Maaneder vilde være i Japan.

Vi havde nu tilbagelagt de to Trediedele af vor Vej gjennem Iishavet, og den Trediedeel, som var tilbage, er ofte befaret, og, eengang idetmindste, veed man med Sikkerhed, at den er besejlet i sin Heelhed.

Paa et gammelt Kaart betegnes nemlig Søvejen mellem Lena og Anadyr som »en tidligere meget benyttet Route«, men man kjender kun een af disse Rejser, nemlig den, som Kosakken Deschnieff foretog i Aaret 1648.

Den i ste Juli rejste han med 7 smaa Skibe, hvert bemandet med 30 Mand. De 4 Skibe maae rimeligviis være vendte om paa Vejen, ialfald savner man Underretning om dem, medens de 3 andre under Deschnieff's og Ankudinoff's Commando,, som det synes, i temmelig iisfrit Vand naaede Østcap. Her forliste Ankudinoff's Skib, men Besætningen reddedes og fordeeltes paa de to andre Skibe, som i October naaede Anadyrflodens Munding.

Ankudinoff fortsatte Sejladsen sydpaa og døde senere af Skjørbug paa Kamtschatka, medens Deschnieff i flere Aar med Anadyr som Udgangspunct forsøgte videregaaende Rejser, ja han havde endog isinde at vende samme Vej tilbage, som han var kommen, men af Mangel paa Bygningsmateriale kunde han ikke skaffe sig de nødvendige Skibe.De nysibiriske Øer.

I07

Efterat Staduchin i 1644 havde anlagt Nischnej Kalymsk, foretoges herfra hyppige Rejser i Iishavet for at søge de Lande mod Nord, som de Indfødte omtalte som rige paa Skove, Pelsdyr og Mammuthbeen; men paa Grund af de daarlige Fartøjer, man anvendte, lykkedes disse Forsøg kun sjeldent, og man foretrak derfor i Reglen at gaae til de nysibiriske Øer med Slæder i Foraaret, førend Isen brød op.

Hedenströms Rejser til disse Øer, foretagne i Aarene 1809—11, og Anjou's Rejser, i Aarene 1821—23, udførtes paa denne Maade; Anjou benyttede kun Foraaret, medens Hedenström, først naar Isen om Efteraaret atter lagde en Bro mellem Øerne og Land, vendte tilbage fra sine Opmaalinger.

Det var mod disse, paa Mammuthlevninger saa rige Øer, at »Vega«s Cours sattes under de bedste Auspicier, frisk Medvind og et fuldstændig iisfrit Hav. Men denne Glæde varede dog kun kort; allerede ved den nærmeste af de nysibiriske Øer, Wasilieffskoj-Øen, strakte Isen sig et langt Stykke mod Syd.

Endnu værre fandt vi Forholdene sydfor Stolbovoj-Øen, som Isen tvang os til at gaae nordom. Nordpyntens 300 Fod høje lodrette Side bestod af sorte Skiferlag, og lidt længere fremme havde Bjergsiden en rødguul Farve, som viste sig at hidrøre fra en Lavart, der fuldstændig bedækkede den.

Efterat have gjennembrudt et temmelig tæt Iisbaand stode vi om Eftermiddagen sydpaa mod Liaghoffs 0, hvor en Landgang skulde forsøges; men, da vi næste Morgen, den 30te August, naaede ned til Øen, viste det sig, at »Vega« paa Grund af Vandets ringe Dybde ikke kunde komme Kysten nærmere end 5 Fjerdingvej.

I tæt Taage manøvrerede vi hele Dagen imellem lis-masserne, som vi først hen ad Eftermiddagen slåp ud af vestenfor Cap Kiseljack, Øens sydvestlige Pynt.jo8 Swiatoj Noss. Lassinius.

Fra denne strakte Isen sig saa langt, man kunde see, over mod Swiatoj Noss, og langs dens Rand stode vi om Eftermiddagen. sydpaa i herligt Solskinsvejr, i hvilket baade Kiseljack og Swiatoj Noss spejlede sig i tredobbelt Hojde, og slåp om Aftenen ind i iisfrit Vand under Fastlandets Kyst.

Her under Swiatoj Noss, hvori vi fandt fuldstændig iisfrit Vand, tale tidligere Søfarende om hundrede Aar gammel, aldrig smeltende Iis, og dette Forbjergs Navn (det hellige Forbjerg), der er saa almindeligt langs den russiske og sibiriske Iishavskyst, udtrykker kun, hvilke mægtige Naturhindringer de Sofarende under dets Klippesider have havt at kæmpe imod.

Dette Forbjerg var ogsaa den værste Anstødssteen for den Deel af den store nordiske Expedition, der først under Lieutenant Lassinius i 1735 fra Lena skulde forsøge at naae Beringstrædet

Lassinius naaede kun 20 danske Miil mod Øst og blev da af Isen tvungen til at søge ind i Chalaurach-Floden, hvor han gik i Vinterqvarteer.

Uagtet han her fandt saameget Drivtømmer, at han kunde bygge sig et Huus med flere Værelser, hvori han og hans Folk efter Omstændighederne kunde have det meget godt, udbrød Skjørbugen dog snart saa voldsomt iblandt dem, at Chefen og 36 Mand døde i Løbet af Vinteren.

Commandeur .Bering sendte dem næste Foraar Hjælp, og de Overlevende fortes til Jakuzk, hvor endnu flere døde af Følgerne af deres Overvintring. Commandoen blev nu givet til Lieutenant Demetrius Laptieff, der i Energi og Dygtighed lignede sin tidligere omtalte Broder Chariton.

Laptieffs første Forsog i 1736 mislykkedes dog fuldstændig, og han nødsagedes til at vende tilbage til Lena.

Uagtet Laptieff erklærede det umuligt at passere Swiatoj Noss, fik han dog fra St. Petersborg Ordre til at gjøre Forsøget endnu engang; i 1739 ståk han derfor atter i Søen ogD. Laptieff.

naaede Indigirka's Munding, hvor han overvintrede. 1740 trængte han derfra østerpaa til lidt østenfor Kolyma; men her spærrede Isen ham Vejen, hvorfor han vendte om og overvintrede i Nischnej Kolymsk.

I 1741 gjorde den energiske Laptieff endnu et Forsøg paa fra Kolyma at gaae østerefter, men ligesom forrige Aar spærrede Isen ved Cap Store Baranoff ham Vejen, og han opgav derfor yderligere Forsøg. Efter endnu at have anvendt 2 Aar paa en Landrejse til Anadyr, hvis Munding det var paalagt ham at opmaale, vendte han efter 7 Aars Fraværelse tilbage til Jakuzk.

Der, hvor Laptieff havde mødt saamange Vanskeligheder, sejlede »Vega« nu i et Par Døgn rask østerpaa i næsten iisfrit Vand. Først den 2den September, da vi nærmede os Bjørneøerne udfor Kolymas Munding, begyndte Drivisen at blive tættere. Allerede Dagen før havde' vi seet tæt Iis mod Nord; men, da vi nu kom ind i den, fik vi atter vor gamle Modstander, Taagen. Da det nu tillige begyndte at blive mørkt om Natten, var Sejladsen yderst besværlig og vanskelig, eftersom man først saae de svære Iisstykker i sidste Øjeblik. Det første Tegn paa et saadant saae ud som en Lysning i Taagen, Øjeblikket efter saae det ud som en tæt hvid Damp, der pludselig steg op af Havet, og i det Samme raabte Udkiggeren paa Bakken: »Iis ret forude!« Det var da tæt inde for Bougen, saa at man knap kunde undgaae at løbe paa det; kun ved at mindske Farten til 4 Knob, med hvilken Fart »Vega« drejede udmærket, var det muligt at undgaae det.

Som en Følge af de hyppige og krappe Drejninger, var det umuligt at benytte Sejlene, og, efterat disse den iste September om Aftenen vare blevne bjergede, benyttedes de ikke mere førend efter næsten 11 Maaneders Forlob.

Hvorlidet anede det os dengang, at det skulde vare saalænge?

Den 3die September kom vi i stærkt Sneevejr isigte af Bjørneøerne, som vi gik tæt søndenom. Iklædte den nyfaldne110

Bjømeøerne.

Snee toge de høje, smukt afrundede Øer sig godt ud, og Isen, der paa Grund af Sneen havde tabt sin af opskyllet Sand temmelig smudsige Farve, skinnede, saa at det var nødvendigt at anvende couleurte Briller; men det var forresten den mindste Ubehagelighed, det Værste var, at den blev tættere og grovere, end vi endnu havde mødt den.

Om Eftermiddagen passerede vi, under stadige Drejninger mellem Iisstykkerne, Fiir-Piller-Øen, saaledes døbt af Wrangel efter de Granitpiller, som smykke dens Top. Wrangel, der besøgte Øen i Foraaret 1821, giver følgende Beskrivelse af disse mærkelige Piller:

Fra Kysten til det højeste Punct af Øen, hvor de tre Piller staae, er hele Jordbunden bedækket med større og mindre Granit-Porphyrstvkker, som op imod Toppen tiltage i Størrelse. Pillerne selv bestaae af lutter, 5 Tommer tykke, horizontalt liggende Lag af samme Steenart. I to af Pillerne er der store Spalter og Revner, som nedenfra opefter løbe gjennem hele Steenmassen i en med Ydersiden parallel Retning.

Heraf slutter Wrangel, at disse tre, nu adskilte, Steenmasser engang have udgjort een sammenhængende uhyre Klippe, som ved Forvittring, ved Frosten og andre ydre Aarsager har mistet sin oprindelige Form og antaget sin nuværende.

Paa Øens østlige Pynt findes den fjerde Pille.

Den største Pille er omtrent halvhundrede Fod høj og ved Jorden næsten hundrede Fod i Omkreds. Fra Søen tage

de sig ud som en menneskelig Skikkelse med en Slags Hue eller Turban paa Hovedet, men naturligviis uden Arme og Been.

Fra Fiir-Piller-Øen satte vi Coursen mod Øst; thi, da de store Floder ophøre med Kolyma, var der ingen Grund til at vente særlig gunstige Forhold under Kysten paa Resten af Vejen; derimod er det flere Gange lykkedes SøfarendeWrangel.

fra Beringsstrædet at naae til Cap Schelagskoj's Længde, ja endog vestligere.

1867 naaede saaledes den amerikanske Hvalfanger Long 170° 20' østlig Længde, og samme Aar gik Barkskibet »Monti-cello« omtrent 40 danske Miil østligere. Naar man nu tillige betænker, at Wrangel her paa sine gjentagne Rejser mod Nord i Iishavet altid, endog i Foraarsmaanederne, i en Snees Miils Afstand fra Sibiriens Kyst traf aabent Vand eller Omstændigheder, der tydede paa Nærheden af dette, fandtes der jo nogen Sandsynlighed for, at »Vega«, ved at gjennembryde den os nærmest omgivende Iis, vilde komme i iisfrit Vand, hvori Vejen til Beringsstrædet uhindret kunde fortsættes.

Hele Dagen og den følgende Nat banede vi os med Besvær Vej gjennem den stadig tættere og tættere Iismasse; men om Morgenen den 4de September itiaatte Forsøget opgives, og Stævnen vendtes ind mod Land.

Heldigviis hindrede Vinden Dannelsen af ny Iis mellem de svære, gamle Iisblokke, og henad Eftermiddagen vare vi komne saa langt mod Syd, at vi fik Sigte af Cap Baranoff's prægtige Taffelbjerg. Fra Sønden saae vi inde under dette en Stribe aabent Vand, og efter en drøj Kamp med Isen naaede vi om Aftenen ind i denne og fulgte nu atter Kysten østerefter.

Vi havde nu naaet Skuepladsen forWrangels utrættelige Virksomhed, og, da jeg i det Følgende ofte vil faae Lejlighed til at citere hans rige Erfaringer, skal jeg her kun give en kort, sammenfattet Fremstilling af hans Rejser.

Knapt 25 Aar gammel blev Lieutenant i den kejserlige russiske Marine Ferdinand Greve von Wrangel 1820 stillet i Spidsen for en Expedition, som fra Kolyma skulde opmaale Kysten østerefter samt undersøge de nordfor i Polarhavet liggende Øer. Lieutenant Anjou skulde samtidig fra Jana opmaale Kysten vesterefter og undersøge de nysibiriske Øer.I 12

Wrangel.

Saavel Wrangel som Lütke, der samtidig sendtes til Novaja Zemlia, vare netop vendte tilbage fra den förste russiske Jordomsejling.

Wrangel ledsagedes af Secondlieutenant Matiuschkin, Dr. Kyber, Styrmand Kosmin og to Matroser og naaede i Slutningen af Aaret Nischnej Kolymsk, der i 3 Aar var hans Hovedqvarteer.

Hans Rejser herfra foretoges med Slæder, trukne af Hunde, en Rejsemaade, som han meget anbefaler, og ved hvilken han ogsaa naaede udmærkede Resultater.

1821 undersøgte han Bjørneøerne og forsøgte fra dem at rejse nordpaa paa Isen; men, uagtet det var i April Maaned, standsedes han omtrent 20 danske Miil fra Fastlandets Kyst af tynd, næsten opbrudt Iis.

Næste Aar gjéntog han Forsøget og mødte atter aabent Vand omtrent 40 Miil fra Kysten, og endelig i 1823 foretog han en Opmaaling af Kysten til Koliutschin-Øen og samlede blandt Andet vigtige Oplysninger om Tschuktscherne.

Paa Resten af vor Rejse langs Asiens Nordkyst besøgte vi næppe et eneste Sted, som ikke mindede os om Wrangel og hans Virksomhed, og, som allerede nævnt, vil jeg ofte i det Følgende have Lejlighed til at omtale hans paa de ovennævnte Rejser indhøstede rige Erfaringer.»VEGA« I ISEN VED BJØRNEØERNE.SYVENDE CAPITEL.

Cap Schelagskoj. — Første Besøg af Tschuktscher. — Schalauroff. — Cap Jakan. — Wrangel's I.and. — Ir-Kajpij. — Onkilon. — Omoker. — Onkilon-plateauet. — Tschuktschtelte.

I den smalle iisfri Rende ved Cap Baranoffs Fod stode vi nu atter hurtigt østeri; tæt nordfor os saaes store Iismasser. Den næste Nat saae vi de förste Spor til Nordlys, idet flere svage Lysstraaler rejste sig lodret op over den nordlige Horizont.

I Løbet af den 5te September gik Vinden fra Sydost over til Nordvest og medførte Sneetykning, og samtidig mødte vi mere og mere Driviis, saa at vi næste Nat maatte ligge nogle Timer stille for at vente paa Dagslyset.

Kl. 4 om Formiddagen brøde vi gjennem et Iisbaand paa en Fjerdingvejs Brede og naaede derved atter en næsten iisfri Kvstrende under Cap Schelagskoj.

Her fik vi for første Gang Besøg af det Folk, som vi skulde leve over 10 Maaneder sammen med, idet to Baade kom ud til os, strax efter at vi havde gjennembrudt det ovennævnte Iisbælte.

Da den flygtede Kosakhøvding Jermak Timofejefif i 1579 havde overskredet Uralbjergene, indtog han og hans Efterfølgere i Løbet af et Aarhundrede næsten hele den Landstrækning, som vi kalde Sibirien; men i den yderste Nordostspids af den gamle Verden holdt et lille tappert, men raat og grusomt Folk, de rastløse Erobrere Stangen. Dette Folk var Tschuktscherne.

Før Sibiriens Erobring levede Tschuktscherne i Uenighed og næsten uafbrudt Krig med de øvrige nordostlige Folkeslag paa Grund af de Røverier, der gjensidig udøvedes; i disse Kampe havde Tschuktscherne altid med Lethed overvundet deres underlegne Naboer, og de fik derfor et stort Ry for Tapperhed og betragtedes næsten som uovervindelige. Dette Ry viste sig imidlertid ugrundet, da Pawluzky i Midten af forrige Aarhundrede foretog sit heldige Tog ind i deres Land. Flere betydelige Nederlag bevægede Tschuktscherne til at trække sig tilbage til deres ugjæstfrie Bjergørkener, hvorhen det var Sejerherrerne vanskeligt at følge dem, og hvor heller Intet opeggede disse til en Forfølgelse, der vilde være forbunden med uendelige Farer og Besværligheder.

Russerne nøjedes med at underkaste sig de nærmest boende mindre Folkeslag, og det varede meget længe, inden det lykkedes dem at knytte en Slags Handelsforbindelse med Tschuktscherne. Endnu stedse mistroiske ligeoverfor Russerne, viste de sig i Begyndelsen kun i stort Antal og fuldstændig krigersk udrustede paa Grændsen af deres Land; først efter en fleeraarig Erfaring og mange Beviser paa Russernes fredelige Sindelag bleve de lidt efter lidt tryggere, og paa Wran-gels Tid kom de sorgløse med Kvinder og Børn til Markeder, der holdtes temmelig langt fra den russiske Grændse, for at drive en for begge Parter fordeelagtig Handel.

Denne Forandring havde blandt andre ogsaa den Følge, at de ved nærmere Omgang med Russerne lærte disses mildere Sæder at kjende, og deres tidligere Raahed forsvandt for en stor Deel.

En endnu heldigere Indflydelse havde den Tilladelse, som den russiske Regjering 1869 gav dem, til ogsaa at no-madisere paa Tundraerne vestenfor Kolyma. Denne Tilladelse havde de længe attraaet, og Forholdet havde af den Grund i Midten af dette Aarhundrede atter været lidt spændt, saa at Russerne i Nischnej Kolymsk ikke vare rigtig trygge, naar

det hed sig, at der det eller det Aar vilde indfinde sig mange Tschuktscher ved Markedet i Anijuisk.

Dette er nu fuldstændig forandret, og i de sidste Aar paavirkes de desuden ved Samkvem med Amerikanerne. De amerikanske Hvalfangere ynde de ikke, fordi de tage Fangsten fra dem; men et Selskab i San Francisco sender hvert Aar nogle Skibe herop for at tiltuske sig Hvalrostænder o. Lign., og disse Kjøbmænd betragtes af Tschuktscherne som gode Venner, da de sælge Brændeviin, Tobak, Tøj o. s. v.

Tschuktscherne levede i tidligere Tider næsten udelukkende af deres store Rensdyrshjorde, med hvilke de drog omkring paa Tundraerne; men ved smitsomme Sygdomme og maaskee andre Ulykker mistede Mange største Delen af disse uundværlige Dyr og bleve derfor nødte til, for at friste Livet, at lægge sig efter Hvalros-, Hval- og Sælhundefangst, og saaledes blev Folket deelt i to Dele, Rensdyrtschuktscher og Kysttschuktscher; dog ere disse

ikke fuldstændig adskilte, idet nogle Medlemmer af en Familie kunne boe ved Kysten og drive Fiskeri og Fangst, medens Resten af Familien passer Rensdyrshjorden i det Indre af Landet.

Kysttschuktscherne beboe Kysten af Iishavet fra Cap Schelagskoj til Østcap, medens Rensdyrtschuktschernes Omraade omfatter det indenfor liggende Land og begrændses af Floderne Kolyma og Anadyr; dog gaae de ofte ned paa Tundraerne nærmest sydfor Anadyr, ligesom de nu ogsaa af og til overskride Kolyma.

Medens Kysttschuktscherne forsyne Rensdyrtschuktscherne med Hval- og Sælhundekjød, Remme af Hvalroshud, Spæk til Føde og Brændsel, give disse dem Rensdyrsskind til Klæder, og de ere saaledes uundværlige for hinanden og leve ogsaa i stadigt Samkvem.

Det var altsaa af nogle af de vestligst boende Kysttschuktscher, vi nu modtoge Besøg. Uagtet Klokken kun var 5, skyndte vi os dog Alle ud af Kojerne og op paa Dækket

for at see paa disse Folk, der ere saa lidt kjendte. Vi anede ikke dengang, hvormegen Lejlighed vi skulde faae til at see dem, ellers havde vi næppe skyndt os saameget.

Baadene vare af samme Form som de grønlandske Kone-baade, men dette Navn kan ikke bruges til dem, da de sjeldent roes af Fruentimmer. De bruges nemlig ikke saa meget til Rejser som til Fangst; paa Rejser benytte Tschuk-tscherne Slæder, forspændte med Hunde eller Rensdyr.

Da Baadene vare komne paa Siden af »Vega«, der laa stille for at vente paa dem, klattrede Tschuktscherne op paa Dækket, hvor de strax begyndte at tage fat paa Alting og ved Mimik bede os om det.

De Fleste vare smaa Folk med en smudsig bruun Hudfarve, sort Haar og sorte Øjne. Det er vanskeligt at give en almindelig Beskrivelse af deres Udseende, uagtet vi i Løbet af den paafølgende Vinter saae saa Mange. Meget ofte minder deres Ansigtstræk om en Europæer; Øjnene ere ofte horizontalt stillede og Ansigterne ovale; men paa den anden Side træffer man ogsaa fuldstændig runde Ansigter med fremstaaende Kindbeen, og Næsen, der i Almindelighed er flad, har undertiden en saa stærk Krumning, at den minder om Indianeren fra Amerikas Prairier; som Undtagelser træffer man ogsaa skraatliggende Øjne, saa der findes ikke nogen almindelig Type. Næsten hos Alle træffer man dog en stor Mund, men smukke smaa Hænder og Fødder, hvorimod Arme og Been i Reglen ere tynde; Maven er som oftest uforholdsmæssig stor, og hele Legemsbygningen er hverken kraftig eller smuk.

Nordqvist maalte i Vinterens Løb Højden af de forskjellige Tschuktscher, som besøgte »Vega«, og fandt, at Mændenes Middelhøjde var 5 Fod 3 Tommer, i Almindelighed varierende mellem 5 Fod og 51 * Fod; en enkelt Mand maalte 5 Fod 7 Tommer. Kvindernes Højde var i Middeltal 4 Fod117 Første Besøg af Tschuktscher.

og g Tommer, varierende mellem 4 Fod 6 Tommer og 5 Fod i Tomme; en eneste Kvinde maalte 5 Fod 6 Tommer.

Mandfolkene bare en Klædning af Rensdyrsskind, Pels og Beenklæder, med Haarene ind mod Kroppen; som vi senere fik at vide, er dette om Vinteren kun en Underklædning, hvorover de bære en stor Pels af Rensdyrsskind med Haarene udad, om Livet snøret sammen med en Rem; Pelsen naaer kun til Knæene, og nedenfor seer man de stramtsiddende Beenklæder af Sælhundeskind, der ligeledes har Haarene udad. Pelsene vare saa vide, at Tschuktscherne kunde trække Armene fra Ærmerne ind til Brystet. Paa Fødderne havde de Støvler af Rensdyrsskind, om Vinteren med Hø i, og udenpaa disse Sælskindsstøvler med Saaler af Hvalroshud; flere af dem havde udenpaa Underbeenklæderne trukket lange Støvler af beredt Sælhundeskind, og saadanne bruge de altid, naar de skulle paa Fangst og ere udsatte for at komme til at vade.

Da Rensdyrsskind lider meget og bliver tungt ved at blive fugtigt, bære Tschuktscherne ofte en Overtrækspels,

om Sommeren af Blære, om Vinteren hyppigst af Bomuldstøj, som de tiltuske sig paa de amerikanske Handelsskibe.

Ingen af de Tschuktscher, som her kom ombord paa »Vega«, bar nogen Hovedbedækning, men i Kulde bære de en tætsluttende Kappe af Rensdyrsskind, og udenpaa denne sætte de paa lange Rejser en stor Hætte af Ulveskind, der falder ud over Skuldrene og kun har en Aabning for Ansigtet; dette beskyttes af en Krands af lange Ulvehaar, idet Hætten er syet saaledes, at Ulvens Hoved kommer til at sidde paa Mandens Baghoved, hvor Ulveørene ofte stikke ivejret, og omkring Ansigtet kommer da det med lange Haar tæt be-voxede Parti paa Ulvens Strube og Bringe.

Haaret bare Mændene paa en Maade, der stærkt mindede om Tonsuren, idet Hovedet var raget eller ialfald meget tæt klippet, og kun en Krands i Panden, tæt bag om Ørene og118

ned i Nakken havde beholdt en Længde af nogle faa Tommer; nogle havde to saadanne Krandse, hvori Haarene da kun havde en Tommes Længde; endelig fandtes en lille Tot Haar i Hvirvelen.

Kvinderne bare Beenklæder og Pels i eet, og dette Klædningsstykke havde en saa stor Aabning i Halsen, at det kunde smøges ned over Legemet; det var ikke snøret sammen om Livet, men faldt løst ned over Kroppen. De meget vide Beenklæder vare bundne under Knæet, hvor de stødte sammen med Støvlerne, som vare meget længere end Mændenes. Senere saae vi Kvinderne i koldt Vejr bære endnu en Pels, der med Haarene indad hang løst nedover Kroppen ovenpaa den nævnte.

Kvinderne havde ogsaa to Par Støvler, af hvilke det yderste i Reglen var af beredt Sælhundeskind med Saaler af Hvalroshud. I Almindelighed vare Kvinderne barhovedede, men paa Rejser bare de en lignende Ulveskindshætte som Mændene. Deres tætte sorte Haar hang i to Fletninger ned ad Nakken, medens det paa Forhovedet var sat paa fuldstændig europæisk Maneer med Skilning, undertiden endog med Forhaaret hængende kortafklippet ned over Panden.

Alle Kvinderne vare tatoverede i Ansigtet. Langs ned ad Næsen løb to blaa Striber, der under Munden fortsattes i flere paa denne lodrette Linier; paa Kinderne fandtes sæd-vanligen to concentriske Halvcirkler, hvis Centrum laa ved Øret, og indeni disse Cirkler fandtes Chorder, dannende forskjellige Figurer. Paa Armene, ja undertiden paa Skuldre og Ryg, vare de undertiden tatoverede med en Masse forskjellige Figurer, i Reglen bestaaende af Cirkler, forbundne indbyrdes ved rette Linier.

Af Alt, hvad de saae ombord, tiltrak Intet sig dog deres Opmærksomhed saaledes som Tømmermandens Værktøj; det vilde de absolut have noget af. Da vi bøde dem en Kniv for et af deres Spyd, prøvede de først, om den var skarp119 Første Besøg af Tschuktscher.

nok til at barbere. Vi havde under vort Ophold iblandt dem kun seet et Par ældre Mænd, som bare Skjæg, ellers barbere de sig meget omhyggelig, da Skjæg i Kulden er til stor Plage, idet det bliver fugtigt af Aanden og snart forvandles til en stor Iisklump. Forresten troer jeg ikke, at stærk Skjægvæxt ligger i deres Natur. En fik fat paa en Pincet, og strax begyndte han at benytte den til at rykke Haarene ud med Rod.

Vi havde imidlertid ikke Tid til at lade os opholde ret længe, og vi betydede dem snart, at de skulde gaae i deres Baade. Kort efter kom en tredie Baad roende efter os, propfuld af Mennesker. Da vi som sagt havde Hastværk, fik de ikke Lov til at komme ombord, men Baaden slæbte i nogle Minuter med »Vega«, og vi tilbyttede os for Tobak og Brændeviin forskjellige Gjenstande.

Paa Bunden af Baaden laa en gammel Kvinde, som vi ved første Øjekast troede var gal. Efterat have ligget sammenkrøbet i nogen Tid, rejste hun sig pludselig halvt op og gjorde Tegn til, at hun vilde hejses ombord med et Toug; da dette blev negtet, begyndte hun med en uhyggelig hæs, skrigende Stemme at holde en lang Tale til os; snart slog hun, med et vildt Udtryk i de blodsprængte Øjne, omkring sig med de lange magre Arme, snart antog hendes Stemme og Fagter et blidere Udtryk; seende mildt og venligt op imod os, udbredte hun Armene og

fremmumlede ligesom en Velsignelse; til Slutning gjorde hun med et næsten forklaret Udtryk i Ansigtet en Bevægelse, som om hun vilde omfavne os, og hensank derpaa atter i en Slags Dvale, hvoraf hun først blev vækket, da Baaden satte af; saalænge vi kunde see hende, vedblev hun at gesticulere efter os. Af sine Landsmænd blev hun, som det syntes, behandlet med særlig Hensynsfuldhed.

Jeg vil senere have Lejlighed til atter at omtale hende.X 20 Schalauroff.

Østenfor Cap Schelagskoj vedblev Kysten at være 6 ä 800 Fod høj, af et temmelig eensformigt Udseende: stadig den golde Tundra, der skraanede ned mod Havet, der foreløbig var temmelig iisfrit; kun mod Nord saaes i en halv Miils Afstand Iismasserne.

Henad Eftermiddagen naaede vi den 0, som Wrangel har givet Navn efter en Mand, hvis Skjæbne i høj Grad minder om Franklins.

I 1760 byggede en Kjøbmand i Jakuzk, Schalauroff, et Skib, med hvilket han havde til Hensigt at sejle gjennem Iishavet fra Lena til Østcap. Hans Hensigt var hverken at søge Mammuthtænder eller paa anden Maade at berige sig; han vilde kun udføre et Værk, som Alle erklærede for umuligt, og herpaa satte han sit Liv og hele sin Formue ind.

I 1761 sejlede han fra Lena, passerede Swiatoj Noss, men blev ligesom »Vega« hindret meget af Isen mellem Bjørneøerne og Fastlandet. Da Aarstiden allerede var langt fremrykket (Slutningen af September) besluttede han at overvintre ved Kolymas Munding, hvor Besætningen byggede sig et rummeligt Huus, omgivet af en Sneevold, paa hvilken de anbragte Skibets Kanoner. Nabolaget var fuldt af vilde Rensdyr, der uden Frygt kom heelt op til Volden, saa at de let dræbtes i store Masser; førend Floden frøs heelt til, fangedes ogsaa en Masse Fisk, saa at Besætningen var vei forsynet med ferske Provisioner, hvilken Omstændighed de rimeligviis kunde takke for, at de lede saa lidt af Skjørbug. Kun een af Schalauroff s Ledsagere døde henimod Vinterens Slutning.

Næste Sommer gik Schalauroff atter tilsøes og forsøgte forgjæves at passere Cap Schelagskoj. Ved Efteraarets Komme var han nødt til atter at gaae i Vinterqvarteer ved Kolymas Munding, efter forgjæves at have søgt en Overvintringsplads i Tschaun Bugten.Schalauroff.

121

Næste Aar negtede hans af .Savn og Gjenvordigheder udmattede Besætning at gaae videre, og han blev nødsaget til at vende tilbage til Lena.

Efter at han i Moskwa havde faaet en pecuniair Understøttelse, gik han i 1764 atter ud paa en Opdagelsesrejse, hvorfra han aldrig vendte tilbage.

I lang Tid hørte man kun svage Rygter om hans Skjæbne, men i 1823 lykkedes det Wrangel at opdage det Sted, hvor Schalauroff og hans Ledsagere landede, efter at de havde seet deres Skib blive knust af Isen. En Tschuktschhøvding berettede Wrangel, at der østenfor Werkonfloden paa Kysttundraen fandtes Resterne af et Huus, der var bygget af Russere, som, efter hvad Tschuktschen's Fader havde fortalt, ham, havde reddet sig iland fra et stort, strandet Skib; han fortalte endvidere, at han selv som en tiaars Dreng havde seet flere Lig i Hytten, og at 5 Mænd af det ulykkelige Selskab, som havde undgaaet Døden, tilfods vare dragne bort over Tundraen mod Kolyma, som de imidlertid aldrig naaede

Wrangel besøgte selv Hytten og fandt i den med Jord blandede Snee, som fyldte den, nogle Menneskeknokler og en Patrontaske, der allerede var mosbegroet. Der er ingen Tvivl om, at Schalauroff her endte sit daadrige Liv.

Vi forsøgte med »Vega« at gaae mellem Schalauroff Øen og det indenfor liggende Cap Kyber, men Strædet var saa tæt pakket med Iis, at vi snart maatte vende om og gaae nordenom Øen, der fra et Par hundrede Fods Højde falder stejlt ned i Havet. Dens Klippesider, der vare furede af dybe Revner, vare let overstrøede med Snee.

Ligesom foregaaende Nat saae vi ogsaa i denne, naar Sneetykningen engang imellem forsvandt, Nordlyset, som et Skjær paa Randen af Skyerne. Naar det enkelte Øjeblikke var heelt klart, skinnede Isen prægtigt i det milde

hvide Lys, der ogsaa spredte en smuk Glands over det sneebedækkede Cap Kekurnoj, der laa indenfor os.122

Cap Jakan.

Den 7de September passerede vi i forholdsviis iisfrit Vand Cap Jakan, men uden at see noget til det ofte omtalte Land mod Nord, som har faaet Navn efter Wrangel. Tchuktscherne berettede ham, at man paa klare Solskinsdage fra Højderne ved Cap Jakan kunde see høje Bjerge mod Nord, og mange Sagn angaaende dette Land gik imellem dem. En Olding paa Koliutschin Øen fortalte saaledes, at i hans Bedstefaders Tid var en Baad med 6 Tschuktscher og en Kvinde kommen for langt tilsøes; efterat de i lang Tid havde drevet omkring for Vind og Vejr, strandede de paa en dem ubekjendt Kyst, hvis Beboere syntes raa og dyriske, endog i Tschuk-tschernes Øjne. De Skibbrudne bleve alle myrdede med Undtagelse af Kvinden, som blev meget godt behandlet og ført omkring i hele Landet for at fremvises for de Indfødte, som noget Sjeldent og Mærkværdigt.

Saaledes naaede hun tilsidst til Jekargaulerne, et paa Amerikas Kyst ved Beringsstrædet boende Folk, hvorfra hun saae sit Snit til at flygte hjem. Denne Kvinde fortalte sine Landsmænd Meget om sine Rejser og Hændelser; blandt andet paastod hun ogsaa at have været i et stort Land, der laa Nord for Koliutschin Øen og rimeligviis hang sammen med Amerika. Dette Land, sagde hun, var beboet af forskjellige Folkeslag, af hvilke de mod Vest boende lignede Tschuk-tscherne meget, medens de mod Øst boende vare saa vilde og dyriske, at de knap fortjente Navn af Mennesker.

Hele Fortællingen var naturligviis baade af Kvinden selv og af de senere Fortællere bleven spækket med saamange usandsynlige Æventyr, at den knap fortjente nogen Opmærksomhed, hvis den ikke flk mere Værd ved at sammenstilles med flere Sagn, som jeg senere vil have Lejlighed til at omtale.

Wrangel selv saae aldrig det omtalte Land, der förste Gang blev seet af Capitain Kellett paa det engelske Orlogsskib »Herald«. Kellett landede paa en 0, som han gav NavnWrangel s Land.

123

efter sit Skib, og fra denne 0 saae han mod Vest høje Bjerge.

Ogsaa den tidligere omtalte Hvalfangercapitain Long saae Landet, da han paa sin ovennævnte Rejse sejlede langs dets Sydkyst. Efter hans Mening kunde et Dampskib let have gjennembrudt det Iisbælte, som laa mellem ham og Kysten.

Ifølge de nyeste Efterretninger er Landet allerede i 1866 blevet betraadt af en tydsk Sømand, Capitain Dallmann, der førte den amerikanske Skonnert »W. C. Talbot«. Den 17de August landede han paa 70° 40' N. Br. og 178° 30' V. Lgd., og næste Dag landede han atter paa et nordligere Punct.

Interessante Oplysninger om dette gaadefulde Land, der nu i saa lang Tid har været omgivet af et hemmelighedsfuldt Slør, vil uden Tvivl Capitain de Long's Expedition bringe. Som bekjendt er denne Expedition, der befinder sig ombord paa Damperen »Jeannette«, udrustet af Gordon Bennett, Ejeren af New York Herald, og sandsynligviis vil den dette Efteraar vende tilbage til de forenede Stater.

Kort efter at »Vega« havde passeret Cap Jakan, blev Isen atter tættere, og de følgende Dage gik det kun smaat fremad. Den 10de om Formiddagen vare vi endog saaledes indesluttede i Isen, at hele Mandskabet maatte sendes ned paa denne for med Øxer at hugge en Rende. Iisstykkerne vare nemlig frosne sammen; men, da den nydannede Iis blev hugget op, kunde vi med Baadshager skubbe dem tilside, saa at »Vega« efter nogle Timers haardt Arbejde kom ind i en temmelig stor Vaage. Ved Middagstid syntes vi imod Vest at see en endnu større Vaage, som vi gik ind i, men det viste sig snart at være en Fejltagelse, og isende os tilbage naaede vi vort forrige Bassin, hvor vi foreløbig maatte fortøje os ved et svært Stykke Iis, der stod paa Grund paa 9 Favne Vand.

Naar Solen en enkelt Gang brod frem gjennem Taagen, begyndte det Iislag, der bedækkede vor Rejsning, at styrtened i store Stykker, og i Udkigstønden sad man ved saadanne Lejligheder i et fuldstændig Duschbad fra Vageren, som hang lige over Hovedet.

Ir-Kajpij.

Endelig naaede vi den 12te September Ir-Kajpij, det Sted hvor Cook i 1778 vendte om, og som han kaldte Nordcap, men her standsede Isen os fuldstændig; vi forsøgte først at trænge frem i nogle Miils Afstand fra Land, men kom her ind i en Cul-de-sac, hvorpaa vi gik tæt ind under Ir-Kajpij, men ogsaa her vare alle Fremskridt umulige, saa at vi ankrede i Bugten mellem de to Bjerge Ir-Kajpij og Ammon. Denne Bugt, der vender imod Nord, var i denne Retning dækket ved en Række mægtige grundstødte Iisblokke, bag hvilke »Vega« laa som i den sikkreste Havn; i Bunden af Bugten laae paa den lave sandede Kyst 16 Tschuktschtelte, og i Baggrunden hævede et 500 Fod højt Bjerg Hamnong Ammon sig terrasseformig i Vejret. Mod Vest laa det egentlige Ir-Kajpij, der fra en Højde af næsten 300 Fod falder lodret af mod Havet imod Nord, medens det mod Syd ogIr-Kajpij.

125

SV. skraaner jævnt ned cg ved en lav, smal Landtunge staaer i Forbindelse med det faste Land. Mod Øst er Bugten lukket af det ligeledes langt udskydende Forbjerg Ammon, der dog kun er 200 Fod højt. Under vort 6 Dage lange Ophold her lukkedes den vestlige Aabning, hvorigjennem vi vare komne ind, fuldstændig af Isen, medens en smal Rende holdt sig aaben udenfor Ammon. Gjennem denne sendtes Dampbarkassen hver Morgen for at undersøge Forholdene længere østerpaa, men hver Dag vendte den tilbage med den Melding, at et tæt Iisbaand spærrede Vejen en dansk Miil fra Ammon.

Imidlertid benyttedes Tiden saa godt som muligt, og der var virkelig Nok at gjøre, thi for det Første havde vi jo dengang kun været meget lidt sammen med Tschuktscherne, hvis Liv og Sæder frembode en rig Mark for Undersøgelser, og dernæst er Ir-Kajpij et Sted af historisk Betydning med mange Minder om Kystens tidligere Beboere.

Tschuktscherne ere nemlig ikke de oprindelige Beboere af denne Kyst; ved store Omvæltninger i det indre Asien bleve de drevne mod Nord og fortrængte tilsidst saagodtsom hele den oprindelige Befolkning; denne, der kaldte sig On-kilon, Søfolket, beboede oprindelig hele Kysten fra Cap Sche-lagskoj til Anadyr, medens de nu kun skulle findes paa nogle faa Steder mellem Østcap og Anadyr; om deres Fordrivelse fra Resten af Kyststrækningen fortæller Wrangel Følgende: I Begyndelsen af det 16de Aarhundrede havde Kræchoj, en af Onkilon's mest fremragende Høvdinger dræbt en Tschuktsch-Errim (Høvding) og forfulgtes ivrig af den Dræbtes Søn Efter nogen Tids Omflakken troede Kræchoj at have fundet et sikkert Tilflugtssted paa Ir-Kajpij's Klippe, som han befæstede. Paa den store, mod Syd vendende Skraaning sees endnu de halvt underjordiske Hytter og paa det smalle Næs Kræchoj's Forskandsninger. Men den unge Tschuktsch-Errim126 Onkilon.

fandt, dreven af sin Iver for at hævne Faderens Død, Midler til at liste sig indenfor Forskandsningerne og dræbte Kræchoj's Søn. Efter de herskende Begreber var Blodhævnen nu egentlig udført, men alligevel maa Kræchoj have frygtet en videre Forfølgelse af sin uforsonlige Fjende, thi dækket af Nattens Mørke gik han ved Hjælp af Remme ned langs den stejle Klippevæg, ved hvis Fod en Baad ventede paa ham, og styrede for at vildlede sine Forfølgere først mod Øst, men vendte den følgende Nat mod Vest, naaede Schalauroff-Øen og forskandsede sig der i en Jordhytte, som endnu saaes paa Wrangels Tid. Her samlede hans Stamme sig lidt efter lidt omkring ham, og med den flygtede han paa 15 Baade mod det Land, som fra Cap Jakan sees mod Nord paa klare Solskinsdage. Næste Vinter forsvandt endnu en m^d Kræchoj nær beslægtet Onkilonhøvding med sin Stamme og sine Rensdyr.

Samme Skjæbne som Onkilon havde flere andre Stammer. Ligesaa lidt som Tschuktsherne ere Jakuterne, der boe ved Kolyma's Bredder, de oprindelige Indbyggere. Disse vare 4 Stammer, Omoker, Schelager, Tunguser og Jukagirer. Omokerne vare bosatte Fiskere, medens Schelagerne nomadi-serede med deres Rensdyr; begge disse Stammer forsvandt efterhaanden, deels ved Krige med de dem fortrængende Indvandrere, deels ved hærgende Sygdomme, saa at deres Navn nu knap er kjendt. Ogsaa Jukagireme, en fordum talrig Nomadestamme, ere meget indsmeltede; for Øjeblikket beløber deres Antal sig kun til omtrent 600. Matiuschin traf en gammel, velhavende Jukagirhøvding, som paastod, at han nedstammede fra Omokerne; han var stolt af, at deres Sprog havde holdt sig i hans Familie, og fortalte Meget om deres Krige og Bedrifter. Ved Kolyma's Bredder nordenfor Omo-lon levede

ifølge hans Fortælling for lang Tid siden Omokerne, et fredeligt Folk, og saa talrigt, at man plejede at sige, ONKILONPLATEAUET.Omoker.

127

at der fandtes flere omokiske Arnesteder ved Kolyma's Bredder end Stjerner paa Himlen. De nærede sig ved Jagt og Fiskeri og havde en vis Cultur; de kjendte saaledes Jernets Anvendelse længe førend Russernes Ankomst. Meu, da disse udstrakte deres Erobringer videre og videre, og da navnlig deres stadige Ledsager eller Forløber, Kopper og andre smitsomme Sygdomme, gjorde store Ødelæggelser imellem dem, besluttede Omokerne at forlade deres Boliger og drage bort til andre Lande. I to store Afdelinger droge de afsted med alle deres Ejendele og talrige Rensdyrshjorde, Ingen vidste hvorhen. Ved Indigirka's Munding sees endnu tydelige Spor af et stort Antal Boliger; selv de ældste Folk erindre ikke,, at Nogen har boet der, men Stedet kaldtes ifølge Wrangel stedse »den omokiske Bv«. Nogle ubestemte Trå ditioner talte for, at de vare vandrede mod Vest, og man troede derfor tidligere, at de vare komne til Petschora's Munding; men i den senere Tid er fremkommen en anden Anskuelse, idet man nemlig antager, at idetmindste en Deel af dem er gaaet mod Øst fra de nysibiriske Øer over Wran-gels Land og Øerne i Amerikas arktiske Archipelag til Grønland, hvis Eskimoer skulde være Efterkommere af Omoker og de andre fordrevne nordasiatiske Folk.

Det var derfor med stor Interesse, at vi besøgte Kræ chojs Fæstning. Ir-Kajpijs højeste Punct ligger mod NO., og Vest for dette findes et Plateau, hvorpaa der fandtes Levninger af 10 Onkilonhuse. Disse vare, som ovenfor nævnt, halv underjordiske, og Taget, der bestod af et Lag Græstørv, hvilede paa Hvalribbeen; i hvert Huus er der 2 a 3 Værelser, der ligge i den nordre Deel af Højen; fra det sydligste forer en smal, lav Gang mod Syd, der syntes at munde ud i en Tværgang, der gik i øst-vestlig Retning; dog er det ogsaa muligt, at denne sidste Gang senere er lavet af Dyr eller Vand, thi i den fandt vi ikke samme Bygning af Hvalbeen som i deninderste Gang og Værelserne, hvor Væggene bestode af verticalt stillede Hvalbeen, hvorpaa de horizontalt liggende Loftsbjælker hvilede. Tæt ved Boligerne laa en Hoj, der saae ud som et Offersted. Ved Gravning i den fandtes forskjellige Spydspidser af Flint og Skifer, Stumper af Leerkrukker og en lille Beenfigur, der maaskee har været et Afgudsbillede, men i saa Fald kun giver en meget ufuldkommen Idee om dets Ejermænds Forestillinger. Forresten var Højen, der var prydet med en 20 Fod lang verticalt stillet Hvalkjæve, fuld af Been af forskjellige Dyr samt flere Rensdyrshorn.

Onkilonredskaber.

Foruden disse Boliger fandtes der 3 a 4 paa den sydlige Deel af Bjerget. Her var det, at Kræchoj forsvarede sig mod Tschuktscherne, benyttende sig af, at Skraaningen paa dette Sted ender med et brat, henved 20 Fod højt Fald; da den lave Sandtange her begynder, er tillige Forsvarslinien saa kort, at man vistnok vanskelig kan finde et Sted ved denne Kyst, der bedre egner sig til at forsvares af en lille Styrke.Paa forskjellige Steder paa Bjerget laae Bjørne- og Hvalroskranier; men, da vi nærmede os i den Tro, at ogsaa dette var Minder fra Onkilon, bleve vi forhindrede deri af Tschuktscherne, hvis Offringer det viste sig at være. Tschuktscherne udlægge nemlig deres Døde paa Marken, hvor Ulvene snart fortære dem. I Nærheden af Liget lægges da ofte Rensdyrshorn, Hovedskaller af Bjørne, Hvalros og Sæl som Offer.

Men det er ikke biot derved, at Tschuktscherne adskille sig fra de tidligere Beboere.

Onkilonredskaber.

En anden vigtig Forskjel er, at, medens Onkilon levede i halv underjordiske Hytter, boe Tschuktscherne i Telte, som de bygge paa følgende Maade:

I en Cirkel, hvis Diameter varierer mellem 15 og 30 Fod, nedrammes Pæle i Jorden med omtrent 6 Fods Mellemrum, og fra Pæl til Pæl surres dernæst horizontalt liggende Træstokke; dette er Teltets Sidevægge, der i Reglen have en Højde af omtrent 4 Fod; Taget, der har Form af en skjæv Kegle, hvis vestlige Deel er den længste, hviler paa en Mængde130

Tschuktschtelte.

Stænger, hvis nederste Ende hviler paa de omtalte horizon-tale Træstokke, medens de øverste Ender løbe sammen i Keglens Toppunct; paa Midten bæres de oppe ved 3 eller 4, i store Telte flere, i T-Form surrede Bjælker, der staae paa Jorden inde i Teltet. For at støtte det Hele hænges store Steen i Remme ved Keglens Toppunct, og undertiden anbringes lignende Vægte paa Pælene, der danne Teltets Sider. Over det Hele bredes og surres endelig sammensyede Huder, deels af Rensdyr, deels af Hvalros, stundom ogsaa af Bjørnehuder.

Det ydre Telt, hvortil Indgangen, der kun har Væggens Højde, om Vinteren vender mod Øst, er nu færdigt. Om Sommeren vendes Indgangen mod Syd.

I den store vestlige Deel af dette ydre Telt bygges nu Soveværelset, om Vinteren det egentlige Beboelsesrum; dette, der har Form som et Parallelepipedum, er ligeledes af Rens-dyrs- eller Bjørnehuder, i Reglen dobbelte, og har de mest forskjellige Dimensioner, undertiden kunne 3 Personer knap rummes derinde, medens jeg undertiden har sovet selv fjortende i et indre Telt.

Gulvet i dette bestaaer af Hvalroshud, der hviler paa et tykt Lag Marehalm, og desuden har hver Person i Reglen sit Rensdyrsskind at sidde eller ligge paa; Ribberne under Loftet benyttes til at hænge Klæderne paa, hvorved Højden, der iforvejen sjelden naaer 6 Fod, yderligere formindskes.

Paa det indre Telt findes ingen egentlig Indgangsdør, men man løfter Forhænget op og kryber paa alle Fire over en tyk Bjælke, der ligger som Tærskel. Denne Tærskel spiller en stor Rolle, idet den om Dagen er Familiens almindelige Opholdssted, hvad enten de paaklædte sidde paa den udenfor det indre Telt, eller de nøgne ligge inde i dette med Hovedet udenfor, hvilende Hagen paa Tærskelen. I denne Stilling vise altid Teltets Beboere sig, naar Nogen træder ind. Paa131 Tschuktschtelte.

Siderne af det lille Telt findes Pulter- og Spisekamre, hvilket sidste gjerne forsynes med et lille Forhæng. De større Forraad opbevare Tschuktscherne, naar de have saadanne, i smaa Kjældere, som de grave i Jorden i Nærheden af Teltet og dække med en Hud, der hviler paa nogle Træbjælker; endelig dækker Sneen det Hele.OTTENDE CAPITEL.

Tscheporin. — Daaben. — Udflugt med Hundeslæde. — Offringer. — Jagtredskaber. — Pyntesyge. — De sidste Dages Seilads. — Lamper. — Indespærring ved Pitlekaj.

Strax ved vor Ankomst til Ir-Kajpij havde Tschuktscherne besøgt Skibet, og vi havde da navnlig givet os af med en Mand, der kaldte sig Tscheporin, og som saae ud til at være den Rigeste og mest Indflydelsesrige i Byen. At han ikke var Høvding, som vi først troede, have vi senere faaet at vide, da vi under vort 10 Maaneders lange Ophold iblandt dette Folk havde Lejlighed til at sætte os rigtig ind i deres Forhold og saae, at der ingen Høvdinge frndes blandt Kyst-tschuktscherne, men vei hos deres Brødre Rensdyrtschuk-tscherne, hvor hver Stamme har sin Errim; forresten lyde alle Tschuktscher to Overhøvdinger, der dele Landet mellem sig i en østlig og en vestlig Deel. Vi toge imidlertid mere Hensyn til Tscheporin end til de Andre, men tillod ham dog ikke at komme ned i vor Messe. Da jeg næste Dag gik iland, aflagde jeg et Besøg i hans Telt, hvor jeg blev meget venlig modtagen; men, da jeg yttrede Lyst til at see, hvorledes det indre Telt var indrettet, betydede han mig meget venlig, men stolt, at, naar han ikke kunde faae Lov til at komme ned i vor Messe, kunde vi heller ikke komme ind i hans Helligdom. Næste Dag blev det ham tilladt at komme ned i Messen, og hans Telt stod for Fremtiden aabent for os. Det er denTscheporin. Daaben.

eneste Gang, noget Saadant er hændet os; vi have senere hver Dag havt Skibet fuldt af Tschuktscher, men de syntes at ansee det for en billig Fordring fra vor Side, at de skulde holde sig paa Dækket, og desuagtet have de altid tilladt os at gaae ind i deres inderste Telt. Da Tscheporin kom ned i Messen, kjendte hans Glæde og Forundring ingen Grændser: han skulde see op- og nedad Alting, kige ind i alle Lukaferne, klappe Sofaen, osv. Da han vei havde seet Alting og drukket et Par Glas Punch, toge vi Lirekassen frem, og, da En af os begyndte at dandse en Reel, sprang han op fra Stolen med et af Glæde straalende Ansigt og dandsede med tiltrods for sin tykke, varme Pelsdragt. Da Spilledaasen senere kom frem, var han ude af sig selv af Henrykkelse, fordi man ikke

behøvede at dreje paa den, og han vilde naturligviis strax have den. I det Hele taget tigge Tschuktscherne Alt, hvad de see, men i Særdeleshed Mad og Drikke; som de fleste vilde Folkeslag ere de meget hengivne til spiritueuse Drikke, ja, Tscheporin vilde endog drikke den Eau de Cologne, som vi vilde forfriske ham med efter den varme Dands. Efter en Times Ophold i Messen tog Tscheporin Afsked og inviterede os til sit Telt, dog endnu med det Forbehold, at hans Favorithustru, om man saa maa sige, ogsaa fik Lov til at see vor Messe. Uagtet mange Tschuktscher, og blandt andre saavel Tscheporin som hans Hustruer, ere døbte, opgive de dog ikke Fleerkoneriet, og de fleste velhavende Tschuktscher have to Hustruer. De betragte i det Hele taget Daaben kun som en tom Ceremoni, som de vei vide, at de undertiden kunne have nogen Fordeel af, idet de f. Ex. som oftest faae et vist Qvantum Tobak eller Brændeviin biot for at lade sig døbe, og de rette sig kun efter Christendommens Forskrifter, forsaavidt de ikke støde an imod deres fra Fædrene nedarvede Skikke eller deres egne Lyster og Tilbøjeligheder.134

Daaben.

Wrangel omtaler en ganske pudsig Daabsscene, som Matiuschin i 1821 var Vidne til ved det store Marked i Ostrownoje, en Flække nærved Anijuisk, hvor Markederne nu holdes hvert Aar i Begyndelsen af April.

Ved Løfte om nogle Pund Tobak havde man bevæget en ung Tschuktscher til at lade sig døbe. I og udenfor Capellet var en stor Mængde Tilskuere samlet; Ceremonien begyndte. Den Nyomvendte var meget rolig og opførte sig meget anstændig under denne; men, da han skulde stige op i det for ham hidførte Daabsbækken, en stor Træballie, og efter den russiske Kirkes Ritus dukke tre Gange ned i Vandet, rystede han paa Hovedet og fremførte en Mængde Grunde derimod, som Ingen forstod. Efter at Tolken havde holdt en' lang Tale til ham, hvori Tobak rimeligviis atter spillede Hovedrollen, besluttede han sig endelig til at springe i det iiskolde Vand, hvilket han ogsaa meget modig gjorde; men næppe var han kommen i Karret, førend han sprang ud igjen og, skjælvende af Kulde over hele Legemet, raabte: »Min Tobak, kom med Tobakken!« Man gjorde sig den største Umage for at gjöre ham begribeligt, at Ceremonien jo aldeles ikke var endt, og at han var forpligtet til ogsaa at underkaste sig Resten af den; det var at prædike for dove Øren, han sprang omkring med klapprende Tænder og raabte bestandig: »Det er allerede nok, jeg vil ikke være med mere, giv mig biot min Tobak!« Endelig lod han hele Forsamlingen i Stikken og løb til sit Telt for at varme sig efter det kolde Bad.

Nutildags bære mange Tschuktscher smaa Messingkors med slavisk Indskrift om Halsen; da jeg spurgte en Kvinde, om hun vilde sælge sit Kors, rystede hun paa Hovedet, og foldende Hænderne over Brystet bukkede hun meget ærbødig i Retning af Jakuzk.

Da vi senere forstode deres Sprog nogenlunde, spurgte jeg en anden Kvinde, hvor hun havde faaet sit Kors, og hunUdflugt med Hundeslæde.

135

sagde da, at hun for mange Aar siden havde været i Nischnej Kolymsk, hvor man havde heldt hende over med Vand og givet hende dette Kors og noget Tobak.

Jeg troer, at der findes meget faa Tschuktscher, der have nogen Anelse om, hvad denne Ceremoni eller dette Kors betyder.

Som ovenfor nævnt, gjordes der hver Morgen Re-cognosceringsudflugter med Damp-Barkassen for at undersøge Isen, men hver Dag bleve vi stoppede ved det omtalte lis-bælte. For at undersøge dettes Brede besluttedes det at gjøre en Udflugt paa Land langs Kysten, og benyttende mig af Tscheporins Indbydelse besøgte jeg ham derfor og bad ham skaffe mig Slæde og Hunde. Hans egne Hunde vare for Øjeblikket ikke hjemme, men han skaffede mig snart en anden Slæde med Forspand af 8 Hunde, og i Selskab med hans yngre Broder Harat kjørte jeg da afsted. I Begyndelsen gik det langsomt, da vi maatte overskride Højderne mellem Ammon og Hamnong Ammon; Tundraen var gjennemfuret af dybe Revner, fyldte med Vand, der beredte os store Omveje, og, da det desuden gik op ad Bakke, varede det længe, inden vi kom op til Ryggen af Aasen. Imidlertid beklagede jeg mig ikke over Langsomheden, thi Vejret var udmærket, og Udsigten blev herligere og herligere, jo lætigere vi kom op. Solen

skinnede paa de sneedækkede Bjerge i Syd, der i skarpe, spidse Former tegnede sig mod den blaa Himmel paa begge Sider af Hamnong Ammon, som i 3 ä 4 Terrasser hævede sig op til en Hojde af næsten 500 Fod over Havet; dets Sider lignede Tundraen, hvorpaa vi befandt os, kun var der mod Toppen et tyndt Lag Snee. Mod Nordvest hævede Ir-Kajpij stolt sin spidse, takkede Skifertop op over Taagen, der hang over Isen, som blændende hvid dækkede hele Havet mod Nord, medens »Vega«s Toppe ragede op over Skraa-ningen af Ammon; mod Øst saae vi, da vi havde naaet Aasens højeste Punct, den lange, smalle Sandtange Tep Kaj ukiu,136

sneedækt og kun med enkelte sorte Pletter, skyde sig ud mellem de svære Iisblokke, der stode paa Grund inde under den paa den ene og en stor, iisfri Lagune paa den anden Side. Yderst i Horizonten mod Øst trak nogle sorte Regnskyer op, Forbud paa østlige Vinde, der ifølge Tschuktschernes Udsagn skulde befrie os.

Da vi havde naaet det højeste Punct, gik det rask nedad, idet vi dog ofte maatte staae af Slæderne, naar disse skulde passere en af de store Steengrupper, som vare temmelig hyppige. Endelig naaede vi den flade Sandtange og fulgte nu Kysten østerefter. Det var en Fornøjelse at kjøre paa det jævne Sneelag; uagtet vi vare To paa Slæden, gik det dog ganske hurtig, og i Gjennemsnit kjørte vi paa denne Tour over 3 Fjerdingvej i Timen. Tscuktschernes Slæder ere byggede af let Birketræ, have foran opadbøjede Meder og ere sammenføjede uden et eneste Søm, saa at et Brud øjeblikkelig istandsættes ved Hjælp af en Rem af Hvalroshud; Tschuktscherne have en utrolig Færdighed i dette Arbejde, og man seer ofte Slæder, hvoraf intet af de utallige Træstykker, hvoraf de ere sammensatte, er over en Fod langt; Surringerne, som sammenholde alle disse Dele, ere meget stærke, og man kan næsten sige, at Slæden vinder ved at blive benyttet og brækket, thi det oprindelig hele Træ kan i Elasticitet og Styrke næppe maale sig med de sammen-surrede Smaastykker. Kysttschuktschemes eneste Huusdyr, deres Hunde, ere vei ikke de bedste Trækdyr, man kunde tænke sig, men dette ligger alene i den haarde Behandling og knappe og usle Føde, som de navnlig om Vinteren maae nøjes med. Af Naturen ere de stærke, haardføre Dyr, uden Tvivl Bastarder af Ulve, om ikke ligefrem Efterkommere af tæmmede Ulve, men af ovennævnte Grunde kunne de ikke maale sig som Trækdyr med f. Ex. en velpasset Newfoundlænder.

Vei kunde vi ikke endnu meget af Sproget, men alligevel gik Conversationen, om man saa kan kalde den, sjelden istaa, og jeg forøgede mit Ordforraad betydelig. Harat sang for mig paa Tschuktschernes monotone Maade, og til Gjengjæld maatte jeg synge et Par Viser for ham, som han gjorde sig Umage for at lære et Par Stropher af; hvis Nogen i den nærmeste Fremtid besøger Ir-Kajpij, er det højst sandsynligt, at han bliver modtagen med Julia hopsasa eller lignende. Under hele Touren vare hans Øjne fæstede paa min Feltflaske, med Undtagelse af, naar han med Raabene »Zuda« eller »Da« styrede Hundene udenom de for Snee blottede Steder. Tschuktscherne styre deres Forspand med disse Ord, hvoraf det første betyder til Højre, det andet til Venstre, og tillige med en Pidsk, som de smelde med paa den Side, som de ville dreje fra.

Efterat vi først havde passeret mine Spor fra den foregaaende Dag, da jeg havde været ude med Dampbarkassen for at recognoscere, og lidt længere borte Brusewitz's Spor fra denne Dags Morgen, fortsatte vi endnu en Timestid; men jeg blev da tvungen til at vende om, deels fordi Harat sagde, at Hundene vare trætte, deels fordi Mørket faldt paa, og det begyndte at regne. Kun ved Hjælp af Feltflaskens Indhold havde jeg formaaet ham til at kjore det sidste Stykke, og nu hjalp ikke engang dette, saa Tilbagerejsen blev tiltraadt; jeg havde imidlertid forvisset mig om, at Bæltet kun var en Fjerdingvej bredt, og paa den anden Side af det var der atter aabent Kystvand; dette havde vi ikke seet de foregaaende Dage, saa der var Grund til at formode, at Bæltet var aftaget i Brede. Ude tilsøes var Isen fuldstændig tæt.

Inden Harat vendte om, gik han hen til et paa Stranden staaende Hvalribbeen, der ståk op af Sandet, og i en lille Sprække lagde han lidt Tobak og opfordrede mig til at gjøre det samme; da jeg forsøgte at faae at vide, hvad dette138

Offringer.

skulde betyde, rystede han biot paa Hovedet og gjentog sin Opfordring. Først da jeg havde efterkommet denne, gik han tilbage til Slæden, men alle mine Forsøg paa under Hjemrejsen at faae ham til at fortælle mig noget om denne Offring vare forgjæves; han ledede altid Samtalen hen paa noget Andet.

Senere rejste Nordqvist fra vort Vinterqvarteer med en Tschuktsch nogle Miil ind i Landet for at fiske i en lille Indsø; før Udlæggelsen af Nettene begyndte, offrede Tschuk-tschen nogle Brødkrummer, som han lagde ned i et Hul i Sneen og omhyggelig tildækkede.

Denne Slags Offringer ere meget almindelige, naar Tschuktscherne begynde eller afslutte et Arbejde. Neuman beretter saaledes, at paa hans Rejse op mod Iishavet (1869) gjorde Rensdyrtschuktscherne hver Dag, før de brøde op, et lille Baal, hvorpaa de offrede Levningerne af deres Maaltider. Da de havde naaet Maalet for deres Rejse, skulde et Rensdyr offres; men denne Offring kunde undertiden blive meget kostbar, idet ikke ethvert Dyr var værdigt til at offres. Rensdyret blev dræbt ved et Knivstød i Bringen ret forfra, og, hvis det da faldt til Venstre, kunde det ikke offres, hvorimod det, naar det faldt til Højre, var et værdigt Offer. En Høvding maatte engang støde 8 Rensdyr ned, inden noget af dem faldt til Højre.

Under Tilbagekjørselen tiltog Regnen, og, da vi atter kom op paa Tundraen, var denne temmelig ufremkommelig, idet Slæden stadig sank ned i opblødt Jord og Snee. Endelig naaede vi da Ir-Kaipij, og, da jeg naturligviis var driwaad, og det allerede var mørk Nat, foreslog Tscheporin mig at tilbringe Natten i hans Telt; et Par Maaneder senere vilde jeg udentvivl have modtaget denne Indbydelse, men dengang var jeg endnu ikke vant til den af Røg og Tranos opfyldte Atmosphære i et Tschuktschtelt og bad derfor om at faaeLamper.

139

en Baad og blive sat ombord. Medens Baaden, der, naar den ikke benyttes, altid ligger paa Land, blev gjort klar, blev jeg budt indenfor, og, efterat begge Tscheporins Hustruer havde hjulpet mig af med mit vaade Overtøj og gnedet mine Hænder tørre og varme, trak Tscheporin mig ind i det indre Telt, hvor en stor Lampe brændte; Tschuktschernes Lamper bestaae af en stor Træ- eller Leerskaal fyldt med Tran, hvori der svømmer nogle Totter Mos; nogle af disse rages tæt hen til den ene Kant af Skaalen og tændes, saa at Flammen er ligesaa lang som denne, men ligesaa smal som paa en af vore Lamper. Om Vinteren koges al Maden over disse Lamper, der foruden et temmelig stærkt Lys give en overordentlig Varme, saa at Tschuktscherne som oftest ere nøgne, naar de opholde sig i det inderste Telt, hvis Forhæi:g det om Vinteren er en Forbrydelse at løfte mere ivejret, end man netop behøver for at krybe ind. Det er en Selvfølge, at Lamperne gjøre Atmosphæren i det indre Telt alt andet end behagelig for Alle, som ikke ere Tschuktscher; men, naar Kvægsølvet staaer i Nærheden af sit Frysepunct, synes man dog, at man træder ind i et Paradis, naar man, efter at have tilbragt nogle Timer paa en Slæde i Sneefog, kryber ind i det. Man tænke sig en Temperatur af henimod -†- 400 C. i dette næsten hermetisk tillukkede lille Rum, hvori Atmosphæren er fyldt af en tæt, stinkende Tranos og Uddunstningen fra en halv Snees nøgne Tschuktscher af forskjellig Alder og Kjøn, og man vil da kunne forstaae, at der maa Vane og et sibirisk Klima til, for at man skal befinde sig vei deri.

Tscheporin's Telt, der forresten udmærkede sig ved at indeholde to indre Telte, det ene ved Siden af det andet, var imidlertid for Øjeblikket ikke saa slemt, idet Forhænget ud til det ydre Telt var heftet op. Om Sommeren og paa Tider, hvor der er Mangel paa Tran, brændes Pileqviste i detydre Telt, og i Tscheporins Telt hang for Øjeblikket en stor Jerngryde ned fra Teltets Toppunct over et lystigt flammende Baal, der forresten fyldte Teltet saaledes med Røg, at man ikke kunde staae op; der findes nemlig ingen anden Aabning end den lave Indgangsdør, og i de øvre Regioner af Teltet er Røgen derfor kvælende tæt.

Liggende paa de paa Gulvet udbredte Rensdyrsskind røg vi nu en Pibe og converserede, saa godt det lod sig gjøre. Til Tscheporins store Skuffelse var mit Cognacforraad forsvundet, takket være Harats Tørst, men jeg lovede ham en heel Flaske Brændeviin, naar han kom ombord. Han viste mig nu forskjellige Sager, som dog næsten alle havde mindre Interesse, da de vare europæiske eller amerikanske. Næsten alle Tschuktschtelte ere nu

forsynede med store Kogegryder, Øxer og andet Huusgeraad, som de have tiltusket sig deels ved Markederne i Anijuisk og Markowa (ved Anadvr), deels paa de amerikanske Skibe.

Tschuktschervaaben.

Naar undtages deres Knive og nogle gamle Bøsser, benytte Tschuktscherne endnu deres egne Vaaben, der bestaaeJagtredskaber.

141

af et langt Spyd med Been- eller Jernspids mod Bjørnen, Harpunen mod Hvalros og et Kastespyd med tre fremspringende Hager mod Fugle. Mod disse Sidste saae vi dem ogsaa anvende en Slags Slynger, naar de store Fugleflokke fløj over Landtangen, hvorpaa Byen laa; de bestode af en Mængde tynde Remme, der i den ene Ende vare forenede om et Fjerbundt, medens hver Rem i den anden Ende havde en lille Kugle af Hvalrostand eller Træ; dette Instrument slyngede de med stor Færdighed op i Fugleflokken, nogle Fugle bleve indviklede i Remmene og faldt til Jorden, hvor de snart bleve dræbte med Knive. Svømmefuglene dræbe de ofte fra Kajak med det ovennævnte Kastespyd eller med Bue og Pile. Deres vigtigste Fangst er imidlertid Sælhunden, der fanges med fiint forarbejdede Net af Remme, som de om Sommeren spænde ud mellem grundstødte Iisstykker og om Vinteren sætte ned i Revner i Isen. Sælens Skind benytte de deels til Klæder, navnlig Beenklæder, deels til at gjemme Forraad i, idet de lade Skindet forblive heelt og gjennem en Aabning i Halsen eller Bugen udtage alt Kjød og Been; efterat Skindet derpaa er renset, have de en udmærket Sæk, der naturligviis er saa tæt som vei muligt og derfor bl. A. kan benyttes til Opbevaring af Tran, Brændeviin og andre flydende Sager.

Saavel Kastespydene som Pilespidserne ere ofte med megen Færdighed og Kunst udskaarne af Hvalrostand, og i det Hele taget besidde Tschuktscherne i mange Retninger megen Smag. Paa samme Tid som de forfærdige deres Klæder meget solidt, forstaae de at smykke Dragterne, der som oftest ere forsynede med en Mængde smukke Broderier, med indfældede Skindstykker af forskjellig Fane o. s. v. Det er især de smaa Huer og Kvindernes lange Støvleskafter, der ere forsynede med disse Prydelser, og Broderierne have da en lignende Form som Tatoveringen. Ikke alene herved, men ogsaa vedI 42

Pyntesyge.

den Maade, hvorpaa de forskjellige Farver ere stillede sammen i de store Pelse, udvise de en ikke ringe Smag.

Dette gjælder dog kun, saalænge de holde sig til deres egne Klæder, eller ialfald ikke i al for høj Grad bestræbe sig for at efterligne Europæere. Som de fleste vilde Folkeslag ere de meget pyntesyge, og herved viser deres Smag sig ikke altid paa den fordeelagtigste Maade. Kvinderne bære alle Perlekrandse i Ørene, om Halsen og Armene og i Haarfletningerne, og dette klæder dem meget godt, men undertiden anvende ogsaa Mændene de samme Prydelser.

Tscheporin, der hver Dag viste sig paa »Vega« i en højrod Uldskjorte, som han havde faaet af Nordenskiöld, saae saaledes i denne Dragt alt andet end godt ud, medens han i sine egne Klæder var en efter Omstændighederne smuk Mand. Men endnu værre blev det, da han af os fik to Uhr-kjeder af fransk Guld; strax anbragte han en i hvert Øre og lod dem falde ned over Skuldrene; da vi fæstede en gjennem-boret Sølvmønt i den ene Ende af hver af dem, kjendte hans Glæde ingen Grændser; stadig gik han og skelede ned til dem og følte sig sikkert betydelig hævet over sine Landsmænd.

Da vi en Dag viste ham et Spejl og lod ham see sit eget Billede, var han meget tilfreds, og det var ham næsten umuligt at løsrive sig fra det behagelige Syn, han havde for Øje; han skar alle mulige Ansigter og var meget forbauset og henrykt, da han saae, at Spejlet troligen gjengav dem alle.

Paa den omtalte Aften bar han til stor Fordeel for sit Ydre kun indenlandsk Dragt. Da Baaden var klar, gik vi ned til den, jeg satte mig midt i den, og Tscheporin tog selv Styreaaren, medens en halv Snees andre Tschuktscher for-deelte sig langs Relingen paa begge Sider, og ved Hjælp af de korte og letbehandelige Pagajaarer naaede vi snart »Vega«.De sidste Dages Sejlads.

Næste Morgen, den 18de August, vendte Dampbarkassen tilbage med den Melding, at Isen begyndte at lukke Aab-ningen ved Ammon, og det blev derfor besluttet at forsøge at gjennembryde det tidligere omtalte Iisbaand. »Vega« lettede da, til stor Sorg for Tscheporin og hans Landsmænd, der havde haabet, at vi skulde blive der hele Vinteren. Med Dampbarkassen i Forvejen for at lodde i det grunde Farvand stod »Vega« atter østerpaa og naaede snart Iisbæltet, i hvis Midte der heldigviis om Natten havde dannet sig et stort Hul. »Vega« gik nu selv i Spidsen og skød Iisflagerne tilside og op over hinanden; ofte stoppede en stor Iisflage fuldstændig Farten, og der maatte da bakkes for at tage Tilløb, og med fuld Fart løb Skibet da igjen mod Isen, til denne, idet den udfaldende Stævn lob op over den, brast ved hele Forskibets Vægt, som tyngede paa den. Ved saadanne Lejligheder var den lille Dampbarkas undertiden slemt i Knibe; da Isen strax sluttede sig sammen igjen agter om »Vega«, maatte Dampbarkassen følge tæt i dennes Kjølvand, men dog passe altid at give Plads til en pludselig Bakning. Store Iisstykker førtes med voldsom Fart af Skruevandet ned mod den skrøbelige Baad, der kun med Nød og næppe undgik at blive knuust.

Efterat Baandet var gjennembrudt, var Isen lidt mere spredt, men det var dog nødvendigt stadig at holde sig tæt inde under Kysten paa 3—4 Favne Vand, og stundom maatte Iisbaand gjennembrydes, saa det gik kun langsomt, og allerede næste Dag laa »Vega« atter fortøjet ved en grundstødt Iisblok udfor Cap Wankarema, paa alle Sider omgivet af Iis, som deels den tætte Taage, deels det grunde Vand gjorde det umuligt at komme ud af.

Den 21de September om Morgenen var Luften lidt klarere end de foregaaende Dage, og vi kastede derfor los for at søge at gjennembryde Isen eller finde en aaben Rende; men144

allerede 2 Timer senere vare vi paa samme Sted igjen efter at have gaaet langs den ubrudne Rand af det Bassin, hvori vi laae; Brusewitz udsendtes med Dampbarkassen for at undersøge en aaben Rende, som vi havde seet inde under Land, men vendte tilbage med den Melding, at der kun var 9 Fod Vand. Paa en Udflugt, som næste Dags Eftermiddag gjordes ind mod Land med Dampbarkassen, fandtes Isen at have spredt sig lidt, saaledes at der parallelt med Stranden gik 3 a 4 aabne Render, adskilte ved smalle Iisbælter; længere mod Øst blev Dybet større, saa at Palander besluttede ved første klare Vejr at forsøge at komme videre. Den 23de om Morgenen lettede »Vega« og stod i Dampbarkassens Kjøl-vand ind mod Land, og efter at have gaaet nogen Tid langs dette i den yderste Rende, forsøgtes det at gjennembryde det Bælte, som skilte denne fra en bredere Rende indenfor, hvori Dampbarkassen havde fundet tilstrækkelig dybt Vand, men derved kom » Vega« i Bekneb mellem to grundstødte Iisstykker, og først efter flere Timers haardt Arbejde med Iisøxer, Kobeen, Varp o. s. v. kunde vi fortsætte vor Vej. Ved Gjennembrydningen af et andet Bælte, nogle Timei senere, kom Dampbarkassen, der paa Grund af Isens Tæthed maatte gaae i »Vega's« Kjølvand, i Bekneb, og omtrent hele Besætningen maatte, efterat Vega« havde gjennembrudt Bæltet, sendes tilbage i de andre Baade, og en Times Tid efter laa Dampbarkassen atter ved Siden af »Vega«. Af og til, naar Taagen lettede, saae vi Tschuktschtelte inde paa Stranden, og rimeligviis have nogle Tschuktscher, som under disse Dage have seet os i vor ofte kritiske Stilling, berettet dette noget overdrevent i Anadyrsk eller Nischnej Kolymsk, hvorved senere det Rygte er sat i Omløb, som vi paa Be-ringsøen læste i et amerikansk Blad, nemlig at »Vega« skulde være i Drift med Isen og i en temmelig kritisk Stilling, medens vi da laae sikkert og trygt bag vor Iisblok udfor Pitlekaj.De sidste Dages Sejlads.

Den næste Dag gik paa samme Viis, idet vi kun avancerede nogle faa Miil om Dagen. Et Sejlskib vilde umulig have kunnet bane sig Vej her, og et Jerndampskib vilde ligeledes have været stoppet eller knust; kun et stærkt bygget Trædampskib kunde udholde de Stød, som »Vega« maatte tage imod for at bane sig Vej gjennem den tætte Iis.

Den 26de September naaedes Cap Onman, et Forbjerg paa Koliutschin Bugtens Vestside, der fra 300 Fods Højde falder lodret af mod Havet, og ved hvis Fod et Par mægtige Piller rejse sig lodret op af Søen. Saasnart vi vare

komne rundt om Cap Onman , saae vi Koliutschin Øens høje runde Bjerg hæve sig op af Isen, men Mørket faldt allerede paa, og vi maatte fortøje ved en Iisflage. Denne Nat havde vi det første pragtfulde Nordlys. Omtrent Kl. 10 begyndte en Lysbue at stige op over den nordlige Horizont med Centrum i Nord; flere fulgte efter, og langsomt nærmede de sig Zenith, idet de aftoge lidt i Lysstyrke, naar de nærmede sig dette, men atter blev klarere, idet de dernæst dalede ned mod den sydlige Horizont. Lyset var aldeles hvidt, og snart var hele Himlen overspændt med Buer, mod hvilke den mørke Stjernehimmel saae prægtig ud; man saae hele Tiden Stjernerne skinne klart gjennem Lyset. Henimod Midnat blev Phænomenet mere uroligt; i et stort, bredt Baand, som gik igjennem Zenith, bølgede Lyset i alle Regnbuens Farver frem og tilbage, uden at det var muligt at sige, om Bølgerne gik fra Øst til Vest eller omvendt. I den østlige Ende af Baandet var det især uroligt; her rejste en flammende Fakkel sig op over Horizonten, hvorfra mægtige Lysbølger syntes at udgaae og atter vende tilbage. Pludselig blev Baandet svagere, medens Fakkelen vildt flammende antog større Dimensioner, og fra Zenith udskødes samtidig en Masse hvidgule Straaler i alle Retninger. Efter et Qvarteers Forløb var Alt roligt, de tidligere Buer viste sig atter og sænkede sig langsomt

mod Nord, og snart var Alt forsvundet. Under hele det storartede Skuespil hortes ingen Lyd fra Lyset; den dybe Taushed blev kun afbrudt af Vandets Skvulpen mod Isen, der i Nordlyset laa skinnende hvid over Havet.

Næste Morgen ved Daggry kastede vi los og fandt snart lidt aabent Vand i Læ af Koliutschinoen, som vi stod sydom. Vi fulgte nu Bugtens vestlige Kyst sydpaa, for paa et smallere Sted at slippe over den af Iis opfyldte Bugt; Isen var vei ikke saa stor som udenfor, men meget haardere og temmelig tæt. Vejret var for første Gang i lang Tid herligt, og Solen brændte som paa en varm Foraarsdag hjemme. Ved Middagstid gik vi tværs over Bugten og naaede henad Aften i Nærheden af Cap Jinredlen, den østlige Kysts Nordspids; herfra bojer Kysten O.S.O. til Serdze Kamen (det Punct, som Bering naaede i 1728), hvorfra den bøjer S. O. i eller sydligere til Østcap. Imidlertid laa Isen saa tæt ind til Cap Jinredlen, at Dampbarkassen først maatte undersøge Dybdeforholdene. Cap Jinredlen viste sig at ligne Cap Onman, skjøndt det ikke var saa højt, og der var dybt Vand heelt ind til Land; men, inden Dampbarkassen vendte tilbage til »Vega«, var det blevet mørkt, og der kunde ikke gjøres Mere den Dag. Om Natten drev en stærk Strøm store Iismasser ind i Bugten, saa at vi hvert Øjeblik maatte stage dem klare af Ankerkjæden; men desværre maatte samtidig en Mængde Iis være drevet ind mod Kysten østenfor Cap Jinredlen, thi, da vi næste Morgen havde passeret dette og vare gaaede nogle faa Miil østerefter, var Vejen atter spærret; kun inde under Land fandtes en aaben Rende, men en Sandrevle, hvorpaa der kun var 9—12 Fod Vand, adskilte os fra den. Imidlertid vare vi blevne saa vante til at blive stoppede for nogle Dage, at det ikke faldt os ind at tænke paa, at dette skulde blive vort Opholdssted i 10 lange Maaneder. Næste Dag, den 29de, (lyttede vi os lidt ud fra Revlen, hvis Nabo-Indespærring ved Pitlekaj.

skab kunde blive ubehageligt, og fortøjede paa Sydsiden af en stor Iisblok, der var grundstødt paa 51 2 Favn Vand, 5000 Fod fra Stranden. Her frøs vi inde ved kun 2° Frost, kun fjernede 120 engelske Miil fra vort Maal, mod hvilket vi nu heldig i 2 Maaneder havde nærmet os 2400 Miil (regnet fra Tromsø); det varede længe, inden vi rigtig vænnede os til den Tanke, at vi vare saa nær og dog saa fjernt fra Maalet.NIENDE CAPITEL

Pitlekaj. — Adspredelser paa Isen. — Wassili Menka. — Rejse i det Indre. — Rensdyrslejren. — Tundra ens Beboere.

I de følgende Dage førte den stadige nordlige Vind mere Iis ind mod Kysten og tvang os til at blive, hvor vi vare, og imidlertid arbejdede Kulden langsomt, men sikkert paa vore Lænker, saa at vi allerede den iste October kunde gaae paa den nydannede Iis; samme Dag slukkede vi Ilden under Kjedlen for at spare paa vort Kulforraad.

Tættere og tættere droges Lænkerne om os, og kun nærmest omkring Skibet holdt dettes Varme lidt aabent Vand. Zoologerne forsømte ikke Lejligheden til at anvende Bundskraberne i dette; ethvert tvungent Ophold maatte jo

benyttes paa bedste Maade, da vi jo ikke vidste, hvilket Øjeblik vi kom videre, og under Gang maatte man jo nødig sinkes altfor meget ved Strandinger. Ingen af os tænkte nemlig den Gang for Alvor paa Muligheden af at komme til at overvintre her, hvor Hvalfangere hvert Aar færdes til langt ind i October Maaned. Vi haabede paa sydlig Vind, men det vedblev at blæse fra Nord, og efterhaanden svandt Haabet, saa at der i Slutningen af Maaneden næppe fandtes Nogen, som længere troede paa Muligheden af at slippe for en Overvintring.

Den jdie October kom nogle Tschuktscher om Morgenen ud til Skibet gaaende paa Isen, hvorefter Brusewitz, Bove ogVinterkvarterets nærmeste Omegn.

Tallene ere Højderne over Mavet i danske Fod. Vejen til Idlidlja ere ofte befaret af næsten alle Expeditionens Medlemmer.

jeg strax gave os paa Vej til Land. Paa nogle Steder var Isen 4 ä 5 Tommer tyk, men paa andre Steder knap een Tomme, og i Nærheden af de store grundstødte Iisstykker var der altid aabent Vand. Efter en meget trættende Vandring paa den glatte Iis, paa hvilken man maatte vogte sig vei for at falde, da dette sikkert vilde have et koldt Bad tilfølge, naaede vi endelig ind til Land.

Tæt indenfor den flade Strand hævede sig nogle med Marehalm bevoxede Klitter, hvoraf en naaede 30 Fods Højde; Syd og Vest for denne laa Byen Pitlekaj, for Øjeblikket bestaaende af 8 Telte. De fleste af Byens Indvaanere vare paa Skibet, og de Tilstedeværende bestilte som sædvanlig Ingenting; Kvinderne sade paa Hug, hvilket underlig nok var deres almindelige Hvilestilling, som ingen af os vilde kunne udholde 1 5 Minuter; Mændene dreve omkring og røg deres Piber, og Byens Ungdom holdt støjende Forlystelser paa et tilfrossent Kjær midt i Byen.

Tæt indenfor Stranden blev Jordbunden sumpet, og en lille Fjerdingvej længere inde i Landet forandredes Mosestrækningen til en Lagune, der endnu var iisfri; en halv Miils Vej østenfor Byen havde denne Lagune et Udløb i Havet.

Langs hele Stranden lige til Serdze Kamen, findes der store Laguner; paa nogle Steder strække de sig langt ind i Landet, og de gjennemkrydse hist og her den smalle Kyststrimmel, der egentlig kun er en over Vandet liggende Sandrevle. Paa den anden Side af Lagunerne sees de vidtstrakte Tundrabjerge, for det Meste mægtige afrundede Kuller, hvis øverste Top kun en sjelden Gang har Taffel- eller Kegleform, men ellers altid for Øjet frembyde det samme trættende Skue og samme regelrette Form, der minder om Ryggen af en umaadelig stor Hval, som skyder op over Bølgerne. Saalænge Landet var sneefrit, var Eensformigheden ikke saa overvældende; men, da et tykt Lag Snee i Vinterens Løb dækkedeI50 Pitlekaj.

det, afgav Landskabet i Sandhed det mest øde, eensformige og trøstesløse Syn, man kan tænke sig.

Ved dette vort første Besøg i Pitlekaj var der dog lidt Afvexling. Hist og her prydede nogle Smaablomster Toppen af en Tue, og Lagunerne, som vei ikke kunde være os til nogen Nytte, vare dog et for os behageligt Syn, idet de viste os iisfrit Vand, hvad vi i den sidste Maaned ikke havde seet ret meget af, og som vi derfor altid, naar Lejlighed gaves, betragtede med Glæde. Dertil kom Befolkningen, og, som vi stode der midt i en Klynge af sladdrende Mennesker, følte vi, der nys havde besøgt det nordlige Asiens ubeboede Ørkener, at, om vi end ikke vare komne til et civiliseret Land, laae dog de livløse Polaregne bag os.

Uagtet Landskabet i sig selv stod langt tilbage for de nordligere Egne, hvor et Klippeparti undertiden frembød en behagelig Afvexling for Øjet, blev Tundraens skrækkelige Eensformighed dog formildet ved Tilstedeværelsen af Mennesker, som vi, om end kun ufuldkomment, kunde tale med, og hvis hele Leveviis var saa ny for os. Vi tænkte ikke dengang, til hvilken Forandring af Stedet vi senere skulde blive Vidne, da Befolkningen flyttede bort, og vi istedenfor Byen med dens Liv kun saae nogle galgelignende Stilladser, d. v. s. Resterne af Teltene, medens Sneens Liglagen ellers indhyllede hele Landet, hvorfra næsten alt Levende havde trukket sig bort.

Vore Anskuelser om Udsigterne for Fremtiden kunne betegnes med følgende Ord af min Dagbog for den 3die October: »Som sædvanlig blæser idag den ihærdige Nordvest-vind; hvis den bliver staaende, til Kulden rigtig falder ind, ere vi fangne; men .vi have vei næsten en Maaned endnu at løbe paa. Her skrives iøvrigt Breve, som skulle afsendes fra Japan. Tschuktscherne have idag fortalt, at om kort Tid (5 ä 10 Dage) vil Isen bryde op igjen, og vi kunne da fort-152 Adspredelser paa Isen.

åætte vor Vej. Kun een Dags sydlig Vind, og de 25 danske Miil til Beringsstrædet ere tilbagelagte.«

Men den sydlige Vind kom ikke, forend det var fqr seent; »saa nær og dog saa fjern!« sagde vi en Maaned senere; de stakkels Breve kom aldrig længere end til Pitlekaj. Allerede et Par Dage iforvejen var hele vor Beholdning af Skøjter kommen frem for Dagens Lys; den bestod desværre kun af 3 Par, men disse kom ogsaa strax i Virksomhed paa den nydannede Iis, der paa sine Steder var taalelig glat. »Royal Swedish Scating Club« dannedes og afholdt engang imellem Fester, der efter Omstændighederne maae betegnes som storartede. Efter gammel Sømandsskik undlode vi aldrig ombord i »Vega« at fejre »Saturdav night«, og Lørdag den 5te October højtideligholdtes denne paa en nys iisbelagt Vaage, der laa tæt nordfor det Iisstykke, hvorved vi laae fortøjede.

Kl. 8 mødte hele Messens Personale paa dette Sted, medbringende Lirekasse, røde, grønne og hvide Lanterner samt en Kjedel, hvori der blev lavet en superb Brülot; de tre Par Skøjter benyttedes efter Tour af Alle, og først Kl. 9V1 sluttedes den vellykkede Fest, der begunstigedes af smukt, klart Vejr med 6° Frost.

Da Isen snart ved Sneefaldet blev ubrugelig til Skøjteløbning, overgik Skøjteklubben til at blive Pipiklub.

Pipi er et Slags Keglespil: man kaster med Steen eller Træstykker efter Kegler, som ere opstillede indenfor en paa Sneen afridset Kreds, og med dette Spil fordreve vi i den förste Maanedstid mange ledige Timer.

I de første Dage af vort Ophold ved Pitlekaj havde Tschuktscherne ofte udtalt sig paa en saadan Maade, at vi troede, at nogle Hvalfangerskibe laae tæt østenfor os, og, da Nordenskiöld naturligviis gjerne vilde sætte sig i Forbindelse med disse, blev en Udflugt mod Øst besluttet, og Palander sendte derfor den 4de October Brusewitz med Hansson og152

Adspredelser paa Isen.

Johnsen afsted. De medførte den lille Slædebaad »Louise« og Proviant for to Dage.

Kl. 6 om Morgenen forlode de »Vega« og satte over det ovennævnte Udløb af Lagunen. Da de havde gaaet omtrent en Miil østligere, efterlode de »Louise« paa Stranden og kom ved Hjælp af en Tschuktschbaad over en anden Flod. Overalt mødte de hos Tschuktscherne den største Forekommenhed. Da de havde gaaet omtrent 2V2 dansk Miil fra »Vega«, naaede de en fremspringende Pynt, men der var intet Skib at see; Kysten var lav, saalangt man kunde see, og indenfor den laa en stor Lagune, der paa den anden Side begrændsedes af højt Land.

Kl. 3 om Eftermiddagen besluttede Brusewitz at vende om, pg Kl. 9V2 naaede de Skibet, Brusewitz fuldstændig vaad, idet han I1/« Time før var falden gjennem Isen paa en Flod. Kun ved at løbe næsten hele det sidste Stykke af Vejen, var det lykkedes ham at holde sig nogenlunde varm, og Badet havde heldigviis ingen Følger.

Det undgik ikke vor Opmærksomhed, at ogsaa Tschuktscherne begyndte at forberede sig paa Vinteren, idet de flyttede deres Telte op paa den ovennævnte høje Klit og vendte Indgangen mod Øst. Det syntes os i Begyndelsen mærkeligt, at de ikke bleve boende nede i Læ af Klitten, men Erfaringen lærte os senere, at Grunden dertil var, at alle opstaaende Gjenstande, som ligge paa lavt Land og navnlig i Læ af en Høj eller Lignende, i Vinterens Løb blive saaledes omføgne med Snee, at man næsten maa grave sig frem til dem. Kun eet Telt blev staaende i Læ at Højen.

Den Omstændighed, at de vendte Døren mod Øst, syntes at tyde paa, at østlige Vinde vare sjeldne, og paa Steen saae vi ogsaa altid Syd - og Østsiden tæt bevoxede med Lavarter, medens Vest- og Nordsiden vare bare. Disse Vinde viste sig ogsaa senere at være de fremherskende.MENKA.Wassili Menka.

Den 6te October saae vi om Formiddagen en ældre Tschuktsch, iført en prægtig hvid Rensdyrspels, komme kjørende til Skibet, trukken af et Par yngre Mænd. Da han kom ombord, fremviste han et Par Brædelapper, hvorimellem han opbevarede nogle Papirer, der vare forsynede med den russiske Regjerings Segl. Nordqvist blev tilkaldt og oplæste af det største Document Følgende:

»Den døbte Tschuktsch Wassili Menka udnævnes til Overhoved over alle Tschuktscher paa Tschuktschhalvøen. «

»Menka«, gjentog den gamle Mand, idet han nikkede fornøjet med Hovedet og pegede paa sig selv.

En saa højtstaaende Person blev naturligviis strax ført ned i Messen, hvor vi strax optog et Slags Forhør over ham, medens han drak Thee.

Paa det ovenomtalte egentlige Tschuktschterritorium findes ingen russiske Embedsmænd. Tschuktscherne styres af to indfødte Høvdinger (Errim), som ere anerkjendte eller snarere udnævnte af Russerne. Ved de aarlige Markeder opkræve de russiske Embedsmænd en Skat af Alle, som ville handle, og først efter Skattens Tilvejebringelse kan Markedet begynde; ved denne Lejlighed optræde de to Errim'er som Mellemmænd mellem deres Folk og den russiske Embedsmand. De to Errim'er ere fuldstændig ligestillede; Menka hersker over den større, østlige Deel af Territoriet og boer i Markowa, hvor det ene Marked afholdes; for Øjeblikket hersker Amraurgin i den vestlige Deel. I Markowa møder den russiske Isbrawnik fra Gijinsk ved hvert Marked, og Menka viste os en heel Deel Quitteringer, som han af denne havde modtaget for Skatten.

For at hæve sig selv i vore Øjne talte han meget om, at Amraurgin, der boer sydfor Tschaun Bugten, havde et meget mindre Territorium og færre Undersaatter end han selv. Tallet af deres Undersaatter er vanskeligt at bestemme; vi have kun havt Lejlighed til at bedømme Kystschuktschernes154

VVassili Menka.

Mængde, hvilket efter Teltenes Antal maa anslaaes til omtrent 2000 Mennesker. Angivelserne af Rensdyrtschuktschernes Tal stemme kun daarlig overeens, idet de variere mellem 3000 og 10,000, dog er det første Tal vistnok nærmest ved Sandheden. Naar undtages Menka's og Amraurgin's Overherredømme, leve Kysttschuktscherne, saavidt vi have kunnet iagttage, uden nogen Regjering, idet de nemlig ikke ere deelte i visse mindre Stammer, der hver har sin Høvding og beboer visse Byer eller Districter. De ere næsten lige saa omvandrende som Rensdyrtschuktscherne, idet de flytte fra den ene By til den anden, eftersom Fangsten er god eller ej; men ved disse Flytninger følger Enhver sit eget Hoved, og der er ikke Tale om, at de, der tidligere boede sammen og arbejdede i Fællesskab, forblive sammen; de udgjøre kun en stor Stamme og have derfor ingen underordnede locale Øvrighedspersoner. Med Rensdyrtschuktscherne forholder det sig derimod anderledes, de vandre om, deelte i flere Stammer, der hver har sin Errim, som alle staae under Menka og Amraurgin, der dog selv ikke bære andet Navn end Errim.

Menka's Indflydelse paa Tschutscherne hviler vistnok, foruden paa hans Rigdom, kun paa den utrolige Gave, han har til at imponere sit godtroende, uvidende Folk; alene den Omstændighed, at han kan et Par russiske Ord, som han forresten ikke altid benyttede i den rette Betydning, og at han anvender russiske Manerer, indgyder dem stor Agtelse.

Mod de fattige Beboere af Pitlekaj viste han sig aldrig nedladende; men, da der, kort efter at han kom op fra Messen, kom nogle rige Rensdyrtschuktscher ombord, benyttede han strax Lejligheden til at imponere saavel Mængden som os. Efterat han havde forvisset sig om, at de fleste ombordværende Tschuktscher vare samlede om de Nysankomne, viste han sig for disse; med blottede Hoveder ogWassili Menka.

155

ærbødigt bukkende nærmede Rensdyrtschuktscherne sig nu Menka, der meget naadigt gik dem imøde, tog dem 0111 Hovedet, kyssede dem paa begge Kinder og endte med et dygtig Smækkys paa Munden, hvorpaa han stillede sig op for at modtage de samme Kys af dem. Skjøndt mere civiliserede end Kysttschuktscherne, saae dog

ogsaa disse Folk op til Menka, som staaende langt over dem.

Menka var i Virkeligheden forholdsviis meget civiliseret, og han undlod aldrig at benytte Lejligheden til at vise det. Da han saaledes i vor Messe fik Øje paa Hans Majestæt Kong Oscar's Billede, der hang paa Agterskoddet, stillede han sig op foran det og fremmumlede bukkende en lang Bøn, stadig gjørende Korsets Tegn. Da han var færdig, vendte han sig om til os med en Mine, som om han vilde sige:- »Seer I, jeg veed, hvorledes man skal opføre sig.« Han troede forresten, at det var Czaren, som han sagde, at han meget godt kjendte; derimod vidste han Intet om St. Petersborg, hans geographiske Kundskaber strakte sig kun til Irkuzk, hvor han ogsaa troede, at vi hørte hjemme.

Menka lovede at besørge nogle Breve til Generalgouver-neuren i Irkuzk og desuden at skaffe os noget Rensdyrskjød.

Nordqvist og jeg fik Tilladelse til at ledsage ham til hans Lejr, der for Øjeblikket laa en Dagsrejse sydfor Skibet. Da det imidlertid Natten til den 7de October begyndte at blæse fra Øst, ansaae Nordenskiöld det ikke for rigtigt, at vi forlode Skibet, der jo muligen kunde komme los. Vi gik derfor iland for at aflevere Brevene til ham. Vi fandt ham i et stort Telt, ifærd med at spise Frokost, som han meget artig indbød os til at tage Deel i, hvilket vi imidlertid haardnakket negtede, lidet anende, med hvilken Appetit vi et Par Dage senere skulde fortære et langt uslere Maaltid.

Da Menka var færdig med at spise, gjorde han Korsets Tegn, tørrede dernæst Fingrene og stillede sig op i Bag-

grunden af det indre Telt, hvor han indbød os til at tage Plads ved Siden af ham. Forhænget til Teltet blev løftet op, og en Mængde Tilskuere trængte sig sammen om os. Vi gav nu Menka Brevene, som han meget ærbødig kyssede, og, da han atter havde sat sig ned, udfoldede han det store aabne Brev • til Generalgouverneuren og gav sig med en meget vigtig Mine til at læse højt paa Tschuktschisk. Det er umuligt at beskrive Synet af den vide Kreds af Tschuk-tscher, der med aaben Mund i dybeste Andagt hørte paa deres store civiliserede Høvding, der rimeligviis oplæste en Lovtale over sig selv; idetmindste nævnede han flere Gange sit eget Navn, der i Virkeligheden ikke stod mere end een Gang nævnt i Brevet. De Eneste, der ikke bleve imponerede, vare vi, som snart saae, at Menka havde vendt op og ned paa Brevet, saaledes at Bogstaverne stode paa Hovedet, hvilket imidlertid ikke generede Oplæsningen i mindste Maade.

Efter endt Oplæsning kyssede Menka atter Brevet, der blev lagt mellem to Brædelapper for at bevares for Smuds.

Menka erklærede imidlertid, at han vilde vente for at see, hvad det blev til med Vejret, og, da den sædvanlige Nordvestvind henad Formiddagen atter indtraadte, kom han om Morgenen den 8de October ombord for at hente os. Vi flk Paalæg om at vende tilbage næste Dag, hvilket efter Menka's Udsagn let kunde udfores, og forsynede med lidt Proviant og en Theekjedel samt nogle Kridtpiber og en Flaske Brændeviin til Foræringer forlode vi Kl. io »Vega-, og en Time senere kjørte vi med tre Hundeslæder fra Pitlekaj. Den største Slæde var forspændt med 11 Hunde, og paa den sad Tschuktschen Hejlægum og jeg, paa den anden, der blev trukken af 8 Hunde sad Nordqvist og Tschuktschen Viraldi, og endelig blev Menka paa en lille Slæde trukket af 4 Hunde. En Rensdyrtschuktsch Jetugin førte den lille Karavane, i Reglen løbende foran.

Efterat vi vare komne over Lagunerne sydfor Pitlekaj, tabte vi snart Kysten og Skibet af Sigte og fore nu hen over den uendelige Tundra; snart var denne afbrudt ved en Mængde Smaasøer, over hvis knagende Iisdække vi hastig kjørte, snart var Jordbunden fuld af smaa Tuer, der gjorde Kjørslen yderst vanskelig; kun sjelden var Tundraen fuldstændig jævn. Allerede ved Middagstid begyndte det at snee, saa vi vare glade ved vore Regnkapper, det eneste Overtøj, vi havde medtaget, da Temperaturen kun var et Par Grader under Nul. Strax efter kom vi til en Flod, der løb i østlig Retning, og efter at have fulgt dens Lob i en halv Times Tid droge vi over den.

Overalt lagde vi Mærke til, at Floderne for Øjeblikket vare meget vandfattige; denne Flod var nu kun 3 ä 400 Alen bred, medens Lejet tydede paa, at den et Par Maaneder tidligere havde været næsten 1000 Alen bred. Vi kjørte afvexlende i Sydost og Syd mellem og over store Bakker; talrige Bække banede sig Vej imellem dem, indskaarne i 10—12 Fod dybe Kløfter, og ned ad disses næsten lodrette Sider fore Slæderne paa en saa hovedkulds Maade, at vi først, efter et Par Gange at have seet vore Førere sidde rolig paa Slæderne under disse Nedfarter, besluttede os til ogsaa at blive paa Slæderne, naar de med voldsom Fart styrtede ned paa det tynde Iisdække. Nærmest ved Bredden manglede dette ofte Understøttelse af Vandet, der var sunket saa meget, at det kun midt paa Floden eller Bækken naaede op til det bøjede Iisdække.

Op ad den modsatte Skrænt maatte Slæden hjælpes ved Hundenes og Mændenes forenede Kræfter, og i Reglen maatte vi tage een Slæde ad Gangen. Allerede nogle faa Miil fra Kysten begyndte en Pileart at forekomme, og snart vare store Bakkedrag dækkede med den; Grenene vare paa sine Steder 3 å 4 Fod lange, men krøb langs Jorden, over hvilken de sjeldent ragede mere end een Fod op. Forresten15«

var Tundravegetationen endnu ikke fuldstændig ødelagt, da Sneelaget kun var tyndt, og mange Pletter endnu vare frie for Snee; paa lavtliggende Steder mærkede man tydelig den skarpe Lugt af Post (Ledum Palustre).

Kl. 6 om Eftermiddagen holdt vi Rast for at indtage vort Middagsmaaltid, og vi opdagede da til vor Overraskelse, at vi havde glemt to Daaser conserveret Boeuf, som skulde udgjøre det Vigtigste af vort Mundforraad, der nu var indskrænket til en halv Snees Stykker Smørrebrød pr. Mand, samt min Feltflaske fuldt af Cognac. Vi trøstede os dog let, da Menka jo havde sagt, at vi henad Aften vilde være i Rensdyrslejren, hvorfra vi næste Dag med Rensdyrsslæder let kunde naae Skibet.

Men det gik ikke saaledes; Mørket faldt paa, og Menka fortalte, at vi endnu havde langt tilbage. Ved Overgangen over en Bæk faldt min Fører gjennem Isen og blev vaad til Bæltestedet; det lod dog ikke til, at han tog sig det videre nær, han satte sig rolig ned paa Bredden og gav sig til at vride sin Beenklæder. Imidlertid gik vi med Menka et Stykke iforvejen og kom ud paa en stor Sø, paa hvilken vi snart tabte Sporet. Vi bleve dog snart indhentede af Slæderne, der fore let hen over den glatte Iis.

Pludselig hørte vi i Mørket Menneskestemmer, som Menka sagde kom fra nogle Fiskere, der boede ved Søens Bred. Jetugin blev sendt hen for at spørge om Vej.

Efter nogen Tids Forløb kom han tilbage, og vi fortsatte vor Vej over Søen i sydsydostlig Retning; men, da vi kom til den anden Bred, fandt vi alligevel ikke Sporet igjen. I en Times Tid kjørte vi deels imellem, deels over nogle store Søer og kom saaledes Kl. 9V2 til en stor Flod, hvis lodrette Bredder vare over 20 Fod høje; følgende dens venstre Bred havde vi paa højre Haand et stejlt Bjerg, der i prægtige, sneeklædte Terrasser hævede sig omtrent 500 Fod over Flodlejet.Rejse i det Indre.

159

Endelig fandt vi en Overgang over Floden, langs hvis østlige Bred vi fulgte en stor Rensdyrsvej. Temperaturen var falden til -f- 50, og for den kolde Nordenvind føg Sneen langs ned ad Floddalen; vi vare efterhaanden blevne lidt trætte, men der var ikke Tale om at sove ordentlig paa Slæderne, der hoppede op og ned mellem Tuerne, saa at man svævede i største Fare for at blive kastet af, hvis man faldt i Søvn.

Floddalen blev ved at gaae i nord-sydlig Retning, omgiven af stejle Bjerge; Terrainet hævede sig jævnt, men stadigt, efterhaanden som vi kom imod Syd, og, da vi om Natten Kl. 3 gjorde Holdt paa den østlige Bred af Floden, som vi atter havde overskredet, vare vi 6—700 Fod over Vandets Overflade.

Her saae vi paa en stejl Skrænt Graniten træde frem, men ellers var den altid skjult af et tyndt Lag af alluvial Dannelse. Det var nu nødvendigt at lade Hundene hvile et Par Timer, hvilke vi brugte til at indtage et Maaltid, hvortil vi følte stærk Trang.

Endelig naaede vi Kl. 7 Toppen af et betydeligt Bakkestrøg, hvorfra vi til vor store Glæde saae vort Maal. For

vore Fødder laa midt i en stor Dal en af en Flod omflydt O, paa hvilken vi saae 18 Telte, omgivne af en talrig Mængde Slæder, medens en stor Rensdyrhjord græssede nærved. Paa alle Sider var Dalen omgiven af høje Bjerge, og blandt disse fængsledes vor Opmærksomhed især af en fuldstændig regelret, spids, sneedækket Kegle, der ragede omtrent 1000 Fod op over sine nærmeste Omgivelser og vistnok over 3000 Fod over Havets Overflade; mod Nordost saaes en Række høje Bjerge, rimeligviis hørende til den Kjæde, som ender i Østcap.

En Time senere vare vi i Lejren omgivne af en nysgjerrig, støjende Hob, som fulgte os til et af de største Telte, hvor vi bleve modtagen af Menka s Broder, en stor, fedj5o Rensdyrslejren.

Tschuktsch, som kaldte sig Noach Elias. Den paafølgende Kyssescene undgik vi omhyggelig.

Vi skvndte os at faae vor Theekjedel anbragt over Baalet inde i Teltet, hvor Stammens Honoratiores efterhaanden samledes. Strax efter vor Ankomst sendtes en Mand afsted efter de Rensdyr, viskulde have; disse vare nemlig oppe i Bjergene, og dem, vi saae græsse omkring Lejren, vare kun tilstrækkelige til at transportere dennes Materiel.

Som en Følge af Rensdyrtschuktschernes omflakkende Liv ere disses Telte endnu lettere byggede end Kystsshuk-tschernes, og vi saae saaledes et Telt blive rejst paa 5 Minuter. Fire Trefødder opstilledes i en Halvcirkel og forbandtes, undtagen mellem de to Endepuncter, ved horizontale Træstokke; lidt udenfor Halvcirklens Centrum opstilledes 5 ä 6 lange Stænger i en Pyramide, hvis Toppunct med andre Stænger forbandtes med de fire Trefødder. Over det Hele hængtes derpaa sammensyede Rensdyrshuder, paa hvilke der rundt om hele Teltet sattes Slæder, for at holde den nederste Kant fast.

Ved de to midterste Trefødder stilledes dernæst det indre Telt, der var ganske af samme Construction som hos Kvsttschuktscherne. Rensdyrtschuktschernes Telte udmærkede sig ved en forholdsviis stor Reenlighed og Hyggelighed; deels vare disse Tschuktscher rigere end deres stakkels Brødre ved Kysten, og Huderne som en Følge deraf nyere og bedre, deels havde de den store Fordeel af at brænde Rensdyrsfedt, at Teltet ikke fyldtes af en saa modbydelig Os, som Tranen udbreder i Kvsttschuktshhernes Telte.

Arbejdet ved at rejse Teltet, naar Stammen staaer Lejr, besørges af Kvinderne, medens Mændene sørge for Hjorden og Slæderne, af hvilke der findes en Masse forskjellige Slags. Teltstængerne transporteres paa Slæder, der kun ere nogle faa Fod lange, til hvilke den ene Ende af de lange Stænger surres, medens den anden slæber bagefter; Huderne pakkesRENSDYRSLEJREN.Rensdyrslejren.

IÖI

paa store Slæder med hoje Meder, medens Hovedmassen af Slæderne have samme Størrelse som Kysttschuktschernes og ere bestemte til de forskjellige Forraad, af hvilke de flydende transporteres i de allerede omtalte Sælhundeskind; endelig findes der store Slæder, hvorpaa man har bygget et lille Telt, og disse ere forbeholdte gamle Kvinder og spæde Børn. Disse Teltslæder vare udstyrede med megen Elegance, og de fleste af Folkene vare ogsaa meget godt klædte; Menka bar saaledes hvide Rensdyrsskindsbeenklæder og hvide Ærmer i Pelsen, medens dennes Ryg og Bryst var bruun med en bred graaagtig lodret Stribe midt i; Underkanten af Pelsen var kantet med sort langhaaret Skind, og paa Fødderne havde han smukke hvide Sko af Rensdvrsskind, hvis øverste Rand ligeledes var kantet med sort Skind. De smaa Born, der lode til at være meget forkjælede, havde Masser af Legetøj, Bolde,

Dukker, Pidske o. lign.

i

I Teltslæderne gjemte de ogsaa forskjellige kostbare Gjenstande, blandt hvilke de med Stolthed viste os nogle forgyldte Kopper og en stor Tinpocal, hvori var indridset: »Capitain Ravens, Brig Timandra 1878«. Dette Skib er et af de tidligere omtalte amerikanske Handelsskibe, og Noach Elias fortalte os, at han nylig havde faaet det i Beringsstrædet, hvorhen Rensdyrtschuktscherne hver Sommer drage for at handle med Amerikanerne og Jekargauleme, som de kalde Eskimoerne paa den anden Side Strædet; af disse tiltuske de sig Bæverskind for

Sager, som de selv medbringe fra de russiske Markeder i Markowa og Anijuisk, især Tobak og Kogegryder, undertiden ogsaa for Rensdvrsskind. Prisen for 20'Bæverskind er en Gryde og nogle Rensdvrsskind, men Bæverskindene sælge de atter til Russerne for den dobbelte Priis.

Denne Stamme var nu paa Vejen vestefter fra Beringsstrædet. Denne Vandring afpasses saaledes, at de tilbringe Vinteren inde i Landet, hvor de flytte fra Sted til Sted stadigj5o Rensdyrslejren.

vesterefter, efterhaanden som Hjordens Nødtorft fordrer det. I Foraaret indtræffe de da paa de russiske Markeder, og herfra drage de i Forsommeren igjen østerpaa, saa at de kunne være ved Beringsstrædet, naar Isen bryder op. Paa denne Vandring komme de ofte ned til Kysten, hvor de da handle med Kysttschuktscherne. Paa Vandringen mod Vest om Vinteren nærme de sig derimod ikke Kysten, vistnok meget fordi de ikke med Rensdyrene vove sig i Nærheden af Hundene, der paa denne Aarstid ere glubskere end om Sommeren, hvor de faae mere rigelig Fode. Hvergang en Rensdyrtschuktsch i Vinterens Løb bragte os fersk Kjød, lod han altid sine Rensdyr blive tilbage paa Højderne indenfor Lagunerne og trak selv Slæden ombord. Da Menka i Mai atter besøgte os, kjørte han derimod med en halv Snees Slæder, forspændte med Rensdyr, heelt ud til Skibet, idet man dog for en Sikkerheds Skyld forte de Hunde, som netop befandt sig ved dette, om paa den anden Side af nogle Sneedynger.

Til Theen, hvormed vi havde tracteret vore venlige Værter, havde vi ogsaa budt dem en Snaps, og, da de først fik Blod paa Tanden, toge de fat paa deres egne store Forraad af amerikansk Brændeviin og vare snart fuldstændig berusede. Exemplet smitter, og inden en Times Forlob fandtes i hele Lejren knap en eneste ædru Mand.

Nu fremtraadte rigtig deres latterlige Pyntesyge. Noach Elias viste sig i en rød Flojelsfrakke, kantet med Pelsværk, og en ternet Kaskjet paa Hovedet; de Andre bare spraglede Blouser og farvede Tørklæder bundne om Hovedet. Hele Lejren var i Røre, og der var en Skrigen og Skraalen. Kun meget faa Kvinder vare fulde, de unge drak slet ingen Brændeviin. De vare naturligvis Gjenstand for flere Angreb fra Mændenes Side, men forstode meget vei at klare sig. Jeg saae saaledes en drukken Yngling rave henimod en ganske net ung Pige, som stod udenfor et Telt og moredeTundra'ens Beboere.

sig over den virkelig temmelig livlige Scene; da han gjorde Mine til at vilde kysse hende, slog hun ham uden videre med begge sine knyttede Hænder i Øjnene, saa at deres Omgivelser snart efter antog alle Regnbuens Farver, og samtidig spændte hun Been for ham, saa at han trillede henad Jorden. De Omkringstaaende applauderede, og Synderen ravede skamfuld videre.

Kvindernes Stilling er i det Hele taget god, vi have aldrig seet en Tschuktsch mishandle en Kvinde, men vei hørt, at en ældre Kone i Fuldskab vilde skære Halsen over paa sin Mand.

Vi vare ikke videre fornøjede med vor Situation her midt i denne drukne Hob 15 d. Miil fra Skibet, som vi skulde naae inden Aften, midt paa Tundraen, hvor der hverken fandtes Vej eller Sti. Rensdyrene udebleve, og, hvergang vi spurgte Menka, om vi snart kunde komme afsted, lo den ellers saa skikkelige gamle Mand ad os og sagde: »Tschi-piska.!« 'd. v. s. »sov!«). Dette havde vi imidlertid ikke Lyst til, deels fordi vi ønskede snarest muligt at komme afsted, og deels fordi vi dengang kun kjendte saalidet til Tschuk-tscherne, at vi ikke vidste, hvad de kunde finde paa; vi vare fuldstændig ubevæbnede, medens de havde baade Bøsser, Spyd og Knive, og vi blev lidt uhyggelige tilmode, da en stor Skare, der fulgte i Hælene paa os, gav sig til at lee af fuld Hals, da vore Kudske fra Pitlekaj ogsaa negtede at føre os hjemad.

Hvis vi dengang havde kjendt Tschuktscherne saa godt, som vi senere gjorde, vilde vi have vidst, at vi Intet havde at befrygte, thi under hele vort Ophold iblandt dem havde vi kun een eneste Gang et voldsomt Optrin, nemlig da en fuld Tschuktsch fra Koliutschin Øen trængte sig ned i Messen paa »Vega« og trak Kniven, da Levin og jeg med Magt førte ham op ad Trappen.

11*Tundra'ens Beboere.

Men paa dette Tidspunct kjendte vi jo saa godt som Intet til dem og besluttede derfor snarest muligt at komme afsted. Vi gik endnu engang hen til Menka og erklærede, at vi vilde vandre til Skibet, hvilket vi naturligviis meget vei vidste var umuligt, men vi haabede at skræmme ham. Da vi begyndte at gaae nordpaa, fulgte han efter

os, uden dog at give os noget bestemt Løfte; da vi tæt nordfor Lejren passerede en Bæk, faldt han i denne lige, saa lang han var, og formodentlig er han ved det kolde Bad blevet lidt mere ædru, thi han lovede nu at føre os videre med Hundeslæderne.

Vi vendte da tilbage til Lejren, hvor vi, medens Slæderne bleve gjorte klare, styrkede os endnu engang med et knapt Maaltid og havde nu kun 4 smaa Stykker Smørrebrød, Feltflasken halvt fuld og nogle Piber Tobak tilbage. Menka forsikkrede, at vi næste Dags Middag vilde være ombord, og at vi ikke engang behøvede at kjøre om Natten, da vi skulde gaae en anden Vej, hvorved vi kom til at kjøre en lang Strækning paa de store Søer, saa at Rejsen vilde gaae hurtigere.TIENDE CAPITEL

Hjemrejsen fra Rensdyrslejren. — Rensdyrene. — Tschuktschernes Udholdenhed. — Schamaner. — Tschuktschernes Hunde. — Menka's Spaadom.

Endelig Kl. 21 2 kom vi da afsted; vi vare det samme Selskab som foregaaende Dag, Menka dog i en saadan Tilstand, at han snart faldt i Søvn paa sin Slæde og hvert Øjeblik maatte hjælpes for ikke at falde af. Følgende et Rensdyrsspor, droge vi langs en Bæk mod Nordost med høje Bjerge paa begge Sider. Denne Gang gik vi østenom det høje Keglebjerg, som vi forrige Nat vare gaaede vestenom.

Undervejs mødte vi en stor Karavane. Der var Slæder af alle de i foregaaende Capitel beskrevne Arter; for hver var der spændt et Rensdyr, og fra dettes Horn gik en Rem ned til den forangaaende Slæde, saaledes at det Hele dannede en sammenhængende Række paa henved hundrede Rensdyr og Slæder, der alle passes af to Mænd eller Kvinder, af hvilke den Ene gaaer foran, den Anden bagefter hele Rækken. Kun de store, navnlig de overbyggede, Slæder ere udenfor disse Rækker og ere i Reglen forspændte med 334 Rensdyr, der ved Hornene ere forbundne med hinanden; paa en af Fløjene gaaer da den saakaldte Styrereen, der fra Hornene har en Tømme ned til Kudsken, som ved Hjælp af denne og en lang Kjæp styrer hele Forspandet. Det er langtfra ikke behageligt at kjøre paa tschuktschiske Rensdyrslæder, da de sjeldent ere mere end een Fod høje, saa at man faaer Alt, hvad Dyrene sparke bagud med Hovene lige i Ansigtet.Hjemrejsen fra Rensdyrslejren. 244

Efter et Par Timers Kjørsel gik vi over Bækken og kjørte op ad Bjergskraaningen; paa denne saae vi Spor af Bjørne, men Dyrene selv mødte vi ikke", for os vilde et saadant Mode heller ikke have havt videre Interesse, da vi, som sagt, ikke vare bevæbnede og saaledes maatte have været ørkesløse Tilskuere; vore Førere vare derimod efter deres Forhold godt bevæbnede, idet der paa den .ene Slæde fandtes et Spyd og paa den anden en gammel Bøsse.

Fra Bjergryggen gik det rask ned i en stor Kjedeldal, der havde en smal Aabning mod Nordost; gjennem den kjørte vi mod en stejl Bjergvæg paa den ene Side, medens Bjerget paa den anden Side af Stien, der kun var nogle Alen bred, faldt lodret ned til den dybeste Deel af Dalen, hvor en lille Bjergbæk rislede under et tyndt bøjet Iisdække 30 a 40 Fod under os.

Efterhaanden drejede Dalen mod Øst, og paa dens nordlige Side hævede en næsten lodret Bjergvæg sig mørk og truende omtrent 1000 Fod ivejret; det Hele gjorde et yderst trist, om end storartet Indtryk, og dette blev ikke gjort lysere ved vor egen Tilstand.

Den høje Muur paa begge Sider hindrede det svindende Dagslys fra at trænge ned paa Bunden af Dalen, hvor vi, følgende Bækken, fortsatte vor Vej, saa hurtig som vore Hundes udmattede Tilstand tillod det; de stakkels Dyr havde ikke faaet et eneste ordentligt Maaltid, siden vi forlode Pitle-kaj, og kun nogle faa Timers Hvile, uagtet de nu havde tilbagelagt over 20 danske Miil. Tschuktscherne vare ogsaa trætte, saa Samtalen var" gaaet istaa. Enhver sad hensunken i sine egne Tanker, sammenkrøben paa Slæden i den umageligste Stilling, med Knæene næsten oppe under Hagen og Ryggen lænet mod en tynd Pind, der oprindelig var bestemt til Støtte, men nu efter 30 Timers Kjørsel ved Slædens idelige Hoppen op og ned mellem Græstuerne var bleven det forfærdeligste Piinselsredskab.Hjemrejsen fra Rensdyrslejren.

167

Ved næsten alle Slædetoure vare vi imidlertid henviste til denne radbrækkende Hædersplads, da vi forst efter

lang Tids Forløb lærte at styre Hundene, og det endda kun meget ufuldkomment. Hundene lystre nemlig vei deres Herres Stemme, men selv en Tschuksch har ofte den største Vanskelighed ved at kjøre et fremmed Spand.

Ingen af os var derfor oplagt til at tale, og den dybe Taushed afbrødes kun af Bækkens Rislen nede i Dybet eller nu og da et: »Zuda! Zuda!« fra en af Forerne, naar Slæden kom for nær Afgrunden. Det var, ligesom om en tung Byrde blev lettet fra Brystet, da Dalen pludselig udvidede sig, og Maanens milde Straaler viste os et temmelig jævnt Dalstrøg, opfyldt af en Mængde smaa Soer og Moser, over hvilke vi nu hurtig kjørte afsted. Hvilken Lindring for vore mishandlede Rygge at kjøre over den jævne, glatte Iis, hvor Slæden intet Stod fik!

Vi havde efterhaanden indseet, at det var umuligt at faae Tschuktscherne til at kjøre længere, end de selv vilde, og, da Hejlægum fortalte mig, at vi ikke skulde kjøre hele denne Nat, hvilket Menka jo allerede havde sagt, følte jeg, at vi vare nødte til at rette os efter dem og derfor lige saa godt kunde hengive os i vor Skjæbne, hvor hurtigt vi end ønskede at naae Skibet. Desuden maa jeg tilstaae, at denne Skjæbne i vore Øine formildedes meget ved Udsigten til at strække vore stive Been og mørbankede Rygge paa bløde Rensdyrsskind.

Kl. 8 gjorde vi Holdt udenfor nogle Telte, og, efter at Menka, der endelig havde sovet Rusen ud, havde raabt nogle Ord ind i et af dem, kom en ung Mand og en ung Kvinde ud, skyndte sig paa et Vink af Menka hen til os, som i nogen Afstand stode ved Slæderne, og bøde os paa det Hjerteligste velkommen. De toge os under Armen og førte os ind i det store hyggelige Telt, der oplystes og opvarmedes af et lystigt Baal. Vore venlige Værter, der ikke vare nogenRensdyrene.

ringere end Menka's Datter og Svigersøn, kappedes om at gjøre os det saa bekvemt som muligt; vore vaade Overklæder og Støvler bleve hængte til Tørring, medens vi fik Sko af Rensdvrsskind til Laans, og med Velbehag strakte vi os paa de prægtige, tykke Rensdvrsskind, som udbredtes for os omkring Baalet, over hvilket vor Theekjedel snart snurrede. Theen var det Eneste, vi kunde byde vore Værter, og af vore 4 Stykker Smørrebrød vovede vi trods vor voldsomme Sult ikke at spise mere end de to. Resten blev gjemt til Frokost næste Dag; vort Middagsmaaltid haabede vi at kunne indtage ombord. Efter Aftensmaaltidet bleve vi viste ind i det indre Telt, hvor vi snart faldt i en dyb Søvn, medens Menka og hans Svigersøn endnu sad og drak lidt. Deres Flaske var en Rensdyrsmave.

Xæste Morgen vare vi tidlig oppe, og nu først kunde vi rigtig betragte vore Omgivelser. Teltene, hvoriblandt det, hvori vi havde sovet, udmærkede sig ved sin hyggelige og velhavende Udstyrelse, laae paa en lille Højslette, og rundt om paa de jævnt skraanende Bjergsider græssede talrige Hjorde.

Det er en Selvfølge, at en Stamme, som ejer mange Tusind Rensdyr, maa sprede sig over et betydeligt Areal paa sine Vandringer for at faae Foder nok til Dyrene. Den største Deel af Stammen drager da samlet afsted med et saa stort Antal Rensdyr, som netop er tilstrækkeligt til at trække deres Ejendom, medens den store Masse af Rensdyr, deelte i flere Hjorde, spredtes ud til Siderne under Tilsyn af enkelte Familier. Medens denne Stammes Tros, om jeg saa maa sige, befandt sig i den store Dal sydfor Keglebjerget, græssede en Deel af Hjordene her.

En Hjord paa et Par Hundrede Dvr, som tilhørte vor Værts ældste Son, en smuk, rask tiaars Dreng, blev nu drevet ned til Teltene. De Rensdyr, som vi skulde kjøbe, bleve af to underordnede Tschuktscher udsøgte af Hjorden.Rensdyrene.

Den ene Mand kastede dernæst med stor Behændighed en Lasso om Hornene paa Dyret, medens den anden bagfra søgte at' nærme sig det. Det ulykkelige Dyr slog om sig og søgte at befrie sine Horn, og Manden med Lassoen blev derved trukken afsted et langt Stykke Vej; men snart fik den x^nden fat i Hornene, med et rask Tag drejede han Dyrets Hoved paa Siden og havde nu fuldstændig Magten over det. Det ulykkelige Offer faldt omkuld og blev slæbt ud af Hjorden og væltet om paa højre Side; venstre Forbeen blev dernæst lagt om bag Hornene og med et Knivstik i Hjertet dræbte den unge Ejermand selv Dyret.

Mændenes Arbejde var nu endt, og Kvinderne fortsatte derpaa med at flaae Dyret, skære det op og rense det. Indvoldene rensedes omhyggeligt, Mavens Indhold og Blodet gjemtes til Føde, og selve Mavesækken brugtes til Flaske, hvori foreløbig Blodet gjemtes; kort sagt, Intet gik spildt, Alt benyttedes.

Forresten behandle Rensdyrtschuktscherne deres Dyr med stor Hensynsfuldhed, ja undertiden med Kjærlighed. Da Palander og Kjellmann i Foraaret besøgte en Rensdyr-tschuktsch, som boede nogle Miil sydfor vort Vinterqvarteer, saae de ham om Morgenen kalde hele Hjorden hen til Teltet, hvor de saa at sige defilerede forbi ham, og enkelte af hans Yndlinge bleve kjærtegnede.

Medens de to Dyr, som vi kjøbte for nogle Rubler, bleve slagtede og læssede paa Slæderne, nøde vi vor sidste Thee og Smørrebrød, samt lidt kogt Rensdyrstunge, som vore Værter bøde os, og hvoraf de nødte os til at medtage nogle Stykker; ellers bestod vort Proviantforraad nu kun af en lille Smule Cognac og nogle Piber Tobak.

Da Menka erklærede, at han her maatte vende om, toge vi Afsked med ham. Han spurgte os, om vi nu ogsaa troede at Isbawnikken ombord paa Skibet, Nordenskiöld, var rigtig fornøjet med ham, hvilket vi bade ham være overbeviist om,IJO Tschuktschernes Udholdenhed.

naar han biot bragte Brevene til deres Bestemmelsessted; dernæst kyssede han os til Afsked, gjorde med udstrakte Arme et dybt Buk mod Øst og slog et Par Kors for Brystet af sig, og afsted kjørte vi.

Her forlod ogsaa Jetugin os. Han hørte ikke til Stammen, men boede tæt ved Bunden af Koliutschin Bugten, hvor Bove og Almqvist i Foraaret besøgte ham, og i Vinterens og Foraarets Løb kom han flere Gange ombord paa »Vega«. Paa denne Rejse havde han gjort Tjeneste som Vejviser for Menka.

Vi kunde ikke noksom beundre hans Udholdenhed i at løbe, Noget, som forresten er meget almindeligt blandt Tschuktscherne. Paa hele Rejsen havde han løbet foran for Slæderne; gjorde vi Holdt, løb han i Forvejen eller ud til Siderne for at finde et tabt Spor eller op paa en Højde for at orientere sig. I de 21 Timer, som vi brugte for at naae Rensdyr-tscuktschernes Lejr, og i hvilke vi tilbagelagde omtrent 15 danske Miil, var han i næsten uafbrudt Bevægelse. Efterat vi havde opholdt os 6 Timer i Lejren, hvor han ikke sov, maatte han igjen løbe i omtrent 7 Timer i et stærkt couperet Terrain. Tiltrods for alt dette saae han slet ikke anstrengt ud, og, hvad der forbausede mig mest, var, at han hele Tiden skraaede Tobak og, saasnart Lejlighed gaves, røg sig en Pibe. Derimod smagte han i disse to Dage ikke Spiritus; Menka forbød os at byde ham Brændeviin og forklarede os, at denne Afholdenhed var aldeles nødvendig, hvis han ikke skulle blive stakaandet.

Wrangel omtaler ogsaa denne Udholdenhed og beretter om et Væddeløb mellem unge Tschuktscher, som han engang saae. I deres sædvanlige tykke Pelsdragter løb de, siger han, ligesaa let og elegant som vore letklædte Væddeløbere. Banen, der var udstukket rundt om et Bjerg, var 2l 2 dansk Miil lang.IJO Tschuktschernes Udholdenhed.

Klokken var bleven 9'/2 om Formiddagen den 10de Oc-tober, inden vi kom afsted, og vore Slæder vare nu saa tunge, at Førerne maatte give Afkald paa at kjøre, men næsten hele Resten af Vejen løbe ved Siden af Hundene. Disse, der ved Hvilen havde faaet friske Kræfter, løb meget hurtigere end den foregaaende Dag, og snart tabte vi Rensdyr-tschuktschernes Telte af Sigte og kom ind i en stor Kløft. Efter en god Times Kjørsel kom vi over en Bæk, ved hvilken Lejlighed den længste af Slæderne benyttedes som Bro, og vi stege nu op ad en jævn Skraaning, fra hvis Top vi fortsatte vor Vej mod Nordvest over et Bakkedrag paa den sydlige Bred af en større Flod.

Ved Middagstid gjorde vi Holdt, og, medens vi med glubende Appetit fortærede vor Rensdyrstunge, overraskede vore Førere os med den ubehagelige Nyhed, at det først var næste Dag ved Middagstid, at vi kunde naae Skibet. Derved var imidlertid Intet at gjøre, vi bade dem biot om at skynde sig saameget som muligt, og de trøstede os med, at vi snart skulde komme til de store Søer, paa hvilke Farten vilde gaae hurtigere.

Imidlertid kjørte vi i flere Timer uden at kunne see Andet end den endeløse eensformige Tundra, og forst Kl. 51 2 om Eftermiddagen fik vi fra en Bakke Søernes store, hvide, iisdækkede Flade i Sigte; nu gik det i en Fart nedad Skraa-ningen og over nogle tilfrosne Moser og Floder, der faldt ud i den nærmeste Sø. Senere kom vi til en Flod, der vei omtrent var iooAlen bred, og som sædvanlig, naar vi kjørte paa Iis, sade vi alle paa Slæderne.

Næppe var min Slæde, som var forrest, kommen 20 Alen ud fra Bredden, før Isen pludselig brast, og baade Hejlægum og jeg bleve kastede i Vandet. Jeg saae ikke, hvorledes han kom op, men jeg selv gik paa Bunden i

Vand til lidt over Livet hen til Randen af Hullet, som vi havde lavet;

alle mine Forsøg paa at komme op paa Isen, vare imidlertid forgjæves, da den idelig brast under mig.

Hejlægum og Viraldi raabte i Munden paa hinanden en heel Deel til mig, som imidlertid hverken Nordqvist eller jeg forstode et Ord af, ja som jeg endog misforstod, idet jeg troede, at de ønskede, at jeg skulde holde mig borte fra Slæden, for at denne, der med Forenden hang paa lis-randen, ikke skulde komme heelt ned i Vandet. Endelig gik det op for mig, at de netop meente det Modsatte, og ved at kravle op over Slæden, lykkedes det mig at komme paa det Tørre igjen.

Uagtet det kun var 6 ä 70 koldt, stivfrøs baade Strømper og Beenklæder; jeg trak hurtigst mulig de lange Læderstøvler af og vred mine Strømper; men, da der altid blev lidt Vand tilbage i Støvlerne, og da dette frøs, medens jeg vred Strømperne, var jeg efter et Par Minuters Gang atter vaad om Fødderne. Under disse Omstændigheder var det med Glæde, at jeg hørte Tschuktscherne tale om Telte; men, da Mørket imidlertid var faldet ind, varede det desværre to Timer, inden de fandt et saadant.

I hele denne Tid holdt jeg mig i Bevægelse, saalænge det var muligt; men, saasnart vi kjørte paa Iis, tillode Førerne os ikke at forlade Slæden, og, da vi endelig kom til det forjættede Telt, vare mine Klæder atter fuldstændig stivfrosne, eftersom vi i de sidste tyve Minuter havde kjort over en stor Sø, hvis knagende Iisdække hele Tiden havde ladet os vente endnu et Bad.

Vor Glæde var dog ikke ublandet, thi det, som vore Forere kaldte et Telt, fortjente knap dette Navn; istedenfor, som vi havde ventet, at finde et af Rensdyrtschuktschernes store, hyggelige, varme Telte, fandt vi her et i Jorden nedgravet Hul, 12 Fod i Diameter og 4 Fod dybt; over dette Hul laae nogle lasede Huder, hvilende paa et Par Stænger. Under de forhaandenværende Omstændigheder forekom selv

denne usle Hytte mig imidlertid at være et Paradis, saa jeg forsonede mig snart med dens Udseende, men endnu en ubehagelig Overraskelse ventede os. Istedenfor at man, som den foregaaende Aften, kom ud og modtog os, viste Ingen sig her, og paa Hejlægums Raab svarede Hyttens Beboere kun med en Brummen.

Tilsidst gik Hejlægum uden videre ind, bød os følge efter og tændte derpaa Ild. Selv i denne lille Hytte havde man et Sovekammer af den sædvanlige Slags, og deraf krøb Beboerne nu ud. Først kom en gammel Mand med et langt Hageskjæg, dernæst en midaldrende Mand og endelig en gammel blind Kvinde.

Hejlægum sagde, at vi skulde gjøre, hvad vi vilde, uden at bryde os om Hyttens Beboere, der slet ikke lode til at lægge Mærke til os. Med Hovedet støttet paa de lange, uhyggelig magre Arme stirrede de stivt fremfor sig, uden egentlig at see paa nogen Ting. Som villieløse Væsener lode de sig flytte om med, naar de sade ivejen for Viraldi, der kogte Fisk. Den gamle Mand satte sig sammenkrøbet med Knæene trukne op under Hagen, fortsættende sine Grublerier, medens den yngre lagde sig paa Ryggen og stirrede op i Taget.

Disse urørlige Skikkelser, de dybtliggende Øjne, hvis Udtryk næsten kunde bringe En til at tvivle paa, at der var Liv i deres Ejer, den gamle Mands lange Bukkeskjæg, der bragte Mephistophiles's Billede til at træde klart frem for mig, den Taushed, som de iagttoge, og som kun sjeldent afbrødes af enkelte Eenstavelsesord eller en dump Brummen som Svar paa vore Føreres Tiltale, det usle, forsømte, eensomt liggende Telt, hvori de boede, Alt gjorde Indtryk af noget. Uhyggeligt, Unaturligt og Hemmelighedsfuldt. Man saae tydelig, at de for Øjeblikket levede i en anden Verden, hvorfra Intet kunde bringe dem tilbage til den ydre; de toge vei imod, hvad vi bøde dem for at stemme dem lidt venligere

imod os; men det saae ud, som om de slet ikke rigtig vidste af det, ja ikke engang af Cognac forlangte de mere,

hvilket aldrig, hverken for eller senere, er hændet mig blandt Tschuktscherne.

Der er ingen Tvivl om, at de Væsener, vi her traf, vare Schamaner.

Schamanerne ere et Slags Præsteskab, der, som Wrangel, der har givet ypperlige Bidrag til Kjendskabet om dem, siger, dog ikke udgjøre nogen Corporation, men snarere en Kaste, der i tidligere Tid udovede stor Indflydelse paa Folket. I dette fødes Mennesker med en stor Indbildningskraft og svage Nerver; de voxe op under Troen paa Aander og Schamaner, og Synet af disses mystiske, unaturlige, man kan næsten sige overnaturlige, Væsen griber Ynglingen dybt. Ogsaa han vil tilhøre dette Samfund, der staaer i Forbindelse med det Usædvanlige, det Overjordiske, men der findes Ingen, der kan vise ham Vejen dertil, thi selv den ældste Schaman er sig ikke bevidst, hvorledes han blev det. Fra sig selv, fra den ham umiddelbart omgivende storartede, mørke, alvorlige Natur maa han uddrage Kjendskabet til det Ubegribelige. Eensomhed, Vaagen, Fasten, ophidsende og narkotiske Midler skrue hans Indbildnidgskraft op. Han seer nu selv de Aabenbaringer og Aander, som han hørte om i sin tidlige Ungdom; han troer fast og urokkelig derpaa. Endelig bliver han indviet til Schaman d. v. s. under visse Festligheder i Nattens Stilhed gjort bekjendt med de engang vedtagne Haandgreb med Trylletrommen o. s. v. Denne Ceremoni gjælder kun hans ydre Menneske, hans Kjendskab til det Ubegribelige forøges ikke, hans indre aandelige Væsen forandres ikke derved; hvad han senere føler, gjør og siger, er og bliver stadig Resultatet af hans egen indre Sindsstemning, han er ingen kold Bedrager, ingen sædvanlig Gjøgler.

Neuman omtaler baade mandlige og kvindelige Schamaner, men siger dog, at det er gaaet mere og mere op forSchamaner.

Folket, at Schamanemes Spaadomme ligesaa ofte slaa fejl, som de gaae i Opfyldelse. Schamanerne ere derfor ofte udsatte for haard Behandling, og det har til alle Tider været ganske almindeligt, at de blive dygtig gjennempryglede, naar man ønsker, at de skulde forandre en eller anden Udtalelse, som havde vakt Misfornøjelse. Ofte hjælper dette Huusmiddel; men undertiden har Schamanen Fasthed nok til at staae ved sin Mening, hvilket hæver ham højt i den almindelige Agtelse.

Ved de fleste Stammer blandt Rensdyrschuktscherne findes ifølge Wrangel en eller flere Schamaner, der blive raadspurgte ved alle vigtige Lejligheder, og hvis Udtalelser man tidligere sjeldent vovede at modsætte sig. Som Beviis paa, hvor stor deres Magt var, fortæller Wrangel en uhyggelig Tildragelse, som 1814 hændte paa Markedet i Ostrownoje.

Blandt de der samlede Tschuktscher udbrod pludselig en smitsom Sygdom, som, trods al Besværgelse, Trommen og Springen af Schamanerne, ikke vilde holde op, men stadig greb mere om sig og bortrev mange Mennesker og Rensdyr. Der blev da holdt en almindelig Samling af Schamaner, og i denne besluttedes det, for at formilde de vrede Aander, at offre Kotschen, en af de mest ansete Høvdinger. Denne Kotschen var saa almindelig afholdt og anseet blandt Folket, at man, til Trods for den ellers ubetingede Lydighed mod Schamanerne, denne Gang forkastede deres Mening. Da imidlertid Sygdommen vedblev at rase blandt Mennesker og Dyr, og Schamanerne hverken ved Gaver, Trusler eller Mishandlinger vilde afstaae fra deres Mening, erklærede endelig Kotschen, at han nu indsaae, at det var Aandernes Villie, at han skulde offres, og han besluttede derfor at døe for sit Folks Vei. Endnu kæmpede Kjærligheden til ham mod Opfyldelsen af Schamanemes skrækkelige Dom; Ingen vilde lægge Haand paa Offeret, førend endelig Kotschens egen Søn, bevæget ved Faderens Formaninger og under Trusel

med hans Forbandelse, hvis han vægrede sig, stødte ham Mordstaalet i Hjertet og overgav hans Lig til Schamanerne.

Uagtet Schamanernes Indflydelse er aftaget meget, er den dog næppe forsvunden, og der er ingen Tvivl om, at, saalænge saadanne unaturlige, uhyggelige Væsener existere, maae de gjøre et mægtigt Indtryk paa et raat, uvidende Folk. Vei er det næsten et Aarhundrede siden, Kristendommen begyndte at faae Indpas hos Tschuktscherne, men den har endnu ikke fortrængt hverken Schamanerne eller de fra Fædrene nedarvede Skikke.

Vi fik aldrig Vished om, hvorvidt vore uhyggelige Værter vare Schamaner eller ej, thi Tschuktscherne indlade sig ikke paa at besvare Spørgsmaal, som vedrøre deres religieuse Tro, og paa de Spørgsmaal, som navnlig Nordqvist senere gjorde dem for at faae noget nærmere at vide om vore mærkværdige Værter hin Nat, have de altid givet det undvigende Svar, at den gamle Mand hed Umkaurgin; videre var det ikke muligt at faae ud af dem.

Der er ogsaa al mulig Grund til at troe, at den mærkværdige gamle Kvinde, som vi saae i Baaden ved Cap Schelagskoj, var en Schaman, men, ihvorvel hun var mere livlig end de i Hytten, var hun dog næppe i den rigtige Henrykkelsestilstand, under hvilken de, efter Wrangels Udsagn, springe og dandse omkring, slaaende paa Tromme og udstødende Besværgelser.

Strax efter at være kommen ind i Teltet havde jeg afført mig mine vaade Klæder og var krøbet ind i det inderste Telt. Da Viraldi havde kogt Torsken, serverede han den paa et Bræt, som stilledes lige udenfor Tærskelen, saa at jeg liggende paa Maven kun behovede at række Hovedet og en Arm ud under Forhænget for at deeltage i Maaltidet, medens de andre tre lejrede sig paa den anden Side af Brættet; Maaltidet var just ikke appetitlig, da vi jo alle Fire maatte tage fat i Fisken med Fingrene, der efter 3 DagesSchamaner.

Fraværelse fra Skibet ikke vare overdrevent rene, men det smagte dog godt, da vi jo i samme Tid ikke en eneste Gang havde turdet spise os ordentlig mætte. Den gamle Kvinde, der endnu var i det indre Telt, brummede arrig ved enhver af mine Bevægelser, hvorved Forhænget løftedes den mindste Smule ivejret, saa at den iiskolde Luft kom ind til hende. Senere veg hun dog Pladsen for Nordqvist, der naturligviis ikke kunde falde i Søvn i det ydre Telt, der saagodtsom ingen Beskyttelse gav, da Loftet var saa gjennemhullet, og selv i det indre Telt, der ikke var saa stort, at man kunde ligge udstrakt, var der saa koldt, at vi til Trods for vor Træthed, vaagnede meget tidlig næste Morgen.

Vinden hylede udenfor, og, da vi saae ud ad Døren, fog Sneen os i Ansigtet, saa at vi i de förste Øjeblikke slet ikke saae noget. Paa Grund af det os omgivende Terrain syntes det fra Hytten, som om Yinden var Sydvest; vi saae allerede i Aanden »Vega« liggende' i iisfrit Vand og ventende paa vor Tilbagekomst, medens vi laae her i en ussel Hytte, 5 ä 6 danske Miil fra Kysten, uden at kunne naae Skibet alene i den forrygende Sneestorm. Vi vare næsten bange for at spørge vore Førere, om de havde i Sinde i dette Vejr at fortsætte Farten, af Frygt for at faae et afslaaende Svar; men heldigviis vidste de, hvad vi ikke vidste, nemlig at man oppe paa Højderne vilde være fri for Sneefoget, og uden Indvendinger gjorde de derfor Slæderne færdig til Opbrud.

Imidlertid fik vi Besøg af nogle Fiskere, som boede i kort Afstand ved Søens Bred. Paa vor Fart kom vi forbi deres Telte, der kun bestode afBaadene, der vare kæntrede, og et Par Huder vare da hængte over Stokken, som holdt den ene Lønning ivejret.

Forsynede med nogle raa frosne Fisk, som vor Sult tvang os til at spise i Dagens Lob, begave vi os paa Vejen og vare efter en Times Kjørsel atter oppe paa Højderne, hvor Solen skinnede, medens Dalen under os af Sneefoget

var skjult for vore Øjne. Vi gik saaledes glip af den store Fordeel, som Kjorslen paa den glatte Iis vilde have bragt os. Imidlertid trøstede vi os, da vi fandt, at Vinden som sædvanlig var Nordvest, saa at vi ingen Grund havde til at frygte for at sinke »Vega«s Rejse, men vi maatte jo rigtignok opgive Haabet om at komme til at deeltage i Middagsmaaltidet paa »Vega«, da Kjorslen paa Tundraen gik meget langsommere, end den vilde have gjort paa Isen.

Forresten kunde vi ikke noksom beundre vore Hunde, der, siden vi forlode Pitlekaj, ikke havde været spændt fra Slæderne. De laae om Natten i Seletøjet rullede sammen i en Klump med Snuden ned mellem Forpoterne og bleve snart fuldstændig dækkede af Sneen, der fog over dem som et Tæppe, hvoraf man om Morgenen næsten maatte grave dem ud. Under hele Rejsen havde vi heller ikke seet dem faae Mad af Førerne en eneste Gang, men,

kom en Fugl i Nærheden, vare de rigtignok heller ikke til at styre; i vild Fart styrtede hele Spandet afsted, saa at det næsten var umuligt at stoppe dem. Det Samme var Tilfældet, hvis de i Nærheden af Vejen lugtede Excrementer af Ræve eller andre Dyr; det hjalp da ikke, at Førerne pidskede paa dem, de gik ikke af Stedet, førend Alt var opædt.

Naar Slæden saaledes over Stok og Steen blev ført afsted bort fra Vejen, fandtes kun et Middel til at standse dem. I dette Øjemed have Tschuktscherne en lang tung Stok, der er jernbeslaaet i begge Ender, og som foruden at være Bremse paa Slæden, hvilket er dens egentlige Bestemmelse, bruges til at kastes tværs over Ryggen paa en eller anden Hund, der ikke trækker nok. For os saae det ud, som om Rygraden paa Dyret maatte blive knuust, men det er en Selvfølge, at Tschuktscherne vide god Besked om, hvormeget de kunne byde deres Hunde, thi de vide, at disse ere dem uundværlige.Tschuktschernes Hunde.

179

Naar Hundene en sjelden Gang vare overanstrengte, vare Tschuktscherne ogsaa meget omhyggelige for atter at helbrede dem. En Vintermorgen kom saaledes en Tschuktsch ombord paa »Vega«, bærende en næsten ihjelfrossen Hund, som han bad os kalde tillive; han havde tilbragt den foregaaende Dag og Nat paa Isen i meget haardt Vejr, og tilsidst var en af hans Hunde styrtet om. Den blev nu bragt ned paa Mellemdækket, og efter nogle Timers Frottering kom den igjen tillive; vi beholdt den et Par Dage ombord og fodrede den godt med Pemmikan, indtil dens Herre kom og hentede den. Hans Taknemmelighed havde vist mere sin Grund i Glæde over at have bevaret Hunden og dens Arbejdskraft for sig selv end i Kjærlighed til Dyret. Man seer ofte Tschuktschhunde med Skoe paa Fødderne, men ogsaa her gjælder det mest om at kunne drage Nytte af Hunden og næppe om at skaane den for dens egen Skyld.

Tschuktscherne ere i det Hele taget meget barbariske mod deres Hunde, de sparke dem og slaae dem, uagtet de iforvejen ikke have det for godt. Kun saalænge Hundene ere ganske smaa, behandles de med Omsorg og faae Lov til at opholde sig i det indre Telt; saasnart de ere blevne store og stærke nok, spændes de for Slæden og føre for Fremtiden et Liv, der kan give Ordet »et Hundeliv« -dets værste Betydning. Ere de hjemme, da opholde de sig i det ydre Telt, hvor Temperaturen ofte synker til -f- 30faae som Føde kun de tarvelige Levninger af Tschuktschernes Maaltider, eller undertiden, naar de leve rigtig flot, en Grød, kogt paa Sælhundeknokler; kun sjeldent tilfalder dem lidt Spæk.

De see derfor ogsaa for det Meste magre og daarlige ud, liste omkring for at finde Noget, der paa nogen Maade kan spises; naar der fra »Vega« blev udbaaret Spildevand, Fejeskarn eller Lignende, saae man alle Tschuktschhundene løbe omkap for at komme hen til Dyngen, i Almindelighed trækkende Slæde og Alt med sig.

12*260

Tschuktschernes Hunde.

Tschuktschernes Hunde ligne, som allerede omtalt, meget Ulve og ere af den Race, som i Almindelighed kaldes Eskimohunde; de ere uforsonlige Fjender af Bjørne, Ulve o. s. v. og ere derfor en udmærket Vagt for Tschuktscher, som boe eensomt. Mod Fremmede ere de ogsaa fjendtligsindede, men i Reglen gjør deres Skyhed dem mindre farlige.

Kun sjeldent seer man en smuk Hund; den tykke Pels, der sidder i vild Uorden, og hvis Farve som oftest er smudsig gul, undertiden rødlig, er i Reglen alt Andet end smuk; dog findes der enkelte sorte, glathaarede Hunde, der see ganske godt ud trods den lange, spidst udlobende Snude og de spidse opretstaaende Øren. Deres Størrelse er meget afvexlende; Wrangel siger, at en god Slædehund bør være 5L/2 Ovarteer høj og 6 Qvarteer lang, men kun faa blandt Tschuktschernes Hunde naae denne Størrelse.

Deres Gjoen ligne meget Ulvehyl og udstødes i de forskjelligste Tonarter. Undertiden holde de en ligefrem Concert, især ligefør de skulle kjøre, medens de staae forspændte og vente paa at sætte sig i Bevægelse. Man kan tydelig skjelne forskjellige Tonarter ligefra den højeste Discant til den dybeste Bas, ingen Mellemstemme mangler; begynder et Spand paa en saadan Concert, da stemme alle tilstedeværende Hunde i med, og stundom

havde vi saadanne Chor paa henved 100 Stemmer omkring Skibet, hvilket var alt Andet end behageligt.

Til forskjellige Tider udbryde smitsomme Sygdomme blandt Hundene, og mange Folk miste derved al deres Velstand. Wrangel fortæller en næsten rorende Historie om en ulykkelig Jukagirfamilie, der under en saadan Epidemi med Fortvivlelse saae den ene af sine Hunde døe efter den anden; tilsidst havde den kun to Hvalpe tilbage, og for at bevare dem, tog Jukagirkvinden sine Børn fra Brystet og lod Hvalpene die. De bleve ogsaa reddede, og Familien lønnedes ved at see dem blive Stamfædre til en ny og kraftig Race.Hjemrejsen til Skibet.

ISI

Efter at have kjørt paa den vestlige Skraaning af et Højdedrag saae vi Kl. 1V2 fra Toppen af en Bakke pludselig-et stort aabent Vand for vore Fødder; »men hvor er »Vega«?« spurgte vi hinanden, lidt ubehagelig overraskede, idet vi troede, at det var Havet, vi havde for os.

Efter at havde seet os lidt om, opdagede vi imidlertid en smal, lav Landstrimmel mod Nord og udenfor denne den ujævne Haviis, samt endelig langt imod Nordvest Skibet midt i Isen, som et lille sort Punct.

Det gik nu rask ned ad Bjerget og over Isen, der nærmest ved Randen af den store Lagune, som vi havde taget for det aabne Hav, var tilstrækkelig stærk til at bære Slæderne. Vi havde ikke kjørt ret længe paa den, førend Sneefoget atter begyndte, og, da vi nu kjørte lige mod Vinden, var det højst ubehageligt at sidde stille paa Slæden, som vore Forere forbøde os at forlade.

Man kan ikke undlade at beundre den overordentlige Sikkerhed, hvormed Tschuktscherne finde Vej, selv i det tætteste Sneefog eller fuldstændig Taage. Sneen, der farer hen over de udstrakte Iismarker eller Tundraer, udslette hurtig ethvert Spor, og let kjendelige Puncter kunne de ikke see i Sneefoget; men alligevel afvige de ikke fra den rette Cours, undtagen naar de tvinges dertil af Torosser, aabent Vand eller lignende Hindringer, og ved saadanne^ Afvigelser iagttage de altid, at disse ophæve hverandre, saa at Hovedretningen blive den samme. I Lobet af Vinteren var Vindens Hovedretning Nordnordvest, og alle Sneemasserne laae derfor i denne Retning. Dette tjente Tschuktscherne til Vejledning, og de forstode med beundringsværdig Sikkerhed at gjøre Brug deraf; ja Wrangel fortæller endog, at, naar i nogen Tid en anden Vind end .den i Almindelighed fremherskende havde blæst, gravede hans Forere den derved opstaaede Sneebunke bort, og bestemte Vejen efter den gamle nedenunder liggende Bunke, hvis Retning de kjendte. Med vore Compasser stodeMenkas Spaadom.

vi langt tilbage for dem, idet disse kun kunde benyttes, naar Slæden holdt stille, da dens Rystning gjorde enhver Aflæsning umulig.

Efter tre Timers Kjørsel over Laguner og frosne Moser kom vi til Irgonuk, hvor vi bleve meget venlig modtagne, og, da de Indfødte hørte, at vi i et Par Dage ingen Mad havde faaet, og at vi vare vaade, spændte de strax friske Hunde for en tredie Slæde, for at vi saa meget hurtigere kunde naae Skibet. Denne Slæde sendte vi imidlertid tilbage paa Halvvejen, da Mørket faldt paa, og ved Pitlekaj skiltes vi fra Hejlægum og Viraldi, der næste Dag lovede at bringe Rensdyrene ombord. Alene vandrede vi nu ud mod »Vega«, som vi i Sneefoget først fik Øje paa, da vi vare tæt ved det. Under vor Fraværelse havde Vaagerne forandret saavel Form som Plads, saa at vi kun ad store Omveje Kl. 71 2 naaede Skibet, hvor vi snart toge Revanche for vore Savn og atter tilbragte en glad Aften sammen med vore Kammerater, der havde begyndt at nære nogen Uro for os.

Alt var uforandret, der havde ikke været den mindste Chance for at slippe bort, og ethvert Haab blev tilintetgjort af Menka, der 14 Dage senere atter besøgte os og erklærede, at Isen ikke vilde gaae førend om 35 Uger, en Forudsigelse, som slog mærkværdig godt til.ELLEVTE CAPITEL

Observatoriet. — Efteraarsstorme. — Klædedragt. — Vinterindretninger. — Livet ombord. — Vagterne i Observatoriet. — Vinterstorme. — Slutningen

af Vinteren.

De Fleste vare nu komne til den Overbeviisning, at en Overvintring var uundgaaelig, og der begyndtes allerede paa Forberedelser til Vinteren. Mellemdækket gjordes ryddeligt for at tjene til Samlingsrum for Mandskabet, en

Kamin opsattes der saavel som i Underofficeersmessen og i Maskinen. Paa Stranden paabegyndtes Bygningen af et Iishuus for de magnetiske Variationsobservationer. Tæt ved Land savedes Iisstykker af halvanden Alens Længde og en halv Alens Brede, og af disse opbyggedes Murene saaledes, at de bleve ligesaa tykke, som de enkelte Iisstykker vare brede; da det var nødvendigt, at Isen forst opnaaede en vis Tykkelse, paabegyndtes Savningen ikke før den 24de October, da Isen omtrent var over et Qvarteer tyk. Til hele Huset behøvedes omtrent 400 Iisstykker af ovennævnte Størrelse, saa Murene vare ikke færdige, da Sneestormene i de første Dage af November gjorde alt Arbejde umuligt; først den 8de November var selve Huset færdigt, og Arbejderne i det Indre kunde begynde. Det egentlige Observationsrum havde Form af en Rectangel; Taget bestod af Bræder, der hvilede paa nogle Tværbjelker, og var dækket med en Presenning, og Højden op dertil var omtrent 3 Alen. Fra det nordlige Hjørne afObservatoriet.

Observatoriet forte en Gang af omtrent 6 Alens Længde til Døren. Den 8de November blev der, som sagt, begyndt i det Indre med at hugge Huller i Jorden til Instrumentpillerne; da Jordbunden var frossen, var dette Arbejde lige saa besværligt, som om man havde hugget i en Klippe. Da vi havde naaet halvanden Alen ned-, mødte vi Vand, og vi nøjedes derfor med denne Dybde. I det sydlige, østlige og vestlige Hjørne stilledes nu de tre Instrumentpiller, medens en stor Bordplade fæstedes paa en fjerde Pille i Midten af Observatoriet. I Løbet af den næste Uge bleve Instrumenterne selv stillede paa Plads; men, da vi under Bygningen flere Gange havde seet, hvor vanskeligt det var at finde Skibet, naar man kom fra Land, besluttedes det ikke at begynde Observationerne, før Vejen var afmærket; dette skete ved nogle høje Iisblokke, som opstilledes mellem Skibet og Observatoriet og forbandtes ved en Line. Først efter at dette langvarige Arbejde var endt, kunde de regelrette Variations-observationer begynde den 26de November.

Imidlertid var Vinteren fuldstændig indtraadt. Allerede i Førstningen af October vare de sidste Trækfugle dragne sydpaa, og kun nogle Ryper og Krager vare tilbage. Ryperne jagedes ivrig, men uden synderligt Held, da de naturligviis vare meget vanskelige at see paa Grund af deres hvide Dragt; samme Vanskeligheder mødte Jægerne paa Harejagterne, saa det kun var ved festlige Lejligheder, at vort Bord var prydet med Vildt. Kulden, der i Slutningen af October Maaned naaede 20°, var ubehagelig, især naar det blæste, men hindrede naturligviis hverken Arbejder eller Forlystelser i det Frie.

Som allerede nævnt, begyndte November Maaned med en Sneestorm, der i flere Dage holdt os fængslede til Skibet; thi i det tætte Sneefog vilde det have været farligt uden nogen afmærket Vej at fjerne sig fra dette. Dertil kom, at Iispresningerne stadig dannede Revner i Isen, og først, efter atEfteraarsstorme.

185

Sneefoget næsten var hort op, kunde vi besøge de store Torosser, der havde dannet sig saavel mellem Landet og Skibet som længere udenfor. Paa Nordsiden af vort Iisstykke var der ogsaa opskruet noget Iis, men Skibet laa godt og sikkert; vei gyngede Lamperne i Messen stundom frem og tilbage, men ellers var Alt roligt. Som November havde begyndt, vedblev den; i hele Maaneden havde vi ikke nogen fuldstændig klar Dag; som oftest tudede Stormen i den af et stærkt Sneelag bedækkede Rigning; store Sneedriver dannedes paa Dækket, og Sneen føg derfra lige i Ansigtet paa den, der ståk Hovedet udenfor Doren. I de sidste Dage af Maaneden opsattes Teltet over Skibet fra Commandobroen forefter. Over Halvdækket, hvori Messens to Skylighter vare, spændtes derimod intet Telt, for at ikke Dagens Lys heelt skulde udelukkes i den korte Tid, det var os forundt. Over hele Dækket lagdes et tykt Sneelag som Værn mod Kulden, og udenfor dannede Vinden store Sneedriver i et Par Alens Afstand rundt omkring Skibet, der saaledes ved December Maaneds Begyndelse var ifort sin Vinterdragt.

Paa samme Tid iførte vi os ogsaa vor. Stærk Kulde tillader, som bekjendt, ikke Brugen af Læderstøvler, da disse hindre den frie Bevægelse af Fødderne. I deres Sted fik vi Sejldugsstøvler; ved Udflugter i streng Kulde havde vi to Par Strømper, en ulden Lap, der var surret om Foden, og uden paa dette Sejldugsstøvler, i hvis Bund der var lagt lidt Hø. Paa Kroppen bare vi i Almindelighed sædvanlige varme Klædesdragter; kun sjelden brugtes de Rensdvrspelse, hvormed Expeditionen var udrustet, og som oftest kun til at sove i paa vore Udflugter, naar vi ikke besogte Tschuktschtelte. Det almindelige Hovedtøj var en Helsingørshue og en Baschlik af Kameelhaar, af

den Slags, som man bruger i den russiske Hær; vi lærte snart at binde dem saaledes, at kun Øjnene vare frie, men de vare saa varme, at man efter nogen Tids VandringKlædedragt.

i Reglen blottede hele Ansigtet. I Sneefog bares en Busseronne af vandtæt Tøj uden paa Klædesjakken. Som Arbejdsdragt for Mandskabet var dette Klædningsstykke uvurdeerligt. Store Pelsvanter fuldendte Paaklædningen. Jeg skal dog ikke undlade at omtale en Dragt, som jeg til Forsøg havde ladet sye hos dHrr. Brødrene Andersen i Kjøbenhavn, og som sikkert vil være tjenlig paa arktiske Expeditioner. Oven paa en almindelig ulden Underklædning bar jeg Beenklæder og Trøje af Hjorteskind, forede med Ederduunsvat. Uden paa dette bar jeg et Par almindelige Klædesbeenklæder og en Uniformsjakke, og jeg har aldrig havt noget Overtøj nødig, uagtet jeg flere Gange timeviis har siddet paa en Tschuktsch-slæde i 30 til 35° Kulde. Paa den anden Side generedes jeg aldrig af Varme, selv naar jeg gik en lang Vandring i den, medens den almindelige Pelsdragt blev utaalelig varm efter en Times rask Gang.

Ved December Maaneds Begyndelse var Skibet færdigt til Vinterbolig, saaledes som jeg nu nærmere skal beskrive. Ude fra seer man over Teltet ikke mindre end 5 Skorsteens-piber fra Kahyssen og Kaminerne i Underofficeersmessen, Mellemdæk, Maskinen og Officeersmessen; selve Skroget er næsten skjult af de store Sneedriver, der kun levne en smal Gang langs Skibssiden; i denne findes to Brandvaager, der stadig holdes aabne af Vagten. Paa det store Iisstvkke, hvorved Skibet er fortøjet, staaer Svinehuset, beskyttet af et tykt Sneelag mod Kulde og Vind, og desuden staaer der omkring Skibet nogle af vore Slæder, der daglig bruges til at hente Iis til Smeltning og engang om Ugen til at hente Drivtømmer til Brændsel inde fra Land, hvor vi, inden Sneen skjulte Alt, paa forskjellige Steder havde oprettet Depoter af Drivtømmer. Agten for Stormasten staaer Træstigen, der i Begyndelsen af Vinteren var den eneste Opgang; da Sneelaget senere blev tykkere og haardere, byggedes en stor, prægtig Trappe, som dog atter forsvandt for Maisolens Straaler.»VEGA« I VINTERQVARTEER.Vinterindretninger.

Omkring Skibet sees endvidere i Reglen nogle Tschuktsch-slæder, hvis Forspand ligge sammenkrøbne i Sneen, medens deres Herrer ere oppe paa Skibet for at tigge eller handle; slipper nogen Hund ud af sin Sele, søger den strax hen til de store Affaldsdynger, som ligge nogle hundrede Alen fra Skibet. Ombord er der gjort saa ryddeligt som muligt. Dækket er belagt med Snee, der knager og skriger under Fødderne, naar man gaaer. Agter ude staaer Vandstands-maaleren; over et Hjul, der er sat op paa Mesanbommen, gaaer en Messingline, hvis ene Ende er forankret paa Bunden, medens en Vægt hænger i den anden noget nedenfor Hjulet; en Viser, der er fastgjort paa Linen, glider op og ned ad en inddeelt Scala og angiver Vandstanden, som aflæses hver Time. Dampbarkassen, der i Søen staaer over Mellemdæks-lugerne, er nu flyttet til Side, saa at der i Midten af Skibet er en rummelig Plads, hvor der hugges og saves Brænde o. s. v. I Storlugen er indsat et Skylight, der dog, saalænge Teltet er oppe, ikke giver tilstrækkeligt Lvs; saavel paa Mellemdæk som i Folkelukafet maa der hele Dagen brænde Lamper. Forude om Styrbord ligger Iisforraadet til Smeltning, og hver Nat smeltes under Vagtens Tilsyn omtrent 30 Potter Vand til den følgende Dag.

I Folkelukafet, der opvarmes af Kabyssen, er der, for yderligere at stænge Kulden ude, ophængt et Forhæng for Nedgangslugen, og Lukafet er derved gjort til et varmt og hyggeligt Opholdssted; i sin Fritid kan Mandskabet for Resten opholde sig paa det rummelige Mellemdæk, hvor der findes Drejerbænk, Høvlebænk o. s. v. Paa Mellemdækket foretages alle Arbejder, der kræve Plads og ikke kunne udføres i det Frie; paa de dertil bestemte Dage vaskes og tørres her Tøj, i Løbet af Vinteren holdes her Foredrag for Mandskabet, snart over tidligere arktiske Expeditioner, snart over Botanik, Zoologi o. s. v. Om Søndagen holdes her/ Gudstjeneste, og ved Juletid opstilledes her Juletræ, — med andre Ord Mellem-\

dækket var det Sted, hvor alle, saavel højtidelige som glade, Sammenkomster fandt Sted.

Vor Messe, hvori vi, selv paa den mørkeste Dag, kunne arbejde et Par Timer ved Dagens Lys, har denne store

Fordeel fremfor Mandskabets Rum. Teltet over Agterskibet bliver nemlig aldrig anvendt, men, saasnart det bliver mørkt, og Lamperne, hvoraf der hænger en under hver Skylight, ere tændte, spændes en Presenning over disse. Dette har dog den Ubehagelighed, at man i den förste Times Tid er udsat for en stadig Regn, idet Isen, som i Dagens Løb har samlet sig paa Ruderne, smelter ved Varmen fra Lamperne underneden og ved den Udestængning af Kulden, som Presenningerne medføre. I Lukaferne er der derimod fuldstændig mørkt hele Dagen. Fugtigheden fra Skylighterne er dog kun forbigaaende; værst er Fugtigheden i Lukaferne. Uagtet Dørene fra disse ud til Messen, hvor der hele Døgnet fyres i Kaminen, ere aabne, og til Trods for Skibssidens udmærkede Construction, ere Væggene stadig fugtige; dog troer jeg, at vor Vinterbolig i denne Henseende har været meget bedre end mange tidligere Expeditioners. Vor Messe var i det Hele taget et lige saa behageligt Opholdssted, som man kunde forlange hjemme under en streng Vinter.

Medens vi havde den umaadelige Fordeel fremfor de fleste Expeditioner, der have maattet overvintre i Polaregnene, at vi endog paa vor mørkeste Dag nod et Par Timers Dagslys, selv om Solen var under Horizonten, manglede vi dog en Adspredelse, som er almindelig under slige Forhold, nemlig Jagten. Vi saae vei i Efteraaret Spor af Bjørne paa Stranden, men Ingen af os har nogensinde her mødt en saadan; Ulvene, som man træffer, er der ikke stor Fornøjelse ved at jage, fordi deres Kjød jo ikke kan bruges til Fode. Desuden holdt de sig i nogen Afstand fra Kysten, og, da de altid saaes ene eller højst to i Følge, vare de ikke farlige for Mennesker; dog er det enLivet ombord.

Selvfølge, at vi aldrig vare fuldstændig ubevæbnede paa vore eensomme, natlige Vandringer mellem Observatoriet og Skibet, Kun een Gang, nemlig en Nat i Februar Maaned, havde en Ulv taget Post mellem Torosserne, der laae omtrent midt mellem Skibet og Land, og vovede at angribe vore Hunde, der som oftest ledsagede Observatoren. Den fulgte Bove næsten heelt ud til Skibet, og, da hans Revolverpatroner havde ligget nogen Tid inde i Observatoriet, klikkede de alle, saa at den slåp uskadt bort. Jagten paa de mindre Dyr dreves vei, men som ovenfor nævnt, var den ingenlunde let og i Reglen kun en trættende Adspredelse; i den mørke Tid var den aldeles umulig.

Vort Liv var altsaa saare eensformigt, men, takket være de i sig selv alt andet end behagelige Vagter i Observatoriet, gik Tiden dog hurtig. Meget af Tiden fordreves med Studier af forskjellig Art; Nordenskiöld medførte et udmærket Bibliothek, der naturligviis mest indeholdt arktiske Rejsebeskrivelser og naturvidenskabelige Værker; hver Morgen fremlagdes Dagens Nummer af »Goteborgs Handels- og Sjöfartstidning«, hvoraf vi besade en Aargang, og med største Interesse læste vi atter om den russisk - tyrkiske Krig og discuterede dennes forskjellige Tildragelser. Saasnart Vejret var nogenlunde behageligt, gjorde vi smaa Udflugter til de nærmeste Tschuktsch-byer, hvor vi undertiden tilbragte Natten, eller ogsaa benyttedes en maaneklar Aften til at aflægge et Besøg hos den eensomme Vagthavende i Iishuset, hvor der ofte arrangeredes smaa Fester. Naar Dagens Studier og Arbejder i det Frie vare endte, samledes vi til Kort- og Skakspil eller lignende selskabelige Adspredelser, saa at den mørke Tid snart gled forbi. Mandskabet sysselsattes om Dagen med forskjelligt Arbejde; en Dag i Ugen var bestemt til at hente Brændsel, en anden til Vask, en tredie var givet Folkene til at eftersee og reparere deres Tøj, og paa de andre Arbejdsdage var der altid nok at gjøre. Snart maatte der skovles Snee ved Skibet190

og ved Observatoriet, for at man kunde komme frem; snart maatte Iispillerne skaffes frem for Dagens Lvs, saa at Ledningen til Observatoriet ikke heelt forsvandt; megen Tid medgik til at hente 34 Tons Sand ombord til Ballast, thi, da Jordbunden ved Frosten var gjort steenhaard, var Arbejdet selvfølgelig langvarigt; endelig var der naturligviis en heel Deel Skibsarbejde, Reengjoring, Pudsning o. s. v. Vagten ombord i Skibet besørgedes udelukkende af Mandskabet, hvoraf En ad Gangen havde Vagt i to Timer, og desuden ledsagedes Observatoren ofte af en Mand.

Naar jeg ovenfor kaldte Vagterne i Observatoriet for alt andet end behagelige, da er dette ikke uden Grund. I Reglen observeredes nemlig kun hver Time, og i Mellemtiden var der saaledes ingen ligefrem Tjeneste at gjøre;

dog var Afstanden til Skibet saa stor, at der ikke kunde være Tale om at gaae ombord og bestille noget, og i denne Retning troer jeg nok, at vi have været uheldigere stillet end alle Andre, da i Reglen Observatorierne have været nær ved Skibet, medens vort laa i en Fjerdingvejs Afstand. Kystens Beskaffenhed tillod ikke Skibet at ligge længere inde, og det kunde ikke gaae an at bygge Observatoriet paa Isen; thi, selv om det laa paa et grundstødt Iisstykke, kunde man dog aldrig have været sikkret imod en Bevægelse, og, hvor ubetydelig denne end kunde være, vilde den have gjort de magnetiske Observationer ubrugelige. De meteorologiske Iagttagelser gjordes af samme Observator.

Vagtens Lbehageligheder begyndte strax, naar man forlod Skibet. I de mørke Vinternætter drog man afsted langs Linen, der var det Eneste, man kunde see, saasnart Sneen føg lidt; og man kunde ikke engang see, om man gik op eller ned ad Bakke, saa at man ofte faldt over Sneedriver eller opstaaende Iisstykker, især paa de Steder, hvor Vejen gjennemskar de to Torosbælter. Var det tillige koldt, maatte Baschlikken drages tættere sammen 0111 Hovedet, og manTSCHUKTSCHISK REJSESLÆDE.Vagterne i Observatoriet. l g I

saae da endnu mindre; men værst var det dog, naar man maatte gaae imod Vinden, der pidskede Sneen i Øjnene, saa man næsten gik iblinde. Jeg mindes saaledes en Nat i Februar Maaned, da jeg, efter ät have havt Førstevagten, Kl. 2 begav mig ombord. Temperaturen var 37°, og med en Fart af 8 danske Miil i Timen blæste Vinden fra Nordnordvest, altsaa netop i Vejens Retning, og hvirvlede Sneen op, saa at man ikke kunde see 10 Skridt fra sig, selv om man vendte Ryggen mod Vinden. Men, som sagt, jeg skulde gaae lige mod Vinden, og da var der ikke Tale om at see fremad; jeg maatte holde mig lige ved Linen, som laa paa Sneen, og af og til træde paa den for at forvisse mig om, at jeg endnu var paa Vejen; derved gik jeg ofte lige paa Sneepillerne og faldt over dem. Af min Aande blev Baschlikken snart fuld af Iis og var ligesom et koldt Bræt, jeg havde for Ansigtet; men det var Noget, som man efterhaanden havde vænnet sig til. Næsen havde jeg beskyttet ved et Lommetørklæde, som var bundet om den, saa den var udenfor al Fare; men, hvad der ved slige Lejligheder er det værste, Øjenhaarene frøs sammen og lukkede Øjnene. Jeg maatte derfor hvert Øjeblik vende Ryggen mod Vinden for at tøe Isen i Øjenhaarene op med Hænderne. Vi havde vei ombord en Slags Øjenskjærme af Træ, hvori der var skaaret en smal hori-zontal Revne; men de havde den Ulempe, at man ikke kunde see ned for sig og altsaa i dette Tilfælde umulig kunde have fulgt Linen. Først efter en trættende og højst ubehagelig Vandring paa 3U Time naaede jeg ombord. Paa saadanne Vandringer var der naturligviis aldrig Tale om at medtage Bøsse, thi den vilde have været ubrugelig, da man ikke kunde see Sigtekornet; de Fleste af os vare væbnede med en Revolver, Andre med en lang Kniv, hvilket efter min Mening er det sikkreste og mest brugbare Vaaben i et saadant Vejr. Under disse Omstændigheder var det overordentlig heldigt, at ingen Bjørn aflagde os Besøg; thi paaVagterne i Observatoriet. l g I

de hyppige eensomme Nattevandringer kunde det let have havt Tab af Menneskeliv tilfølge. Uagtet vi efterhaanden indsaae, at Bjørnebesøg saa nær ved Land laae udenfor Rimelighedens Grændse, vedbleve vi dog at være bevæbnede paa Nattevandringerne; Tschuktscherne dræbte om Vinteren et Par Bjørne, men det var altid langt ude paa Isen.

Men lige saa ubehagelige som disse Vandringer til Observatoriet kunde være og i Reglen vare, lige saa mageløse kunde de undertiden være, naar Maanen skinnede i klart og roligt Vejr, eller naar Nordlysbuen paa den nordlige Horizont spredte et svagt Lys ud over Isen. Flere Gange droge vi i saadanne Nætter, naar Kortspillet i Messen var afsluttet Kl. 10, ind til Observatoriet for at opvarte Observatoren med en Serenade og et Glas Punch. Paa saadanne Tider kunde man ogsaa fordrive Tiden med Promenader i det Frie og nyde den arktiske Naturs Skjønhed. Ofte ere de Mennesker blevne beklagede, som skulde tilbringe en Vinter i Isens kolde, eensformige og ode Regioner; men ligesaa oite er Beklagelsen bleven tilbageviist, og i Sandhed, man bliver her Vidne til Naturoptrin, der i Storartethed kunne stilles ved Siden af Tropernes Herligheder. Kan man tænke sig et mere storartet Optrin, end naar Sneestormen hylende farer hen over lis-markerne, hvirvler Sneen højt op i Luften og bryder Isen; med frygtelig Kraft presses Flagerne imod hinanden og taarne sig op, den ene over den anden, til et mægtigt Bjerg. Da føler man ret Menneskets Afmagt lige overfor Naturen og priser det mægtige Iisstykke, som dækker Ens Skib; thi, om dette end er bygget saa kraftigt og hensigtsmæssigt, som Mennesker kunne gjøre det, er

det dog kun en Nøddeskal paa Isens Bolger. Stirrende gjennem Sneefoget og lyttende med spændt Opmærksomhed overvære vi Naturens vældige Kamp; det knager og brager omkring os, som om Isen vaandede sig under Stormens Svobe; af og til høres et stærkt Knald, Skibet ryster, men ligger snart atter rolig ogVagterne i Observatoriet. 193

.stille. Stormen ophører, og vi kunne besøge Kampens Skueplads, hvor Iisflagerne ligge knuste ovenpaa hverandre ligesom lemlæstede Lig paa en Valplads. Natten falder paa, og vi gaae til Hvile; men inde paa Stranden gaaer den Vagthavende, eensom, beundrende den herlige Ro i Naturen, som har fulgt efter Stormens Raseri. Paa den dybe blaa, arktiske Himmel straale Stjernerne med en Glands, saa klar og saa herlig, at end ikke Sydens lovpriste Himmel overgaaer den. Den stærke Kulde mærkes knap, thi ingen Vind rører sig; i Kulden er Luften saa reen og klar, Sindet føler sig saa let og frit. Paa den nordlige Horizont hæver Nordlyset sig i en klar Bue med et svagt, roligt Lys, hvorigjennem Stjernerne skinne med uformindsket Glands. Underkanten af Buen er skarp afskaaret, og i det mørke Segment under den synes Himlens Farve endnu dybere; opad har Buen derimod ingen skarp Afgrændsning, men Lyset bliver svagere og svagere og forsvinder tilsidst heelt. Undertiden skyder en svag Straale op mod Zenith, men ellers er hele Phænomenet i fuld Samstemning med Naturens majestætiske Ro. Ved Fuldmaane fordunkles Nordlyset fuldstændig af dennes klare, stærke Lys, der ved Gjenskinnet fra Sneens udstrakte Flade næsten gjør Natten til Dag. Skinnende hvid ligger Isen for Beskuerens Øjne, hist og her kaster en mægtig Toros sin Skygge, og midt i dette Chaos ligger Skibet, vort Hjem, ligesom i et ved et Trylleslag tilfrossent, oprørt Hav.

Under saadanne Forhold gaae Vagterne hurtig; men, naar Himlen er overtrukken, og Sneen fyger omkring Observatoriet, holder man sig helst inde i dette, og da er Tiden lang. I Begyndelsen- prøvede vi paa at læse, men selv den letteste Lecture blev snart lagt tilside, og man var da alene med sine egne Tanker, spadserende op og ned i Gangen, hvor man kun kunde tage sex Skridt. Blandt de faa Sysler, man havde foruden selve Observationen, maa nævnes den at passe Lampen, hvormed Observatoriet oplystes, thi Steen-

13Vinterstorme.

olien frøs stadig, saa at man maatte tøe den op ved en lille Spritlampe. Der var bragt to Kautschukmatrasser iland, og snart vænnede man sig til at sove paa disse i Tiden mellem Observationerne, indhyllet i en Pels og med et Par Rensdyrs-skind om Fødderne, skjøndt Temperaturen ofte var 200 under Frysepunctet. Hundene, der i Regelen fik Lov til at ligge paa den anden Matras, foretrak dette Leje fremfor deres uldne Tæpper i Nedgangskappen ombord paa Vega; de fulgte næsten altid ombord med den ene Vagthavende, for strax at gaae iland med den næste. Inde i Observatoriet vare de undertiden et ret underholdende Selskab, ja de brugtes endog af nogle som en varm Overdyne. For Resten vare de yderst vagtsomme, og intet levende Væsen kunde nærme sig Observatoriet, uden at de strax gjøende fore til Døren.

Efter at den strenge Vinter var falden ind, ønskede vi naturligviis ikke, at Isen skulde bryde op; thi vi vilde vei næppe alligevel have naaet iisfrit Farvand, og vor nuværende Plads havde viist sig at være god. Et Par Gange i December Maaned var dog en saadan Katastrophe at frygte. Den 16de December om Morgenen kom saaledes pludselig et Vindstød fra SV., og saa hurtigt som muligt forlode alle ombord værende Tschukscher Skibet, der dog blev liggende ganske rolig. Tre Dage efter purredes hele Mandskabet ud, fordi Isen sprak ved Styrbords Fokkerøst; Alle styrtede op, og Chefen blev purret, men det viste sig dog, at der ikke var nogen Fare paafærde. I Nytaarsdagene havde vi en voldsom sydlig Storm, men som Følge af den låve Vandstand lode de grundstødte Iisstykker sig ikke rokke og holdt paa hele Iisdækket, som laa indenfor det mægtige Torosbælte, der havde dannet sig en halv Miil nordenfor Skibet; udenfor dette var der derimod en aaben Rende, som strakte sig i nordlig Retning. Havde der ved denne Lejlighed været Højvande, vilde Situationen have været meget alvorlig, og viVinterstorme.

195

havde maaskee faaet Brug for det Proviantdepot, som var oprettet tæt ved Observatoriet for det Tilfælde, at Vega skulde blive knuust af Isen, og som indeholdt Levnetsmidler for 30 Mand i næsten 4 Maaneder.

Imidlertid begyndte Dagene at længes, og som for at minde os midt i Vinternatten om den kommende Vaar plantede Kjellman Karse paa Klatpapir, og snart var vor Messe prydet med herlige hængende Haver. I December Maaned havde Temperaturen stærkt nærmet sig -f- 40° *), men i de tre sidste Dage af Maaneden steg den pludselig endog til + i0,?; den faldt naturligviis hurtig igjen, og i Slutningen af Januar havde vi vor koldeste Dag (den 25de), hvis Medium var -f-42°,6, medens Minimum endog var -4- 46°,5.

Paa forskjellige Tider holdt Lægen Eftersyn blandt Mandskabet for itide at opdage mulige Skjørbugstilfælde, men noget saadant forekom aldrig. Under hele Vinteren forekom ingen alvorlige Sygdomstilfælde, hvilket maa tilskrives det stadige Arbejde, hvortil Mandskabet holdtes, samt den udmærkede Kost. Stor Indflydelse paa Sundhedstilstanden har naturligviis den Omstændighed havt, at vi selv paa vor mørkeste Dag havde 4 Timers Dagslys. I det Væsentlige levede Mandskabet og Messemedlemmerne paa samme Kost; 4 Dage af Ugen conserverede Sager, 2 Dage Saltmad og endelig om Søndagen Suurkaal og Conserver; desuden ud-deeltes til alle Maaltider rigelig Tilsætning af Vegetabilier, ligesom hver Mand daglig flk 1 Kubiktomme Citronsaft og lige saa meget Tranebærsaft. I Lasten, hvor Provianten for største Delen opbevaredes, holdt Temperaturen sig stadig et Par Grader over Nulpunctet; i Folkelukafet, Underofficeers-messen og Officeersmessen varierede Maanedens Middeltemperatur mellem + 150 og + 180, paa Mellemdækket mellem -f 6° og -f 120 og endelig i Maskinrummet mellem + 4° og + 7°.

*) Alle Temperaturer ere angivne efter Celsii Scala.

Januar Maaned svandt hen uden Afbrydelse i Eensformig-heden, undtagen at det ene Tschuktschtelt efter det andet flyttedes bort fra Pitlekaj østerpaa, de fleste til Naiskaj, hvor der var rigelig Fiskefangst i de store Laguner. Dette berøvede os imidlertid ikke stadige og talrige Besøg af Tschuktscher, hvoraf Skibet hver Dag var fuldt. Vi brugte naturligviis enhver Lejlighed til at gjøre os bekjendte med deres Leveviis; men det var dog særlig Nordqvist, hvem dette Arbejde paa-laa, og han samlede bl. a. et Ordforraad paa omtrent iooo Ord. Expeditionen hjembragte desuden en ret anseelig ethno-graphisk Samling.

Ved Februar Maaneds Begyndelse var det sidste Telt i Pitlekaj borte, og vort Observatorium stod nu eensomt midt paa Stranden; da imidlertid Dagen var bleven betydelig længere, begyndte Udflugterne til de nærmeste Byer at blive jævnligere. Solen stod op kort efter Kl. 9, saa at vi en Ugestid ind i Februar begyndte at spise Frokost ved Dagens Lys, og Lamperne i Messen bleve, for at spare paa Steenolien, først tændte Kl. 5 om Eftermiddagen. Den 8de Februar havde vi for første Gang den Glæde at see aabent Vand i 2 danske Miles Afstand, Noget, som senere gjentog sig, saasnart vi havde et Par Dages sydlig Vind. Tschuktscherne kjørte strax ud til Iiskanten, og nogle af dem fangede et Par Sæler. Paa Tilbagevejen gjorde de altid en stor Omvej uden om Vega, af Frygt for, at vi skulde opdage deres Fangst og maaskee concurrere med dem, Noget, som vi dog af billige Hensyn afholdt os fra; det lykkedes ogsaa en Mand fra Jinredlin at dræbe en Bjørn. De nærmest paafølgende Dage efter en heldig Fangst vare Besøgene ombord i Vega meget færre; men knap var Fangsten fortæret, før de atter indfandt sig, og det stadige Raab: »Oinga murgin kaukau!« (jeg har ingen Mad) lød i vore Øren fra Morgen til Aften.Rene Smaating betragtedes som en stor Afvexling i vort eensformige Liv. Saaledes var der almindelig Glæde, da vi midt i Februar modtoge Besøg af en gammel Ven fra Kajpij. Hvor ubetydelige saadanne Hændelser end vare, frembøde de dog under vore Forhold altid en Afvexling, og en endnu større fik vi, da Tschuktscherne i Slutningen af Maaneden begyndte at drage til Markedet i Anijuisk. Allerede i Januar Maaned havde der været Tale om, at Nordqvist skulde rejse til Anadyrsk eller Nischnej Kolymsk med Breve; men Tschuktscherne, som skulde kjøre for ham, udebleve. Nu frembød der sig derimod en gunstig Lejlighed til at sende Breve afsted, og den blev ogsaa benyttet. Næsten hver Dag kom to eller tre store Slæder, forspændte med indtil 28 Hunde; de opholdt sig for det Meste i nogle Timer ved Skibet; der var hver Dag nye Ansigter, Folk fra fjernere liggende Steder, som det altid havde sin Interesse at udspørge. Paa Grund af Usikkerhed for Fremkomsten afsendtes dog kun kortere Breve.

Isning.

I Begyndelsen af Marts havde vi flere Solskinsdage, saa at vi, der nu vare vante til det mørke, kolde, triste Vejrlig,198

syntes, at det var Sommer, uagtet Temperaturen som oftest var 2O0 under Frysepunctet; dog var der endnu Intet at gjøre for Naturforskerne, da et mægtigt Sneelag, der stadig forøgedes, endnu dækkede Jorden.

Med April Maaned begyndte et nyt Liv. Flere Dage om Ugen anvendtes til at save Isen bort fra Skruen, og, da denne var fri, blev der langs Bagbords Side savet en Række Vaager, der senere forenedes, saa at Vega kom til at ligge i en Dok. Efterhaanden som Isen smeltede i Løbet af Foraaret og som en Følge deraf hævede sig, kom Skibet atter til at hænge i den, saa at Arbejdet fortsattes uafbrudt. Dagene vare nu saa lange og Dagslyset i Messen saa stærkt, at Naturforskerne kunde begynde at arbejde med Mikroskop og lignende Instrumenter, og alle Samlingerne fra Efteraaret kom nu frem for at bearbejdes. Som Følge af, at Alles Tid saaledes var optaget, maatte de regelrette Timeobservationer ophøre den iste April.TOLVTE CAPITEL.

Juleaften i Isen.

Langt borte fra Hjem og Arne samles deroppe i den kolde, mørke Iisørken en lille Flok Mennesker for at højtideligholde Julefesten, der nu derhjemme samler Alle, i Slot som i Hytte, til en fortrolig, glad Sammenkomst. Afstængte, som de ere, fra den ydre Verden, føie de sig denne Aften ligesaa nær knyttede til hinanden, som om de udgjorde een stor Familie, til hvis Hoveder, Expeditionens Chefer, Alle med Tillid og Fortrøstning see op, naar Elementerne rase omkring det skrøbelige lille Hjem, hvortil de have betroet sig, og true med at ødelægge denne lille Nøddeskal i Isens Bolger.

Jeg har altid tænkt mig og ofte hørt udtale, at til en rigtig hyggelig Juleaften hørte Snee paa Gaden, desto behageligere følte man sig inden Vægge, og i denne Henseende havde vi paa »Vega« al mulig Grund til at føie os saa hyggelig hjemme som muligt. Hvem kjender ikke den Følelse af Velvære, der gjennemtrænger En, naar man herhjemme, kommende ude fra Sneefog og Sjask, træder ind i en varm, oplyst Stue? Faa have ved en saadan Lejlighed havt en større Nydelse end vi, Isens Fanger, naar vi, efter en lang antrengende Vandring i Mørke, Sneefog og den bidende arktiske Kulde over den udstrakte, uendelige Sneeflade, naaede vort Hjem, vort hyggelig indrettede »Vega«, der var udstyret200

med al den Luxus og Comfort, som vor Tids Civilisation kan byde den arktiske Rejsende. Hvor satte man ikke Priis paa det snevre Rum, hvori man kunde sidde trygt og luunt med sit Arbejde uden at ændse Sneestormen, der hylede gjennem de høje Rejsninger, mere end man vilde have gjort, om man sad hjemme i den hyggelige Stue midt i Civilisationens Centrum.

Vi havde saaledes flere Betingelser for at tilbringe en behagelig Juleaften: Snee i Overflod omkring os, hyggeligt og behageligt indenborde, ingen Sygdom, der forhindrede Nogen i at deeltage i Festen, og endelig havde nogle Venner hjemme i Sverrig allerede før vor Afrejse tænkt paa denne Aften. To store Kasser, der hidtil ikke havde været aabnede, bleve trukne frem af deres Skjul og viste sig at indeholde henved 200 forskjellige Smaasager, saa at det paatænkte Juletræ havde al mulig Udsigt til at kunne kappes med en hvilken-somhelst 50 Øres-Boutik.

Hvad Juletræ angik, da havde Tschuktscherne i nærmest foregaaende Dage maattet bringe hele Slædelæs af Grene fra Skoven, der fandtes en god Miil inde i Landet. Naar jeg saa frit bruger Ordet »Skoven«, maa jeg dog samtidig minde Læseren om, at her er Tale om den arktiske Skov, det vil sige en Samling af Pilekviste, der ligge henad Jorden, hvorover de sjeldent hæve sig mere end et Par Fod.

Disse Kviste havde Mandskabet knyttet som Grene til et Træ, hvis Stamme bestod af en med Vimpler omviklet Vimpelstage.

I Anledning af alle disse Forberedelser havde Adgangen til Mellemdækket hele Dagen været os formeent. Fire Matroser pyntede Juletræet, og det maatte naturligviis Ingen see, førend Festen skulde begynde.

Vi tilbragte derfor Dagen med Spadseretoure, hvilke just ikke var af den behageligste Natur, da Thermometret viste 34° under Nul, og den friske nordvestlige Vind bragte SneenJULETRÆET.201 Juleaften i Isen.

til at fyge op fra Isen, saa at ligesom en Taage paa 30 a 40 Fods Hojde stod over denne. Den friske Vind, der kunde være overordentlig behagelig paa en lummerhed Sommerdag hjemme, var højst generende under disse Omstændigheder og tvang os til at trække Baschlikerne tæt op om Næsen, der altid er det mest saarbare Punct

Endelig kom det med Længsel ventede Middagsmaaltid, der bestod af den traditionelle Risengrød og den i Sverrig ligesaa traditionelle Ludfisk. Mandelen i Grøden manglede efter Hovmesterens Forsikkring ikke, men dog meldte Ingen sig som den lykkelige Finder. Paa en Dag som denne kunde et Glas Punch til Kaffen ikke undværes, og Tiden gik da, til iste Maskinist Hr. Pettersson Kl. 6 kom ned i Messen for at bede os glæde Mandskabet med vor Nærværelse paa Mellemdækket, hvor Juletræet nu var tændt. De magnetiske og meteorologiske Observationer afbrødes i 4 Timer saavel denne Aften som Nytaarsaften; det var de eneste Timer under hele Vinteren, hvor en saadan Frihed blev tagen, og Alle paa engang kunde være tilstede ved en Fest.

I Sandhed overvældende var det Indtryk, vi modtoge, da vi fra Underofficeersmessen traadte ud paa Mellemdækket. Vei var dette allerede i November Maaned blevet omdannet til et hyggeligt Opholdssted for Mandskabet, men nu var Alt som ved et Trylleslag forandret. Ganske vist optoges Midten af Rummet af Kakkelovnen og nogle Kasser, til hvilke det havde været umuligt at finde nogen anden Plads, men forresten var Pladsen ryddet; om Bagbord stod et langt Bord med Glas og Punchbouteiller, ja endog Pebernødder havde vor gamle Kok sørget for. Agterude begrændsedes Rummet, der oplystes af en halv Snees Lanterner, af en ophængt Presenning, som var prydet med Flag og Vimpler, Stjerner af Bajonetter og vor store Kanon, og midt for denne straalede Juletræet, der naaede helt op til Dæksbjælkerne, i al sin Glands. De talrige Gaver vare hængte paa Grenene, forsynede med202 Juleaften i Isen.

Numre, og Lys og smaa Net med Pebernødder manglede heller ikke.

Efterat Hr. Pettersson, som den ældste Underofficeer, havde budt os velkommen og udbragt en Skaal for Professor Nordenskiöld, takkede denne baade for denne Aften og for Touren i sin Heelhed og sluttede med at opfordre til en Skaal for de tre Mænd, hvis Interesse for Videnskaben havde bevæget dem til at bekoste Expeditionen.

Skipper Nilsson udbragte derpaa en Skaal for Capitain Palander, der takkede Mandskabet for dets Iver og Lyst til det ofte haarde Arbejde, det havde maattet forrette. Forskjellige Skaaler for Officerer, Videnskabsmænd, Underoffir cerer og Mandskab bleve nu drukne, og man skred derpaa til Lodtrækning om Julepresenter. Der fandtes alle Slags Selskabsspil, forskjellige musikalske Instrumenter, ligefra Fløjter og Mundharmonikaer til Lirekasser, Tobakspunge, Cigarer o. s. v. i en Uendelighed. Uddelingen gav Anledning til mange vittige Bemærkninger, og Stemningen var i høj Grad animeret.

Her seer man Expeditionens Spilopmager, den altid glade Tømmermand, med utrættelig Iver dreje paa en Lirekasse, hvori han kun stoppes af Formanden for Expeditionens musikalske Præstationer, 2den Maskinist Nordstrom, der foruden selv at spille Violin har indøvet Nordenskiölds Oppasser Bo-ström, Expeditionens yngste Medlem, i Guitarspil; ved de Concerter, de undertiden gav tilbedste, assisteredes de af Matros Hansson, en ægte nordisk Type, der, uagtet han kun er 22 Aar, er Expeditionens højeste og sværestbyggede Mand, lyshaaret, kun Duun paa Hagen, godmodig, men stærk som en Bjørn; med beundringsværdig Ro og Alvor slaaer han Triangel til Violinen og Guitaren. Her seer man den støtte og paalidelige Carlsson, Palanders og Brusewit'z Oppasser, den ældste Matros, der kun betjener sig af Eenstavelsesord, med et halv foragteligt, halv forlegent Smiil paa Ansigtet203 Juleaften i Isen.

betragte en lille Trompet, som næsten forsvinder i hans kraftfulde Næve; en af de yngre Matroser, Lundgren, Boves og min Oppasser, en begavet, godmodig Fyr, med et blødt og modtageligt Sind, hjælper imidlertid snart Carlsson ud af Forlegenheden ved at stille sig op ved Siden af ham og blæse paa en Fløjte, som han nylig har vundet; med en halv indvendig Latter sætter Carlsson sin Trompet til Munden og udstøder en lang, skærende

Tone, der vækker almindelig Latter. Henne ved en af Lanternerne staae de to Alvorsmænd, Baadsmændene Lustig og Smaalænding, to store skjæggede Karle, paa hvis Ansigt man strax læser: »Den Mand kan sættes til et hvilketsomhelst Arbejde, ham kan man trygt stole paa.« De vise hinanden deres Julegaver, som de ønske at kunne bringe de Smaa derhjemme. I ivrig Betragtning af Kong Oscars Portrait, som han har vundet, staaer Baadsman-den Ljungstrøm, en stille, fornøjet Mand, der maaskee har mest at bestille af Alle, idet han, under Brusewit'z Tilsyn, uddeler Proviant, foruden at han besørger samme Tjeneste som de Andre; aldrig hører man ham klage over, at han har for meget at bestille. De to yngste Baadsmænd, Fæste og Lind, to livsglade, dygtige unge Sømænd, ere meget optagne af et Skakspil, medens Oman, en kraftig, sortskjægget Matros, der allerede er Veteran i arktiske Farvande, viser sit Plejebarn, Katten, al denne Herlighed, en Fornøjelse, som denne dog tilsidst paa det Bestemteste protesterer imod. Den yngste Fyrbøder, den livsglade Ingelsson, opfører en storartet Concert paa Mundharmonika, medens hans mere alvorlige Collega Carlström viser alle de Rygeredskaber, han har vundet, til gamle Haugan, Iisveteranen, der i over en Snees Aar har sejlet paa Spitsbergen og Jan Mayen med norske Fangstskibe. Den unge høje norske Matros Sivertsen, der har ledsaget Leigh Smith paa hans Spitsbergens-Rejser, er ogsaa en ægte Type paa en nordisk Matros, taler ikke meget, men arbejder des-bedre; trods sin Taushed staaer han i Lune ikke tilbage for204

sin Landsmand, den lille Johnsen, der udmærket har udført det specielle Hverv, at leve sig sammen med Tschuktscherne, som Professor Nordenskiöld gav ham efter Ankomsten til Vinterqvarteret; mange vigtige Oplysninger om det ubekjendte Folk har han leveret. Men, medens Alle lystige og glade gaae omkring mellem hinanden, savne vi to, nemlig Hovmesteren Levin og den gamle Kok Asplund; de have haardnakket negtet at forlade deres Gryder, saa vilde jo hele Festen gaa istykker:

»Uden Mad og Drikke Duer Helten ikke«

er deres Valgsprog, og Intet har kunnet rokke dem i deres Beslutning. Den 52aarige Asplund er i det Hele taget original, som en gammel Kok bør være. Det var under hele Vinteren umuligt at faae den aldrende Mand til at tage et Par Under-beenklæder paa, naar han foretog de Spadseretoure, som hans Foresatte bød ham som nødvendige for hans Sundhed, ja det var kun med Nød og næppe, at han blev forhindret i at gaae med bare Fødder i sine smaa Skoe. Der var noget hyggeligt ved at komme ned til Asplund, der altid gik og syslede ved sine Gryder med et stille Smiil paa det godmodige Ansigt. Levin, Mønsteret for alle Hovmestre, blev som sagt paa denne Aften ogsaa ude i sit Stirrids, sørgende for vor Souper.

Efterat vi havde aflagt dem et Besøg og gjort endnu et forgjæves Forsøg paa at faae dem ind til Juledandsen, begyndte denne. Sluttende en stor Kreds rundt hele Mellemdækket, dandsede vi Haand i Haand rundt, syngende af fuld Hals:

»Og nu ha'e vi Jul igjen, Og nu ha'e vi Jul igjen, Og Julen varer vei til Paaske.«

Efter at vi endnu paa Capitain Palanders Opfordring havde tømt et Bæger sammen for »fraværende Venner«, som vi Alle særlig denne Aften vare stemte til at mindes, trak205 Juleaften i Isen.

vi os tilbage til Messen, overladende Mandskabet til dets egne Forlystelser, og snart hørte vi Musik og Sang dernede fra tone ud i Vinternatten, medens de fortsatte Punchegildet.

I Messen ventede os en ny Overraskelse; flere Venner havde smuglet Kasser med Julegaver ombord; disse kom nu frem og uddeeltes under almindelig Jubel. De fleste Gaver vare af en humoristisk Natur og afgave for en lang Tid Stof til almindelig Morskab. I det Hele taget ere Polarfarere, uden at rose dem, taknemmelige som Børn for de mindste Smaating, der kunne bringe lidt Afvexling ind i deres eens-formige Liv.

Den efter Omstændighederne overdaadige Souper indtoges under almindelig Glæde og Lystighed, hvorpaa vi med Toddyglassene samledes til Selskabsspil og Samtale omkring Messebordet, indtil Enhver i den sildige Midnatstime trak sig tilbage til sit Lukaf, medens Observatoren, der nu saalænge havde havt Frihed, i den herlige, stille Julenat vandrede ind til Iishuset paa Stranden. Vinden var døet hen, en imponerende Ro og Stilhed

hvilede over Isen, hvorfra de mægtige Torosser hævede sig ivejret, kastende lange Skygger i Nordlysets herlige, milde Lys. Stjernerne glimrede paa den dybe Himmelhvælving, og i Nord stod Nordlysbuen stille og rolig, bebudende smukt Vejr.

Ingen, som var tilstede ved denne Julefest, vil nogensinde glemme den eller de Følelser, som paa denne Aften gjennemstrømmede ham; seent lukkedes vistnok mangt et Øje ombord paa »Vega« hiin Julenat, medens Tanken fløj langt bort, hjem til den Kreds, som nu højtideligholdt den samme Glædefest, idet dog Glæden der som her var blandet med en Følelse af Savn og Længsel.TRETTENDE CAPITEL

Magnetiske Observationer. — Nordlyset. — Meteorologiske Observationer. — Snee- og Iismaaling. — Vandstands Observationer. — Astronomiske Observationer.

I de regelrette Timeobservationer i Iishuset eller »tintin jarang« o: Iisteltet, som Tschuktscherne kaldte det, havde foruden samtlige Medlemmer af Messen 2den Maskinist Nordstrøm og Matros Lundgren deeltaget.

Da Naturforskerne ved Lysets Tilbagekomst fik nok at virke for i deres egne Fag, ophørte, som allerede nævnt, disse Observationer den iste April, og Resultatet for de magnetiske Observationers Vedkommende blev da:

a) Aflæsningerne hver Time i Døgnet under 4 Maaneder (1. Decbr. — I. April) af Wredes Variationsinstrumenter for alle tre magnetiske Elementer;

b) Lignende Aflæsninger hver 5te Minut i 24 Timer ad Gangen den iste og 15de i hver Maaned fra den 15de Januar til den iste Mai;

c) Aflæsninger af Variationsinstrumenterne 2 Gange daglig (Kl. 10 Fmd. og Kl. 4 Eftmd.) fra iste April indtil 27de Mai, da Iissmeltningen i Observatoriet umuliggjorde fortsatte Observationer;

d) 120 absolute magnetiske Observationer i Forbindelse med Aflæsninger paa Variationsinstrumenterne.Disse sidste, som bleve foretagne af mig med Lamonts magnetiske Theodolit, enten i det Frie eller i et dertil construeret Sneehuus, saa ofte Vejret tillod det, og især naar Standforandringer indtraadte ved Yariationsinstrumenterne, ere temmelig jævnt fordeelte over det halve Aar, i hvilket Observationerne varede.

Nordlysbuen.

Førend én omhyggelig Bearbejdelse af det foreliggende Materiale er foretaget, er det umuligt at udtale sig om Resultaterne. Jeg skal her kun nævne, at vor Station i magnetisk Henseende knap kan regnes til det arktiske Omraade, der udmærker sig ved stor daglig Variation og heftige som oftest i Forbindelse med Nordlyset staaende Perturbationer; den daglige Variation har næppe overskredet den, som findes i det nordlige Europa, medens Perturbationerne have været temmelig sjeldne. Den i Reglen rolige Nordlysbue havde saa godt som ingen Virkning paa Declinationsnaalen; men, saasnart Nordlyset blev uroligt, og Flammer skøde op mod Zenith, vare saavel Intensitets- som Inclinationsnaalen meget urolige og gjorde Udslag paa 3 til 4 Grader.2o8

Nordlyset.

Nordlyset, der under Vinteren specielt er blevet behandlet af Nordenskiöld, bestod, som ovenfor nævnt, i Reglen af en regelret Bue paa den nordlige Horizont. Kun sjelden vare vi Vidne til de ofte omtalte urolige pragtfulde Nordlys, og de vare som oftest Forbud paa Storm. I Øst og Vest rejste ligesom en gigantisk Fakkel sig op over Horizonten; spillende i Regnbuens Farver, spredte de deres Flammer ud over den nordlige Halvdeel af Himmelhvælvingen og forenede sig i Zenith, saa at et bredt flammende Baand gik tværs over Himlen. Uden at man kunde see, om de gik mod Øst eller Vest, rullede Lysbølgerne frem og tilbage, og snart begyndte hele Baandet at sænke sig langsomt mod den nordlige Horizont, efterladende en Krone i Zenith, hvis Straaler spredte sig i alle Retninger. I Buen foregik samtidig en ny Bevægelse; prægtige, regnbuefarvede Draperier foldede sig ud og rullede sig sammen; Alt var i en stadig Bevægelse, som

Tabel i.

Temperaturens

Mid. Max. Dato Min. Dato August...... + 3°,92 +12° ,4 9de - 0°,9 19de 754 m. m. September . .. — 0°,J4 4- 6° ,2 1ste — 4",4 9de 755 — October..... - 5°,21 + 0°,8 27de — 20°,8 24de 758 — November ... -16°,69 — 6°,8 1ste — 27°,2 30te 754 — December . .. — 22°, 81 4- i\s 29de -37°,i 23de 761 — Januar ...... — 25°,06 — 4\i 1ste -46° ,5 25de 753 — Februar..... — 25°, 08 4- O1,2 8de -43°,s 2den 769 — Marts....... — 21»,«8 — 4°,2 12te — 39° ,8 29de 759 — April....... - 18°,93 - 4° ,6 26de — 38°,o 15de 757 — Mai......... — 6°,79 4- 1°.8 18de - 26°,s 3die 760 — Juni........ — 0° ,60 4- 6\8 24de — 14° ,8 3die 756 — Juli......... + 4°,93 4-15°,6 24de — 1\0 2den 756 — "

Øjet næppe formaaede at følge. Efterhaanden som Buen nærmede sig Horizonten, blev Lyset roligere; af og til opsendtes med Lynets Hurtighed en Straale mod Zenith, men

Maaned

Barm.Meteorologiske Observationer.

snart var der kun den sædvanlige rolige Bue tilbage. Dog, nu begyndte Naturen atter at rore sig. Men det var ikke Nordlysets mægtige Bølger, der lydløst gjennemfore Rummet, det var Sneestormen, der brød løs og snart skjulte Alt for vore Øjne i et tæt Sneefog.

De meteorologiske Observationer bleve fra den iste November til den iste April foretagne hver Time, og i Resten af Tiden hver 4de Time. Foranstaaende Tabel 1 giver et kort Overblik over Forholdene; Barometerstanden er reduceret til o" C. og er Maanedsmediet for alle Middags-observationerne, hvilket paa nærmeste Millimeter falder sammen med Mediet af alle Observationer.

Nedenstaaende Tabel 2, der kun er beregnet for Maanederne October—April, viser, hvorledes de forskjellige Vinde indvirkede paa Temperaturen; at de sydvestlige og vestlige Vinde vare kolde, er en Selvfølge, da de maatte stryge over den umaadelige sneedækkede Tundra, for de naaede os; at den nordvestlige Vind ogsaa bragte Kulde, synes mig at tyde

Tabel 2.

Vindrose

Syd + 9° SV — 4" Vest — 7° NV - 3° Nord + o° NO + 4° Øst + 7° so . + 15° Stille —10°

paa, at Wrangels Land maa have en betydelig Udstrækning, medens den nordlige og nordostlige Vinds relative Varme tyder paa, at Havet østenfor dette ikke overalt er iisdækket om Vinteren; at endelig de østlige og især de sydostlige

142 IO

Snee- og Iismaaling.

Vinde vare de varmeste, er naturligt, da de mere eller mindre stryge over iisfrit Hav, og da Kuro Sivo sikkerlig gjor sin Indflydelse gjældende gjennem de sidstnævnte. At Temperaturen synker ved Vindstille, er en gammel Kjendsgjerning.

De nordvestlige Vinde vare om Vinteren de jævnligste, og uden nogle Dages sydlig Vind, som næsten indtraf hver Maaned, vilde vore Middeltemperaturer have været io° koldere i Vintermaanederne. Undertiden havde vi i 10—12 Dage i Træk en daglig Middeltemperatur, der varierede mellem 30° og -f- 40°; men derpaa kunde en Dags sydlig Vind hæve Kvægsølvet til Nulpunctet, hvor det dog aldrig blev mere end nogle Timer for dernæst atter at falde betydelig. Uagtet August og September Temperaturer ikke ere observerede paa samme Sted som de andre, er der Grund til at formode, at man faaer Aarets Middeltemperatur for Vinterqvarteret rigtig paa nærmeste Grad ved at anvende dem. Middeltemperaturen for Aaret bliver da 110 C. og Middelbarometerstanden 757mm,7.

Sneemængden er meget vanskelig at maale, deels fordi en Sneemaaler ofte vil optage en Deel Snee, som hvirvler

op fra Isen eller Jorden, deels fordi dens Indhold ved Temperaturforandringer pakker sig sammen i forskjellig Grad. Vi have vei søgt at komme til et Resultat i denne Retning ved at maale Sneemassen i Udkigstønden, der om Vinteren stod mere end 70 Fod over Isen, men det har ikke givet noget tilfredsstillende Resultat. Sneesmeltningen i Foraaret forsøgte jeg derimod at følge ved at maale Dybden til forskjellige Tider paa 12 forskjellige Steder, deels paa Isen, deels paa Land, som bleve afmærkede paa en hensigtsmæssig Maade. Det er en Selvfølge, at jeg ved Valget af Stationerne undgik saavel store Sneedriver som Steder, der var ualmindelig blottede for Snee. Resultatet findes i Tabel 3. Naturligviis maa dette ikke forstaaes saaledes, at al Snee var forsvunden ved Midsommer; maaskee har Sneelaget i Medium været tykkere end paa de udvalgte Stationer; men Tabellen viserVandstands Obsen-ationer.

21 I

alligevel, hvor hurtig næsten tre Fod Snee forsvinder. Paa Bjergene oppe i Landet laa Sneen endnu den iste Juli; men Stranden og det nærmeste Land vare saagodtsom sneefrie.

Tabel j.

Dato Sneelagets Tykkelse paa Iis paa Land Mai 29de 2 Fod 7 Tom. 2Fod 2Tom. » 31te 2 - 6 - 2 - 2 - Juni 3die 2 - 6 - 2 - 2 - » 6te 2 - 6 - 2 - 2 - » 9de 2 - 6 - 2 - 3 - » Ilte 2 - 5 - 2 - 3 - » 12te 2 - 6 - 2 - 3 -

Juni 15de 1 Fod 8Tom. 1 Fod 6 Tom.

» 16de 1 - 2 -

» 17de 0-8 - 1 - 5 -

» 18de 0-7 - 1 - 2 -

» 20de 0-2 - 0 - 7 -

» 22de 0-1 - 0 - 3 -

Isens Tykkelse er ligesaa vanskelig at maale som Sneens. Vi have for at bestemme den maalt i et nogle hundrede Alen fra Skibet hugget Hul, og Maalingerne findes i l abel 4.

Tabel 4.

Dato Isens Tykkelse Novbr. 1ste 0 Fod 9 Tomm. Decbr. 1ste 1 - 8 - » 15de 2 - 7 - Januar 1ste 3 - 0 - Februar Iste j 3 - 7 - 15de 4 - 1 - Marts 1ste I 4 - 2 - » 15de 4 - 2 -

April 1ste 4 Fod 3 Tomm

Mai 1ste 5 ' - 2

» 15de I 5 - 3 '-

» 31te 5 - 2

Juni 15de 5-0

Juli 1ste 3 - 4

» 15de 1 2 - 2

Naturligviis indtræde her samme Omstændigheder som ved Sneemaalingen, og det er umuligt at sige, hvad Isens gjennemsnitlige Tykkelse har været. Lige ved Skibet have vi maalt 6 Fod tyk Iis i Slutningen af April; men endnu i de sidste

14*212

/

Astronomiske Observationer.

Dage af Juni maaltes 7 Fod tyk Iis i en Revne en halv dansk Miil Nord derfor.

Vandstandsobservationerne foretoges, som ovenfor nævnt, hver Time fra 6te December til 6te Juni; men, da de endnu ikke ere bearbejdede, kan jeg for Øjeblikket kun sige, at den storste Vandstandsforskjel ikke overskred 7 Fod, samt at laveste Vande fulgte med sydlige Vinde; den daglige Variation i Vandstanden beløb sig i Reglen kun til V2 Fod, ved Springtid til 1 Fod. Disse Observationer foretoges af Vagten under Ledelse af Palander. Denne søgte flere Gange i Foraaret at undersøge Strømmenes Retning og Fart, men kom til det Resultat, at der saa nær ved Land ikke fandtes nogen regelret Strøm. Efter de Indfodtes Udsagn sætter Strommen om Vinteren østerhen, og om Sommeren vester-hen, hvilket stemmer med tidligere Observationer.

Af de videnskabelige Arbejder i Vinterens Løb har jeg endnu kun at omtale de astronomiske; disse indskrænkede sig dog til at corrigere vore Chronometre og bestemme Vinterqvarterets Beliggenhed. Observationerne foretoges deels over kunstig Horizont af Palander, deels af mig med et i Land opstillet Passageinstrument. Endelig observeredes Stjernebedækninger for det Meste baade af Palander og mig. Da Passageinstrumentet opstilledes, søgte vi først at beskytte det ved et almindeligt Telt; men dette føg altid fuldt af Snee, saa* at jeg snart maatte opgive al Beskyttelse under Observationerne og derfor kun kunde foretage dem, naar det næsten var stille. Naar der ikke observeredes, var Instrumentet, der stod paa en i Jorden fastfrossen Træpille, beskyttet af et Overtræk af vandtæt Tøj og deromkring en stor Tønde; men, da Instrumentet kun stod 100 Fod fra lis-huset, blev det snart begravet i de store Sneedriver, som hobede sig omkring dette. Observationerne vare derfor forbundne med den største Vanskelighed. For det Første havde vi sjelden klart Vejr, og dette varede aldrig længe; naar det

nu efter at have foget hele Dagen, saa at al Gravning vilde have været forgjæves, pludselig blev klart henad Aften, skulde vi først have Folk iland til at grave, hvilket ikke altid var muligt; men, selv om de kom, havde to Mand først 4 Timers Arbejde, før Instrumentet blev gravet ud, og Gangen var ryddet. Saae det om Dagen ud til at blive godt Vejr om Aftenen, gravedes der hele Dagen i de 7—8 Fod høje Driver; men som oftest var dette spildt Ulejlighed, da det efter nogle Timers godt Vejr atter blev overtrukket, og det begyndte at fyge, og efter en Times Forlob var hele Udgravningen atter fyldt med Snee. Disse uheldige Omstændigheder ere Skyld i, at det aldrig lykkedes mig at faae nogen Maaneculminations-Observation, saa at Bestemmelsen af vort Vinterqvarteers Længde hviler paa Stjernebedækningerne som imidlertid give vei overeensstemmende Resultater. Da Sneesmeltningen indtraadte, maatte Passageinstrumentet i Begyndelsen af Juni flyttes ombord, og Chronometrene, hvis Stand og Gang tidligere var bleven bestemt ved dette, bestemtes i Juni og Juli Maaned, da Gangen som Følge af Temperaturforandring var meget uregelret, ved corresponderende Højder over kunstig Horizont. Vinterqvarterets Brede er af Palander og Bove bestemt til 67 ' 6 45"; de foreløbige Beregninger, som jeg har foretaget af Stjernebedækningerne, give Længden 173' 24' vestfor Greenwich.

FJORTENDE CAPITEL

. Tschuktscheme ombord. — Udflugt til Idlidlja. — Foraaret. — Botaniske og

zoologiske Arbejder.

Som jeg oftere har sagt, vare vi i flere Retninger heldigere stillede end mange tidligere Overvintringsexpeditioner; vi havde Dagslyset selv paa vor mørkeste Dag, vi vare ypperlig forsynede med Alt, vi laae sikkert bag vort store lisstykke og havde al mulig Grund til at vente os det Bedste af Fremtiden.

Endnu en Omstændighed, som bidrog til at gjøre vort Ophold ved Pitlekaj saa behageligt og mindre eensformigt, var Tschuktschernes Nærværelse. Uagtet denne vei undertiden kunde være forbunden med nogen Ubehagelighed, saa havde vi paa den anden Side baade Nytte og Fornøjelse deraf.

Meget plagende var deres evindelige Tiggen. Saasnart en af os viste sig paa Dækket, modtoges han af et Chor: »Oinga murgin Kaukau!« (Jeg har ingen Mad.) »Oinga murgin Tobak!« o. s. v. Snart kom en Tschuktsch og fortalte, at han havde bragt »maingin utut« (meget Brænde) til »ship« og fremviste da et Stykke Drivtømmer, der maaskee højst var en Fod langt, men som han alligevel med utrolig Frækhed kaldte »maingin« (meget); snart

bragte de lidt Tang, en Fisk, Vaaben eller Redskaber, som de vilde sælge for Mad. De mest forslagne berettede, at nu vilde Isen snart bryde op,2 18 Tschuktscherne ombord.

eller, nu vilde der snart komme sydlig Vind med »maingin omom« (megen Varme), og som Løn for den gode Underretning forlangte de saa »Kaukau«.

Engang i Foraaret havde vi fanget en lille Sælhund i Vaagerne ved Siden af Skibet, og paa Dækket morede vi os en kort Stund med at see, hvorledes den hvæsende humpede om efter vore Hunde, der vare meget bange for denne ubekjendte Gjæst. Vi vilde just sætte den i Vandet igjen, da en ung Tschuktsch, som i Reglen kaldtes Manschetknap, skjøndt hans rigtige Navn var Maschetko, betroede Kjellman, at, hvis vi beholdt den Sælhund ombord, vilde vi næppe nogensinde komme los. Kjellman beroligede ham med den Forsikkring, at vi netop havde isinde at sætte den ned i Vaagen igjen, men Maschetko sagde, at det vilde være at forspilde en god Lejlighed til at komme los, hvilket ufejbarligt vilde skee, hvis vi forærede ham Dyret. Han opnaaede dog ikke Andet end at blive udleet.

Samme Maschetko var forresten en af de mest forfaldne Tschuktscher. Da vi kom til Pitlekaj, ejede han et Telt og en halv Snees Hunde, og saavel han som hans Hustru gjorde ved deres Paaklædning et ret velhavende Indtryk. Samtidig med de fleste Andre flyttede han i Januar til Najskaj, hvor Fiskeriet gav godt Udbytte, men allerede i April saaes han atter paa Pitlekaj Højen, hvor han og hans Hustru, der nu kun havde een Hund tilbage, byggede et Telt, der bestod af de sidste sørgelige Rester af fordums Magt og Herlighed, og i dette Telt laae de næsten hele Dagen, som onde Tunger paastode, fordi de ogsaa havde solgt Klæderne, saa at de kun i godt Vejr kunde færdes i det Frie i Underklædningen. Alt var solgt for at faae Brændeviin, hvoraf vi flere Gange saae saa store Beholdninger hos Tschuktscherne, at det var os uforklarligt, hvor de flk dem fra. Naar jeg siger, at vi saae Beholdningerne, da er dette ikke ganske rigtigt, thi det var kun Virkningerne, vi saae; de Druknes Antal var saa stort,2 18

Tschuktscherne ombord.

at de umulig kunde have faaet Spiritussen hos os, uden at vi vidste af det, og, da det aldeles ikke ligger i Tschuktscher-nes Charakteer at gjemme, er det heller ikke sandsynligt, at det var Forraad, kjøbte hos Amerikanerne foregaaende Sommer. Have de faaet Fangst, leve de højt uden at gide arbejde, førend al Maden er sluppen op, saa drage de til et andet Sted, hvor Fangsten er bedre, og leve, indtil de atter faae Noget af deres Landsmænds Godgjørenhed, der i saadanne Tilfælde er overordentlig stor. Det maa derfor betragtes som sikkert, at de, saalænge de have Brændeviin, ville drikke sig fulde hver Dag. Da de om Vinteren heller ikke have kunnet faae Tilførsel fra Europa eller Amerika, maae de selv fabrikere Brændeviin. Kennan omtaler, at Korjækerne bruge smaa Qvantiteter af en Svamp, Agaricus muscarius, der i større Mængder er en stærk Gift, til at låve en stærk berusende Drik. Handelen med denne Svamp, der er forbudt af den russiske Regjering, drives alligevel i Smug af de omvankende Stammer, og muligen have Rensdyrtschuktscherne bragt den til Kysten; vi havde aldrig Lejlighed til at overbevise os derom, da vi, som sagt, altid kun saae Virkningerne.

Tschuktscherne drikke Brændeviin, ikke allene fordi det smager dem, men rimeligviis ogsaa fordi de føie sig lykkelige ved en rigtig Ruus.

Maschetko solgte saaledes et Fyrtøj til Expeditionens Samling, og, uagtet Nordenskiöld kun i Nødstilfælde gav dem Brændeviin, fordi de aldrig kunde holde Maade med Nydelsen deraf, fik Maschetko dog i dette Tilfælde Brændeviin, fordi dette Ildtoj var sjeldent, og han kun for den Priis vilde sælge det. Han erklærede, at han vilde have saameget Brændeviin, at han kunde falde isovn af det, og, da Nordqvist bod 3 Snapse, bemærkede Fru Maschetko, at det kom hendes Mand jo knap til at synge af; for at faae ham til at falde isøvn behøvedes der 8 store Snapse.2 18 Tschuktscherne ombord.

Det ovennævnte Ildtøj fortjener forresten at beskrives. Det bestaaer af tre Dele, en Træklods, hvori man har skaaret en Masse smaa cirkelrunde Fordybninger, en rund Træpind og en Bue, hvis Streng er saa lang, at den kan vikles rundt om Pinden; denne sættes ned i en af de nævnte Fordybninger og holdes paa Plads deri ved et Stykke

Been, der trykkes mod den øverste Ende. Ved at bevæge Buen frem og tilbage i et Horizontalplan, giver man nu Pinden en drejende Bevægelse, og ved Frictionen i Fordybningen frembringes og antændes fiint Spaan (Tonder) paa Bunden af denne. Operationen kræver Vane, men, naar man har den, frembringes brændende Tønder paa et Par Minuter.

Det var langtfra ikke alle Tschuktscher, der vare saa hengivne til Nydelsen af stærke Drikke som Maschetko; som en Modsætning til ham vil jeg nævne en ung Mand fra Rejtinup, som kaldte sig Notti, og som strax havde vakt vor Opmærksomhed ved sit godmodige, ærlige Ansigt og store Tjenstvillighed; vi havde ikke været ret længe ved Pitlekaj, forend Notti var Alles Yndling, hvem Alt blev betroet; han skaffede forskjellige sjeldne Sager til Expeditionens ethnographiske Samling, han tjente os paa en Mængde Udflugter som Vejviser og skaffede os altid Hunde og Slæder. I Foraaret giftede Notti sig med en efter tschuktschiske Forhold overordentlig smuk Pige, Attanga; men desværre gjorde han det, uden at vi vidste af det, saa at vi ikke fik de dermed forbundne Ceremonier at se. Medens Attanga virkelig var smuk, kunde man ikke beskylde Notti selv for i nogen høj Grad at besidde denne Egenskab, især ikke da hans brede, flade Ansigt i Januar Maaned antog en blaa Farve, som først tabte sig i Majsolen; han havde paa en Nattetour faaet Frost i sit Ansigt, og Følgerne vare de ovennævnte. Uagtet Tschuktscherne ere vante til Klimatet, forfryse de sig meget ofte, men undertiden have de ogsaa meget drøje Toure. Naar der i Vinterens Lob fandtes aabent Vand et Par Miil mod Nord, droge Flere2 18

Tschuktscherne ombord.

strax derud for at fange Sælhunde, og ofte maatte de tilbringe 48 Timer i over 30° Kulde uden at have Tag over Hovedet; men, vare de saa end blaa i Ansigtet for hele Resten af Vinteren, saa medbragte de ogsaa nogle Sælhunde, hvoraf de og deres Naboer levede højt i nogen Tid.

Saalænge de havde Sælhundekjød, viste de sig ikke ombord, men laae hele Dagen i deres Telt. Ligesaa udholdende og dygtige som Mændene ere, naar de gaae paa Fangst eller Rejser, ligesaa dovne ere de hjemme i deres Telte, hvor Kvinderne maae gjøre alt Arbejde, ja Manden rejser sig ikke engang for at tænde sin Pibe, men Hustruen eller et af Børnene maa række ham en brændende Pind, skjøndt den kun ligger i to Skridts Afstand fra ham. Kun den yderste Nod driver dem til at arbejde eller, som under vort Ophold, en stor Belønning, især af Brændeviin.

Saalænge Tschuktscherne havde Haab om for en ringe Tjeneste, der ikke anstrengte dem for meget, at faae Mad ombord paa »Vega«, var det meget faa iblandt dem, som gik paa Fangst. Henad Foraaret forandredes dette noget, men Grunden dertil var simpelthen den, at Fangsten blev lettere, idet de ikke havde nødig at gaae hele Dagsrejser ud paa Isen for at finde en Rende, hvori de kunde udsætte deres Sælhundegarn. Da var det hovedsagelig Kvinderne, der besøgte os, men som oftest mærkedes ikke nogen Forskjel, Dækket var altid fuldt af Tschuktscher.

Paa Mandskabets Spisetider var det næsten umuligt at komme frem til Forlugen; med Forbenene paa det øverste Trin stode i første Række vore Hunde (Tschuktschhundent havde ikke Adgang til Skibet) og bag dem i fiere Rækker Tschuktscher, som ventede paa, at en af Mandskabet skulde komme op med Levninger, eller at Kokken skulde have en Gryde skyllet; denne slikkedes da forst paa det omhyggeligste, ligesom alle tømte Conservedaaser, som langedes op.2 18 Tschuktscherne ombord.

Medens mange Tschuktscher tiggede uden at arbejde for, hvad de fik, vare de fleste altid villige til at hjælpe ved alt forefaldende Arbejde, saa at vi ofte havde megen Nytte af dem. Saaledes blev det meste Brænde til Kaminer og Kabys hugget og savet af dem, og ofte bragte de hele Slædelaster af Drivtømmer ombord. Slæden, som for hver Dag sendtes ud for at hente Iis til Smeltning, blev som oftest trukken af Tschuktscher, saa at vi kun behøvede at sende een Mand med. Skulde der ombord foretages noget Arbejde, det være sig med Isen eller Skibsarbejde, da vare Tschuktscherne altid villige til at hjælpe, og de vidste, at de aldrig gjorde det uden at faae Løn derfor.

Vore ethnographiske, zoologiske og botaniske Samlinger fik gjennem deres Tilskud en stor Tilvæxt. Alle vore

nærmeste Naboer solgte Alt, hvad de kunde undvære, for at faae Brod, og, naar de ikke havde mere, begyndte de med stor Færdighed at udskære forskjellige Smaating af Hvalrostand, saasom Bjørne, Harer og Fugle, undertiden meget vei efterlignede; senere fandt de paa at sælge al Slags Legetøj, lige fra prægtig tatoverede Topper til smaa Flitsbuer, og endelig trak de alt gammelt Skrammel frem, hvorved undertiden ret gode Sager kom for Dagens Lys. Saaledes kom vi i Besiddelse af et gammelt Beenpandser, et Minde fra den Tid, da deres krigerske Forfædre indgød alle Naboer Frygt. Det bestod af en Mængde fra en til tre Tommer brede sammen-surrede Plader, omtrent fire Tommer lange og tre til fire Linier tykke; det dækkede hele Brystet og Ryggen, idet Pladerne vare stillede til hinanden som Fiskeskjæl.

Men ogsaa paa vore Fornøjelser og Bekvemmeligheder havde Tschuktscherne stor Indflydelse, idet der næppe forløb nogen Dag, hvor Vejret biot var nogenlunde taaleligt, uden at der var fuldt af Hundeslæder omkring Skibet, og Ingen var gladere end Tschuktscherne, naar vi benyttede en eller flere Slæder til at kjøre en Tour. Altid vare de venlige,2 18

tjenstvillige og gjæstfrie, saa at man glemte deres ihærdige, ofte plagende Tiggeri.

At Tchuktscherne vare saa gjæstfrie mod os, er ikke forunderligt, thi paa vore Udflugter medbragte vi som oftest en velforsynet Madsæk; men deres indbyrdes Gjæstfrihed og Maaden, hvorpaa denne modtages, er ganske mærkelig. Ofte have vi seet en Fremmed langvejs fra komme til et Tschuktsch-telt og der modtage den mest udstrakte Gjæstfrihed, uden at et Ord mæledes fra nogen af Siderne. Saasnart Slæden holder udenfor Teltet, komme de Unge ud, spænde Hundene fra, trække Slæden ind og give sig til at rense Mederne; imidlertid træder den Fremmede ind i Teltet uden at sige et Ord. Tschuktscherne. sagde vei «Annoa, annoa« til os som Velkomsthilsen, men indbyrdes have vi aldrig hort dem anvende noget Saadant. Saasnart Kvinden har banket Sneen af hans Klæder, hvilket udføres med et Sælhunderib-been, imedens han som oftest har røget en Pibe, gaaer han ind i det indre Telt, hvor det Bedste, Huset formaaer at byde, stilles for ham; undertiden kan det vei hænde, at han med Værten vexler nogle Ord om sin Rejse eller fortæller noget Nyt fra fjerne Byer, men det er ikke nødvendigt for at blive godt modtaget. I det Hele taget tale Tschuktscherne, især Mændene, ikke mere end højst nødvendigt; de kunne sidde timeviis i samme Stilling uden at bestille Noget eller sige et Ord. Naar den Fremmede har spiist, rejser han videre, uden at sige hverken Farvel eller Tak. Den eneste Betaling bestaaer i, at hans Vært ved Lejlighed vil møde samme Gjæstfrihed fra hans Side.

Som jeg allerede tidligere har berørt, er Tschuktschernes Godgjørenhed mod Nødlidende overordentlig stor, og de leve saa at sige som en stor Familie; naar de vare ædrue, saae vi aldrig Uenighed, end sige Slagsmaal mellem dem, men et Par Gange vare Nogle temmelig medtagne efter et Slagsmaal under en Ruus. I Enurmi (Serdze Kamen) blev endog en2 18 Tschuktscherne ombord.

Mand stukken ihjel med Kniv, da hele Landsbyen engang havde' været beruset; men Sligt seer man jo oftere i civiliserede Lande.

Jeg har allerede nævnt, at kun gamle Kvinder drikke Brændeviin, de unge næsten aldrig; men selv unge Mænd sige ofte Nej til en Snaps, hvilket har sin Grund i den store Respect, som Tschuktscherne have for Alderen. Gjør man et Besøg i et Tschuktschtelt med en Feltflaske hos sig, er det i Reglen Huusherren, som angiver, hvem der en værdig til at faae en Snaps; han selv er da naturligviis den Første, og dernæst en gammel Kvinde, hvis en saadan findes. Vil man derpaa byde de yngre Mænd, da give de, efter at have nippet til Glasset, Resten til de Ældre, og det nytter ikke at byde dem et Glas til, de tage ikke derimod, men det gaaer i Huusherrens bundløse Svælg.

Hvad Ærligheden angaaer, da sporer man nutildags ikke meget til Tschuktschernes tidligere Hang til Røverier. Naar man tager i Betragtning, at de i 10 Maaneder havde fri Adgang til vort Dæk, som laa fuldt af løse Smaasager, og at der kun tre eller fire Gange forefaldt Tyverier, maa man virkelig forbavses; i adskillige Havne i den civiliserede Verden, som vi senere besøgte, blev der i Løbet af io Timer stjaalet ganske anderledes.

Det ene af disse Tyverier vakte megen Munterhed ombord; Zoologerne havde stillet et Par Flasker, hvori nogle Crustaceer opbevaredes i meget stærk Sprit, paa Dækket og fandt, da de en Timestid senere vilde hente dem, Flaskerne tomme; Tschuktscherne havde drukket baade Sprit og Dyr. Et andet Tyveri angav Tchuktscherne selv, ja en af Mandskabet vilde endog have seet, at de tugtede den Skyldige, der af os straffedes med 8 Dages Forviisning fra Skibet.

Inden jeg begynder paa at omtale vore Udflugter, maa jeg nævne en Familie fra Jinredlen, som horte til vore bedsteVenner, og som, da de vare vore nærmeste Naboer, efterat Pitlekaj var flyttet, hørte til vore hyppigste Gjæster.

Tschuktschkvinde.

Foruden Faderen, som var en af de dygtigste Fangstmænd, der i Løbet af Vinteren desuden fældede en Bjørn, og Moderen, som mest holdt sig hjemme, bestod denne Familie af to Brødre, Rultugin og Penautin, og Søstrene Hajingen og Rejtinakka. Rultugin og Penautin vare to af de flittigste Samlere og bragte os i Løbet af Vinteren mange gode Sager; de vare smaa, men ligesom deres to Søstre efter Tschuktschforhold meget smukke. Hajingen, der vel var henved en Snees Aar gammel, var næst Nottis Hustru den smukkeste Tschuktschkvinde, jeg har seet; hun var Gjenstand2 18 Tschuktscherne ombord.

for den mest udsøgte Opmærksomhed fra Mandskabets Side, og som Beviis paa, hvor afholdt hun var, tjente den Masse svenske Mønter, hun havde hængende omkring Arme og Hals, i Ørene og Haarpidskene. Den lille knap tiaarige Søster Rejtinakka, Originalen til Vidunderbarnet Aitanga, som figurerede i det Festblad, Publicistklubben i Stockholm udgav ved »Vega«'s Hjemkomst, var Alles Yndling.

Allerede i Januar og Februar havde nogle af os foretaget mindre Udflugter, men i Marts udstraktes disse ofte over en Uge. Brusevvitz og Nordqvist boede saaledes sammen med Notti i 8 Dage i et af Expeditionens Slædetelte ved en Indsø nogle Miil fra Kysten, hvor Nordqvist fiskede, medens Bruse-witz gjorde mindre Jagtudflugter i Omegnen. Nordqvist foretog endvidere Rejser til Maingatir, Tiapka og endnu engang indtil de store Søer, som vi i October havde besøgt paa Rejsen med Menka.

Palander og Kjellman vandrede med en af vore Slæder, trukken af 5 Mand og Notti, nogle Miil ind i Landet, hvor de besøgte en eensomt boende Rensdyrstchuktsch, og endelig foretog Bove og Almqvist med en ung Tschuktsch fra Irgo-nuk, ved Navn Raatschitlen, en Tour til Jetugins Telt tæt ved Koljutschin Bugtens Bund. Det havde været deres Mening at gaae endnu længere mod Syd, men Raatschitlen vilde af en eller anden Grund ikke rejse videre og truede endog, hvis de forsøgte at tvinge ham dertil, med at dræbe sig selv.

Om samme Raatschitlen skal jeg ikke undlade at fortælle en Tildragelse, som morede os meget. Da Palander en Dag vilde photographere ham, blev det gjort ham forstaaeligt, at han skulde sidde stille, medens dette gik for sig. Da Palander dernæst tog Dækslet fra Objectivet og saae hen paa Raatschitlen for at see, om han sad stille, nikkede denne meget fornoiet til Palander, ligesom om han vilde sige: »Jo, jeg sidder rigtig stille.«224

Udflugt til Idlidlja.

Selv foretog jeg ogsaa flere Udflugter mod Øst, af hvilke jeg dog kun skal omtale den længstgaaende, til den lille Klippeø Idlidlja udfor Tiapka, som jeg foretog i Begyndelsen af Maj.

Da de Tschuktscher, som havde ført vore Breve til Nischnej Kolymsk, paa Tilbagevejen besøgte »Vega«, var Tilstrømningen til denne meget stor, thi Alle vidste, at disse Mænd skulde belønnes godt, og haabede da, at lidt da ogsaa kunde falde af til dem. Da der saaledes var fuldt af Slæder langvejs fra, besluttede jeg at benytte Lejligheden til at rejse en lille Tour.

Med en af vore gamle Venner fra Pitlekaj, en Mand paa omtrent 50 Aar, ved Navn Raatschitlen, et blandt Tschuktscherne meget almindeligt Navn, forlod jeg om Eftermiddagen Kl. 5 »Vega« paa en lille Slæde, der var forspændt med 6 Hunde, som imidlertid trak os saa hurtigt, at de store sværtlastede Rejseslæder, der vare forspændte med nogle og tyve Hunde hver, snart vare langt bag os.

Vi havde ikke kjørt længe, førend vi indhentede et Par Kvinder, som nylig havde forladt Skibet og nu skulde gaae til deres Hjem, der laa omtrent 4 danske Miil fra dette; en saadan Spadseretour foretoge de gjerne biot for at faae nogle faa Levninger af Maaltiderne ombord og hjemføre nogle tomme Flasker eller Conservedaaser, der senere anvendtes baade som Tallerkener, Skeer, Æsker til at gjemme Smaa-sager i o. s. v. Jeg saae næste Dag disse Kvinder i deres Pljem i Tiapka, hvortil de først vare ankomne Kl. 4 om Morgenen; men de vare alligevel ved deres sædvanlige Arbejde, endskjondt de saaledes i to paa hinanden følgende Nætter havde vandret 8 danske Miil og uden at sove, medens de vare paa Skibet. I denne Retning ere Tschuktscherne, som allerede tidligere nævnt, meget udholdende.

Undervejs viste Raatschitlen mig nogle store Ar paa sin venstre Haand, hvilke han forklarede mig hidrørte fra en225 Udflugt til Idlidlja.

Bjørns Tænder. Naar Tschuktscherne gaae paa længere Rejser, medføre de Spyd eller Bøsser for at forsvare sig mod Bjørne; men det hænder naturligviis, at de ogsaa paa mindre Rejser, hvor de ikke medføre andre Vaaben end deres lange Kniv, møde en Bjørn, og de forsvare sig da paa følgende Maade.

Staaende i en noget bøjet Stilling, holder Tschuktschen med den venstre Haand en løs Vante frem mod Dyret, som strækker Hovedet opad for at sluge den saaledes frembudte Lokkemad, som Tschuktschen imidlertid behændig trækker ivejret, idet Bjørnen vil gabe over den, paa samme Tid som han, benyttende sig af, at Bjørnen saaledes blotter sin Strube, med højre Haand jager sin Kniv i Halsen paa den bag ved Luftrøret og overskærer dette. Denne farlige Jagt, der jo kræver en overordentlig høj Grad af Koldblodighed, lober just ikke altid heldig af. For Raatschitlen's Vedkommende havde Bjørnen saaledes faaet Tid til at gabe baade over Vanten og Haanden, men han maa dog alligevel have havt Ro nok til strax at dræbe den, da Haanden ikke havde taget nogen alvorlig Skade.

Ikke slet saa heldig havde en anden Tschuktsch været, som boede paa Koliutschin Øen og i Marts Maaned besøgte »Vega«; han havde mistet sin venstre Haand, og desuden havde Bjørnen med sine Kløer givet ham et dybt Saar i Nakken; efter Almqvists Mening vare Saarene, da han besøgte »Vega«, kun et Par Maaneder gamle, saa man maa beundre Tschuktscherne for deres Lægekunst.

Wrangel omtaler en ganske morsom Maade, hvorpaa Tschuktscherne dræbe Ulve, der, hvis Kilden ikke var saa paalidelig, som den er, lyder lidt fabelagtig. De spidse et temmelig stærkt Stykke Hvalbarde i begge Ender, bøje dem sammen og surre dem til hinanden. Den saaledes dannede Ring overheides dernæst med Vand, og en Iisskorpe dannes omkring den, medens den beholder sin krumme Form. Nu

skære de Traaden over og udlægge denne Lokkemad, som Ulven begjærlig sluger, da der over Iislaget er smurt noget Fedt. Idet Ulven sluger Ringen, tøer imidlertid Iisskorpen op, Fiskebenet retter sig ud og dræber Dyret. Efter Tschuk-tschernes Forsikkring til Wrangel slaaer dette Middel sjeldent fejl. Vi saae dem aldrig anvende det. Derimod saae vi ofte deres Fælder for Ræve og mindre Dyr; de ere byggede af Snee efter samme Princip som vore Musefælder. For Smaa-fugle opstille de Snarer af ganske tyndt Fiskebeen; naar Fuglen vil tage Lokkemaden, trækker et Løbeøje sig sammen om Halsen paa den.

Efterat have kjørt en halv Timestid paa Isen, kom vi ind paa Kysten, hvor vi mødte en Tschuktsch fra Koliutschin, som med sit Telt og alt sit Bohave læsset paa to Slæder Hyttede til Najskaj, da der denne Vinter ingen Fangst var vesterpaa. Da vi kom, var han just ved at smøre sine Slædemeder; disse ere sædvanligviis klædte med Hvalbeen, og saavel ved Rejsens Begyndelse som under ethvert Ophold oversmøres disse med Vand, som Tschuktscherne medføre i en paa deres Bryst under Pelsene hængende Blære; dette lade de fryse paa Mederne, der da glide udmærket paa Sneen. Medens Raatschitlen foretog den samme Operation med vor Slæde, steg jeg op paa en af de Klitter, som med korte Mellemrum ligge paa Stranden.

Solen var just ved at gaae ned og farvede de sneeklædte Bjerge inde i Landet rosenrøde; ude over Havet

afspejledes Isen højt oppe i Luften i de mest phantastiske Former, medens en mørk Stribe paa nogle Steder betegnede en aaben Rende; mod Nordvest hævedes Koliutschin Øen højt oppe i Luften, medens »Vega« viste sig med Mastetoppen nedad. Det var næsten Stille, saa at det tiltrods for de 15 Graders Kulde forekom mig at være meget varmt; men det var heller ikke længe siden, at Sneestormen havde raset.227 Udflugt til Idlidlja.

Efter i Forbifarten at have hilst paa mine Venner i Irgo-nuk kom jeg om Aftenen Kl. 11 til Raatschitlens Telt i Naj-skaj, hvor jeg under Maaltidet modtog Besøg ai gamle Venner og Bekjendte. Foruden Husets Frue, Enkungo, den voxne Son, Germadlin, en Søn paa 5 å 6 Aar, Germattain og den to-aarige Datter Attanga, var der en Rensdyrstschuktsch Kautau i Besøg. Efter Maaltidet, under hvilket mit medbragte Forraad af Skibstvebakker stærkt formindskedes, forlode alle de øvrige Besøgende Teltet, og vi sloge os ned paa et Par Rensdyrsskind omkring Lampen og tændte vore Piber.

Alle Tschuktscher af enhver Alder ere stærkt hengivne til Rygning. Man seer saaledes meget ofte en lille Dreng forlade Moderens Bryst for at ryge et Øjebiik af Faderens Pibe, hvorpaa han vender tilbage til Moderen og dier videre; det maa bemærkes, at Børnene her ligesom hos Eskimoerne die usædvanlig længe, rimeligviis idetmindste til 3 Aars Alderen. Kvinderne indskrænke sig i Reglen til at skraa Tobak, men det begynde de ogsaa med, førend de kunne gaae.

Saasnart man paa Rejser gjør Holdt, trække alle Tschuktscherne deres Piber og Tobakspunge frem, hvilke Gjenstande i Reglen bæres i en Rem om Halsen indenfor Pelsen.

Piberne bestaae af et klodset Stykke udhulet Træ, hvortil er fastsurret en lille Messingkop af Størrelse som et Fingerbøl, i Bunden af hvilken de altid lægge en Tot Rensdyrs-haar til at optage Saucen. Den lille Smule Tobak, der kan rummes i Piben, ryges ogsaa op i et eller to Drag, men Tschuktscherne forstaae alligevel at nyde længe deraf, idet de synke Røgen og først efter en Minuts Forløb puste den ud gjennem Næse og Mund; længe efter giver en stærk Hoste tilkjende, hvilken behagelig Pirring Tobakken vedva-vende skaffer dem. Om Sommeren og Efteraaret plages Tschuktscherne meget af Forkølelse, saavel i Form af Snue som af Hoste, men de lade derfor ikke være med at forværre den sidste ved stadig at ryge Tobak paa den omtalte Maade

>5*Ellers have de i Reglen en god Helbred, naar undtages, at deres Øjne om Foraaret lide forfærdelig ved Solens stærke Skin paa Sneen; Mange have derfor en grøn Skjærm af Form som en Kaskjetskygge. Uagtet Tschuktscherne hvert Aar lide af denne Sygdom, see de dog i Reglen overordentlig skarpt.

Da vi havde tændt vore Piber, passiarede vi om forskjellige Ting. Tschuktscherne opfatte meget let Ting, som de aldrig have seet; da jeg saaledes denne Aften beskrev dem et Jernbanetog som: »maingin orgoor, oinga tschopak« ɔ: stor Slæde, ingen Hunde, hvorefter jeg tilføjede, at den sagde: »Puh, Puh,» ligesom »Vega«'s Skorsteen, forstode de det meget godt, og Germadlin illustrerede det strax paa et Stykke Papir. Senere tegnede han hosstaaende Afbildning af »Vega«, paa hvilken man vil bemærke den Samvittighedsfuldhed, hvormed han har medtaget alle Skorstenene; han dvælede især længe ved den forreste, og, da han endelig syntes, at den var godt nok udført, udbrød han; »Metschinko Kukkis!« (Jeg holder af Kokken).

Tschuktschisk Tegning af »Vega».

Ved Midnatstid drog Germadlin sammen med Maschetko, som paa dette Tidspunct endnu boede i Najskaj og endnu229 Udflugt til Idlidlja.

havde Klæder paa Kroppen, ud paa Isen for at udsætte Net i en Revne, som havde dannet sig en halv Miils Vej fra Kysten; næste Morgen vendte de tilbage med en stor Sælhund. Den. gode Fangsttid var nu begyndt, og i de fleste Telte fandtes nu Sælhundekjod, Tschuktschernes største Lækkerbidsken. Naar de intet S^lhundekjød have, leve de udelukkende af Fisk, der findes i Overflod i de store Laguner, som ligge tæt indenfor Kysten og ere størst indenfor Najskaj. I kort Afstand fra Lagunestranden var der hugget en Række Huller i Isen, og ved hvert Hul stod hele Morgenstunden en Tschuktsch med sin Medesnøre; Krogene ere med megen Kunst udskaarne af Hvalrostand og have ofte Form som et Dræg.

Jeg vilde gjerne have fulgt med paa Sælhundefangsten, men jeg kunde mærke, at man helst saae, at jeg blev i

Teltet; uagtet vi ofte forsikkrede Tschuktscherne, at vi slet ikke brød os om Fangst, vare de dog aldrig rolige for, at vi skulde begynde derpaa.

Jeg blev altsaa hjemme i Teltet, hvor vi vare 6 Personer. Uagtet Teltet var lille, havde vi dog bedre Plads, end jeg flere Gange tidligere havde havt, og desuden kunde Lamperne nu slukkes om Natten, hvilket Kulden ikke tillod om Vinteren. Uagtet vi efterhaanden vænnede os dertil, var det undertiden temmelig ubehageligt at sove i det næsten hermetisk tillukkede Rum, hvor 2 a 3 Lamper vedligeholdt en Temperatur af over 30° og fyldte Rummet med en forfærdelig Tranos; naar man saa tænker sig 12 a 14 nøgne Tschuktscher sammenstuvede i dette knap 300 Kubikfod store Rum, i hvis Midte en stor Latrintonde var placeret, saa indseer man, at Atmosphæren ikke var let. Nu, i Maj Maaned, var Forholdet meget bedre; Lamperne vare som sagt slukkede, og det af Vinteren medtagne Telt var fuldt af Huller, hvorigjennem Vinden peb, saa at der snarere var for koldt der-230

inde; ikke destomindre laae Tschuktscherne nøgne med et Rensdyrsskind kastet løst over sig.

Næste Formiddag kjørte jeg med Kautau videre østerpaa. Her ved de store Laguner laae paa den smalle Kyststrimmel paa en Strækning af en Miil ikke mindre end 5 Tschuktsch-byer, og i dem alle maatte der gjøres Ophold, da vi efterhaanden kjendte de fleste Folk i 5 a 6 Miils Omkreds, og de allevegne strømmede os imøde.

Først ved Middagstid naaede jeg derfor Tiapka, det østligste Punct, vi have besøgt paa vore Udflugter; det var en stor By paa 14 Telte, som laae omtrent 4 danske Miil fra Skibet.

En Fjerdingvej fra Kysten ligger udfor denne By en lille Klippeø, Idlidlja, som jeg om end med nogen Vanskelighed flk Kautau til at kjøre mig ud til. Mod Sydost skraanede den ned, saa at man kunde kjøre et Stykke op paa den, ellers var dens Kyst stejl, især mod Nord, hvor den faldt lodret ned i Havet fra 100 Fods Højde; paa Sydsiden af Hojen saaes Levninger af nogle Onkilonboliger, der dog saae ældre ud end de paa Ir-Kajpij. Ved en aaben Rende opholdt sig en. Masse Maager, medens Krager og Sneespurve lloj omkring Øens bratte Sider; naar undtages Kragerne, som hele Vinteren havde opholdt sig paa Pitlekaj's Ruiner, var dette det første Fugleliv, jeg saae dette Aar. Ogsaa fra Tiapka og de andre Byer havde man om Natten været ude ved Revnen for at fange Sælhunde, og det var endog lykkedes en Tschuktsch fra Tiapka at fælde en ung Bjørn.

Kautau var ikke af de meget Talende, og, da Samtalen snart gik istaa, sad han, som Tschuktscherne sædvanligviis gjøre, og nynnede Oh, ho, ho, hi o. s. v. stadig paa samme Tone. Jeg har kun hort een Sang blandt Tschuktscherne, hvortil Ordene syntes at have en sammenhængende Betydning; dog var det ikke muligt at oversætte den fuldstændig; jeg kan kun sige, at Ordene »rødt Tøj« og »Mad« spillede231 Udflugt til Idlidlja.

Hovedrollen. Det eneste musikalske Instrument, jeg har seet hos dem, men som ufravigelig findes i ethvert Tschuktsch-telt, er en Slags Tambourin; et Stykke Fiskebeen gjør Tjeneste som Trommestikke. Det er denne Tromme, som Schamanerne efter Wrangel's Angivelse benytte, naar de opføre deres vilde Dandse.

Efter Maaltiderne kan man, især ved at foregaae med et godt Exempel, let faae Kvinderne til at musicere, ja, hvis Vejret tillader det, endog til at dandse. Begge Dele ere lige eensformige; medens Sangen, der som oftest er Duet eller Trio, bestaaer af de ovennævnte Eenstavelsesord, som Sangerskerne udtale meget hurtig, undertiden skifteviis, bestaaer Dandsen egentlig kun af en Rokken med Overkroppen, medens Fødderne skifteviis løftes lidt fra Jorden, dog uden at Dandserinden flytter sig; som oftest staae de i en Kreds eller i en Linie, og i sidste Tilfælde afvexles Dandsen ved, at Alle paa engang med et Hop gjør højre eller venstre om.

Da vi kom tilbage til Raatschitlens Telt, serveredes der et splendid Maaltid, hvori jeg af Nysgjerrighed besluttede at tage Deel. Jeg maa erklære, at, hvis dette var blevet serveret paa vor Maade, vilde der ikke have været meget at udsætte paa det. Spisesedlen var fuldstændig europæisk: Suppe, Fisk, Kjød og Dessert. Suppen, der egentlig kun var det Vand, hvori det senere serverede Sælhundekjød var kogt, østes op i Conservedaaser, hvoraf man drak den som Bouillon. Fisken, Torsk, var kogt og serveredes paa et stort Trætrug; det er en Selvfølge, at Familien, der var lejret om dette, ved denne Lejlighed kun benyttede Fingrene og Munden. Saasnart Fisken, der var upaaklagelig, var forsvunden for Familiens graadige Angreb, ståk Enkungo Truget ud i det ydre Telt, hvor man strax hørte en

voldsom Strid mellem Hundene, der sloges om at faae fat i Benene, som de spiste, hvorefter de slikkede Fadet reent. Et Minut efter trak232

Enkungo det saaledes rensede Trug ind og lagde nogle store Stykker kogt Sælhundekjød paa det. Efter at hun havde skaaret dem i mindre Stykker, som hun fordeelte langs Randen, skyndte Alle sig at gribe hver sit Stykke. Ved denne Ret benyttedes dog Kniv, men om et saadant Redskab som en Gaffel have Tschuktscherne kun et meget ufuldstændigt Begreb. Da vi engang paa Mellemdækket paa »Vega« fremsatte et Maaltid for nogle Tschuktscher, der havde fulgt os paa en Udflugt, gave vi dem hver en Gaffel, som de meget rigtig anvendte ved de første Mundfulde, men i Længden var det dem dog ubekvemt, og, da en af dem ved at kaste sin Gaffel tilside gav Signalet, gik de snart Alle over til deres sædvanlige Maade at spise paa. Til min store Forbauselse smagte Sælhundekjødet, der vei at mærke kun var kogt, fuldstændig som Rensdyrssteg, d. v. s. omtrent som en sod Kalvesteg; det Eneste, man kunde udsætte paa det, var, at det var for lidt kogt, idet det nemlig var heelt blodigt. Som Dessert sugede man paa et Stykke Iis, og, hvis man vilde have det, fandtes der Snee nok. Det er forbausende at see en Tschuktsch ved 40" Kulde skære sig en Skive Snee og ikke alene synke den, men bide i den og tygge den med Tænderne; desuagtet have de i Reglen hvide og stærke Tænder.

Man maa imidlertid ikke troe, at Tschuktscherne altid leve saa godt; ofte leve de udelukkende af Fisk, og jeg har endog i trange Tider seet dem leve af en Grød, som kogtes paa Sælhundeknokler, der først vare stødte i en Morter. Det er ikke rigtigt, naar man har paastaaet, at Tschuktschernes Føde udelukkende er animalsk, thi i deres Saucer bruge de ofte Blade og Græs, der presses til en Klump, som de lade fryse og opbevare i denne Tilstand.

Efter Maaltidet kom Raatschitlen til &t nævne, at han tidligere havde havt 4 Børn, men det ene var død. Vi kom derved til at tale om Maaden at behandle Ligene paa; men,TSCHUKTSCHISKE REDSKABER.233 Udflugt til Idlidlja.

hvad deres Tro angik, da var han ligesaa haardnakket stum som alle de andre Tschuktscher.

Hvis man spørger om, hvilke Tschuktschernes religieuse Forestillinger ere, maa Svaret desværre blive: det veed man ikke. Alt, hvad Wrangel, Maidel, Neuman og vi have kunnet udfinde, er, at de troe paa Tilværelsen af saavel gode som onde Aander; men, hvorledes de forestille sig disse og deres Virksomhed, veed Ingen; man har aldrig fundet noget Gudebillede hos dem. Neuman siger, at, hvergang han forsøgte at lede Samtalen hen paa denne Sag, undveg Tschuktscherne altid med det Svar, at de selv ikke vidste Noget derom. Maidel fortæller, at nogle Tschuktscher engang berettede ham følgende Historie om Verdens Skabelse. En god Aand skabte to Mennesker, men disse og deres Afkom vare onde, og Aanden sendte derfor voldsomme Storme ud overjorden; derved løsreves Amerika, Wrangel's Land og Tschuktschernes Land fra hinanden, og Øerne og Koliutschin Bugten dannedes; af Vinden bleve Menneskene førte afsted i forskjellige Retninger, og saaledes opstod de forskjellige Folkeslag som Tschuktscher, Lamuter, Russer og andre — en mærkelig Lighed med Syndfloden og Babelstaarnet.

Hvorledes Tschuktscherne tænke sig Livet efter Doden, har heller Ingen faaet rigtig Rede paa; man veed kun, at de troe paa et saadant. I December Maaned fandt vi paa en Høj lidt inde i Landet en død Tschuktsch. Ifort ganske nye Klæder var Liget lagt paa Ryggen paa den aabne Mark. Ansigtet var allerede gnavet bort af Ulvene, der rimeligviis inden Vinterens Udlob have fortæret hele Liget; ved Siden af ham laa hans Spyd, Øxe og flere af de almindeligste Redskaber; Buen var uden Streng, og en Slæde, som ogsaa var lagt ved Siden af ham, var brudt i lutter smaa Stykker. Dersom disse to ødelagte Gjenstande skulde tyde paa, at Tschuktscherne ikke troe paa et senere Liv, saa modbevises dette ved, hvad Raatschitlen ved denne Lejlighed234

fortalte mig. Han sagde, at Ligene altid bleve lagte paa Marken, selv om Sommeren, hvor det dog vilde være muligt at grave en Grav; han fortalte dernæst om sit Barns gode Udstyrelse, da det blev udlagt, og, skjondt Barnet havde været lille, da det døde, fremhævede han stærkt, at det havde faaet en Pibe og »maingin tobak«

med sig, og der er saaledes ingen Tvivl om, at han troede paa et Liv efter dette; ja, man maatte endogsaa troe, at Barnet efter hans Mening voxede videre i den anden Verden, thi som Børn eje Tschuktscherne ikke deres egen Pibe, men maae nøjes med at suge lidt af Faderens. Uagtet han aabenbart var stolt af at fortælle om alt det Gode, han havde givet sit Barn med, var han dog stærkt bevæget, især da han beskrev mig, hvorledes Barnet havde lidt, før det døde; saavidt jeg kunde forstaae, var det dod af en Brystsygdom.

Vi have adskillige Gange seet Tschuktschernes Begravelsespladser.

En Dag spadserede nogle af os paa Højderne en halv Miils Vej indenfor Pitlekaj. Paa Toppen af en lille Høj saae jeg nogle Rensdyrstakker stikke op af Sneen og vilde just til at tage dem for at glæde Almqvist med de prægtige Lavarter, hvormed de vare prydede, da jeg blev forhindret deri af Tschuktscherne, som fulgte med; de viste største Ærbødighed for den lille Hob Knokler og Takker og betydede os, at det var noget Helligt, som der ikke maatte røres ved, og det viste sig senere, da Sneen bortsmeltede, at være et Gravsted. Saadanne Offerpladser findes overalt i stor Mængde, snart seer man en Krands af Hvalroskranier, snart en Mængde Rensdyrstakker, snart Bjørneskaller; her have vi sjeldnere iagttaget disse sidste end f. Ex. ved Irr-Kajpij, men under hele vort Ophold dræbte Tschuktscherne i vor Omegn ogsaa kun 3 ä 4 Bjørne. Uden at udtale nogen bestemt Paastand, anfører jeg som en Formodning, at Tschuktscherne ved Fangsten af de ovennævnte Dyr, som ere nødvendige for235 Udflugt til Idlidlja.

deres Livsophold, altid offre Kranierne paa de Dødes Hvilesteder, ikke alene fordi det altid er saadanne, der findes paa Offerpladserne; Formodningen styrkes isaer ved den Omstændighed, at Tschuktscherne aldrig have villet overlade os Hovederne af de Sælhunde, som de om Vinteren havde fanget; naar de bragte os Rensdyr, have Hovederne ogsaa paa een Undtagelse nær altid manglet. Med Hensyn til Fugle, Fiske og mindre Pattedyr, f. Ex. Murmeldyr, gjælder det ikke; dem have vi altid faaet i fuldstændige Exemplarer. I en meget væsentlig Retning adskille disse Offerhøje sig fra de samojediske, idet der paa de tschuktscherske aldeles ikke findes Afgudsbilleder.

Da Sneen var bortsmeltet, fandt Dr. Stuxberg paa et Bjerg indenfor Jinredlen nogle Tschuktschergrave, hvoraf han giver følgende Beskrivelse. Af store Steen dannedes en elliptisk' Ring, hvis Længdeaxe i Reglen laa i Øst—Vest. Mod Vest stod den yderste Steen opret, medens alle de andre laae fladt ned paa Marken; mod Øst laae nogle Træstykker i Længdeaxens Retning udfra Ellipsen; denne, der omsluttede det egentlige Gravsted, var ca. 6 Fod lang. Omtrent i 10 Fods Afstand fra den opretstaaende Steen laa i nordvestlig Retning endnu en Steensætning, der var cirkelrund og omsluttede de ovennævnte Offre af Rensdyrshorn og Bjørne- og Sælhundeskaller. Efter den frodige Vegetation af Lavarter paa Steen og Been antog Dr. Stuxberg, at Gravenes Alder gik op indtil 200 Aar, men flere vare langt yngre.

Efter at have tilbragt endnu en kold Nat i Raatschitlens Telt vendte jeg tilbage til »Vega«.

I Slutningen af April vare Iisarbejderne omkring Skibet saa vidt fremskredne, at Skruen kunde gaae rundt, og det var ligefrem en Fornøjelse, da vi første Gang horte Maskinen gaae rundt efter saa mange Maaneders Hvile. Den 10de Mai overraskedes vi ved Tilbagekomsten af de Tschuktscher,236

Foraaret.

som havde ført vore Breve til Nischnej Kolymsk; de medførte et kort Brev fra Isbrawnikken dersteds, hvori denne skrev, at han havde modtaget vore Breve og sendt dem videre, samt at han antog, at de i Midten af Juni vilde være hjemme. Uagtet vi ikke fik noget Nyt at vide fra Europa, og Dampskibet »Lena«'s Skjæbne ikke var omtalt, voldte dette Brev > os stor Glæde; det var ligesom et lille Pust fra den civiliserede Verden, og vi vidste nu, at Underretning om os vilde komme til Europa, hvad der end siden kunde hænde.

I Midten af Mai Maaned begyndte Flokke af Alker og Ederfugle at komme, men først med Juni Maaned indtraadte Vaaren. Dag for Dag øgedes Fuglenes Tal, og ombord havde Alle travlt med at låve Patroner. Endelig kom de første sneefrie Pletter tilsyne, og nu gik Sneesmeltningen rask; i Midten af Juni kunde vi ikke gaae iland uden at vade i Vand til Knæene, ja undertiden derover, og ved Juli Maaneds Indtrædelse var al Snee forsvunden

fra Isen, saa at vi gik næsten tørskoet paa den, hoppende over de talrige, brede Revner.

Inde iland brød Lagunerne op, og som prægtige Fosser styrtede Vandet ud i Havet, aabnende sig en Rende i Isen et langt Stykke ud fra Land. Overalt vaagnede Naturen til Liv, Smaablomster tittede frem paa Tuerne, og talrige Fugleskarer samlede sig støjende omkring Lagunerne. Siden den 29de Mai havde Solen været circumpolar, saa at man kunde jage hele Døgnet. Et Telt blev opslaaet iland og den lille Slædebaad sat i Lagunen tætved. Med Baaden gjordes Jagtudflugter, og, kunde Jægerne ikke naae ombord, lagde de sig til Hvile i Teltet nogle Timer for atter tidlig næste Dag at begynde Udflugterne. Ved næsten hvert Maaltid spiste vi Fugle, og snart begyndte ogsaa Tschuktscherne at strømme til Skibet med Æg. Det er en Selvfølge, at de første og bedste Exemplarer af de forskjellige Arter gik til Expeditionens Samlinger, og Nordqvist, der vedBotaniske og zoologiske Arbejder.

Fuglenes Komme havde sluttet sine ethnographiske Studier for at overtage de omithologiske, havde fuldt op at gjøre med at bestemme og conservere det store Antal nye Fugle og Æg, der hver Dag bragtes. Medregnet de Arter, som paa Vejen nordpaa besøgte vor nærmeste Omegn, har Nordqvist faaet omtrent 60 forskjellige Fuglearter.

For Botanikeren kom nu ogsaa en travl Tid. Middendorff siger, at, hvor Iishavskysten skraaner jævnt ned mod Havet og er udsat for de fugtige kolde Søvindes tilintetgjørende Magt, saaledes som Tilfældet har været saavel ved vort Vinterqvarteer som de fleste andre Steder, vi have besøgt, forsvinder ikke alene Dværgbirken, men ogsaa Urterne aftage hurtig saavel 1 Henseende til Arternes som Individernes Mængde, jo mere man nærmer sig Havet, indtil endelig kun Lavarter og Mosser beklæde Jordbunden. Dette stemmer ikke med vor Botanikers Erfaring, thi langs hele Kysten af Iishavet har Kjellman fundet ikke mindre end 132 Arter Phanerogamer. Man kan tværtimod sige, at Phanerogameme ved Kysten ikke give Tundraen længere inde i Landet noget efter i Henseende til Arternes Tal, hvorimod den paa mange Steder staaer noget tilbage i Individernes Mængde, dog ikke meget. Om Vinterqvarterets nærmeste Omgivelser maa man sige, at deres Væxtrigdom langt overgaaer, hvad vi have fundet paa de tidligere besøgte Steder. Selv Dværgbirken voxer i meget kort Afstand fra Kysten. Ligeledes har den tidligere opstillede Formodning om fuldstændig Mangel paa Tang i det sibiriske Iishav viist sig ugrundet. Kjellman, hvis Specialitet Algologien netop er, har vei ikke paa alle Observationspuncter fundet Alger, men dog paa forskjellige Steder og jævnt fordeelte langs hele Kysten. En udpræget Forskjel gjør sig heri gjældende øst- og vestfor Cap Tschjel-juskin; thi vestenfor dette Punct fandtes ingen Art, som ikke forud var kjendt fra de vestligere Dele af Iishavet, omkring Spitsbergen o. s. v., medens Kjellman østenfor det238

nævnte Forbjerg har fundet en Algevegetation, som ved flere fælles Arter og netop ved saadanne, som give Vegetationen dens Præg, slutter sig til det store Ocean. De paa Alger rigeste Steder vare Actiniehavnen og Ir-Kajpij, men selv paa disse var der dog Fattigdom saavel med Hensyn til Arter som Individer.

I den sidste Tid af vort Ophold bleve alle aabne Steder i Isen benyttede baade til botaniske og zoologiske Skrabninger, og, da vi siden den 20de Juni stadig havde en flere Miil bred Aabning i Isen en god halv Miil nordfor Skibet, blev der paa alle Arbejdsdage skrabet fra Baad i denne, saa at Stux-berg ogsaa flk en rig Pløst. Undersøgelserne af det lavere Dyreliv i Havet begyndte som tidligere nævnt allerede i Jugorstrædet og fortsattes siden hele Vejen, saasnart Lejlighed gaves. Udbyttet af Skrabningeme, saavel med Trawlnet som med almindelige Skrabere og Svabere, var i Almindelighed meget rigeligt, hvilket synes at tyde paa, at Sibiriens lishav er ligesaa rigt paa lavere Dyr som andre nordiske Have. Dette gjælder dog kun med Hensyn til Individernes Tal; thi i Henseende til Arter er Sibiriens lishav fattigere end f. Ex. Grønlands og Spitsbergens, hvilket let lader sig forklare af, at det for det meste har en ringe Dybde, og at Bundarten heller ikke er saa afvexlende.

Efter Sneens Bortsmeltning paa Stranden gjordes ogsaa en betydelig Indsamling af Hvalbeen.

Endnu et meget vigtigt og interessant Arbejde blev i Løbet af Foraaret foretaget af Palander, der tog en Masse

Photographier for største Delen af Tschuktscher og deres Telte.

Efterhaanden som det aabne Vand nærmede sig, og Isen, der slog talrige Revner, begyndte at smelte, blev Vega gjort klar til at gaae tilsøes, og i Slutningen af Juni Maaned vare vi fuldstændig klare til at afgaae, saasnart Isen tillod det. Da Tiden trak saa langt ud, blev det mindre rimeligt, at Isen skulde bryde voldsomt op, og, selv 0111 dette skete,Botaniske og zoologiske Arbejder.

239

vilde den tynde porøse Iis ikke være farlig for Skibet, hvorfor ogsaa Proviantdepotet paa Stranden blev taget ombord, saa at Intet nu mere kunde opholde os ved Pitlekaj.

Men Isen havde ikke saa meget Hastværk som vi og blev stadig liggende fast omkring Fartojet. Menka, der atter besøgte os, forsikkrede, at vi næppe kom los før i Slutningen af Juli. Isen aftog dog daglig i Tykkelse, og vi spejdede ivrig efter det aabne Vand, der nærmede sig mere og mere; men det gik kun langsomt fremad.FEMTENDE CAPITEL.

Aabent Vand. — Befrielsen. — Opdagelsen af Beringsstrædet. — Østcap. — Lawrence Bugten. — Port Clarence. — Konyam Bugten. — San Lawrence Øen.

— Ankomst til Beringsøen.

Som allerede omtalt, saae vi fra »Vega« paa forskjellige Tider i Vinterens Lob aabent Vand eller Tegn dertil.

Efter en østlig Storm den 14de og 15 de December, der dannede en Mængde Revner i Isen, hvoriblandt en umiddelbart ved »Vega«, hvis ene Fortøining sprængtes, fulgte den 16de en svag sydlig Vind. Ved det første Vindpust fra denne Kant forlode de ombordværende Tschuktscher skyndsomst Skibet. Den 17de saae vi fra Jinredlen Bjerget aabent Vand langs hele den nordlige Horizont, hvilket ogsaa i Luftspejling viste sig fra Skibet. Samme Dag fortalte en Tschuktsch, at han havde været ude ved aabent Vand, og den 18de sendtes derfor en Mand ud, der i 3 Fjerdingvejs Afstand fra Skibet fandt en circa 100 Fod bred Revne; imidlertid var Vinden allerede den foregaaende Dag atter bleven nordlig, og, da Palander og Brusewitz nogle Timer senere end den om Formiddagen udsendte Mand naaede Stedet, var Revnen lukket, og Kanterne skruede voldsomt op over hverandre.-t

Efter en sydlig Storm den 31te December naaede Bove den iste Januar aabent Vand en god dansk Miil Nordost for »Vega«; fra Toppen af en høj Toross saae han ingen Iis hverken mod Nord eller Nordost. Et Par Dage efter saae jeg flere Slæder lastede med Sælhundespæk komme østerfra,Aabent Vand.

241

hvor Aabningen havde været nærmere ved Land. Ogsaa vore nærmeste Naboer vare de folgende Dage ude paa Fangst.

Den 8de og 9de Februar havde vi atter haard sydlig Vind, og et Par Dage efter vendte nogle Tschuktscher hjem med Sælhunde; de havde været nordost ude. Men paa Grund af Sneefog saaes fra »Vega« intet aabent Vand.

Efter sydlig Vind den 18de og 19de Februar saaes om Eftermiddagen den 19de fra »Vega« aabent Vand i en Luftspejling, og samme Aften droge nogle Tschuktscher ud paa Fangst, som det vil sees, et umiskjendeligt Tegn paa aabent Vand i Nærheden.

Fra den 4de til den 13de Marts havde vi næsten uafbrudt sydlig Vind, der den 4de begyndte med en Storm. I den förste Deel af det nævnte Tidsrum forhindrede Sneefoget os i at see noget, men senere, lige indtil den 13de, saaes aabent Vand i omtrent 2 danske Miils Afstand.

Den 8de Maj, under en østlig Storm, mærkedes en tydelig Bølgebevægelse i Vaagerne, som huggedes omkring Skibet, og den ilte saae jeg fra Idlidlja (Øen udfor Tjapka en ca. i1 2 dansk Miil lang smal Revne, der i 500 Skridts Afstand fra Øen strakte sig i nordvestlig-sydostlig Retning; overalt langs Kysten havde man i disse Dage Overflødighed af Sælhundekjød.

Den 24de Maj fortalte Tschuktscher, som kom fra Be-ringsstrædet, at der nu var aabent Vand.

Den 28de og 29de Maj havde vi sydlig Vind, og den 30te vare flere af Expeditionens Medlemmer ude ved aabent Vand, der fandtes i I1/« Fjerdingvejs Afstand fra Skibet. Den 3 å 400 Fod brede Revne strakte sig Vs dansk Miil mod Vest, medens den imod Øst saae ud til at staae i Forbindelse med det aabne Vand, som Tschuktscherne berettede skulde findes udenfor Tjapka.

Denne Revne vedblev længe at holde sig, skjøndt den blev smallere og flyttede sig længere bort fra Skibet. Den

16242

Aabent Vand.

16de Juni skrabede Zoologerne i den, og den var da kun en Snees Fod bred.

Den 19de Juni saaes en bred aaben Rende i Nordost i ca. 2 danske Miils Afstand.

Den 20de og 21 de Juni blæste det haardt af Sydvest, og den 21 de var det aabne Vand kun 1 2 dansk Miil fra Skibet; det var ikke længere nogen Revne, men en Aabning saa stor, at man kun accurat saae Isen paa den anden Side heelt ude i Horizonten; mod Øst saaes ingen Iis. Senere blev denne Aabning aldrig lukket, om end nordlig Vind kunde gjøre den lidt smallere.

Den 27de Juni fortalte en Tschuktsch, som kom fra Beringsstrædet, at der sydfor samme laa en Mængde amerikanske Skibe som, ventede paa at kunne gaae nordpaa.

Den 8de Juli skulde der efter Tschuktschernes Udsagn være aabent Vand langs Kysten fra Beringsstrædet til Serdze Kamen, og den 12te naaede det til Nettai (en By mellem Serdze Kamen og Tjapka).

Den 18de Juli blev Kysten lige til Koliutschin Bugten fri for Iis.

Strømmen kunde vi ikke spore saa nær ved Kysten, men Tschuktscherne, der sætte deres Sælhundenet i Revner langt ude fra Land, berettede, at Strømmen fra Slutningen af April til ind i Juli løb vesteri, Resten af Aaret østeri.

Dette bekræftes ogsaa af Baron Maidel, som 1 1869 i Markowa traf nogle Tshuktscher, der kom fra Beringsstrædet, og udspurgte dem desangaaende. De berettede, som Kobeleff tidligere har angivet, at Strømmen i Beringsstrædet paa den Tid, da Dagene ere længst, sætter nordi (hvilket ogsaa iagttoges af os) med en saadan Fart, at det kun med nordlig Vind er dem muligt at lande paa Diomedøerne. Om Efteraaret driver Isen i Strædet mod Syd, om Foraaret mod Nord. Den fra Syd kommende Strøm gaaer tildeels langs Asiens Kyst i vestlig Retning, men, fremhævede de, det maa be-Aabent Vand.

243

mærkes, at man ved Cap Jakan slet ikke sporer den stærke Strøm, som findes ved Koliutschin Bugten og Irr-Kajpij (Nordcap); her løber den, naar Dagene ere længst, fra Øst til Vest, og, naar de begynde at blive korte, omvendt. Om Vinteren (naar Dagene ere kortest) varierer Strømmens Retning. Naar Dagene begynde at længes, kommer atter Strømmen fra Øst og fører Smaasæl med sig.

Endnu skal jeg anfore Wrangel's og Anjou's Iagttagelser over Strømmen og Forekomsten af aabent Vand paa den nævnte Kyststrækning.

I 1821 traf Wrangel nordfor Kolyma's Munding den 17de April tynd og næsten opbrudt Iis i ca. 20 danske Miils Afstand fra Kysten.

I 1822 standsedes han den 22de og den 24de April ligeledes af tynd Iis og aabent Vand i 40 danske Miils Afstand fra Kysten, omtrent 3 Længdegrader østligere end forrige Aar.

I 1823 gjorde han endnu et Forsøg paa at trænge nordpaa; det foretoges fra Schalauroff Øen, men allerede i 16 danske Miils Afstand fra Kysten traf han den 4de April en ca. 1000 Fod bred Revne, der mod Øst og Vest strakte sig saa langt, man kunde see, og saaledes spærrede videre Frem-trængen paa dette Punct. Hans Strømobservationer tyde paa, at Strømmen endnu i Midten af April sætter østeri.

Anderledes er Forholdet derimod vestligere, hvor Anjou den 7de April 4 danske Miil nordfor Figurin Øen iagttog en Strom, der satte vesteri, skjøndt dette var mod Vinden. Dette synes at tyde paa, at Strømskiftningen begynder i de vestlige Dele af Havet og først i Løbet af 2 ä 3 Uger forplante sig heelt ned til Beringsstrædet.

Anjou's Observationer angaaende Forekomsten af aabent Vand ere følgende:

Den 17de April 1821 gik Anjou nordpaa fra Kotelnoj, Øens Nordspids, og saae, da han var 10 danske Miil fra Øen, tætte Dampe stige iveiret mod Nord og sluttede deraf, at

16*244

Aabent Vand.

han var i Nærheden af aabent Vand. Fra Fadejefifskoj Øens Nordvestspids gjorde han dernæst et nyt Forsøg, men blev snart tvungen til at vende om paa Grund af tynd Iis; ogsaa her saae han tætte Dampe stige op. Endelig gjorde han et tredie Forsøg fra Ny-Sibirien, som han naaede den 30te April. Fra Cap Visokoj saae lian samme Dag aabent Vand med Driviis og tæt Damp.

1822 gjorde han atter et Forsøg paa at trænge nordpaa fra Fadejeffskoj Øen, men allerede i 4 danske Miils Afstand fra Figurin Øen traf han den 7de April aabent Vand. Senere gik han fra Cap Kamennoj 15 danske Miil mod Nordost, hvor han atter den 26de April traf aabent Vand, der strakte sig i sydostlig Retning.

1823 gjordes to Forsøg fra Semenoffskoj Øen, men begge Gange traf han aabent Vand 5 ä 6 danske Mil fra Land.

Til yderligere Belysning af Spørgsmaalet skal jeg anfore, at Isen under »Plover's« Overvintring ved Point Barrow 1852 —53—54 altid brød op omkring Forbjerget og førtes nordpaa ved sydvestlige Storme. Undertiden saaes ingen Iis fra Mastetoppen; saadanne voldsomme Opbrud hændte f. Ex. i December 1853 og i Januar 1854. Under begge Vintre saaes hyppig Vandhimmel mod Nordvest undtagen efter langvarige nordvestlige Vinde og efter Stille.

Østfor Point Barrow synes Isen derimod ifølge Admiral Collinson at ligge tæt til Kysten hele Vinteren igjennem.

Til fuldstændig Bedømmelse af disse Forhold hører et

*

nøjere Kjendskab til Havet nordfor Østasiens Kyst; rimeligviis vil de Long hjembringe vigtige Bidrag til Spørgsmaalets Løsning.

Men trods alt det aabne Vand i Nærheden af »Vega«, laa Skibet ved Juli Maaneds Indtrædelse dog roligt i sin Dok; men Befrielsens Værk skred daglig fremad; daglig gjorde vi hinanden opmærksomme paa, hvorledes det og det Hul havde udvidet sig, hvorledes en Iisblok nu kun var halvBefrielsen.

245

saa høj som for et Par Dage siden o. s. v. Vinden skvulpede det i Overfladen nu ganske varme Vand mod Isen og hjalp saaledes Solen, der dagligen formindskede de over Vandet liggende Dele af Isen. Men det store Frostbælte 1 2 dansk Miil nordfor os behøvede megen Solvarme, førend det smeltede saa meget, at det ved den låve Vandstand kunde lette sig fri af Grunden. Længe forinden var der saagodtsom aabent Vand mellem Land og den inderste Toross samt mellem denne og Skibet, og Communicationen med Land var de sidste Dage meget vanskelig.

Endelig slog Befrielsens Time. Den 18de Juli ved Middagstid mærkede vi, at Skibet med Isen drev nordpaa med næsten 1 2 Miils Fart for den svage sydlige Vind. Der blev strax givet Ordre til at sætte Dampen op, og imidlertid havde vi god Tid til at betragte, hvad der foregik omkring os. Den store nordlige Toross havde aabenbart lettet sig og drev afsted for Vinden med hele Iisflagen, som den hidtil havde bundet. Den inderste Toross stod derimod endnu fast, og ved dens nordlige Fod løsnede nu Isen. Paa de 2000 Fod, som skilte Skibet fra den, var Isen imidlertid saa fuld af Vaager, at det ene Stykke efter det andet faldt fra, medens vi drev nordi.

Kl. 31 2 vare vi klare til at gaa, kastede los fra vor trofaste Iisblok, som nu i 294 Dage saa godt havde beskyttet os mod Iispresninger, og paa hvis» Top en høj Stang, nedsat samme Morgen for at maale Isens Bortsmeltning, endnu stod, og i den nu over en Fjerdingvej brede Rende stode vi vester-paa. Inde ved Jinredlens Telte stode vore gamle Venner, rimeligviis meget nær ved at græde, hvilket de saa ofte havde sagt, at de vilde gjøre, naar Skibet gik, for saa havde de ingen Steder, hvor de kunde gaae hen at faae Mad, naar de selv intet havde. Hvor glade vi end vare, saa var det dog en underlig Følelse, nu pludselig at skulle forlade dette Sted, hvor vi havde tilbragt 10 lange Maaneder, hvor vi246

kjendte hver Plet, ja næsten hver Iishumpel, og med hvis Beboere vi havde levet i saa god Forstaaelse; Stedet mindede os ikke om nogen Rædsel, om Sygdomme, Død og Elendighed; tværtimod, hvormange glade Timer syntes man ikke at have tilbragt der, nu da man skulde forlade det for stedse. Men denne Folelse veg snart Pladsen for en anden, og vi jublede over vor Befrielse og over at kunne fuldføre vort Maal.

Udfor Jinredlen fandtes en mod Nord gaaende aaben Rende, gjennem hvilken vi snart omsejlede vor gamle Iisflage og for fuld Kraft stod østerpaa, og Kl. i'/g næste Morgen vare vi tværs af Serdze Kamen, som vi nu saalænge havde betragtet paa Afstand. Serdze Kamen hæver sig temmelig stejlt op af Havet, og dets Top er prydet med en Masse store Basaltsøjler; det staaer som en Bautasteen over vor berømte Landsmand, Beringsstrædets Opdager, der her vendte om, da han saae Kysten umiskjendelig dreje mod Vest.

Jeg skal ikke undlade med et Par Ord at omtale denne Rejse. Bering havde allerede gjort flere Sørejser, saavel til Ost- som Vestindien, da den Iver, som Peter den Store viste for at udvikle sin Marine, bragte ham til at træde ind i denne. 1707 blev han Lieutenant og 1710 Capitainlieutenant og deeltog nu i hele Krigen mod Sverrig, hvorved han fandt Lejlighed til at vise sin Dygtighed. Da derfor en Expedition i 1725 blev afsendt fra St. Petersborg for at undersøge, hvorvidt der nordfor Kamtschatka fandtes et Stræde mellem Asien og Amerika, blev Bering, der imidlertid var avanceret til Capitain, udnævnt til dens Chef. I 1728 begyndte han i Nishnej-Kamtschatkoi-Ostrog Bygningen af en Chaloup med 40 Mands Besætning, og med denne afgik han den 31te Juli samme Aar fra ovennævnte Fort. Staaende nordosthen, holdt han stadig Kamtschatka's Kyst isigte; den 19de August modte han paa 64° 30' n. Br. nogle Tschuktscher, som i en Baidar (Konebaad) nærmede sig Skibet. Efter nogen Tøven fulgte de Indbydelsen til at komme ombord og berettede nu paa»VEGA« PASSERER ASIENS ØSTCAP.Østcap.

Capitainens Forespørgsel, at Kysten tæt ved det Sted, hvor man nu befandt sig, drejede mod Øst; endvidere omtalte de en stor 0 mod Øst, som Bering to Dage senere saae og efter Dagens Helgen gav Navnet St. Laurent.

Endelig, den 26de August, naaede man paa 67° 18' n. Br. et Forbjerg, bag hvilket Kysten bojede mod Vest, saaledes som Tschuktscherne havde sagt. Da Bering derfor antog, at nogen yderligere Forbindelse med Amerika var umulig, vendte han, i Betragtning af den sene Aarstid, om, og efter at have overvintret paa Kamtschatka rejste han næste Aar tilbage til St. Petersborg.

Fra Serdze Kamen fulgte »Vega« Kysten sydosthen, dog uden at see den i den tætte Taage; kun en halv Timestid om Formiddagen den 19de og samme Dags Aften fik vi et Par Glimt af det høje Land at see. Om Natten mellem den 19de og 20de gik vi imellem meget stor og temmelig tæt Driviis og kom om Morgenen den 20de ind til Land ved Tschuktscherbyen Uædle, der ligger paa Østcaps Nordside. Denne By, der for Øjeblikket tæller 39 Telte (den storste Tschuktschby, vi have seet), er efter Tschuktschernes eget Udsagn deres østligste Bv. Gaaende mellem ganske tæt Iis, rundede »Vega« nu om Østcap, som Taagen af og til lod os see et Glimt af; med stejle Sider, der ere gjennemfurede af dybe Revner, hæver det sig mod Øst, Nord og Syd stejlt op af Havet, medens det mod Vest sænker sig jævnt ned mod en smal Landtange, der forbinder det med Fastlandet. Kl. 11 Formiddag havde vi det i Vest og med Flag vajende paa alle tre Toppe saluterede vi med vor lille Kanon Asiens østligste Punct, fra hvis Klipper Echoet svarede os. Allerede mærkede vi, da vi tæt sydfor Østcap kom ud af Isen, de lange Dønninger fra det store Ocean. Nordostpassagens Fuldførelse fejredes samme Dag ved en stor Festmiddag,

hvorved de sidste Rester af mange af vore Delicatesser forsvandt.248

Lawrence Bugten

I herligt stille Solskinsvejr dampede »Vega« nu sydpaa mod Lawrence Bugten, men ved dennes Munding spærredes Vejen af et hvidt tæt Iisbaand. Endnu engang maatte »Vega« med sin stærke jernklædte Stævn bane sig Vej gjennem lis-masserne, og ved Midnatstid ankredes udfor Tschuktschbyen Nuniagmo, der ligger indenfor Forbjerget af samme Navn. Det havde været Nordenskiölds Mening at gaae heelt ind i Lutke's Havn, men en halv Miils Vej indenfor Cap Nuniagmo laa Isen endnu ubrudden tværs over Bugten. I Løbet af Natten drev den ene store Iisflage efter den anden forbi »Vega« udefter. Næste Morgen gjordes de sædvanlige videnskabelige Udflugter i Ankerpladsens nærmeste Omegn. Selve Byen frembød ikke noget Mærkværdigt, den bestod af almindelige Tschuktschtelte; kun vare de underjordiske For-raadskamre meget større end sædvanlig og ikke ulige gamle Onkilonboliger. De nuværende Beboere af Landsbyen vare imidlertid rigtige Tschuktscher, om de end i visse Sædvaner og Anskuelser adskilte sig fra deres ved Iishavet boende Brødre; der var saaledes ingen Vanskelighed ved at faae en heel Sælhund (phoca nautica fandtes her, hvilken vi ikke havde seet nordfor Beringssttrædet), medens vore Naboer under Overvintringen aldrig vilde lade Hovedet følge med Kroppen. Endnu en Forskjel maa bemærkes, at de herboende Tschuktscher meget ofte anvende Hvalbeen til Bygning af Telte, men dette beroer kun paa, at Kysten her er meget fattig paa Drivtømmer, en Følge af Strømmen, der langs Asiens Kyst gaaer mod Syd, om det end i selve Beringsstrædet maaskee i Overfladen fortrænges af den varme nordgaaende Strøm.

Da det, som nævnt, var umuligt at komme ind i Lutke's Havn, lettede »Vega« allerede den 21de om Eftermiddagen Anker og stod østerpaa. Iisbaandet, der den foregaaende Dag havde hindret Passagen, var nu saa spredt, at vi snart vare igjennem det og med sydlig Vind hurtig stode overPort Clarence.

249

mod Cap York. Strømmen satte heftig nordi, og Vandets Temperatur, der i Lawrence Bugten kun var 1 0 ä 2 ", steg meget hurtig til 8°, ja i selve Port Clarence endog til 11 og 12".

Da vi ved Midnatstid passerede den lille Klippeø Fairway Rock, der lodret hæver sig ca. 800 Fod op over Havet, saae vi paa samme Tid Asiens og Amerikas Kyster; saavel Cap Nuniagmo som det smukke Østcap saaes tydelig, og paa den anden Side hævede Conical Hill sin prægtige Top over Taagerne, der hang over den lavere Kyst. Midt i Strædet laae de to Diomedøer, tegnende sig med skarpe Contourer paa den nordlige Himmel, som den tæt under Horizonten staaende Sol farvede rosenrød.

Kl. 8 den næste Morgen vare vi tæt inde under Cap York, ved hvis Fod Røgen fra nogle Eskimohytter steg ivejret. Følgende Kysten stode vi ind imod Port Clarence; Kysten hæver sig fra Havet temmelig stejlt op til ca. 600 Fods Højde, hvor der findes et stort Plateau; paa dette hæver den ene spidse Kegletop ved Siden af den anden sig endnu 1000 Fod ivejret Det var et heelt andet Landskab end paa Asiens Kyst, meget mere afvexlende og meget mere livligt, og dertil kom. at det var fuldstændigt Sommervejr; Luften var mild og varm og Landet dækket med det yppigste Grønne, saa at vi troede os forflyttede mange Bredegrader mod Syd.

Indløbet til Port Clarence er omtrent 3 Fjerdingvej bredt og gaaer mellem to Sandrevler, hvoraf den sydlige skyder ud fra den krumme låve Landtange, som mod Syd og Vest begrændse den store Havn, der i Øst—Vest maaler ca. 21 2, i Nord—Syd ca. 5 danske Miil.

»Plover« tilbragte Vinteren 1850—51 i Port Clarence, og den var senere det almindelige Mødested for dette Skib og de Skibe, som fra Stillehavs Stationen hvert Aar sendtes op med frisk Proviant.250

Port Clarence.

Da vi kom ind i Havnen, saae vi paa Nordkysten en stor Træbygning, som vi først antog var en Levning fra Plover's Overvintring; men ved vore senere Besøg i Huset saae vi, at det havde været et Trankogeri. Det var en eenetages Bygning med et Taarn ved hver Gavl, og i det ene af disse var Døren. Væggene vare dobbelte, og

mellem Plankerne var der stoppet Hø. Selve Huset var optaget af et eneste stort Værelse, hvori der stod et gammelt Bord og en Træbænk; i det andet Taarn fandtes en Trappe, hvoraf man kom op i et Taarnværelse, hvori der fandtes 3 Standkojer; herfra kom man ind paa Loftet i selve Huset, hvor der saae ud til at have staaet en Kakkelovn, medens den øverste Etage af det andet Taarn lod til at have været benyttet til Bolig for Fjerkræ. Udenfor Døren laa Liget af en uhyre stor Newfoundlænder. Bagved dette Huus, der kun laa en Snees Skridt fra Stranden, laa et stort Skuur, i hvis Midte fandtes en Fordybning, der passede til en meget stor Jern-kjedel, som nu stod udenfor.

Kl. i1 2 om Eftermiddagen (d. 22de Juli) ankrede »Vega« i den nordostlige Deel af Havnen, tæt sydfor Indløbet til Grantley Harbour. Paa begge Sider af dette skyde låve sandede Landtunger ud, og paa disse laae to Eskimobyer, hvis Beboere strax ved vor Ankring kom ombord. Ganske enkelte af dem talte et Par Ord Engelsk, og iblandt dem fandtes en gammel tschuktschisk Kvinde, der strax maatte træde i Virksomhed som Tolk, thi Ingen af os talte deres Sprog. Senere lykkedes det os ved Hjælp af et grønlandskeskimoisk Lexikon at gjøre os forstaaelig for dem. Men det var ikke alene ved Sproget, at de adskilte sig fra Tschuktscherne; man saae strax, at man havde et heelt andet Folkeslag for sig. Vei mindede de udstaaende Kindbeen og det altid sorte Haar om Tschuktscherne, men Ansigterne vare i Reglen bredere og fladere end Tschuktschernes og havde et mere opvakt og forstandigt Udtryk. Desuden havdePort Clarence.

Mændene her Skjæg, og istedenfor Haartotten, som Tschuktscherne havde i Hvirvelen, havde disse oftest en Fletning. Hvad man aldrig saae blandt Tschuktscherne, var Mændenes gjennemborede Underlæber, hvori Eskimoerne bare Steeneller Beenknapper. Forresten ere de gjennemgaaende mindre og spinklere byggede end Tschuktscherne, men gjøre Indtryk af at være livligere, hvilket maaskee var den Forskjel, der i første Øjeblik mest faldt i Øjnene paa os, som kom ligefra de dorske Tschuktscher.

En stor Forskjel laa ogsaa i Dragten; Mændene bare Pelse af Murmeldyrsskind, enkelte af Fugleskind, men forresten meget nær af samme Form som Tschuktschernes, medens Kvindernes Dragt, der var af samme Skind som Mændenes, var mere forskjellig i Formen, idet de bare den fra Grønland saa bekjendte Dragt, snevre Beenklæder og en paa Siderne indtil Hoften opskaaren Pels, der paa Ryggen og i Halsen var saa vid, at et Barn kunde sidde i den. Haaret have de derimod ligesom Tschuktscherne skilt i Midten med to Fletninger ned ad Ryggen.

Mærkeligt nok sætte de ikke Priis paa Rensdyrsskind; der findes vei vilde Rensdyr, men ingen tamme, og kun sjeldent saae vi et Rensdyrsskind anvendt i Teltene. En prægtig Rensdyrspels som Nordenskiöld bod dem i Bytte for en Kvindepels, som de falbød, vilde de slet ikke tage imod.

Hvad der ogsaa strax faldt os i Øjnene, maaskee mest fordi vi vare tilbøjelige til anstille Sammenligning med Tschuktscherne, var deres Reenlighed; Eskimoerne selv saae altid rene og nette ud, og det Samme var Tilfældet med deres Telte, som vi flere Gange besøgte. De to ovennævnte Landsbyer-vare for Øjeblikket temmelig folkerige, men dette er kun Tilfældet om Sommeren, da Eskimoerne fra Omegnen drage hertil for at fange Lax i Kouirak Floden, der falder ud i Grantley Harbour. De fleste boede om Vinteren ved Kysten mellem Cap York og Norton Sound, hvorfra, som de252

sagde, Malemutterne beboe Kysten sydefter. Eskimoerne fremhævede liere Gange, at de vare Innuit og ikke Malemutter. Byerne bestode derfor for Øjeblikket kun af Sommertelte, der som oftest vare byggede af Sejldug; indvendig vare de undertiden klædte med Murmeldyrsskind; de vare oprejste umiddelbart paa Strandens Smaasteen, og i et Hjorne fandtes nogle Skind, hvorpaa Teltets Beboere sov. Naar Sejldugen var hvid, var den altid saa reen, som om den nylig var vasket, ofte var den blaafarvet, saavidt jeg kunde forstaae, fordi Myggene ikke komme saa meget i de mørkere Telte, og desuden var Sollyset gjennem den hvide Dug yderst ubehageligt for Øjnene.

De faste Beboere af Port Clarence boe om Vinteren i de almindelige eskimoiske halvt underjordiske Jordhytter, af hvilke vi besøgte et Par, der laae tæt bagved den ene By. Gjennem en 6 ä io Fod lang Gang, i hvilken man maa krybe paa alle Fire, kommer man ind i et kubisk Rum, hvis Side omtrent var 8 Fod. Gulvet var belagt med Bræder, idet der dog i Midten var ladet et Hul aabent til Ildsted; i Loftet ovenover var et Hul for Rogen. Væggene vare ligesom Gulvet byggede af Bræder, der udenpaa vare belagte med Græstørv. I intet af de Huse, vi saae, fandtes mere end eet Værelse, hvis man ikke vil regne en Slags Forstue, som fandtes i det ene, for et saadant, men den var saa lille, at den rimeligviis aldrig har været bestemt til andet end Op-bevaringsrum for Redskaber o. desl. Fra denne førte den sædvanlige Gang ind til Beboelsesrummet.

Under vore Udflugter i Omegnen af Port Clarence nøde vi rigtigt af Sommeren og den rige Natur; for os, der kom fra Sibiriens Ødemarker, var det usigelig Nydelse at vandre paa Grantley Harbour's blomstersmykkede Kyster, og Temperaturen, der undertiden steg til — 15 ", var Noget, vi længe ikke havde kjendt. En forfærdelig Plage var derimod Myggene, der vare overordentlig talrige, og Mange vendte tilbagePort Clarence.

fra Udflugterne med ophovnede Ansigter og Arme. Særlig smuk var en Udflugt, som vi med Dampbarkassen gjorde ad Kouirak Floden til Imauruk Søen. Efter at have dampet over Grantley Harbour, ved Indløbet til hvilken der kun er i2 4 Favne Vand, naaede vi Flodens Munding. Paa Barren var der 3 Favne, medens selve Floden i Reglen er 4 Favne dyb. Floden bugtede sig mellem 5 ä 600 Fod høje Bakker, der ofte vare klædte med mandshøj Skov, og var mellem 500 og 1000 Fod bred. Undertiden udvidede den sig til en lille Sø, hvis Bredder da vare lavere. Rundt omkring paa Bakkernes Sider saaes Eskimotelte, og, hvor en lav Sandtunge ved Flodens Omdrejninger skød sig ud i denne, saae man Eskimoerne staae med deres Laxgarn. Flere Gange saae vi Hvidfisk, og Ederfugle fandtes i Mængde. Efter omtrent 5 danske Miils Gang kom vi til Imaurak Søen, der her var omtrent 11 /s dansk Miil bred. Paa den modsatte Bred fandtes et udmærket smukt Bjergparti; ligesom paa Spitsbergen hævede sig fra den egentlige Bjergkam en Masse skarpe sneeklædte Spidser iveiret, vei omtrent til 3000 Fods Højde.

Langs Flodens Bredder bemærkede vi ofte paa Toppen af Høiene nogle Stilladser, der saae ud som Skelettet af et Telt. Vi antoge, at det var Grave, hvilket ogsaa viste sig at være rigtigt, da vi senere besøgte nogle lignende Stilladser, som laae paa en Hoj tæt indenfor det omtalte Trankogeri. Gravene, af hvilke her fandtes to, den ene vestenfor den anden, vare overdækkede af Driwedstokke, der, nedstukne i Jorden med den ene Ende, vare forbundne med hinanden ved den anden, saaledes at de dannede ligesom Skelettet til et ovalt Telt, hvis Længdeaxe laa i øst-vestlig Retning. Mod Vest laae i hver af dem en Hovedskal og nogle Beenstumper; det ene Hoved var gjennemskudt af en Kugle, der var gaaet ind bag højre Øre og ud omtrent ved Hvirvelen. Paa samme Grav laa et heelt Skelet af en Kajak, medens der paa den anden kun laa nogle Driwedstykker. Tæt ved Gravene laa

et blodigt hvidt Rensdyrsskind. Forresten fandtes der paa begge Gravene Aarer, Spyd, Pile, Sneesko, en gammel Bosse, 2 Krudthorn, Slibesteen, lange Knive og et Par Remington Patroner. Paa den ene fandtes en meget mærkelig Træfigur; den saae ud som en Bjørn, men paa Panden var der tilskaaret et Menneskeansigt; paa Bjørnens Ryg sad en Mund, forsynet med Tænder, hvilket ogsaa var Tilfældet med Munden i Menneskeansigtet samt med den egentlige Bjørnemund, der sad under Menneskeansigtets Hage; hele Figuren var ca. 6 Tommer lang og 4 Tommer høj.

Efter et meget behageligt Ophold i Port Clarence lettede »Vega« om Eftermiddagen den 26de Juli Anker og stod tværs over Beringshavet mod Seniavine Sundet, anvendende Bundskraberen paa forskjellige Steder undervejs. Det indtil 80 Favne dybe Seniavine Sund, der har faaet Navn efter den russiske Corvet »Seniavine«, som ført af Capitain Liitke i 1828—29 besøgte Beringshavet, hvor en omhyggelig Opmaaling af den asiatiske Kvst foretoges, ligger mellem Fastlandet og Øerne Arakamtschetschene og Ittygram; paa Sydvestkysten af den førstnævnte 0, der er den største og nordligste, danner det en Havn, der i 1855 besøgtes af Lieutenant Rodger paa

»Vincennes« af de forenede Staters Marine og af ham benævntes Glassenap Harbor. Hertil var det Nordenskiölds Mening at gaae; men, da vi om Morgenen den 28de Juli nordfra stod ned imod den, fandt vi hele den sydlige Deel af Sundet spærret af ubrudden Iis; vi gik derfor mod Vest ind i Konyam Bugten, der lige saa dyb som Seniavine Sund skærer sig dybt ind i Landet, paa begge Sider omgiven af stejle indtil 2000 Fod høje Bjerge. Nogle Mile inde i Landet gjør Bugten en skarp Drejning mod Syd, og her ankrede vi tæt ved den østlige Strand sydfor en udskydende Pynt; sydfor os i Bunden af Bugten laa Isen ubrudden.Konyara Bugten.

255

Kort efter vor Ankring kom nogle Rensdvrsschuktscher ombord, og paa vor Forespørgsel, om ingen Onkilon fandtes i Nærheden, svarede de nej. Seniavine Sund var det sidste Punct, vi besøgte paa Sibiriens Fastland, og jeg skal derfor her anføre et Par Bemærkninger om Onkilon, som vi saaledes aldrig fik at see.

Wrangel siger: »Som bekjendt, er Kysten ved Anadyr-bugten beboet af et Folk, der i Legemsbygning, Klædning og Sprog adskiller sig fra Tschuktscherne. I Beskrivelsen af Capitain Billings Rejse gjennem Tschuktschernes Land viser denne dette Kystfolks nære Slægtskab med Aleuterne, der ere af samme Oprindelse som Grønlænderne.« Ogsaa Neuman og Maidel tale om Onkilon, som boe ved Anadyrs Munding.

Under vor Overvintring fortalte Tschuktscherne gjentagne Gange, at deres østligste By var Uædle, der, som tidligere nævnt, ligger paa Østcaps Nordside, og vor Ven Notti, der speculerede paa, naar Isen brød op, at faae Lov til at følge et Stykke østerpaa med Skibet, sagde ofte, naar Talen faldt derpaa, at han kun vilde følge med til Uædle, thi, hvis han blev sat iland paa den anden Side af denne By, vilde han ingen Mad faae, og desuden forstod han heller ikke de der boende Folks Sprog. Stor var derfor vor Forundring, da vi i Lawrence Bay traf et Fiskerfolk (ikke saaledes som i Seniavine Sund, hvor en Rensdyrstschuktschstamme tilfældig befandt sig ved Kysten under vort Ophold), der talte Tschuk-tschisk og ikke i nogen mærkelig Grad adskilte sig fra vore Venner ved Iishavets Kyst. Det er ligeledes en bekjendt Sag, at saavel »Plover« som Mr. Whymper traf Kysttschuk-tscher ved Port Providence, og Rodger omtaler, at Beboerne af Øerne udfor Seniavine Sund have Rensdyr, medens de gamle Onkilon, saavelsom Eskimoerne nutildags, udelukkende ernære sig ved Jagt og Fiskeri.256

Konyam Bugten.

Den eneste Maade, hvorpaa man for nærværende Tid kan forklare dette Forhold, er, at Onkilon efterhaanden ere blevne paavirkede saaledes af Tschuktscherne, at de let forvexles med dem. Som bekjendt, have Tschuktscherne meget vanskeligt ved at lære fremmede Sprog, og flere af de sydligere Folkeslag, der have Samkvem med dem, ere derfor nødsagede til at lære deres Sprog. Sikkert er det, at Tschuktscherne ved Iishavets Kyst ikke vilde vedkjende sig noget Slægtskab med de sydfor Beringsstrædet boende Fiskerfolk, der dog som en Følge af deres Byes Beliggenhed hyppig maa have Samkvem med Rensdyrstschuktscher, der komme til Beringsstrædet for at handle med Eskimoerne paa Amerikas Kyst.

Forudsat, at Eskimoerne og Onkilon ere af samme Race, hvilket vei maa ansees som beviist, er der sikkert intet Slægtskab mellem Onkilon og Tschuktscher, thi Forskjellen mellem disse Sidstnævnte og Eskimoerne ved Port Clarence var ubestridelig og meget stor.

Vort Ophold i Konyam Bugten blev benyttet til de sædvanlige videnskabelige Udflugter, Bjergbestigninger, Besøg hos Rensdyrstschuktscherne, hvis Telte laae ved Mundingen af en lille Flod, paa hvis grønne Bredder Rensdyrshjorder græssede. Men det flk en bråt Ende; om Formiddagen den 30te Juli begyndte Isen at sætte ud fra Bunden af Bugten, og kort efter var den umaadelige sammenhængende Iismasse nede paa »Vega«, der dreves ind mod Strand; samtidig lukkedes Aabningen mellem Isen og Pynten nordfor os mere og mere. Dampen blev sat op, Ankeret lettet, og kun ved at gaae Stranden paa 100 Alen nær i 3 Favne Vand slåp »Vega« udenfor Iisflagerne. En kort Stund efter var Aabningen fuldstændig tillukket.

Da vi nu engang havde lettet, forlode vi med det samme Konyam Bugten og Seniavine Sundet, og næste Dags Eftermiddag ankrede vi ved N. O. Enden af St. Lawrence Øen.»VEGA« I KONYAM BUGTEN.Lawrence Øen.

Beboerne af denne 0 ere vei Eskimoer, tale Eskimoisk indbyrdes, have eskimoisk Udseende, og deres Navne vare i flere Tilfælde de samme, som vi havde hort ved Port Clarence, men de ere stærkt paavirkede af Tschuktscherne, hvis Sprog de Fleste tale meer eller mindre godt. Klædedragten var ligeledes tschuktschisk, naar undtages, at nogle Enkelte have Ederfuglepelse; ikke heller saae vi nogen Mand med gjennem-borede Læber. Deres Vinterboliger ere ligesom de, vi saae ved Port Clarence, men om Sommeren boe de i Skindtelte, der ofte kan have en kubisk Form, hvilket aldrig træffes blandt Tschuktscherne; men vi saae flere Sommertelte af Sejldug af samme Form ved Port Clarence. De kubiske Telte havde kun eet stort Rum, der ved en Bjælke, der var lagt paa Jorden, deeltes i to Dele, af hvilke den, der laa længst fra Indgangen, var belagt med Rensdyrshuder og tjente som Sovested. Vi hverken saae eller horte tale om, at de havde Rensdyr; de eneste Dyr, vi saae, vare et Par Hunde, der, ligesom i Port Clarence, vare større og kraftigere end Tschuktschernes. Deres Baade og Kajakker vare lignende, som vi havde seet i Port Clarence, men forresten ere Tschuktschernes Baade og Kajakker fuldstændig af samme Construction, hvilket dog er en simpel Følge af, at dette oprindelig nomadiserende Folk har efterlignet Kystens tidligere Befolkning i denne Henseende.

Den 2den August lettede »Vega« Anker og stod sydpaa. Det havde oprindelig været Planen at besøge Karaginskoj Øen, men Vindforholdene gjorde, at dette vilde have medført megen Tidsspilde, og Coursen sattes derfor snart paa Koman-dowskoj Øerne, som vi efter en paa Grund af ustadige Vinde temmelig langsom Rejse fik isigte den 13de August. Haard Kuling, høj Sø og Taage hindrede os imidlertid i den Dag at søge Havnen, som vi først naaede den 14de om Aftenen. Strax efter at vi havde ankret, kom en Baad paa Siden, og fra den raabte en Mand paa Svensk: »Er det Nordenskiöld!«

*Der er en Svensker!« jublede hele Besætningen, og kort efter stod han, en finsk Tommermand, imellem os, bestormet fra alle Sider af Spørgsmaal.

Kejserprindsen var falden, Mac Mahon havde trukket sig tilbage o. s. v. o. s. v. Alt var Nyt for os, der her, efter over et Aars Forløb, fik det første Pust fra den civiliserede Verden.

SEXTENDE CAPITEL

Beringsøen. — Berings sidste Rejse. — Fangst. — Rejse over Øen. —

Rejse til Japan.

iVomandowskoj Gruppen bestaaer af Kobber- og Berings-Øen.

Kobberøen, der ligger østligst, adskilt fra Beringsøen ved en 12 ä 15 eng. Miil bred Havarm, er en ca. 50 eng. Miil lang smal 0, hvis Længderetning er Nordvest-Sydost.

Beringsøen har Form af en spidsvinklet Trekant, hvis største Længde, 96 eng. Miil, ogsaa ligger i Nordvest-Sydost. Den korteste Side i Trekanten gaaer fra Øens nordligste Punct, Cap Sewernoi, til dens vestligste Punct, medens den spidseste Vinkel ligger ved Øens sydostligste Punct. Øens største Brede er ved Cap Sewernoi, hvis Afstand fra den mod Sydvest vendende Kyst er 12 eng. Miil.

Begge Øerne ere bjergrige, Beringsøen indtil 2200 Fod høj, Kobberøen lidt lavere. Perpendiculairt paa Længdeaxen gaaer en Mængde Tværdale. Kysterne ere paa de fleste Steder utilgængelige paa Grund af den Mængde Skjær, som strække sig langt ud fra dem. Dog findes der paa begge Øerne en Havn, i hvilken dog for Kobberøens Vedkommende kun Baade kunne gaae ind. Paa Beringsøen findes derimod en forholdsviis god Havn, som jeg senere skal omtale.

Øerne bleve i 1741 opdagede af Bering paa hans sidste, ulykkelige Rejse. Efter Opdagelsen af Strædet mellem Amerika og Asien erklærede saavel Bering som Lieutenanterne Spang-

berg og Tschirikow, der havde ledsaget ham paa denne Rejse, sig villige til at foretage endnu en Rejse i disse Farvande. Som en Følge af dette Tilbud besluttede Admiralitetet at udruste en Expedition (den ofte i dette Værk omtalte store nordiske Expedition 1732—1749), der foruden at gaae mod Svd til Japan og mod Øst til Amerika, tillige skulde undersøge Sibiriens Nordkyst og forsøge at sejle langs denne. Bering, der blev udnævnt til Chef for denne storartede Expedition, forfremmedes til Commandeur-Capitain; Spangberg og Tschirikow udnævntes til Capitainer. Medens Bering sendte Owzyn, Prontschischtschew og Lassinius og, efter de to sidstes Død, Brødrene Laptiew nordpaa ad Sibiriens Floder for at undersøge Iishavets Kyster, lod han Spangberg gaae mod Syd til Japan, og selv overtog han den directe Ledelse af den Deel af Expeditionen, som skulde gaae mod Øst. Spangberg gjorde ialt tre Forsøg paa at naae Japan, nemlig i 1738, 1739 og 1741, men kun i 1739 lykkedes dette ham.

Inden de andre Dele af Expeditionen bleve anordnede og sendte afsted, trak Tiden ud, saa at Bering og Tschirikow først i 1740 kunde forlade Ochotzk for at begive sig til Awatscha Bugten paa Kamtschatkas Østkyst, hvorfra Expeditionen skulde udgaae. De Vinterboliger og Magasiner, han her anlagde, bleve den første Begyndelse til den By, som han efter sine to Skibe kaldte Petropawlowsk. To Videnskabsmænd, Professor Delisle de la Croyere og Adjunct Steller, ledsagede Expeditionen, den første paa Tschirikow's Skib St. Pawl, den sidste paa Berings Skib St. Peter.

Den 15de Juni 1741 forlode begge Skibene Petropawlowsk, men allerede et Par Uger senere bleve de i en Storm adskilte fra hinanden og saaes aldrig mere.

Tschirikow naaede den 26de Juli Amerikas Kyst paa 56 n. Br., men kunde paa Grund af Klipper ikke gaae tæt til den med Skibet; den største Baad med en Officeer og2ÖO Berings sidste Rejse.

6 udvalgte Mænd sendtes iland, men forgjæves ventede man i flere Dage paa dens Tilbagekomst; hver Dag saae man Røg stige ivejret inde paa Kysten, og man troede da, at Baaden var skadet, saa at Skibets anden Baad med en Officeer og 3 Mand sendtes til Hjælp. Heller ikke denne Baad vendte tilbage, og, skjøndt Tschirikow gjorde Alt, hvad der stod i hans Magt, lykkedes det ham dog ikke at frelse de Ulykkelige, der rimeligviis ere faldne som Offre for de Indfødte, der engang forsøgte at nærme sig Skibet, men forskrækkede over de mange Mennesker, de der saae, strax roede tilbage til Kysten. Den 7de August besluttede Tschirikow at vende tilbage til Petropawlowsk, og det var ogsaa paa høje Tid, thi Vandet begyndte at slippe op, og Skjør-bugen greb mere og mere om sig. Hjemrejsen gik meget langsomt paa Grund af Modvind og Taage; de kom vei forbi flere Øer, men, da de ingen Baade havde, kunde de ikke fornye deres Vandforraad. Flere Officerer og Folk døde af Skjørbug, og de fleste Andre, deriblandt Tschirikow selv, vare haardt angrebne; men det lykkedes dem dog den 20de October at naae Petropawlowsk.

Imidlertid havde Bering den 29de Juli naaet Amerikas Kyst paa 58" 28' N. Br., og noget nordligere ved Cap Elias sendtes Steller og en Officeer iland med nogle bevæbnede Folk; de fandt vei Spor af nylig Beboelse, men ingen Mennesker. Bering vilde nu følge Kysten nordpaa, men fandt til sin Forbauselse, at den gik mod Vest og Sydvest. I den stadige Taage og mellem de mange ukjendte Øer gik det kun langsomt fremad; Vandforraadet begyndte at mindskes, Skjørbugen udbrød, og Bering selv maatte fra Slutningen af August holde sig i sin Kahyt. Den 10de September landede han for at fylde Vand, paa en 0, som han kaldte Schumagin, efter den Mand, der døde først og blev begraven her. Vandet var imidlertid brakt, men i Mangel af bedre tog man det,2ÖO

Berings sidste Rejse.

hvilken Omstændighed Steller tilskriver den forfærdelige Ud bredelse, som Skjørbugen snart efter flk. En af de følgende Dage lykkedes det dem at træffe Indfødte, men hverken de selv eller deres tschuktschiske og korjæskiske Folk forstode dem. Skibet opholdt sig endnu nogen Tid ved Kysten, men blev sluttelig af en Strøm drevet langt tilsøes. Da Sygdommen nu havde taget saadan Overhaand, at man knap kunde manøvrere Skibet, besluttedes det at vende hjemad, og under utallige Besværligheder stod man da vesterpaa. Efter at have passeret flere Øer, som man antog var Kurilerne, sattes Coursen mod Nord, og den 15de November fik man et højt sneedækt Land isigte, som man antog var Kamtschatka. Hvor paa Kysten man var, vidste man imidlertid ikke,

men i Betragtning af den skrækkelige Tilstand ombord, besluttede man at lande; Vandforraadet aftog stadigt, og Sygeantallet forøgedes saaledes, at Matrosen, soin skulde tilrors, maatte bæres derhen af to af de raskeste, der vare nødvendige til Sejlenes Manøvrering; man lod ham da staae tilrors, indtil han udmattet faldt om, og en Anden blev da slæbt derhen i hans Sted. Den følgende Dag stod man ind mod Land og ankrede paa 12 Favne Vand; men Touget sprang, og de mægtige Bolger slyngede Skibet mod undersøiske Klipper; man kastede et andet Anker, men atter sprang Touget. Pludselig slyngedes Skibet over Klipperne ind i fuldstændig roligt Vand, hvor man ankrede. Næste Morgen saae de sig overalt omgivne af Klipper, kun paa et Sted fandtes der mellem disse en smal Canal, og det var netop der, de i Mørket vare komne igjennem. Skibet havde imidlertid lidt saameget, at man var nødt til at overvintre, hvor man var. Steller og Lieutenant Waxel, der under Berings Sygdom havde Commandoen, gik strax iland og indsaae snart, at de ikke vare paa Kamtschatka, men paa en 0. Der blev imidlertid strax gjort Anstalter til at flytte de Syge iland. Tæt ved2ÖO Berings sidste Rejse.

deres Ankerplads faldt en lille Flod ud 1 Havet, og her besluttede man at opslaae Vinterqvarteret. Dette var imidlertid lettere sagt end gjort, thi man havde intet Bygningsmateriale; intet Træ, end ikke en Busk saaes paa det sneedække Land, kun hist og her ståk en Driwedsstok op af Sneen; men Nøden gjør opfindsom, og man fandt snart et Middel til at beskytte sig mod Vinterens Kulde. Langs Flodens Bredder fandtes en Mængde smaa Sandhøje, og Dalene eller rettere Gravene mellem disse overdækkede man med Sejl og fik saaledes en heel Deel smaa Hytter, som opvarmedes med Drivved og senere ved Spæklamper. Allerede den 19de November begyndte man at flytte de Syge iland, men mange af disse døde ved pludselig at blive flyttede op i den friske, kolde Luft. Den 20de November bragtes Bering iland, men han blev Dag for Dag svagere og døde endelig den 19de December. Før sin Død var han næsten begravet af Sandet, som føg ned fra Gravens Sider, og som han ikke vilde tillade, at man borttog, da han syntes, at det varmede ham; da han var død, maatte man ligefrem grave Liget ud. Det blev begravet tæt ved Vinterqvarteret, der laa paa den mod Nordost vendende Side af Øen, ca. 30 engelske Miil fra Cap Manati (Øens Sydostspids). I Petropawlowsk er der senere oprejst et Monument for ham, og ved Expeditionens Hjemkomst opkaldte den russiske Regjering Øen, hvorpaa hans jordiske Levninger hvile, efter ham.

Natten efter den 20de December, ramtes Expeditionen af en ny Ulykke, idet Skibet i en heftig Storm dreves paa Land, ved hvilken Lejlighed man mistede en heel Deel Proviant, navnlig Meel. Imidlertid gav Jagten godt Udbytte, isærdeleshed dræbtes en Mængde Fiskeoddere. En død Hval strandede ikke langt fra Vinterqvarteret og leverede i lang Tid saavel Brændsel som Føde, hvorfor den ogsaa af Mandskabet kaldtes »Proviantdepotet«.264

Fangst.

I Lobet af Vinteren dræbtes ogsaa flere Exemplarer af So-koen, Rhytina Stelleri, som den almindelig kaldes, da den eneste fuldstændige Beskrivelse, man har af dette nu uddøde Dyr, skyldes Steller, som her havde udmærket Lejlighed til at studere det. Efter Expeditionens Hjemkomst besøgtes Øen af en Mængde Jægere, for hvis Haand Dyrene faldt i store Mængder, og ifølge Middendorff skal den sidste Rhytina være bleven dræbt allerede i 1768; denne Beretning skyldes to russiske Søofficerer, som vare paa Opmaaling paa Øen; men under vort Ophold paa denne, sagde flere Indfødte, at de kunde mindes selv at have seet den. Skeletter af den findes derimod endnu, om de end som oftest maae graves frem af Sandet, og Vega-Expeditionen hjembringer to saadanne. —

Under Vinterens Lob døde endnu flere af Mandskabet, saa at der ved Foraarets Komme kun var 45 Personer ilive. Den 17de Mai paabegyndtes Bygningen af et Fartøi, der var 40 Fod langt, 13 Fod bredt og 6l/a Fod dybt; Materialierne toges fra Vraget af det gamle Skib. Den 21de August sattes det nye Skib i Vandet og flk Navnet St. Peter; en Uge senere forlod man Vinterqvarteret og naaede den 7de Septbr. Petropawlowsk. —

Som allerede nævnt, drog Øens Rigdom paa Søkøer, Søløver, Søbjørne, Fiskeoddere etc. snart vindelystne Jægere dertil, og Fangsten har siden den Tid stadig været dreven med stor Fordeel. For Øjeblikket drives den af et San Francisco Compagni, Hudkinson, Kohl, Phillipæus & Comp., der har Stationer paa Beringsøen, Kobberøen og Søløveøen (i det ochotske Hav); paa de to førstnævnte fanges væsentligst Sø-bjørne, paa den sidstnævnte Søløver. Paa visse Steder af Kysten komme Dyrene i store Masser paa Land, og til disse

Fangstpladser drage Jægerne i Juni og Juli Maaneder, medens Dyrene Resten af Aaret ere fredede paa disse. Paa Beringsøen findes en saadan Fangstplads ved Cap Sevvernoi, og en anden, hvor der fanges mindre Sælhunde, omtrent midt paaFangst.

den mod Sydvest vendende Kyst; i Reglen fanges der paa sidstnævnte Sted saa Lidt, at det af Compagniet udsendte Dampskib sjeldent gaaer dertil, men tager Skindene ombord ved Byen, der ligger ved en lille Bugt paa samme Kyst tæt østenfor Øens Vestspids. Ved Cap Sewernoi dræbes derimod saamange Søbjørne, at Skindene ikke som fra den anden Fangstplads kunne bringes paa Slæder til Byen, men Dampskibet maa selv gaae over paa Nordsiden af Øen for at hente dem; kun efter et Par Dages Stille eller sydlig Vind er det muligt at nærme sig Nordkysten, og ved den mindste nordlige Vind maa den forlades; som oftest gaaer Dampskibet hver Nat tilsøes og vender først ved Daggry tilbage til Ankerpladsen, der er temmelig langt fra Stranden. I Baade føres da Skindene ombord. Paa Kobberøen ligger der paa den mod Sydvest vendende Kyst flere Fangstpladser, og paa Slæder føres Skindene over til Byen, der ligger paa den modsatte Side af Øen tæt ved dennes Nordvestspids; her findes kun en Baadehavn, saa at Ladningen foregaaer paa samme Maade som ved Cap Sewernoi.

Den eneste Havn paa begge Øerne, hvori større Skibe kunne gaae ind, findes, som nævnt, ved Byen paa Beringsøen. For nordlige og østlige Vinde er denne Havn beskyttet at selve Hovedøen, medens den for vestlige er fuldstændig aaben; men, da de haardeste Vinde ere nordlige og sydlige, er det kun for disse sidste, man maa vogte sig. Paa Sydsiden af Havnen skyder en lav Landtunge ud, og i dens Forlængelse ligger en lille 0. Mellem denne og Landtungen findes et fuldstændig reent Indløb, hvorimod det vestlige, hvorigjennem »Vega« kom ind, ikke er sikkert. Den bedste Ankerplads er tæt indenfor den omtalte Landtunge i 8 Favne Vand, Steenbund; man har da i værste Fald godt Driverum for en sydlig Storm, som sagt, det Eneste, man har at befrygte. I Bunden af Bugten udmunder en lille Flod, og ved Højvande gaaer man med Baade ind i denne til Landings-266

pladsen; ved Lavvande er Landstigning vanskelig. Lige ved Landingspladsen ligger Compagniets Magasiner og Boder samt dets Agents Bolig; lidt længere fra Floden sees den russiske Isbrawnik's Huus, og langs Stranden paa den sydlige Side af Floden ligger Byen, der deels bestaaer af smukke smaa Træhuse, deels af Jordhytter; længst mod Syd ligger et Capel, og eengang om Aaret kommer en Præst fra Petro-pawlowsk for at holde Gudstjeneste; til daglig Brug besørges dette af en af de Indfødte. Disse, hvis Antal omtrent er 300, ere for Størstedelen Creoler d: Blanding af Russer og Aleuter; de ere nu fuldstændig civiliserede og lade til at være gjennemgaaende velhavende. Af Compagniet faae de 1 Rubel pr. Skind, og for Pengene kunne de i Compagniets Boder kjøbe alle amerikanske Nødvendigheds- og Luxusartikler. De fleste ere Hu usejere, og selv de af Jord byggede Huse ere indvendig fuldstændig europæisk meublerede. Overalt modtages man med den største Gjæstfrihed, den dampende russiske Selvkoger staaer altid paa Bordet, og om Aftenen dandses og synges der i de fleste Huse, saa man skulde troe, at man var blandt de lykkeligste Folk paa Jorden.

Noget daarligt Aar kan næppe tænkes, da Fangsten drives paa en saa moderat Maade, at Dyrene ved den ikke kunne udryddes. Nogle af Expeditionens Medlemmer, som besøgte Cap Sewernoi, saae paa Stranden ca. 300,000 Sø-bjørne; naar man nu betænker, at Compagniet har Ret til at fange paa flere saadanne Pladser, og at der ialt kun tages ca. 120,000 Skind aarlig, maa Udsigten til Dyrenes Udryddelse siges at være lille. Da de i 10 Maaneder af Aaret ere fredede paa Fangstpladserne, er der heller ingen Udsigt til, at de skulle forlade disse. Paa Cap Sewernoi toges der 1879 13,000 Skind. Foruden Betalingen til Fangstmændene erlægger Compagniet til den russiske Regjering en Afgift af 2 Rubel pr. Skind.Fangst.

Uagtet det var længe efter Fangsttidens Slutning, blev der dog til Expeditionen dræbt 6 Søbjørne paa Cap Sewernoi; Bove og jeg ledsagede Fangstmændene paa denne Udflugt. Paa 5 Slæder, forspændte med 10 til 14 Hunde, droge vi om Morgenen den 18de August fra Byen. Slæderne vare mere klodsede end Tschuktschernes og

adskilte sig især fra disses ved, at Søm var anvendt til Sammenføjning; men der er jo ogsaa en ganske betydelig Forskjel paa at kjøre mellem Torosser paa ujævn Iis og paa Grønsvær, som vi her gjorde. Hundene vare meget større og stærkere end Tschuktschernes, en naturlig Følge af den bedre og rigeligere Føde; de styredes biot ved Commandoord uden Pidsk eller Stok, og lystrede udmærket. Efter at have overskredet et Bakkedrag, som ligger paa Nordsiden af Havnen, kom vi ned i en af de omtalte Tværdale. Med en Fart, som vi aldrig havde seet blandt Tschuktscherne, gik det nu afsted over en stor langstrakt Eng, der bugtede sig mellem stejle, blomsterklædte Bakker; Jordbunden var overordentlig fugtig, og uden vore Regnkapper vilde vi være blevne fuldstændig gjennemblødte af det smudsige Vand, som Hundene stænkede op over Slæden. Længere inde paa Øen bleve Bakkerne højere og mere stenede, og et Par Gange maatte vi staae af Slæden, naar Vejen gik over et højtliggende steenrigt Plateau; men snart efter vare vi atter nede i Dalen, der med sine Smaasøer og sin yppige Blomstervegetation frembød et smilende Skue ved Siden af de golde steenrige Bjerge.

Efter omtrent tre Timers Kjørsel kom vi paa en stor, ca. 50 Fod over Havet liggende Eng. Imod Nord saae man Brændingerne paa Cap Sewernoi, og omtrent i samme Retning laae nogle Jordhuse samt et stort Magasin for Skind. En knap Times yderligere Kjørsel bragte os til denne Bv, hvor Fangstmændene opholde sig i Juni og Juli Maaneder; tæt ved Magasinet laa et lille Træhuus, som beboes af Agenten. Fangstmændenes Huse ere af den tarveligste Sort; men, da de ikke268

medføre deres Familier, og de under Fangsttiden opholde sig mest i det Frie, have de ingen Vægt lagt paa at gjøre sig det bekvemt her.

Efter at vi i et af disse Huse havde styrket os med nogle Kopper Thee, gik vi ned mod Stranden, Fangstmændene, bevæbnede med lange Stokke og Knive. Cap Sewernoi, der skyder omtrent en engelsk Miil ud i Havet, er paa Størstedelen af denne Strækning temmelig lav, kun yderst ude rejser en høj Klippe sig ivejret, og mod den tordne Brændingerne. Men blandende sig med og næsten overdøvende denne Naturens Røst høres Stemmerne af de 100,000 Sø-bjørne, som ligge tæt ved Siden af hinanden paa det låve Næs. Paa Afstand lyder det, som om ligesaa mange Mennesker talte eller rettere skreg i Munden paa hinanden; først, naar man kommer nærmere, kan man skjelne enkelte Brøl, men fra den yderste Spids af Forbjerget lyder det stadig som en forvirret Summen af Menneskestemmer.

Fangstmændene omgaae, krybende paa alle Fire og skjulende sig bag enhver opstaaende Gjenstand, den ene Fløj og komme saaledes mellem Dyrene og Stranden; snart efter see vi dem svinge Stokkene ivejret, og drivende en Flok paa omtrent 20 fremadvraltende Søbjørne foran sig nærme de sig det Sted, hvor de have paabudt os at vente. Midt i Flokken, ragende op over alle de andre, gaaer en stor gammel Sø-bjørn, der er blind paa det ene Øje; det andet Øje udtrykker alle Dødsangstens Kvaler, naar den undertiden vender sig om for at see, om Forfølgerne endnu ere der, og dernæst ved et Slag af Stokken atter sætter sig i Bevægelse; med en dump Brummen kaster den sin mægtige Forkrop fremad, og krummende Ryggen trækker den dernæst Halen og Bagbenene efter sig. De smaa Søbjørne, hvoraf der er en heel Deel i Flokken, falde over hverandre eller vælte paa Ryggen ned i en Grøft. Da man kun behøver 6 Skind, lader man dem ligge, og Resten af Flokken vælter sig afsted over dem. Saasnart denRejse over Den.

er passeret, seer man deres smaa Hoveder titte op, og med beundringsværdig Hastighed bevæge de sig atter tilbage til Stranden. Ved denne Lejlighed dreves Dyrene kun et Par tusind Fod fra Stranden, men paa Kobberøen drives store Skarer ofte paa denne Maade tværs over Øen, over Bjerge, hvor en Mand kun kan gaae med Stok; Creolerne slippe saaledes Transporten af Skindene.

Endelig kom Flokken, der ved Desertioner var indsmeltet til 12 Dyr, til Slagterpladsen. Formanden, en kraftig 6 Fod høi Creol, gik frem mod den gamle Bjørn og gav den med sin Stok et voldsomt Slag paa Hovedet. Næsten bevidstløs segnede det iforveien udmattede Dyr om, en anden Fangstmand satte hurtig sin Stok i Gabet paa det

og holdt saaledes dets Hoved nede mod Jorden, medens de andre væltede det om paa Ryggen; med et Knivstød i Hjertet dræbte saa Formanden det. Endnu fem maatte bøde med Livet, og slutteligen toges to smaa Unger levende. De øvrige joges atter ned mod Stranden; kun een var ikke til at drive fra Stedet, nemlig Moderen til de to smaa Bjørne, der stode bundne til en lille Busk; skjult i det høie Græs vedblev hun at holde Øje med sine Smaa, ligetil de ubarmhjertige Fangstmænd læssede dem paa Slæderne og kjørte bort med dem. De 6 dræbte Dyr bleve flaaede, og med Skindene vendte vi tilbage til Byen.

Samme Dags Morgen den 18de August var Compagniets Dampskib »Alexander« kommet hertil, og med Begjerlighed læste vi de medbragte Blade, der gik til April Maaned. Med blandede Følelser saae vi i et amerikansk Blad en sensations-vækkende Artikel om »Vega«; vi læste om Skibe, udsendte til vor Redning, og anede ikke, at samme Skib netop i disse Dage forliste paa Yesso's Kyst.

Men Alle længtes efter directe Underretninger hjemmefra, og allerede næste Dag lettedes derfor Anker, og Coursen sattes paa Yokohama.27 o

s Rejse til Japan.

Rejsen gik forholdsviis hurtig, en jævn, stadig Vind vedblev at blæse lige til de sidste Dage af August, da Vejret blev ustadigt og Varmen, navnlig for os, meget trykkende.

Den 31te August om Formiddagen trak heftige Tordenbyger flere Gange frem og tilbage over »Vega«, og sluttelig slog Lynet ned i vor Stortop uden dog at gjøre anden Skade end at splintre Knappen og give et Stød til dem, der stode i Nærheden af Jerntraadsvantene, Alt dog uden Følger.

Den næste Dag fik vi Japans Kyst isigte, og, da vi den 2den September om Aftenen kastede Anker paa Yokohamas Rhed, var Nordostpassagen endelig fuldstændig udført.SYTTENDE CAPITEL.

Cholera. — En Audients hos Mikadoen. — Schiba-Templerne. — Rejse til Asamayama. — Takasaki. — Ikaho. — Sawawatari.

Da vi den 2den September om Aftenen ankrede paa Yokohamas Rhed, modtoges vi med to ubehagelige Nyheder; den første var, at der grasserede stærk Cholera i hele Japan, den anden, at Dampskibet »A. E. Nordenskiöld« var strandet paa Yesso. Vi bleve dog snart noget beroligede i begge Retninger, da vi fik at vide, at det ikke var nødvendigt at holde sig ombord for Choleraens Skyld, samt at hele Besætningen fra »A. E. Nordenskiöld« var reddet.

Choleraen, der nu næsten var ophørt, havde i Sommerens Løb krævet 80,000 Offre i Japan, og endnu under vort Ophold der saae vi ofte de uhyggelige sorte Bærestole, foran hvilke gik en Mand med et guult Flag i Haanden; uvilkaarlig gik man et godt Stykke til Siden for disse sørgelige Tog. Det er en Selvfølge, at det kun var i Lavlandet, Epidemien rasede;

1 Bjergene behøvede man ikke at være bange for at drikke Vand, men vee den, som smagte Vand fra en japanesisk Brønd nede paa Sletterne! Blandt Europæerne i Japan forekom kun

2 Dødsfald; det ene, en ung Englænder, Mr. Dale, blev netop syg, fordi han paa en Udflugt i Landet drak Vand; da han Dagen efter kom til Yokohama, blev han strax heftig angreben og var død et Par Dage efter. Paa nogle af de europæiske Orlogsmænd forekom ogsaa enkelte Tilfælde.272

Cholera. En Audients hos Mikadoen.

Allerede den 5te September forlod »Vega« Yokohama for at gaae i Dok i Jokoska, der ligger ca. 5 danske Miil svdligere. De fleste af Expeditionens Medlemmer bleve imidlertid i Yokohama, da »Vega« ikke var noget behageligt Opholdssted under alle de Arbejder, der foretoges ombord. Det største Arbejde var Zinkforhudningen, men forresten blev der indenbords foretaget forskjellige Forandringer; mellem Stormasten og Skorstenen byggedes saaledes et Huus for Naturforskerne, og forude paa Mellemdækket byggedes flere Lukafer. Først den 21de September vendte »Vega« tilbage til Yokohama. Imidlertid havde der saavel der som i Tokio (saaledes

kaldes Jeddo, efterat Mikadoen har flyttet Residentsen dertil) været en uafbrudt Række af Fester, arrangerede saavel af Europæere som af den japanesiske Regjering og japanesiske Privatmænd. Blandt disse skal jeg nævne foruden den hollandske Minister, der ogsaa besørger de svensk-norske Affairer, den tydske Club, der arrangerede en meget smuk Fest den 13de September, samt den engelske Club, der gav et vellykket Bal den 23de September. I Tokio gaves den 15de September en storartet Fest af de tre videnskabelige Selskaber i Japan, nemlig »Tokios geographiske Selskab«, hvis Præsident, Hs. kejs. Hojh. Kita Schira-Kavra-no-Miya, der tidligere har været Gesandt i Berlin, førte Forsædet ved Festen og paa flydende Tydsk oplæste Talen for Professor Nordenskiöld, »Asiatic Society of Japan« og »Deutsche asiatische Gesellschaft«. Nogle Dage senere sendte det japanesiske Selskab Professor Nordenskiöld en stor Medaille som Minde om Festen. Den japanesiske Marineminister Kawamura gav en officiel Fest paa det kejserlige Lystslot Hamagotén i Tokio, og endelig havde Expeditionens samtlige Medlemmer den 17de September den Ære at blive forestillede for Hs. Majestæt Mikadoen. Kl. 21 2 Eftermiddag ankom vi til Schinbaschi Jernbanestation, hvorfra vi i de kejserlige Equi-pager kjørte til Paladset i Akasaka. I dette mindre SlotEn Audients hos Mikadoen.

boer Mikadoen midlertidig, da det store Slot er nedbrændt for nogle Aar siden. Her bleve vi modtagne af Ministeren for det kejserlige Huus, Hs. Exe. Tokudaiji, som indførte os i den med prægtige Tæpper prydede Audientssal, hvor Kejseren stod, klædt i Uniform, med Ds. kejs. Højheder Arisagawa-no-Miya og Kita-Shira-Kawa-no-Miya paa sin højre Haand. Vi opstillede os paa venstre Side af Kejseren, og Ministeren Chevalier van Stoetwegen præsenterede nu hver Enkelt ved Navn for Hs. Majestæt. Da Præsentationen var endt, oplæste Kejseren en kort Velkomsttale, hvori han udtrykte sin Glæde over at see Professoren og hans Ledsagere i sit Rige og tilføjede, at denne Fornøjelse blev forøget ved den Omstændighed, at »Vega« var kommet ad en Vej, som ikke tidligere var befaret. Den kejserlige Tale blev af en Tolk oversat paa Fransk, og Professor Nordenskiöld svarede i det samme Sprog, idet han takkede Hs. Majestæt for den Ære, som vederfores ham og hans Ledsagere ved, at de stededes til Audients, og udtrykte sin Taknemmelighed for den venskabelige og gjæst-frie Modtagelse, som »Vega« og dens Besætning havde faaet saavel hos den kejserlige Regjering som hos det japanesiske Folk. Han sluttede med at udtale sine Ønsker for Kejserens Sundhed og hans Riges Lykke. Da Professorens Svar var blevet oversat paa Japanesisk, vexlede Kejseren nogle Cornpli-menter med Minister van Stoetwegen, hvorefter vi trak os tilbage i et tilstødende Rum, hvor Forfriskninger bødes, og hvor de to Prindser kom for at sige Farvel. Kort efter kjørte vi tilbage til Jernbanestationen.

Foruden den officielle Fest gjorde Hs. Exe. Kawamura en privat Lunch for flere af Expeditionens Medlemmer. Vi havde ved denne Lejlighed den Ære at være sammen med en højerestaaende japanesisk Dame, hvilket ikke endnu er almindeligt for Europæere. Fru Kawamura var iført en meget rig japanesisk Dragt og kunde ved Hjælp af en tydsk Dame, der var Gouvernante for hendes Børn, tale med os. Den lille

Datter var ligesom Moderen i japanesisk Dragt, medens Sønnerne vare europæisk klædte; i Regelen bibeholde Damerne deres Toiletter, kun een Gang har jeg havt den Ære at dandse med en japanesisk Dame i europæisk Toilette, nemlig paa den store, ovenfor omtalte Fest i Tokio. Efter Lunch'en viste Hr. Kawamura os rundt i Tokio. Da vi havde besøgt den store kejserlige Fark, i hvilken Slottet tidligere laa, kjørte vi til Schiba-Templerne, vistnok nogle af de pragtfuldeste buddhaistiske Templer i Japan, og som endmere have Interesse ved, at de indeholde Schogunernes Grave. Gjennem en Sideport kom vi ind i en stor Forgaard, hvori der var opstillet mere end 200 Steenlamper, Gaver fra forskjellige underordnede Daimioer, hver bærende en Inscription, som angav Giverens Navn osv. Gjennem en rigt forgyldt og udskaaren Portbygning kom vi dernæst ind i en anden Forgaard, hvis Mure vare pragtfuldt udsmykkede, og i denne stod en Mængde Bronzelamper, Gaver fra mægtigere Daimioer; 6 forgyldte Lamper vare Gaver fra nogle af de næst Scho-gunen fornemste Familier. Tilhøjre stod en prægtig Bygning, som tjente til Opbevaringssted for forskjellige hellige Klokker, Lamper osv.,

som kun bruges paa de store Festdage. Følgende den i sort Flor med guult Skjærf klædte Præst, kom vi igjennem en tredie Portbygning ind i et med et prægtigt Tag dækket Galleri, der førte op til selve Templet. Da jeg første Gang besøgte Schiba-Templerne, maatte vi her aftage vore Skoe, men i Følge med Ministeren behøvedes dette ikke. Vi traadte ind i Templet gjennem rigt forgyldte Døre. Templet bestod af en Tværbygning og et Skib; Væggene i Tværbygningen vare prydede med Arabesker og Panelerne med udskaarne og forgyldte Fugle og Blomster, baade virkelige og mythiske. Rundt om paa Gulvet, der var belagt med de prægtigste hvide Maatter, stode smaa Borde, hvorpaa laa en Masse Ruller med Bønner; desuden fandtes der en Mængde smukke Candelabre, Trommer, Klokker ogSchiba-Templerne.

andre Gjenstande, som bruges ved den buddhaistiske Gudstjeneste. Da vi vare gaaede op gjennem Skibet, kom vi til nogle lakerede Trappetrin, og, efterat Præsten ved en let Berørelse havde aabnet de massive Gulddøre, laa det Allerhelligste aabent for os; paa udskaarne og lakerede Træborde stode tre Reliquieskriin, hævende sig op til Loftet og ved deres ydre Belægning lignende massivt Guld; indeni dem fandtes Tavler med den Afdødes Navn. Efter endnu en Gang at have kastet et Blik paa Tværbygningens prægtige Vægge, forlode vi Templet og kom efter at være stegne op ad en høj Steentrappe, overskygget af prægtige Træer af alle Arter, til det egentlige Gravsted. Pier stod først en rigt prydet Bygning, kaldet »Haiden«, som tidligere benyttedes af den regjerende Schogun, naar han forrettede sin Andagt ved sine Forfædres Grave. De Masser af forgy ldte Udskæringer, som her fandtes, overgik alt det Øvrige, og Indtrykket var næsten overvældende. Ad endnu en Steentrappe kom vi til et simpelt Steenmonument, omgivet af en Steenmuur. Indgangen lukkedes vei med rigt prydede Bronzedøre, men desuagtet gjorde selve Graven et tarveligt, men maaskee netop derfor mere højtideligt Indtryk. I den første Grav, vi kom til, hvilede den 6te Schogun, Iyénobu, der regerede fra 1709—1713, og efterat have passeret et lignende Gravmonument over Iyéjoshi, den 12te Schogun, 1838—1854, kom vi til et Monument, der vakte vor Opmærksomhed ved, at alle Forgyldningerne vare nyere. Efter Præstens Forklaring laa den nu-regjerende Mikados Moder begravet her, og i den til Graven hørende »Haiden« fandtes en Uendelighed af Blomster, som Præsten sagde, at Mikadoen stadig fornyede. Længere mod Vest saaes endnu flere Grave, alle lignende hinanden. Øst for Gravene stod tidligere et prægtigt, stort Tempel ved Navn Zozoji, som tilhørte den buddhaistiske Seet Jodo, men den kejserlige Regering bemægtigede sig Templet og omdannede det til et Sintutempel; Følgen heraf var, at en Fanatiker

Nytaarsnat 1875 satte Ild paa det; det brændte ned til Grunden, og kun den mægtige Portbygning er endnu tilbage.

Festerne fik for nogle af Expeditionens Medlemmer en Afbrydelse ved Rejser i det Indre af Landet. Den korte Udflugt til Kamakura, Yoritomo's fordum saa mægtige og rige Hovedstad, der nu kun er en ussel Flække, foretog de Fleste af os for at see den berømte Daibutzu, en kolossal Bronzestatue af Buddha, 44 Fod høj; Buddha fremstilles der siddende med Benene overkors, og indvendig ere forskjellige Miniatur-templer og Buddhabilleder opstillede. Paa samme Tid som Kamakura besøgtes ogsaa den lille herlige Klippeø Ino-Sima og Kanasawa, der ligger malerisk ved en Flodmunding. Dr. Almqvist og Lieutenant Nordquist foretoge i Dagene fra den 25de September til den 3die October en længere Udflugt til den udslukte Vulcan Fusiyama, hvis mægtige, koniske Top, der er 12,300 Fod over Havets Overflade, de besteg.

Professor Nordenskiöld og jeg foretog paa den danske Generalconsul Hr. de Bavier's Anbefaling en Udflugt til det 8284 Fod høje Asamayama, for Nærværende Hondo's eneste virksomme Vulcan. Asamayama ligger i Provindsen Kotsuke, circa 20 danske Miil Nordvest for Tokio. Planen, som udkastedes af Hr. de Bavier, der to Gange tidligere havde rejst i disse Provindser, var at følge Nagasendo'en (Hovedlandevejen) til Takasaki, derfra vende mod Nord ind i Bjergene for at besøge de varme Bade ved Ikaho; mod Vest skulde dernæst Kusatzus Svovlbade besøges, og derfra naaes Asamayama paa een Dagsrejse mod Syd. Nedstigningen skulde foretages

paa den sydlige Side, og fra Ojiwachi skulde Hjemrejsen foretages ad Nagasendo'en.

Fra Tokio gaaer en bred Dal imod Nordvest c. 15 danske Miil ind i Landet, og i Bunden af denne ligger Takasaki; Rejsen hertil kan foretages i Vogn, medens dette Befordringsmiddel aldrig anvendes i Bjergene. Fra det japanesiske Ministerium bleve vi forsynede med Pas, medens Hr. de Bavier skaffedeRejse til Asamayama.

os en Tolk og en Kok, der paa samme Tid gjorde Tjeneste som Oppasser.

Hr. de Bavier selv ledsagede os til Ikaho, men herfra bød hans Forretninger ham at vende om. Vort righoldige Proviantforraad blev om Aftenen den 27de September pakket i en Diligence og sendt iforvejen, og næste Morgen Kl. 4 kjørte vi med en anden Diligence fra Hr. de Baviers Huus i Tokio, hvor vi havde tilbragt Natten.

Først efter en Times Kjørsel vare vi ude af den store By, der endnu hvilede i dyb Søvn, og en halv Time senere passerede vi ved Solopgang n Alakawa-Floden. Saalænge det var mørkt, havde vi gjort Forsøg paa at sove, men dette er ingenlunde let i en japanesisk Diligence; det er en almindelig Char-ä-banc, overdækket med et Sejldugstag for at beskytte de Rejsende mod Sol og Regn: hver Vogn er beregnet til 10 å 12 Passagerer foruden dem, som muligen kunne faae Plads hos Kudsken; men, uagtet vi havde faaet en af de største Vogne, og kun vare fire indeni, var Pladsen dog meget indskrænket, navnlig for Benene, da Sæderne vare låve

Vognen smal; man sad derfor i en sammenkrøben, temmelig ubehagelig Stilling, hvori det var vanskeligt at sove; dertil kom, at Fjerene i Vognen ikke vare af den bedste Slags, og, naar Kudsken pidskede paa de stakkels, magre Heste, foer Vognen afsted, hoppende op og ned paa den ujævne Vej, saa at man tilsidst følte sig, som om man var gjennempryglet. Men det var ikke Alt; bag paa de japanesiske Diligencer staaer Betto'en, en Mellemting mellem en Stalddreng og en Conducteur; han er forsynet med et Horn, hvis Toner advare Fodgængere, og, da det ofte er smaa Drenge, for hvem det er en Fornøjelse at blæse paa dette Horn, saa har man hele Tiden denne behagelige Musik lige i Ørene; uagtet vi den første Time næppe mødte et eneste levende Væsen, anstrengte vor Betto dog hele Tiden sine Lunger paa en for os meget ubehagelig Maade.278

Ved Solopgang begyndte Vejen at blive lidt mere befærdet; Bønderne vandrede ind til den store By med deres Havers og Markers Producter, blandt hvilke navnlig en stor, hvid Rod, som Japaneseren kalder Daikon, tiltrak sig Opmærksomhed paa Grund af de store Masser, hvori den førtes til Staden. Daikon er en enorm Ræddike; skaaren i Skiver, samt undertiden dyppet i Soya, udgjør den en væsentlig Deel af de fleste japanesiske Maaltider.

Landet omkring os er næsten fuldstændig fladt og benyttes til Riisdyrkning, overalt findes Riismarker, paa hvilke der staaer nogle Tommer Vand; hist og her hæver en med altid grønne Løvtræer bevoxet Pløj sig op, og undertiden afvexler disse Træers mørke Løv med de lyse Bambusskove. Efterhaanden som Solen stiger paa Himlen, bliver Nagasendo'en mere og mere befolket. Man seer her alle Klasser af Folk: enkelte Samurai, kjendelige paa deres vide Beenklæder, men ikke længere bærende deres to Sværd, som de tidligere aldrig skilte sig fra, Præster med barberede Ploveder og Brocades Kraver over deres sorte Flors Dragt, som de altid bære over deres egentlige hvide eller gule Klædning, den velhavende Bonde eller Landsbyhandlende i sin lange, til Hælene gaaende Kappe med de vide Ærmer, der bruges som Lommer og om Livet holdes sammen af et bredt Bælte, den i snevre Beenklæder og en kort Bluse klædte Arbejder, og den næsten nøgne Tigger, der ofte kun bærer en halvraaden Halmkappe over Skuldrene; Jin-riki-sha'er, ofte trukne af endnu mindre paaklædte Mænd, ere allerede i Bevægelse; disse ere næsten de Eneste, som bære nogen Hovedbeklædning, ellers gaae de alle barhovedede; de Mænd, som trække Jin-riki-scha, bære derimod en stor, flad Straahat, der ofte maaler over 2 Fod i Diameter.

Efter nogen Tids Kjørsel gjør Vognen Holdt ved et Theehuus og omringes strax af flere unge Piger, der under Raabet: Ohajo, ohajo!« (Godmorgen, Godmorgen) byde de280 Rejse til Asamayama.

Rejsende Thee, præsenteret paa en smukt lakeret Bakke; Kopperne ere smaa, saa at der knap er Thee nok i dem

til to Mundfulde, hvis Theen ikke var saa brændende hed, at man nødsages til at nippe til den uagtet sin Tørst; det er imidlertid det Eneste, man kan drikke; thi paa Grund af Choleraen tør man ikke smage paa Vandet i Lavlandet, navnlig ikke i enRiisegn. Imidlertid har Betto'en givet Hestene at drikke, og afsted gaaer det atter under Raabet: »Sajonada!« (Farvel!).

Omtrent hveranden Time maae de magre, usle Heste skiftes, og man har da Tid til at strække sine stive Been.

Kl. 9 kom vi til Landsbyen Tenschinbaschi, hvor vi bleve nødte til at gjøre et længere Ophold, da Hr. de Bavier ikke befandt sig vei. Uheldigviis befandt vor Proviantvogn sig langt iforvejen, saa vi maatte tage tiltakke med, hvad vi kunde faae paa Stedet. De japanesiske Maaltider ere ikke at anbefale for europæiske Ganer; det Eneste, man kan spise med Appetit, er Riis, Resten bestaaer af Vegetabilier og Fisk, der sjelden er i den friskeste Tilstand, og de Saucer, der benyttes dertil, ere alt Andet end velsmagende. Vi gik derfor fra Hotellet eller rettere Theehuset, som det altid kaldes, ud i Byen for at søge efter Æg og Høns, det Eneste, som vi, ifølge vor Tolks Opgivelse, kunde anvende til en Frokost. Vi begyndte først med at see efter Æg i Boutikerne, som fandtes langs Nagasendo, men det var spildt Ulejlighed, vi saae snart, at her, som overalt, indeholde Boutikerne kun Fisk, Grønsager og Sukkergodt, saa vi fordybede os snart i Husenes og Gaardenes Indre, hvor det endelig lykkedes os at skrabe saa Meget sammen, at vor fortræffelige Kok kunde byde os en kogt Høne med Riis samt Omelet; hvad Drikkevarer angaaer, vare vi indskrænkede til den sædvanlige grønne, japanesiske Thee, der, da den altid drikkes uden Tilsætning af Sukker eller Lignende, er temmelig bitter, Noget, man forresten snart vænner sig til. Efter et Par Timers Forlob280

besluttede Professor Nordenskiöld og jeg at begive os forud

1 Jin-riki-scha, i hvilke man sidder ulige bedre og mageligere end i Diligencen. Trods den brændende Solhede løb vore Dragere dog saa hurtig, at vi paa mindre end 2 Timer tilbagelagde de 2V2 danske Miil til Landsbyen Konoso, hvor vi indhentedes af Resten af Selskabet i Diligencen. Vejen til Konoso havde gaaet igjennem Riismarker og Bambuslunde, men kort efter hævede Terrainet sig for atter et Par Miil længere fremme at sænke sig ned i en dyb, sumpig Dal. Over denne har man allerede i gammel Tid bygget et circa

2 engelske Miil langt Dige, der fører til Staden Komangai; saavel Bunden af Dalen som/Siderne af Diget ere bevoxede med tæt Krat, der indtil for nogle faa Aar siden var Tilholdssted for Røverbander, som fra dette Baghold overfaldt de Rejsende, der passerede Diget. Efter den magre Frokost, som vi havde faaet i Tenschinbashi, kan man let forestille sig vor Glæde, da vi efter 11 Timers Kjørsel indhentede vor Proviantvogn i Komangai; medens Kokken, en dvergagtig, 30-aarig Japaneser ved Navn Senkiti, tillavede vort Middags-maaltid, spadserede vi en Tour rundt i Byen. Naar jeg kalder vor Kok Senkiti, er dette ikke ganske rigtigt, thi han tiltales aldrig, uden at man tilføjer »san« o: Herre; de høflige Japanesere udelade aldrig dette Tillægsord, man horer den rigeste Mand kalde sin Tjener Hr.

Hovedgaden i Komangai var naturligviis fuld af Boutiker; dog maa man ikke tænke sig en europæisk, ja selv en stor chinesisk Stads pragtfulde Boutiker, nei, om de japanesiske Kjøbmænd ere rige, saa udvise de det idetmindste ikke i deres Boder, der i Reglen ere yderst tarvelige; de interessanteste Boutiker ere Curiositetshandlernes, hvori man her inde i Landet, hvor de Handlende ikke ere vante til Fremmedes Besøg, faaer adskillige prægtige Bronze- og Por-cellainssager for mindre end en Trediedeel af, hvad man maa betale for dem i Yokohama og de andre Byer, hvor Europæ-JAPANESISKE BODER.280 Rejse til Asamayama.

erne have slaaet sig ned. Naar undtages disse Boder, der dog kun kunne sammenlignes med en Pantelaaners Boutik hjemme hos os, saa broget og gammelt seer Alt ud, frembyde de andre Boder Intet af Interesse, de indeholde kun Straa-Sandaler, Papirs-Paraplyer, Bambusarbejder af alle Slags, Maatter, deels til Gulve, deels til Klædning, det udmærkede japanesiske Papir, japanesiske Boger, Trætøfler, der imidlertid ikke ligne vore, men kun bestaae af et fladt Bræt, under hvilket man har sat to indtil 4 Tommer høje Klodser; jeg har adskillige Gange

prøvet at gaae paa disse Tøfler, og det er i Ordets bogstavelige Forstand halsbrækkende. Til disse ægte japanesiske Handelsartikler kan endnu føjes nogle europæiske, som faae mere og mere Udbredelse, men dog ingen saa meget som »Jönköpings Säkerhets-Tändstickor« der efterlignes paa ikke mindre end 6 japanesiske Fabriker, dog paa £n Ubetydelighed nær beholdende den originale Etiquette; disse Efterligninger, der, da Etiquetterne ere trykte paa Svensk, ikke af det store Fleertal af Japaneserne kunne skilles fra de ægte, ere nu udbredte overalt i Japan.

Efter at have styrket os ved en god Middag kjørte vi videre, lovende os selv aldrig oftere at skilles fra vor Proviant. Kl. 8 E. M. kom vi til en Landsby ved Navn Hondjo, hvor vi benyttede Tiden, medens Hestene bleve skiftede, til at besøge nogle Silkehandlere, hvoraf der i dette District findes en stor Mængde.

Efter at have passeret et Par Pontonbroer kom vi omtrent Kl. 11 til Maalet for denne Dagsrejse, Takasaki, og kjørte strax hen til et af de største PToteller; men til vor Forbavselse negtede man her at tage imod os under Paaskud af, at det var for seent, og at Huset var fuldt. Til at gjøre vor Stilling endnu ubehageligere bidrog, at vore Kudske negtede at kjøre os rundt for at opsøge et andet Hotel, saa vi havde ikke andet Valg end at staae af Vognene og tilfods søge et saadant. Overalt fik vi samme Svar, og forst efter282

11/2 Times Forløb fik vi ved et Par Politibetjentes Hjælp Natteqvarteer i et stort smukt Hotel. Grunden til denne Uvillie er, at Europæere under tidligere Besøg ikke have villet rette sig efter japanesiske Skikke og f. Ex. ofte gaae ind paa Maat-terne med Fodtøiet paa, hvilket Japaneserne aldrig selv gjøre; længere inde i Landet mødte vi ingen Vanskelighed i denne Retning, men Takasaki og Ikaho ere ofte besøgte af Fremmede, og Hotelværterne have derfor her større Erfaring. Da det næste Aften i Ikaho saae ud til, at vi skulde faae samme Vanskeligheder, brugte vi for Eftertiden altid den Fremgangsmaade, at bede vor Vært, naar vi om Morgenen forlod et stort Hotel, om en Anbefaling til et Hotel i næste By, hvor vi skulde overnatte.

Vort Hotel i Takasaki var udmærket udstyret; mod Gaden laa den store Hovedbygning, der om Natten lukkes med Træskodder, medens den om Dagen er fuldstændig aaben. Gulvet er circa 2 Fod hævet over Jorden og beklædt med Maatter af 3 a 4 Tommers Tykkelse. Det store Rum afde-les ved Papirsskjerme i Værelser, hvori der med Tæpper redes op til Gjæsterne; om Morgenen tages disse bort, Skjermen skydes tilside, og hele Huset er da et stort Rum. Bag Hovedbygningen laae to lange Sidebygninger af samme Slags, og bag disse, vendende ud til en lille Have, en stor toetages muret Bygning. Da de japanesiske Huse ere byggede af Træ og Papir, ere Ildebrande meget hyppige og i Reglen af stort Omfang; ved de fleste større Huse findes derfor en ildfast Bygning, »Kura,« hvori man i Ildebrandstilfælde redder alle Værdigjenstande. I dette Hotel benyttedes Kura'en til at huse de fornemste Gjæster i, og her bleve ogsaa vi indqvar-terede.

Efter at have hvilet vore af Diligencekjørslen trætte Lemmer brød vi Kl. 9 den næste Morgen (den 29de September) op i Jin-riki-scha. Takasakis Afstand fra Tokio er circa 60 engelske Mliil; men, hvad Højderetningen angaaer, da vare vif

paa denne Strækning kun komne 200 Fod over Havets Overflade. Forst nu begynder Opstigningen; hver Jin-riki-scha trækkes af to Mænd, hvoraf den ene gaaer paa den sædvanlige Plads mellem de to Vognstænger, medens den anden gaaer foran trækkende i et Reb; ned ad Bakke gjøres Rebet fast bag i Vognen, og den anden Mand holder da igjen i dette.

Vejen snoede sig opad mellem Skov og lavt Krat; allerede paa 1300 Fods Højde begyndte Naaletræerne at forekomme; et Par hundrede Fod hojere oppe hørte ogsaa disse op, og Vejen gik over de herligste store Græsgange. Overalt findes saadanne, men altid ubenyttede; i Japan bruges Kvæget kun til Trækdyr; Japaneserne nyde aldrig Mejeri-producter og sjeldent Kjød, da Buddhaisterne jo ikke dræbe noget Dyr. Ikomayama, paa hvis Skraaning vi kjørte, var lige til sin circa 3000 Fod hoje Top bevoxet med det frodigste Græs, men som sagt benytter Ingen sig deraf. Nedenunder os i Dalen frembod der sig derimod et andet Syn: glindsende i Solen

snoede en Flod sig mellem de rige Riis-marker, og talrige Landsbyer laae spredte omkring paa Sletten, der saae ud som en stor Have. Hvad Dyrkningsmaaden angaaer, ere de japanesiske Marker egentlig snarere Haver, thi kun meget sjeldent seer man en Plov forspændt med en Oxe, i Reglen bruges Spade. Paa Bjergsiden kom vi kun igjennem en eneste Landsby, Misusava, der ligger meget malerisk; Byens eneste Gade gaaer opad Bjerget, op i Baggrunden hæver Ikomavama's grønklædte Top sig ivejret; Gaden er saa stejl, at man maa staae af Jin-riki-schaerne og gaae, Noget, som forresten gjentager sig ret ofte. Af og til mødte vi store Skarer af Badegjæster, der vendte hjem fra Ikaho, de rigere i Bærestol og Jin-riki-scha, de fattigere tilfods; ved saadanne Møder maatte man, paa Grund af Vejens eller rettere Stiens ringe Brede, kjøre heelt op paa Bjergskraaningen.

Kort efter Middag naaede vi endelig Badestedet, der ligger paa den mod Nordvest vendende stejle Skraaning af284 Ikaho.

Ikomayama, ved hvis Fod den smukke Ikaho Hadona (Sø) ligger omgiven paa alle Sider af høje Bjerge. Bjergsiden er saa stejl, at Gaderne ere Trapper, og fra det ene Huus havde man en fri Udsigt over det foranliggende Tag. Af de talrige Hoteller laae de smukkeste og bedste højest oppe ad Skraaninger og Udsigten fra dem var henrivende. I de lavere liggende Dele af Byen ligge Badehusene; i Reglen indeholder hvert Huus et stort Bassin, hvorigjennem den varme Kilde ledes, saa at Vandet stadig fornyes. Ud til Gaden ere disse Huse i Reglen aabne, og hele Dagen igjennem seer man Bassinerne fulde af Badegjæster, alle Aldere og begge Kjøn mellem hverandre. Hovedmassen af Patienterne ere Kvinder. En særegen Næringsgreen drives i Ikaho af Blinde, der fra alle Kanter i store Masser strømme hertil for at ernære sig ved at give Massage. Overalt paa Gaderne hører man en Piben og Fløjten; det er de Blinde, der paa denne Maade klare Vejen for sig, medens de, forsigtig følende sig for med en Stok, med beundringsværdig Sikkerhed gaae ned ad de stejle Trapper og kun sjelden tage fejl, naar de dreje om ad en Sidegade.

Som ovenfor nævnt, forlod Hr. de Bavier os her for at vende tilbage til Yokohama. Eftermiddagen benyttedes til en Udflugt tilfods for at samle Alger i den varme Kilde, Molusker og Mosser paa Bjergskraaningen.

Ikaho ligger 2300 Fod over Havet og var den sidste Jin-riki-scha Station paa vor Vej; da vi den næste Morgen (den 30 September) brød op Klokken lidt før syv, maatte vi gaae i Bærestol, medens vor Bagage pakkedes paa Heste. De i Bjergene brugelige »Kago«'er, eller som de i de nordligere Dele af Japan kaldes »Kango«'er, ere idetmindste förste Gang, man benytter sig af dem, temmelig ubehagelige; de bestaae af en rund Skive af Kurvefletning, der maaler 2 a 3 Fod i Diameter, fra hvis For- og Bagside 4 Stænger gaae op til det rectangulaire Tag, der ligeledes er af Kurvefletning,Ikaho.

285

og hvis Afstand fra Sædet knap er 3 Fod; under Taget er Bærestangen, hvis Ender hvile paa Skuldrene af Bærerne, af hvilke vi fordetmeste anvendte 3, to foran og en bagefter; desuden medfulgte en fjerde Mand til Afløsning. For de i Reglen smaa Japanesere er der i en saadan Kago rigeligt Rum til at sidde i deres sædvanlige Stilling med Benene stukne ind under sig, men en Europæer af Middelhøjde sidder meget umagelig med krum Ryg og Knæene trukne heelt op under Hagen. Et Forsøg, som vi gjorde paa at anvende en Slags Stigbøjler mislykkedes, da Kago'en ikke er saalangt fra Jorden, at Benene gaae klare af Stenej Trærødder o. desl. Efter et Par Dages Rejse i Kago vænnede man sig dog saameget til dem, at man kunde udholde selv lange Toure uden at staae af for at rette sig. Vi forlode som sagt Ikaho omtrent Kl. 7 om Morgenen, efter af vor Vært at have modtaget Photographier af hans Hotel til Foræring som en Erindring 0111 Stedet. Ned ad den skovbedækte Bjergskraaning gik Vejen i Zigzag, og efter 3 Timers Forløb kom vi ned i Godjoda Dalen, hvis Bund ligger r 100 Fod over Havets Overflade. Ved den temmelig brede, men grunde Flod, som løber igjennem Dalen, ligger Landsbyen Godjoda, omgiven af yppige Kornmarker; paa de omgivende Bjergskraaninger benyttes enhver lille Bæk til at drive Riismøller af en Construction, der i paafaldende Grad minde om hollandske Møller, og det er jo ogsaa muligt, at de i sin Tid ere udførte af Hollænderne, der som bekjendt tidligst af alle Europæere have havt ordentligt Fodfæste i Japan.

Efter et Ophold i Godjoda fortsatte vi vor Vej, der, følgende Flodens Krumninger, gik op mod dennes Kilde.

Dalen indsnevrede sig mere og mere og var tilsidst kun en stor dyb Kløft, paa hvis stejle Sider Vejen snoede sig, omgiven af den yppigste Vegetation. Henad Eftermiddagen naaede vi Sawawatari, 1600 Fod over Havet.286

Ligesom Ikaho var Sawawatari bygget opad Bjergskraaningen, og nedenfor de lavestliggende Huse skummede en prægtig Bjergelv ud af Klippen, paa hvis Side de smaa Huse laae, mindende om schweiziske Alpehuse, idet Tagene, der her ikke vare ganske flade, stode et langt Stykke udover Muren; paa Grund af den lette Bygning og de heftige Vinde, som stundom fare nedad Bjergskraaningerne, vare Tagene belagte med en Masse Steen, og, naar man ovenfra saae udover Byen, skulde man troe, at en Steenregn var falden over denne, saaledes laae Stene af forskjellig Størrelse strøede over Tagene.

Efterat have forfrisket os ved et Bad, gik vi en Spadsere-tour gjennem Byen. Tæt nedenfor vort Hotel spærredes Gaden fuldstændig af en stor Menneskemasse, og ved nøjere Eftersyn viste det sig, at denne havde flokket sig om en Oplæser, der med drævende Stemme underholdt Mængden. Vi kunde ikke komme saa nær, at vor Tolk kunde høre, hvad han læste; men efter hans Mening var det enten de gamle japanesiskc Classikere eller nyere revolutionaire Skrifter.

Næppe har noget Land gjennemgaaet en saa hurtig, man kan næsten sige hovedkulds, indre politisk Krisis som Japan, der for næppe en Snees Aar siden var nedsunket i Middelalderens Mørke, dog vei at mærke en mere oplyst Middelalder, end den, vi kjende her fra Europa. Nu indføres daglig gjennemgribende Reformer, og, medens disse i Begyndelsen naturligviis mødte en uhyre Modstand, have de nu fremkaldt Ønsket hos en stor Deel af Befolkningen om yderligere Frihed, og ikke faa af de talrige i Japan udkommende Aviser ere i høi Grad revolutionaire. Dette kan ikke forbause; thi, medens Friheden i Europa ofte er bleven givet til et Folk, som efter hele sin Oplysning langtfra ikke var moden til den, var Japans Befolkning i visse Henseender meget oplyst og moden til endnu mere Frihed, end den i Øjeblikket i visse Retninger har; vei er Japan befriet for Schogunernes usurperede Magt, vei findes der Trykkefrihed o. s. v., men endnu be-Sawawatari.

tragtes dog Mikadoen niere som Gud end som Menneske, uagtet de Tider ere forbi, da han aldrig viste sig for Folkets Øjne, da hele hans Person og Liv omgaves af et hemmelighedsfuldt Slør. Nu viser Solens Søn sig for sit Folk, der i Begyndelsen kastede sig næsegruus til Jorden for hans Aasyn; men ogsaa dette er forsvundet, og, fortsættende den altfor hurtige Udvikling, gaaer man nu ofte til den modsatte Yderlighed.

Men, uagtet Mange med Begjerlighed lytte til de nye revolutionaire Lærdomme, findes der dog et meget stort Parti, som længes efter de gamle Forhold: vor Tolk var saaledes Ætling af en Familie, som havde staaet Schogunen nær, men som ved hans Fald var falden i Armod; saavidt jeg kunde forstaae, nærede denne, forresten meget oplyste unge Mand det sikkre Haab, at Schogunens Sønner atter vilde komme til Magten, og de gamle Tilstande deelviis atter blive indførte.

Iblandt Folkets store Masse gaae Fortællingerne 0111 de gamle Tiders Ridderlighed, men ogsaa 0111 deres Intriguer, saa at sige i Overlevering fra Fader til Søn, og man kan meget vei forstaae, at de afgive et Støttepunct saavel for de Reactio-naire som for de Revolutionaire.

Mange see hine Tider i det Rosenskjær, som saa ofte hviler over det Forbigangne, da en Mand, som ikke formaaede at hævde sin og sin Æts Ret overfor en Mægtigere, med den største Ro og med Overbeviisning om at gjøre, hvad Pligt og Ære bød, begik »Hara-kiri« d. v. s. sprættede Maven op paa sig selv; Mange tænke kun paa det Ridderlige i denne Fremgangsmaade og beundre den Mands Mod og Sjælsstorhed, der hellere vilde døe end overleve sin og sit Huses P"or-nedrelse. Men Andre see kun den barbariske Side af Sagen, og de fremhæve den Fordærvelse, som fandtes i det gamle feudale Samfund, og som fremkaldte slige Handlinger, og de raabe højt paa Reformer og atter Reformer. Begge Partier finde i de gamle Traditioner Motiver i Masseviis for288

deres Ideer, ug just fordi disse Ideer etc saa vidt forskjellige, føres Kampen den Dag idag saa voldsomt.

Den nuværende Mikados Ministre, der repræsentere det moderate Fremskridtsparti, ere saaledes stadig udsatte for Angreb baade fra den ene og den anden Side; stadig maae de være forberedte paa Overfald saavel af fanatiske Tilhængere af de gamle Tilstande som af de Revolutionaire, og flere af dem ere faldne som Offer, navnlig for de Første. Ved alle de Fester, som gjordes for Vegafarerne, vare Ministrene ledsagede af en Escorte, og mærkværdigt var det for os at see, hvorledes to Værelser i Grand Hotel i Yokohama vare fyldte af Soldater, fordi to Ministre vare Chevalier van Stoetwegen's Gjæster ved den Diner, som han gav kort efter »Vega«'s Ankomst til Japan.

Paa Grund af den store Mængde Folk kunde vi som sagt ikke høre, hvad den ovennævnte Oplæser i Sawawatari prædikede, og vi styrede derfor vore Skridt opad Bjerget, hvor vi tilbragte en Timestid med Samlinger af forskjellig Art, navnlig Mosser og Mollusker.

Paa Tilbagevejen gjennem Byen saae vi atter nogle Mennesker samlede paa en aaben Plads, hvor de betragtede et Par Brydere. Som vor Tolk forklarede os, vare disse dog ikke Brydere af Profession, af hvilke der findes en Masse i Japan, hvor de rejse omkring og give Forestillinger ligesom Beriderne herhjemme; disse vare unge Folk fra Byen, der morede sig med den Slags Lege efter Arbejdets Ophør.

Paa Jorden havde de ridset en stor Cirkel, indenfor hvilken de begge befandt sig, og det gjaldt nu om at sætte hinanden udenfor denne. Begge Bryderne vare saa godt som nøgne, kun om Livet havde de et smalt Bælte. De indledede Kampen med en længere Passiar, som de førte siddende paa Hug ligeoverfor hinanden; gnidende Hænderne med Sand for at kunde tage sikkrere Tag sade de og talte om ligegyldige Ting, søgende at distrahere hinanden; var da den ene saaSawawatari.

289

uforsigtig at lade sig forlokke til at see til Siden efter Et eller Andet, foer Modparten som et Lyn ind paa ham, og sjeldent mislykkedes en saadan Overrumpling; et Øjeblik efter befandt den overraskede Part sig udenfor Cirklen, idet Modstanderen tog ham med den ene Haand i Bæltet, med den anden om det ene Been, og saa at sige rullede ham ud. Undertiden passede imidlertid begge Parter lige godt paa, og Brydningen kunde da være langvarig.

Sejerherren modtog de Omkringstaaendes Bifald og udæskede en Anden, og saaledes optraadte efterhaanden en heel Deel af de omkringstaaende unge Mænd. Uagtet de i Reglen vare smaa, vare de dog saa vei proportionerede, og deres Bevægelser saa smidige og behændige, at hele Kampen var et smukt og tiltalende Syn, saa at vi først seent paa Aftenen vendte tilbage til vort Hotel, hvor Senkitisan imidlertid havde kogt og stegt Alt, hvad han kunde faae fat paa, saa at et lucullisk Maaltid ventede os.

19ATTENDE CAPITEL

Kusatzu. — Asamayama. — Ussui Tonghé. — Japanesiske Skuespil. — »Vega« i Dok. — Afsked fra Yokohama.

Den i ste October tidlig om Morgenen forlode vi Sawawatari, vi selv i Kago, vor Bagage læsset paa Heste.

Efter et Par Timers Forløb naaede vi ad en Vej, der i Zigzag gik op ad Kulesagayama's stejle skovbevoxede Side, Toppen af dette Bjerg, omtrent 3300 Fod over Havet, og her hvilede Kagobærerne sig ud i et Theehuus. Da Maalet for Rejsen var Asamayama's Top, som vi kun kunde naae ved at vandre de sidste 4000 Fod i Højden, begyndte vi allerede her at vænne os til Bjergvandring, idet vi paa stejle Steder stod af Kago'eme.

Vi stege nu atter 1000 Fod ned til Landsbyen Numasu, som ligger ved Bredden af en vild, brusende Bjergstrøm; her skulde vi skifte Fleste, men til vor store Forskrækkelse fandtes der i hele Byen ikke en Hest, da Alle vare ude i Bjergene for at samle Kastanier, og alle Piestene i den Anledning vare i Brug.

Man trøstede os dog med, at vi i Landsbyen Kosame paa den anden Side af Floden rimeligviis kunde faae Heste, og her blev det os da ogsaa lovet, naar vi kun vilde vente nogle Timer. Kosame kaldes ogsaa Fujosme o:

Vinterqvarteer, da nemlig Beboerne af det nærliggende Badested Kusatzu, der ligger 3600 Fod over Havet, om Vinteren flytteKusatzu.

fra de koldere Egne ned i denne venlige, paa alle Sider beskyttede Dal. Allerede i December begynder Vinteren, under hvilken der falder en betydelig Mængde Snee, og forst i Midten af Maj kan man atter boe i Kusatzu, der i det halve Aar er füldstændig forladt. De fleste Huse i Kosame vare derfor nu forladte, og Byen gjorde et temmelig trist Indtryk, hvilket yderligere forøgedes ved, at Regnen begyndte at strømme ned.

Først efter 4 Timers Forløb kom de længselsfuldt ventede Heste, og vi begyndte atter Opstigningen ad den i Zigzak gaaende Vej.

Henad Aften naaede vi det for sine Svovlbade berømte Kusatzu, der aarligen besøges af et Par Tusinde Patienter. Allerede ved Byens enorme Kirkegaard, der var det Første, vi kom til, mærkedes en stærk Svovllugt fra de endnu en Fjerdingvej fjerne Kilder, og snart efter vare vi midt inde i Byen, hvis Gader vare opfyldte af Svovldampe. Det er en Selvfølge, at der i en saadan By findes en Masse Ploteller, og snart vare vi installerede i det bedste af dem, en meget stor treetages Bygning. Fra vore Værelser i øverste Etage kunde vi gaae ud paa en rundt om Huset løbende Balcon, og, da selve Huset laa paa et af de højeste Steder i Byen, var man her fuldstændig fri for Svovldampene, der indhyllede Alt- under os i et tæt Slør.

I og omkring Kusatzu findes 22 store Væld og en Masse mindre; i selve Byen har man bygget Bassiner omkring dem, i Reglen med Tag over, og Bunden af disse Bassiner belægges af Kilden med et Svovlsalt.

Udenfor vort Plotel fandtes et saadant stort Bassin med en Masse Væld; mod Vest var det vulcanske Plateau, hvorpaa Bassinet laa, lodret afskaaret, og udover Randen lededes Vandet i Trærender, hvorfra det faldt ned i et omtrent 15 Fod lavere liggende Bassin, der var ov erbygget, og hvori man paa denne Maade kunde tage Styrtebad.

Vandets Temperatur ved Kilderne naaer paa flere Steder 73° C., men Bade bruges dog ikke varmere end 530 C.

Byens eneste Læge besøgte Dagen efter vor Ankomst Professor Nordenskiöld. Conversationen førtes gjennem vor Tolk og var meget, interessant. Lægen fortalte, at han aar-ligen i Løbet .af Sommermaanederne havde omtrent 2000 Patienter fra alle Egne af Japan. Af disse vare i 1879 omtrent 200 spedalske, og han forsikrede, at det i Reglen lykkedes ham paa 3 Sommere at gjøre Sygdommen stationair ved Hjælp af disse Bade. Ligesom i Norge er det i Japan som .oftest Kystbefolkningen, der angribes af denne Sygdom; kun sjeldent optræder den blandt Bjergboerne og da i en mildere Form. Efter Lægens Mening fremkaldes Sygdommen ved stadig Nydelse af Fisk.

Meget almindelig var forskjellige Sorter Lamhed, der ofte staae i Forbindelse med Ophovning, navnlig af Benene, og skyldes udelukkende Riisføde. Disse Sygdomme cureres ved det ogsaa i Europa brugte Middel, Ammoniak og Ca-storium; men, medens Helbredelsen paa denne Maade kan vare 3 Aar, skeer den i Løbet af 3 Uger, naar tillige Svovlbadene benyttes.

Ogsaa for Kvindesygdomme benyttes de varme Bade, og vi saae i det omtalte Styrtebad en Mængde Kvinder af alle Stænder, der her badede sig imellem hverandre uden at lade sig genere af, at Overbygningen var fuldstændig aaben ud til Gaden.

Det varmeste Væld benyttedes for veneriske Sygdomme, og Maaden, hvorpaa Patienterne toge det 530 varme Bad, var ganske interessant. Den store Masse Patienter var deelt i Hold, og hvert af disse mødte paa bestemte Tider i Badehuset, der var bygget udenom et stort Bassin.

De begyndte med at drikke et Glas af det svovlholdige Vand, hentet lige fra Kilden, der havde en Temperatur

66° C. Derpaa satte de sig paa Hug rundt om Bassinet, øsede med en lille Kop Vand over Hovedet for at forhindre Blodet i at stige for meget til dette, naar de springe i Badet, og fugtede samtidig Bryst, Arme og Been. Hver Patient tog dernæst et Bræt, og Alle begyndte nu med dette at røre op i Vandet, som derved afkøledes noget, samtidig med at de selv kom i Transpiration. Dette Arbejde foregik i Tact efter en af de almindelige monotone japanesiske Sange. Endelig var Vandets Temperatur bragt ned til omtrent 530 C., og i en Fart svøbte Patienterne nu Linned oni Fødderne, Læggene, Livet og Ryggen, og paa et givet Tegn sprang alle ned i Bassinet, hvor de satte sig, saa at Vandet naaede dem til Halsen. I de første Minuter vaandede de sig forfærdelig i det varme Bad, men efterhaanden udspandt sig en livlig Conversation deels mellem Patienterne indbyrdes, deels mellem disse og den nysgjerrige Mængde, som altid omringede Badehuset.

Efter omtrent 5 Minuters Forløb sprang atter Alle paa engang op af Badet, klædte sig paa og vandrede hjem.

Forresten anvendes ogsaa her Mercurialcuren foruden disse Bade.

For at besee alle de forskjellige Bade bleve vi i Kusatzu til den 3die October. Uheldigviis bleve vi forhindrede i at besøge et Svovlbrud, som ligger tæt ved Toppen af Sirane-yama, der rager 3000 Fod op over det paa dets stejle Side liggende Kusatzu. Vejen til dette Svovlbrud gaaer nemlig igjennem en meget tæt Skov og var nu ved Regnen gjort aldeles ufremkommelig.

En Eftermiddag foretoge vi en Spadseretour i en saadan tæt Bambusskov, der var omtrent 8 Fod høj. Da der ingen Sti fandtes, fore vi vild og vandrede i over en Time gjennem de drivvaade Ror, der stode saa tæt, at man ikke kunde undgaae at røre dem. Endelig fandt vi ved Hjælp af nogle294

omtrent 150 Fod høje Grantræer, som vi vidste stode i Udkanten af Skoven, og som vi i lang Afstand saae rage op over denne, ud af Rorene, gjennemblødte til Skindet.

Nordfor Kusatzu findes ogsaa en Masse Kilder, der i en bred Dal forene sig til en stor Bæk, der løber ned igjennem Byen. I dens 53 0 varme Vand samlede jeg en Mængde Alger, som jeg medtog til Kjellman. Medens jeg var beskjæftiget hermed, undersøgte Nordenskiöld et Lag af Jernogger, som fandtes paa Dalens Side, og heri gjorde han en stor Samling af Væxtforsteninger.

Mod Nordvest gik en dyb Kløft ind i Bjerget; her havde en ældre Kilde havt sit Løb og gjennemfuret en Lavastrøm, hvoraf mægtige Blokke endnu bedække Kløftens Bund. Paa disse Blokke havde man opstillet en Mængde Stabler af Smaasteen, hvilke vor Tolk forklarede os havde en religieus Betydning, idet Buddhaisterne ansee denne Dal for »et Helvede for de Børn, der døe som smaa«. Paa Asamayama's Top viste han os ogsaa et saadant Sted, hvor man mcente, de smaa Børn kom hen efter Døden.

Vor Kok, Senkitisan, havde været i Kusatzu for for at bruge Badene for den ovennævnte Ophovning af Benene; han følte sig rigtig hjemme her og benyttede sit Local-kjendskab til at sørge godt for vort Bord. Egentlig lovede vore Spisesedler mere, end de holdt, thi de fleste Retter vare vi kjede af, da de stadig vare de samme. Det var nemlig næsten umuligt at faae Andet at kjøbe end Høns og Æg, saa Afvexling var umulig. Senkitisan serverede derfor næsten hver Dag i de to Uger, denne Rejse varede, til Frokost:

Omelet med Skinke, Nye Kartofler, Hønsefricassée, Stegte Kastanier, Hønsecoteletter,og til Middag:

Hønsekjødsuppe,

Hønsefricassée,

Hønsecoteletter,

Hønsesteg,

Omelet,

Viindruer eller desl.

Efter en halv Snees Maaltider af denne Slags havde de ikke megen Tiltrækning for os.

Asamayama.

Tidlig om Morgenen den 3die October droge vi i Kago'er fra Kusatzu, og efter at have steget et Par Hundrede Fod i Vejret saae vi i Syd Asamayama's mægtige koniske Top, over hvilken en let Røgsky svævede i den dejlige klare Morgenluft.

Et Stykke gik Vejen nu langs Siden af Siraneyama, hvis 6500 Fod høje Top er den højeste i den Bjergkjæde, som kaldes Kusatzuyama, og som paa Nordsiden begrændser den store Karidoschinden Dal, der laa for vore Fodder. Mod Syd begrændses denne Dal af Asamayama's Bjergkjæde.296

Asamayama.

Tre Timer senere vare vi paa Bunden af Dalen, 2000 Fod over Havet, og stege nu atter op, indtil vi henad Middagstid naaede Landsbyen Karidoschinden, hvor vi spiste vor Frokost.

I selve Dalen vare Skovene ikke videre tætte, men læn gere oppe mod Asamayama's Top, der nu til vor store Sorg begyndte at indhylle sig i Skyer, saae vi vidtstrakte, tætte Skove, og Producterne fra de laveste af disse saaes udenfor ethvert Huus, hvor man paa Maatter havde lagt Kastanier ud i Solen.

Et vigtigt Næringsmiddel i disse Egne er ogsaa Champignonerne, der findes i store Masser; hele Eftermiddagen samlede vore Kagobærere disse, og ved vor Ankomst til det Sted, hvor vi skulde overnatte, havde de saa mange, at de ikke behøvede mere til deres Aftensmaaltid.

Fra Karidoschinden hævede Terrainet sig ganske langsomt, og efterhaanden forandrede Vegetationen sin Charakteer. Allerede 3500 Fod over Havet saae vi det første Birketræ, og Kastanietræerne begyndte at blive sjeldnere og sjeldnere; nogle faa hundrede Fod højere oppe begyndte Naaletræerne, i Begyndelsen blandede med Eg.

Kl. 5 om Eftermiddagen naaede vi det højeste beboede Sted, Rokuriga Hara, et eenligt Huus, 4300 Fod over Havet, paa den østlige Side af Bjergets koniske Top.

Hele Huset var et eneste stort Værelse, men den sædvanlige med Maatter beklædte Forhøjning var ved en i Midten gaaende Gang deelt i to Dele, af hvilke Nordenskiöld, Tolken og jeg toge den ene i Besiddelse, medens Værten, Værtinden og vort Følge lejrede sig omkring det midt i den anden Deel liggende Ildsted.

Vort Følge var ganske betydeligt, idet det foruden Tolken og Senkitisan bestod af 10 Kagobærere, 2 Hesteførere og 2 Vejvisere, som vi i Karidoschinden havde lejet til Bestigningen af selve Bjergtoppen.Asamayama.

297

Værten og Værtinden vare begge gamle Folk, som selv om Vinteren boede deroppe i de kolde Bjergegne; de fortalte, at de i den kolde Tid bygge en Slags Hytte af Maatter indeni Huset, og kun paa denne Maade kunde de udholde Kulden.

Forresten gave de os, medens Følget blev tracteret med Saki d: Riisbrændeviin, flere interessante Oplysninger om deres Nabo, Vulcanen.

For 150 Aar siden havde den sidste store Eruption fundet Sted, og i 1847 mindedes de, at et stærkt Jordskjælv var indtruffet, endnu i 1872 havde de i 30 Dage itræk seet Ilden staae ud af Vulcanen, og, førend Ilden begyndte, havde Jorden tystet voldsomt. Samtidig med Ilden var en tynd Aske regn falden. Nu, sagde de, hørte man kun af og til en underjordisk Torden, og stundom kunde Vinden føre en meget generende Røg ned ad Bjergsiden.

Den næste Morgen, den 4de October, var Alt til vor store Sorg indhyllet i en tæt Taage; men Kl. 7 satte vi os alligevel i Bevægelse, foreløbig i Kago gjennem de vidtstrakte, men tyndt voxende Naaletræesskove, som

strække sig et Stykke længere op ad Bjergsiden. I disse Skove opstiger der undertiden af Jorden en stærk Kulsyredamp, som er meget farlig, da den hverken kan sees eller lugtes; flere Gange ere Vildsvinejægere dræbte af den, og for Vildtets Vedkommende hænder dette ofte.

Medens Hestene med vor Bagage sendtes rundt om Bjerget til vort næste Natteqvarteer Ojivvachi, gik vi i Kago'erne op til 5000 Fods Højde. Hidtil havde Terrainet kun hævet sig ganske langsomt, men her var det umuligt at komme længere i Bærestolene. Vi sagde derfor Farvel til Bærerne, og ledsagede af Tolken, de to Førere og Senkitisan, der som en særlig Gunst havde udbedt sig Tilladelse til at følge os til Toppen, begyndte vi vor Vandring og kom strax efter ud af Skoven.394

Paa den stejle Rvg af en Lavastrøm, der var klædt med Pilebuske og enkelte Grantræer, stege vi i Zigzag opad og naaede Kl. 9 en stor Steendysse, som Førerne kaldte Jaku-schingataki, 5800 Fod over Havet; her stode de sidste sørgelige Grantræer.

Allerede her skiftede Førerne for første Gang de Sivsandaler, som de bare paa denne Vandring, og som hurtig siedes itu af Smaastene. I Løbet af Dagen brugte de 6 a 7 Par; vore Læderstøvler vare, da vi om Aftenen naaede Ojiwachi, i en saadan Tilstand, at de strax cas-seredes.

Takket være vore Regnkapper, bleve vi ikke saa gjen-nemblødte af den stadig tætte Taage, som vore Førere, der forresten gjentagne Gange yttrede deres Forbauselse over dette Vejr, da de sagde, at det her altid plejede at blæse, saa at Taagen dreves bort fra denne Side af Bjerget.

Efterat vi havde steget 100 Fod over Jakuschingataki, holdt ogsaa Pilebuskene op, og vi saae nu kun den golde Lavamark. Stien var med omtrent 100 Skridts Mellemrum afmærket ved smaa Steendysser, og af og til saae vi nogle større, der syntes at betegne passende Hvilesteder.

Kl. 10 naaede vi Disongataki, en saadan stor Steendysse, hvor vi holdt Hviil; kort iforvejen havde vort Barometer paa 6000 Fods Højde negtet at gjøre videre Tjeneste, da Naalen havde gjort en heel Omgang.

Medens vi sade og hvilede os, kom der pludselig et i iskoldt Vindpust, og som et Tæppe rullede Taagen bort og samlede sig paa Læsiden af Bjerget. Da Taagen var borte, brændte Solen saa voldsomt, at vi skjndsomst maatte afføre os vore sorte Regnkapper, i hvilke man ikke kunde udholde Straalevarmen.

Endnu et Par tusind Fod ragede Asamayama's Top over os, og under os laa det herligste Skyhav, af hvilket Satzunga-Asamayama.

taki's skarpe Spidser ragede op i Syd i 5 Mills Afstand, og over dem saae vi i det Fjerne Fusiyama's mægtige Kegle.

Ved Disongataki begyndte den stejleste Strækning, og ofte maatte vi gjöre Holdt for at hvile, uagtet Stien naturligviis stadig gik i Zigzag. Snart vare vi indhyllede i Taage, og snart førtes denne bort af et Vindpust. For Spøg sagde Nordenskiöld til vor ældste Fører, at han skulde faae en Flaske Rødviin, naar vi naaede Toppen, hvis han kunde faae Taagen fuldstændig til at forsvinde, og pludselig saae vi ham staae stille, gjøre den Bevægelse, som bruges, naar man ved hurtig at trække en krummet Finger ud af Munden vil efterligne Lyden, naar en Prop trækkes op af en Flaske, og dernæst med Haanden vinke bort fra sig; endelig fremmumlede han med foldede Hænder en Bøn og bukkede liere Gange meget dybt.

Trods alle disse Anstrengelser var det endnu kun kort Tid ad Gangen, vi kunde nyde af det herlige Syn under os, idet Vinden jog den kolde Taage frem og tilbage.

Kl. 11 naaede vi Toppen af Kengnomine o: den stejle Skraaning. Allerede nogen Tid iforvejen havde vi mærket en stærk Svovlbrintelugt, der nu tiltog. Denne Top er Randen af et ældre Krater, og indenfor den sænker Mukengnotam o: Dalen uden Bund sig 300 Fod ned. Her troe Japaneserne ligeledes, at der findes et Sajnokavala

o: Helvede for Smaabørn, og paa Kraterranden, der var gjennemfuret af dybe Revner, fandtes en Masse af lignende smaa Steenstabler, som vi havde seet i Dalen ved Kusatzu.

Over Dalens Bund hæver det nuværende Kraters Væg sig omtrent 700 Fod ivejret med en meget stejl Skraaning.

Fra Kengnomine's Top gik vi langs den bundløse Dal paa det gamle Kraters Rand, og endelig kom vi til den sidste korte Opstigning og stode Kl. 12 paa Randen af det nuværende Krater, 8300 Fod over Havet.Mod Nordost saae vi Nikkobjergene, der ligge i en for sin henrivende Skjønhed berømt Egn, som i Almindelighed besøges af Tourister; mod Vest ragede Fatayama's spidse Toppe op over Skyerne; i disse Bjerge, fortalte vor Tolk os, fandtes der et Helvede for Voxne. Endelig saae vi i Sydvest Hidayama's lange takkede Bjergkam.

Asaniayamas Krater.

Paa de rødbrune Lavamasser vandrede vi nu paa Kraterranden, der er omtrent $^1/_2$ dansk Miil i Omkreds. Paa Sydsiden var en lille Model af et Schintutempel opstillet i Læ af nogle opstablede Steen.

Vi gik ud paa en fremspringende Pynt, hvor vi lagde os plat ned paa Maven for at kikke ned i Krateret, hvis Bund laa omtrent 300 Fod under os. De stejle Sider vare fuldstændig gule af Svovl, og i Krateret svævede en tyk Damp, hovedsagelig en Blanding af Svovlbrinte og Svovlsyrling; denne Damp var paa Læsiden meget generende, og, medens vi passerede den, hostede vi meget stærkt.

Paa Sydvestsiden sloge vi os ned og fortærede med voldsom Appetit den medbragte Frokost. Vi havde nu paa en Strækning af 1 $^1/_2$ dansk Miil steget omtrent 4000 Fod ivejret,

og inden vort næste Maaltid skulde vi gaae 2 danske Miil, paa hvilke vi skulde stige omtrent 5000 Fod ned.

Det nuværende Krater staaer i den nordostlige Deel af det gamle, hvis Rand man, foruden ved Kengnomine, seer imod Sydvest, men i betydelig Afstand. Udenom denne sees i samme Retning en endnu ældre Kraterrand; uagtet disse to Bjergkamme næppe ere mere end 1000 Fod lavere end det nuværende Kraters Top, ere de dog lige til Toppen bevoxede med Granskove.

Paa et fremspringende Klippestykke stillede vi en Flaske, hvori Professor Nordenskiöld og jeg lagde vore Visitkort; derimod vilde vore Førere forhindre os i at kaste noget ned i Krateret, idet de paastode, at vi isaafald vilde blive indhyllede i Taage og fare vild paa Hjemvejen. For at bekæmpe deres Overtro kastede vi ikke destomindre en Flaske ned i Dybet og mindede dem ved vor lykkelige Ankomst nogle Timer senere til Ojiwachi om, at dette ingen Indflydelse havde havt paa vor Rejse.

Kl. i brød vi op og fulgte forelobig samme Vej, som vi vare komne; først ved Disongataki drejede vi til Siden og kom i 6200 Fods Højde ned i Skyerne. Allerede her begyndte enkelte Pilebuske at kikke frem mellem Stenene, og snart blev Vegetationen frodigere; i 57c» Fods Højde over Havet saae vi de første Grantræer.

Efter en halv Times Nedstigning kom vi ud af Skyerne og saae 2000 Fod under os en herlig Dal, paa begge Sider omgiven af høje maleriske Bjerge; igjennem Dalen snoede Nagasendoen sig mellem grønne Marker og tætte Skove.

Efterat have passeret en af Regnen endnu meget fugtig Granskov kom vi ud paa en af de talrige fra Vulcanen ud skydende ældre Lavastromme, der nu var fuldstændig græsklædt. Ad dennes Ryg stege vi nu ned til Vejen, ad hvilken vi Kl. 5 om Eftermiddagen naaede Ojiwachi, 3300 Fod

over Havet, hvor vi i et prægtigt Hotel snart hvilede vore trætte Lemmer.

Den næste Morgen forlode vi i Jin-riki-scha Ojiwachi, kjørte omkring Hanariyama, et lille isoleret Taffelbjerg midt paa Sletten, og naaede Kl. 8 Landsbyen Karoisawa ved Foden af det for sin Skjønhed berømte Bjerg Ussui Tonghé, der strækker sig tværs over Sletten. Over Ussui Tonghé har man nu bygget en prægtig bred macadamiseret Vej, der ofte paa den ene Side begrændses af en lodret Bjergvæg, medens man paa den anden Side over Rækværket seer ned i Afgrunden. Talrige Broer over de dybe Kløfter, som gjennemskære Bjergets

Sider, ere byggede med stor Kunst og Bekostning.

Kl. g vare vi paa Vejens højeste Punct, 4000 Fod over Havet, og her fandtes et Tempel og nogle Theehuse, hvori de talrige Rejsende kunde forfriske sig. Forfriskningerne bestaae som sædvanlig i Thee og Tobak. Uden at den Rejsende forlanger noget, bringer man ham strax en Kop Thee og en stor Krukke, fyldt med Aske, i hvis Midte der ligger nogle Gløder; deels tænder man sin Pibe ved disse, deels varmer man sine Hænder ved at holde paa Krukken, der undertiden er overordentlig luxurieus udstyret, navnlig naar den er af Metal; dog lindes der ogsaa meget smukke Ildbækkener af Træ, som man hölder paa med Hænderne, thi Luften er her i Bjergene temmelig raakold.

Fra Ussui Tonghé skyde forskjellige Højdedrag sig ned i den tidligere omtalte lange smalle Dal, hvori Takasaki ligger, og ad en af disse, der jævnt skraaner ned mod Sletten, gaaer Nagasendo'en.

Da vi havde overskredet det hojeste Punct, laa hele den frugtbare Slette for vore Fodder, mod Sydost tabende sig i Taage. Den nærmeste, snevre Deel af den var omgiven af høje Hjerge, der som oftest rejste sig lodret ivejret til en 1 lojde af et Par tusind Fod, frembydende pragtfulde Bjerg-partier. Navnlig fandtes der tæt ved Landsbyen SakamotoJapanesiske Skuespil.

et prægtigt Bjerg, der ved sin Formation mindede om et uhyre Orgel; paa Enderne af de lodrette Søjler, der udgjorde Orgelpiberne', fandtes maleriske Trægrupper.

Ved Middagstid naaede vi Landsbyen Matsuida, der kun ligger 1000 Fod over Havet, og her begyndte atter Diligence-kjorslen.

Paa Vejen til Takasaki, som vi naaede Kl. 5 om Eftermiddagen den 5te October, kjørte vi igjennem en prægtig Pinie-allee paa en Fjerdingvejs Længde; Træerne vare 150 Fod høje.

I Takasaki toge vi ind paa vort gamle Hotel, hvor man fortalte os, at vi ikke kunde faae Diligencen forend Midnat.

Tolken og jeg fordreve derfor Aftenen med at besøge et Theater, der for en Europæer er meget interessant i alle Retninger.

Tilskuerpladsen er ved smaa Skillevægge af omtrent en Fods Højde deelt i Qvadrater. I hver af disse sidder en Familie paa de paa Gulvet lagte Maatter, nydende sin Thee og sin Pibe Tobak under Skuespillet; da der ingen Gange er mellem disse forskjellige Loger, vandrer man paa Skillevæggene mellem dem. Balconen er paa lignende Maade deelt i Loger.

Skuespillerne ere næsten altid Mænd, kun i Kioto fandtes der eet Theater, hvor man gik til den anden Yderlighed, idet der kun spillede Damer.

Selve Scenen er lukket paa Siderne, og Skuespillerne komme ind paa den fra Tilskuerpladsen, gjennem hvilken der gaaer en Slags Bro ved den ene Side. Ofte begynde Skuespillerne at handle og tale, medens de endnu ere paa denne nede blandt Tilskuerne; de tale altid i en næsten grædende Tone og meget langsomt, et Slags Recitativ, der accom-pagneres af Strengeinstrumenter.

Foruden Skuespillerne seer man ofte paa Scenen nogle sortklædte Mennesker med sorte Masker for Ansigtet; de spille ikke med, men skulle være en Slags usynlige Haand-3°4

langere, der f. Ex. bære bort, hvad en Skuespiller taber, eller en dræbt Skuespiller.

Dette sidste Tilfælde indtræder temmelig hyppig, da Stykkerne i Reglen omhandle blodige Episoder og Intriguer fra Feudaltiden. Denne Aften saae vi en saadan Episode fra Daimioen af Sendai's Hof.

Den unge Daimio levede under sine to tidligere Ammers Tilsyn. Den ene Amme var Stykkets Dæmon og

ønskede at sætte sin Søn i Daimioens Sted; hun forsøgte derfor ved Gift at tage ham af Dage; men den gode Amme vaagede over ham og tillavede selv Maden i al Hemmelighed. Undertiden kunde hun ikke uden at gjøre Opsigt udfore dette, og saavel Daimioen som hendes egen lille Søn lede meget af Sult.

Den onde Amme fandt imidlertid paa at anklage den gode for at have ombyttet sin Søn med Daimioen, og for at frelse denne indrømmede den gode Amme paa Skrømt dette, og lod endogsaa sit virkelige Barn myrde paa sin egen Rvg, hvorved den onde Kvinde endnu mere bestyrkedes i sin Tro. Den onde Amme anklagede nu den gode for Ombytning af Børnene, men Sagens rigtige Sammenhæng blev under Rettens Forhandlinger opklaret og den onde Kvinde straffet.

Nogle Dage senere saae jeg i Tokio et japanesisk Skuespil af en ganske anden Art, som jeg ikke vil undlade at anføre, da Tanken i det er saa naiv og charakteristisk for Nationens hele Tænkemaade.

Dette Theater, det største i Japan, havde den Særegenhed, at hele Scenen var til at dreje rundt, saaledes at man ved en halv Omdrejning frembragte Sceneforandring.

Stykket hed: »De Skibbrudnes vidunderlige Skjæbne« og var efter japanesiske Forhold meget modern. Jeg gjengiver her en Oversættelse af den japanesiske Text.

I første Aet (Scenen paa Oceanet) seer man Gozayemon og hans Son Miozo med Matrosen Kanematzu begive sig paa

en Rejse med et japanesisk Skib fra Havnen Schimizu. Paa Vejen til Uraga overfaldes de af en forfærdelig Typhon, som driver dem langt tilsøes; Skibet lider flere Havarier, og i flere Dage drive de om for Vind og Vejr, lidende meget af Sult og Tørst, da Provianten snart slipper op.

Kanematzu beslutter at dræbe sig selv, for at hans Herre og dennes Søn kunne leve af hans Lig. Rørt ved en saadan Hengivenhed udbryder Gozayemon med Taarer i Øjnene:

»Alle disse Ulykker have deres Grund i min Mangel paa Forudseenhed; jeg burde itide have mærket Orkanen og undgaaet den. Jeg er fyldt mit tresindstyvende Aar, og det er nu Tid for mig at forlade denne Verden. Det er min Pligt at døe, saa at I kunne leve.«

Hans Søn svarer: »Fader, hvorledes kan jeg leve, naar Du døer? Om En af os døer, vil det ikke bringe synderlig Forandring i vor Situation, og det er ingen Garanti for vor Frelse. Lad os holde sammen og hengive os til vor Skjæbne!«

Kanematzu vil imidlertid ikke følge dette Raad, men dræber sig med sit Sværd.

I samme Øjeblik sees langt borte Røgen af en Damper, der hilses med stor Glæde af de Overlevende. Da Damperen kommer nærmere, raabe de om Hjælp. Det er en amerikansk Postdamper, og, da man fra den seer de Ulykkeliges Nød, sætter man en Baad i Vandet; i denne Baad er den japanesiske Matros Togoro. Den forfærdelig hoje Sø tillader imidlertid ikke Baaden at lægge paa Siden af Vraget, men Gozayemon tager et Toug, som kastes til ham, om Livet og springer overbord. Uheldigviis springer Touget, han føres bort af Bølgerne, og man seer ikke mere til ham. Med denne grusomme Adskillelse af Fader og Søn ender første Aet.

Anden Aet, første Deel: Det japanesiske Consulat i San Francisco. Matrosen Togoro har bragt Miozo, som han har frelst midt ude paa Oceanet, til det japanesiske Consulat i San Francisco. Consulen Akitzu takker de amerikanske

Søfolk for deres menneskekjærlige Gjerning og spørger Miozo, hvor han er født. Miozo svarer, at han er fra Provindsen Suruga.

Schikischima, Consulens Hustru, kommer ogsaa for at hilse paa Miozo, som hun kjender: den Skibbrudnes Moder har været hendes Amme, og hans Fader kom ofte i hendes Forældres Huus for at spille Skåk.

Akitsu er i høj Grad forbauset over dette uventede Møde, saamange tusinde Miil fra Hjemmet.

Consulens unge Svigerinde, Wakaba, som opholder sig i Amerika for at fuldende sin Opdragelse, skal netop samme Aften rejse til en Pension i Washington i Selskab med en Attaché ved Consulatet, Hr. Kuwayama Soji. Akitzu raader Miozo til at rejse med dem, da han derved vil faae en god Lejlighed til at see og beundre Landets Skjønhed og Civilisationens Vidundere. Uagtet Miozo er meget nedslaaet over sin Faders Død, indvilliger han dog tilsidst i at rejse med Wakaba til Washington.

Anden Aet, anden Deel. Den store Jernbane i Ørkenen. Høvdingen for de Vilde i den store amerikanske Ørken venter med 6 Ledsagere paa Toget fra San Francisco. De have ødelagt Jernbaneskinnerne for at standse Toget og plyndre de Rejsende. Toget medfører blandt mange Andre vore tre japanesiske Venner; det kommer med fuld Fart og stoppes pludselig ved de Vildes Anslag. Stor Forvirring blandt de Rejsende. Indianerne blive slaaede af Wakaba's Skjønhed og strides, om hvem der skal eje hende. Miozo, som søger at forsvare hende, bliver dræbt.

Anden Aet, tredie Deel: Det japanesiske Consulat i San Francisco. Scenen henføres atter til det japanesiske Consulat. Kuwayama underretter pr. Telegraph Akitsu om, hvad der er hændet hans Rejsefæller. Akitsu er meget bedrøvet over Miozo's Død og Wakaba's Bortførelse af Indianerne.

Tredie Aet: Krystalpaladset nærved Themsen i London.Japanesiske Skuespil.

Den japanesiske Matros Togoro, som tidligere har lidt Skibbrud og er bleven frelst paa samme Maade som Miozo, er rejst til England. En Dag, da han besøger Krystalpaladset, møder han Kuwayama. Hans Overraskelse over at høre Miozo's tragiske Endeligt er stor. Kort efter at Kuwayama er gaaet, bemærker Togoro iblandt de andre Besøgende Gozayemon, Miozo's Fader, som har været saa heldig at blive fisket op af et engelsk Skib, der gik til London. Togoro underretter ham om hans Søns Skjæbne. Faderen er fortvivlet, og, da han nu er alene i et fremmed Land og tænker paa al den Sorg, som disse Efterretninger ville volde hans Familie, beslutter han at gjøre Ende paa sit Liv. Da han netop gaaer paa Themsens Bred, springer han i Floden og forsvinder.

Fjerde Aet: I den store Opera i Paris.

Frøken Wakaba, som stadig svævede i Fare, medens hun var i Indianernes Magt, er paa en miraculeus Maade bleven frelst af en venlig og tapper Franskmand og er bleven sendt til Paris. Ved Modtagelsen af denne glædelige Nyhed er Consulen, Akitsu, strax rejst til Paris. Der see vi ham med hans Svigerinde i den prægtige Opera i Byernes Dronning.

Til deres store Glæde bemærke de blandt Tilskuerne Miozo, som de troede var bleven myrdet i Amerika, men som er bleven frelst ved en fransk Nybyggers Hjælp; efterat have opholdt sig nogen Tid hos denne for at faae de skrækkelige Saar, som Indianerne havde bibragt ham, lægte, begav han sig til Frankrig. Han er der bleven helbredet af den verdensberømte Doctor Fournier, og af Taknemmelighed over sin hurtige Helbredelse har han nu taget Tjeneste som Tjener hos denne.

Kuwayama Soji er ogsaa kommen til Paris for at hente Froken Wakaba og møder ligeledes Consulen og hans Svigerinde i Theatret; alle fire tilbringe nu en behagelig

Aften sammen og lykønske hverandre til, at de atter ere i god Behold. Kun Miozo er alvorlig, fordi han ikke veed, hvad der er bleven af hans Fader.

Den næste Dag moder Togoro Miozo og underretter ham om, at han har seet hans Fader i London, men tilføjer, at han senere har hort, at han har druknet sig i Themsen.

Miozo er fortvivlet.

Femte Aet: I Boulogneskoven ved Paris.

Gozayemon, som styrtede sig i Themsen, er blevet frelst af en Englænder. Vi see ham en smuk Aften vandre alene i Boulogneskoven. Her opdager han sin Søn Miozo blandt de Spadserende og bliver i højeste Grad overrasket og glad. De fortælle hinanden de Farer, de have været udsatte for, og beundre de Fremmedes Godhed, som have frelst dem fra Døden.

I det Samme kommer Akitsu, Wakaba og Kuwayama, og vi forlade dem midt i deres Glæde, Alle samlede i det gode Land Frankrig.

I dette Stykke havde Japaneserne bertkastet deres sædvanlige Recitativ, og i de sidste Acter optraadte de i europæiske Klæder.

Kort efter at Forestillingen i Takasaki var endt, holdt vor Diligence for Hotellets Dor; ad Nagasendoen tiltraadte vi Tilbagerejsen til Tokio, og næste Eftermiddag kjørte vi ind i den mægtige By. De gamle Daimioers Yaschiki o: befæstede Slotte eller Lejre, ere dem nu fratagne, og indenfor deres gamle ærværdige Mure og Grave ligge nu hele Qvar-terer af Byen, der oprindelig har bestaaet af en Masse smaa Fæstninger, hvoraf mange havde ioooo Mands Besætning, grupperede omkring Schogunernes gamle nu nedbrændte Borg.

Efter nogle Afskedsfester saavel i Tokio som i Yokohama forlode vi den ilte October denne By.

»Vega« havde imidlertid været i Dok i Yokoschka, den japanesiske Regjerings Marineetablissement nærved Yokohama,Vega i Dok. — Afsked fra Yokohama.

og var der bleven efterseet og forhudet med Zink. Den laa nu sejlklar paa Yokohamas Rhed, og paa den nævnte Dag lettedes Ankeret, og vi dampede ud af den store Tokio Bugt.

Endnu samme Aften passerede vi Oosima, en lille vulcansk 0, over hvis Top Svovldampen lyste ud i Nattens Mørke. Paa Fastlandet saaes samtidig et andet meget stærkt Lysskjær; det var en af de talrige Ildebrande, Japaneserne lide saa meget af, som en Følge af det Materiale, hvoraf de bygge deres Huse.NITTENDE CAPITEL.

Kobé. — Udflugt til Kioto. — Biwa Søen. — Rapiderne. — Gjennem Indlandshavet. — Shimonoseki. — Nagasaki. — Honkong. — Udflugt til

Canton. — Labuan.

IVIandag den 13de October stode vi Kl. 3 om Eftermiddagen gjennem det snevre Stræde ved Isumi, Indløbet til det japanesiske Indlandshav. Paa Grund af den stærke Strøm er det umuligt at passere de snevre Stræder, naar man har Strømmen imod sig; uagtet vi ikke passerede paa den Tid, Strømmen var stærkest, var det dog meget vanskeligt at styre i de talrige, stærke Strømhvirvler. Samme Dags Aften ankrede »Vega« paa Kobé's Rhed.

Kobé er Navnet paa det europæiske »settlement« ved den japanesiske By Hiogo. Begge disse Byer ligge paa en smal Strimmel lav Strand, og umiddelbart bagved dem hæve sig temmelig stejlt udmærket smukke, grønklædte Bjerge, i hvis dybe Kløfter findes adskillige henrivende Vandfald. Settlementet selv er dog snart seet, og Hiogo har ingen særlig Interesse, saa de, der ere ledige, tage saa snart som muligt op til Kioto, Japans gamle Hovedstad, i Europa almindelig kaldet Miako. Japan gjør utrolig hurtige Fremskridt, saa det forundrer Ingen, at man nu kan gaae ad Jernbane til adskillige af de større Stæder; paa en Time kommer man fra Kobé til Ozaka, for Øjeblikket Japans næststørste Stad med 600,000 Indb.; men, naar undtages et gam-Kobé.

melt befæstet Slot, frembyder Byen ikke Noget af Interesse for den Fremmede, der, som vi, kun har kort Tid til sin Raadighed. To Timers yderligere Jernbanekjørsel gjennem Kiotodalen bringer os til selve Kioto, denne

fordum saa enorme By, der talte 2 Millioner Indbyggere under sin Glands-periode. For Øjeblikket kan dens Indbyggerantal næppe regnes til mere end 240,000, medmindre man tager de omliggende store Landsbyer og Stæder med, i hvilket Tilfælde Indbyggerantallet løber op til næsten 800,000. Ledsaget af min Tolk og Vejviser tog jeg strax hen paa et Hotel, hvorfra jeg besteg et i Nærheden liggende Bjerg, kaldet Schogundzuka d: Schogunernes Grav. Traditionen siger, at, da Kuwanmu Tænno flyttede Hovedstaden fra Nara til Kioto, lod han to Træstatuer af Schoguner, hvorved paa den Tid forstodes Generaler eller Krigere i Almindelighed, begrave ved Foden af den Trægruppe, som prydede Bjergets Top, og man troede, at, hvis Kioto blev angrebet af nogen Fjende, vilde de to Krigere ryste Bjerget for at forskrække Fjenden eller endog staae op for at jage ham bort. Denne Mythe minder stærkt om Mythen om Holger Danske og har maaskee ogsaa samme Oprindelse. Fra Foden af den omtalte Trægruppe har man en herlig Udsigt. For Ens Fødder ligger hele den vel-dyrkede Kiotodal, først og fremmest selve Staden, hvis tre Hovedgader gaae parallelt med hinanden, den midterste Schijo netop aaben fra Schogundzuka. Naar man seer ned ad Schijo, seer man paa højre Side Kiotoborgens hvide Mure, for Øjeblikket Gouverneurens Bolig, og bagom dette Ata-goyama, den højeste Spids i den Bjergkjæde, som mod Vest begrændser Kiotodalen; den er helliget den Guddom, som forudsættes at beskytte Staden mod Ildebrand. Lidt tilhøjre sees det kejserlige Palais, omgivet af herlige Parker. Gjennem hele Staden snoer sig Kamofloden, hvis Seng idetmindste for Øjeblikket var næsten fuldstændig tor. Dens Vande ere bekjendte for deres blegende Egenskaber og egne sig des-

uden fortrinlig til Thee. Syd for Schijo sees nogle enorme Tage at rage op over de omkringliggende Bygninger, det er de berømte Nischi Honganji, nogle af de fineste Templer i Japan. Endelig seer man i det Fjerne Havet og Ozaka.

Efter i nogen Tid at have nydt den herlige Udsigt over dette henrivende Landskab steg jeg ned for i Løbet af Eftermiddagen at besøge nogle af de vigtigste Templer. Tæt nedenfor Schogundzuka ligger Chioin-Templerne, grundede i det 12te Aarhundrede af Jodosecten. Hovedporten har en Højde af 150 Fod, og i dens øverste Etage, der er omgiven af et Galleri, hvorfra man har en smuk Udsigt, findes 17 Afgudsbilleder, forestillende Menneskets onde Lidenskaber. Selve Templet er rigt udstyret og som de fleste buddhaistiske Templer næsten overlæsset med Forgyldning. Tæt udenfor det staaer en mægtig Klokke, 18 Fod høj, 9 Fod i Diameter og 9V2 Tomme tyk. Tidligere benyttedes den til at angive Tiden, nu anvendes den kun ved visse store Fester. Fra Hovedtemplet udgaae tre lange Alleer med Boliger for Præsterne; hver har sit lille Huus, omgivet af en Have, hvori de især dyrke Thee.

Ved Udgangen af Templet havde mine Folk ladet en Jinrikischa komme, hvori vi hurtig førtes til vort næste Maal, de ovenfor nævnte Nischi Honganji Templer.

Disse tilhore den rige og talrige Monto-Sect, der tæller 2000 Medlemmer og er en af de faa buddhaistiske Secter, i hvilke Giftermaal er tilladt. Bygningerne ere overlæssede med Guld og prægtig udskaarne Arbejder, og Munkene ere i Modsætning til mange andre Secter rigt og smagfuldt klædte. Hondo'en (o: Hovedtemplet) er ved en Søjlerække, der seer ud, som om den var af massivt Guld, deelt i Længderetningen i to Afdelinger. Midt i den inderste staaer under en rigt forgyldt Baldachin en smukt udfort Statue af Shinran Schonin, Montosectens Stifter, udført af ham selv. Foran Baldachinen sad ved vor Indtrædelse i den af Røgelse opfyldteBiwa Søen.

yderste Halvdeel af Templet Sectens nuværende Overhoved, klædt i en prægtig, guldindvirket grøn Silkedragt; ved Siderne af Baldachinen sade flere af Ordenens overordnede Medlemmer i røde og gule Dragter, alle oplæsende Bønner, medens et Chor af himmelblaat klædte Præster sad i den yderste Halvdeel af Templet lige nedenfor Ypperstepræsten. Alle sade paa østerlandsk Viis med Benene overkors. I en stor Halvcirkel stod i ærbødig Afstand en stor Mængde Mennesker, lyttende til den monotone, men højtidelige Sang, Mange undertiden faldende paa Knæ for at bede. Det Hele gjorde et storartet og højtideligt Indtryk. I en Bygning bagved Templerne findes prægtigt udstyrede Værelser, som benyttes af Mikadoen, Schogunen og Daimioerne, naar de

besøge Templerne.

Efter at have besøgt Hideyoschi's fortryllende lille Pavillon, som ligger i en af Canaler gjennemskaaren Have tætved Nischi Honganji Templerne, begave vi os paa Vej til Otsu, som i et Par danske Miils Afstand fra Kioto ligger ved Biwa Søen, Japans eneste store Indso. Jernbanen er endnu ikke fuldendt længere end til Otami, lidt over halvvejs, men de Hindringer, der i det stærkt couperede Terrain maae overvindes, ere ogsaa meget store. En prægtig Landevej er derimod fuldfort lige til Otsu; den gaaer gjennem et smukt og rigt dyrket District, hist og her seer man Theemarker, undertiden Bomulds- og Olieplantager. Længere frem snoer Vejen sig mellem prægtige, undertiden skovklædte Høje, i frugtbare Dale, hvori Bøndergaardene ligge malerisk spredte, omgivne af skyggefulde Lunde. Lange Rækket af Pakheste og Oxer snoe sig ligesom Slanger opad de i Zigzag gaaende Stier, som føre over Højdedragene, medens store Skarer af Bønder syngende drage hjem fra Markerne ad den store Vej. Netop ved Solnedgang kom vi til Otsu, hvor vi strax bestege en Høj, paa hvis Top tronede et Sintutempel og et Monument for de i Krigen mod Satsuma 1876 faldne Soldater af Garni-j 14 Biwa Soen.

sonen i Otsu. Under vore Fødder laa den prægtige Indsøes spejlblanke Flade, farvet af Aftensolens Straaler. De smaa Dampbaade og en Mængde japanesiske Lystfartøjer gik frem og tilbage mellem de nærmeste Byer, og, naar en Baad kom tæt til Land, kunde man undertiden høre unge Damestemmer, accompagnerede af den nationale »Samisen« og »Tsuzumi«, Altsammen uundværligt ved japanesiske Lysttoure. Men Solen dalede hastig, allerede begyndte Søens modsatte Strand at tabe sig i Taage og Mørke, og vi droge atter tilbage til Kioto for endnu samme Aften at besøge nogle Theatre, der netop denne Aften vare aabne for første Gang i ioo Dage, nemlig i den Tid Choleraen havde raset.

1 Reglen tillade Japaneserne, som tidligere nævnt, ikke Kvinder at optræde som Skuespillere; alle Dameroller udføres af Mænd. Kun paa eet Theater her i Kioto var Forholdet det omvendte, her spillede kun Kvinder, men dog uden at tale; de udførte Mimikken, medens Texten blev oplæst af en paa Siden af Scenen siddende Mand, der udmærket forstod at forandre sin Stemme for at angive de forskjellige Personer. Indholdet af Stykkerne er, som allerede omtalt, næsten altid historisk, mest blodige Scener og Intriguer, hentede fra de gamle Daimio'ers Hoffer.

Længe for Solopgang vare vi i vor Jinrikischa paa Vej til Araschivama for i Baad at gaae ned ad Flodhvirvlerne i Oigawa Floden. Disse ere efter et Par Dages Regn ufarbare; men, da det næsten var en Uge siden, at det her havde regnet, havde vi ved vor Ankomst til Araschivama ingen Vanskelighed ved at faae en Baad tilleje. Disse Baade ere omtrent 40 Fod lange og 8 Fod brede Pramme med en Besætning af 3 Mand. Opad mod Strømmen gaae de to Mænd paa Land, trækkende Baaden, der styres af den tredie; ved de fleste Flodhvirvler er der paa Siderne anlagt Canaler, da det ellers vilde være umuligt at faae Baadene op til den anden Endestation, hvorfra det egentlig Inter-Rapiderne.

essante ved Touren først begynder; man bruger derfor ogsaa i Regelen at kjøre i Jinrikischa til denne Station, Kameyama, for derfra med Baad at gaae ned ad Hvirvlerne til Araschiyama, men det er en stor Omvej, og den korte Tid tillod mig ikke denne Tour, saa at jeg maatte underkaste mig det Kjedsommelige ved at blive trukken op mod Strømmen; forresten vare Omgivelserne smukke, men selv disse kunde ikke rigtig nydes, da den netop opgaaende Sols Straaler endnu ikke trængte ned i den dybe Kløft, hvori den rivende Strøm snoede sig. Endelig ankom vi da til den øverste Hvirvel, og Nedfarten skulde begynde. En Mand tog Plads for i Baaden med en lang Bambusstok i Haanden, en anden stod agter og styrede med en Aare, medens den tredie, aabenbart Foreren af Baaden, stod midtskibs og kun af og til paa de værste Steder hjalp til med sin Bambusstok. Nogen fremaddrivende Kraft er ikke nødvendig. Uagtet jeg vidste, at ingen Ulykke nogensinde er hændet disse Baade, var jeg dog flere Gange overbeviist om, at vi dennegang maatte kæntre, naar jeg saae Baaden føres afsted med rivende Hastighed imellem de spidse, som oftest oversøiske Klipper, der syntes at omgive os paa alle Sider; men 1 sidste Øjeblik drejede et behændigt Stod af Bambusstokken forude og et kraftigt Tag med Aaren agter Baaden klar af Klippen, der i næste Øjeblik var langt agterude. Omgivelserne, der nu belystes prægtig af Solen, vare

henrivende. De høje, stejle Bredder, mellem hvilke Floden snoer sig i skarpe Krumninger, vare smukt bevoxede med Skov undtagen heelt nede ved Vandet, hvor den nøgne Klippe som oftest traadte frem; i Grønsværet ovenover dukkede hist og her en prægtig Azalea op, og ovenover igjen hævede Træerne sig ivejret; umiddelbart omkring os havde vi den rivende Flod, hvis Vande brølende styrtede ned mellem Klipperne. Kun enkelte Gange rørte vor Baad let ved disse, men uden at tage Skade.^ j g Mikadoens Slot.

Ved vor Tilbagekomst til Kioto kjørte vi strax til Kioto Borgen for af Gouverneuren at faae Tilladelse til at besøge Goscho o: det kejserlige Palads. Midt i Kioto ligger saa at sige en lille By for sig selv, som tidligere beboedes af den kejserlige Familie og Hoffet. Foruden det egentlige Goscho ligge her Omiya Goscho, for Øjeblikket anvendt til Udstillingsbygning, samt forskjellige mindre Paladser, Boliger for forskjellige Medlemmer af den kejserlige Familie. Selve Mikadoens Palads er omgivet af en høj Muur, gjennem hvilken føre tre Porte; den sydligste af disse, »Nammon«, aabnes kun for Mikadoen, der biot to Gange har besøgt Kioto, siden Residentsen i 1868 blev forlagt til Tokio. Blandt de mange Bygninger, som ligge indenfor Goscho's Mure, maa først nævnes Schischinden eller Ceremoni-Salen, hvori Tronstolen staaer; over denne hænge to udmærkede oliemalede Portraitter af den nuværende Mikado og Kejserinden Haruko. Gjennem en Corridor kommer man fra Schischinden til Kogoscho, hvor Mikadoen modtog Schogunen og Daimioerne. Nord for denne ligger i en prægtig Have »Ogaku Monscho« med Mikadoens Studereværelser; det var i denne Have, at Mikadoen under sit sidste Besøg modtog de fremmede Ministre. Tæt ved Studereværelserne ligge tre Værelser, kaldede »Omima«, hvori Mikadoen modtog Damer af høj Rang; alle tre Værelser ere lukkede, saa at man ikke kan see fra det ene til det andet; i det yderste traadte nu Damen, som havde faaet Audients, ind og talte gjennem Væggen til de Hofcavalerer, som sade i det mellemste Værelse, og som ligeledes gjennem Væggen talte til Mikadoen, der sad i det inderste Rum, usynlig for Alle. Væggene i dette inderste Værelse vare rigt forgyldte og prydede med smukke Malerier i Vandfarve. Den næste Bygning kaldes »Otsune Goten« og indeslutter Hs. Majestæts private Værelser. Disse ere rigere decorerede end Værelserne i de øvrige Dele af Paladset, der dog i det Hele taget ikke lade noget tilbage at ønske i Retning af Forgyldning, udMikadoens Slot.

317

skaarne Arbejder og Vægmalerier. Inderst ligger Soveværelset, der har dobbelt Gulv, beklædt med de prægtigste Maatter, og ved Siden af ligger »Gioken«, det Værelse, hvori Sværdet og de kejserlige Skatte opbevaredes. Værelserne vende ud til en smuk Have Uchi-Niwa, hvori der, foruden et elegant udstyret Theehuus findes en anden Bygning, hvori Mikadoen plejede at søge Tilflugt under Jordskjælv. Tæt ved ligger endnu en lille Pavillon »Kooschun«; i et af dennes Værelser ere Væggene prydede med storartede Malerier af Fugle og andre Dyr, efter Kjenderes Udsagn det største Kunstværk i hele Paladset. Gjennem en lang Corridor mod Nord kommer man dernæst til Kejserindens private Lejlighed, der næst Mikadoens er den smukkest udstyrede; mod Vest fra Mikadoens Lejlighed fører en anden Corridor til de 12 Medhustruers Gemakker, der i Modsætning til Kejserindens ere meget tarvelige.

Efterat jeg endnu havde besøgt de storartede kejserlige Silkevæverier, en kolossal Træstatue af Buddha, Sanjusangendo, et Tempel, hvori der findes ikke mindre end 33,333 Gudebilleder, tog jeg tilbage til Kobé, hvor der næste Dag var arrangeret en Picknick for Expeditionen i Buddhatemplet »Suma«, der ligger nogle faa Miil sydfor Kobé. Med denne smukke Fest afsluttedes vort Ophold her; næste Morgen, den 18de October lettede »Vega« Anker og stod videre ind i Indlandshavet.

I Løbet af Dagen stode vi over Harima Nada og ankrede om Aftenen ved den lille 0 Hirosima. Næste Morgen var den videnskabelige Stab iland paa denne 0, og Kl. 10 Form. fortsattes Rejsen over Bingo Nada. Kort efter Middag passerede vi det meget snevre Stræde, indenfor hvilket Imabari ligger. I Udkanten af Byen ragede de hvide Mure af den forhenværende Daimio aflyo's Palais ivejret ligesom et mægtigt Monument fra Feudaltiden. Efter at have passeret Iyo og Suwo Nada nærmede vi os ved Middagstid den 20de OctoberGjennem Indlandshavet.

Isaka Fyrtaarnet, der ved Indlobet til det snevre Schimonoséki Stræde ligger malerisk paa en stejl, grønklædt

Bjergside. Overalt, hvor Indlandshavet er snevert, saa at man rigtig kan betragte Stranden, har man et henrivende Syn for Øje. De mange Smaaøer hæve sig temmelig stejlt op af Havet, men Skraaningen er overalt saa dyrket, at det Hele gjør Indtrykket af een stor Have. Byggede ligesom paa Terrasser ligge smaa Landsbyer ved Strandbredden, og udenfor ligge en Masse Junker og mindre Fiskerbaade. Af og til borttager en Dampskibsrøg Noget af det ægte Japanesiske ved dette Landskab, thi hele Indlandshavet er nu befaret af en Masse smaa Dampbaade, der ere i uaibrudt Fart mellem de forskjellige Smaabyer. Stundom møder man ogsaa en Repræsentant for »Mishu Bishi Mail Steam Ship Company«, der staaer under Beskyttelse af den japanesiske Regjering og har ca. 50 store Dampskibe, der besørge det Meste af Farten mellem de større Stæder, ja nu endog har aabnet en Forbindelse med Shanghai og Hongkong.

Kl. 2 Efterm. ankrede »Vega« udfor Schimonoséki for at vente paa, at Strømmen skulde skifte, saa at det kunde passere det snevre, bugtede Stræde. Schimonoséki har en sorgelig Berømmelse. Allerede 1185 var Strædet Scenen for en stor Søkamp mellem Mikadoens Parti og en oprørsk Schogun Yoschitsuné. Denne Sidstes Flaade bestod af 700 Junker mod den unge Mikados 500. Efter en haardnakket Kamp sejrede Yoschitsuné, og Mikadoen Antoku druknede. Men Schimonoséki's egentlige Berømmelse skriver sig fra 1863, da Daimio'en af Nagato fra dets Forter lod skyde paa forbi-sejlende europæiske og amerikanske Skibe. Følgen var, at en combineret engelsk, fransk, hollandsk og amerikansk Escadre den 5te og 6te September beskod Forterne og bragte dem til Taushed, og Japan maatte betale en Skadeserstatning af noget over 3 Millioner Dollars til de 4 Magter.

Nu ere de sidste Spor af Forterne næsten forsvundne, og Schimonoséki har et meget fredeligt Udseende. Kl. 7 om Aftenen lettede »Vega« og stod ud gjennem Strædet. Den næste Morgen kort for Daggry passeredes Jebosi F}-rtaarn, der ligger paa en lille Klippeø, og ved Middagstid gik vi gjennem den snevre Passage mellem Hirado og Ikutski, hvis grønne Skraaninger hævede sig stejlt ivejret. Sejladsen i det herlige Solskinsvejr langs Hirado's Vestkyst var mageløs. Tæt ved Siden af hinanden skære dybe Bugter omgivne af maleriske Høje sig ind fra Havet, paa hvis blanke blaa Flade Masser af smaa Baade vare spredte. Junkerne laae i det stille Vejr med Sejlene klapprende mod Masterne, medens Baadene roedes af de nøgne, af Solen brunede Japanesere under deres sædvanlige monotone Sang. Strax ved Mørkets Frembrud saae vi Iwo Sima Fvr, som viser Vejen ind til Nagasaki, og Kl. 9 vare vi tilankers paa Rheden.

Først næste Morgen kunde vi imidlertid nyde det prægtige Syn, som denne Bugt frembyder. Rundt om Bunden af Bugten ligger Staden Nagasaki, deelt i tre Dele, sydligst det nye europæiske Settlement, hvis Huse, der især opad Bjergene ligge temmelig spredte, titte malerisk frem af de omgivende prægtige Haver. Nordfor dette ligger Øen Decima, som Hollænderne i 1637 fik af den japanesiske Regjering, tildeels som Belønning for Hjælp mod de japanesiske Christne. Dette var i lang Tid det eneste europæiske Settlement i Japan, og 1 de første Aar maatte de derboende faa Hollændere endda kun een Gang om Aaret communicere med de hollandske Colonier i Ostindien. Deels op ad Bjerget bagved Decima, deels Vest derfor ligger den egentlige japanesiske By. Paa Vestsiden af Bugten ligger en lille russisk Coloni, dernæst en prægtig Tørdok, tilhørende den japanesiske Regjering, og endelig seer man mod Syd, ligesom indfattet i en prægtig Ramme af de paa begge Sider af Bugten liggende grønklædte Bjerge, Øen Pappenberg, Japan's tarpeiske Klippe, hvorfra

Tusinder af Christne ved det ovenfor omtalte Tidspunct bleve nedstyrtede i Havet; nu er den et almindeligt-Maal for Picknick-partier.

Morgenen efter vor Ankomst kom en Deputation ombord for at indbyde os til en Fest samme Dags Aften. Den meget vellykkede Fest var en af de talrigst besøgte, vi havde været til, og Taler bleve holdte paa ikke mindre end syv forskjellige Sprog, ligefra Norsk til Japanesisk og Chinesisk. Medens Nordenskiöld besøgte Kulminerne paa Takasima og samlede en stor Deel Forsteninger af Dyr og Væxter ved Mogi, foretoge Expeditionens øvrige Medlemmer Udflugter til det omliggende Land, navnlig til Tokitz, en lille By ved Omura Bugten, som man naaer ved et Par Timers Ridt gjennem et henrivende smukt og veldyrket Land. Her saae jeg for første Gang enkelte

Heste og Oxer anvendte til Jordbrug, Noget, som er meget sjeldent i Japan, hvor Alt dyrkes som i en Have. Specielt for mig var det et behageligt Ophold i Nagasaki, det Store nordiske Telegraphselskabs japanesiske Station, hvor jeg selvfølgelig traf flere Landsmænd, hvis Gjæstfrihed var ubegrændset.

Den 27de October Kl. 10 Form. lettede vi Anker, og et Par Dage senere vare vi inde i den friskeste Monsun paa Jorden, saa at »Vega« undertiden med 12 Miles Fart stod ned gjennem Formosa Strædet og allerede den iste November passerede Vendekredsen. Samme Dag saae vi det første Glimt af China, den lille enestaaende Klippe Brothers Rock, og langs Kysten stode vi nu ind mod Hongkong, paa hvis Rhed vi ankrede Aftenen den 2den November.

Hongkong ligger meget smukt og er overordentlig velbygget; op ad Bjergsiden ligger den ene paladslignende Bygning ved Siden af eller over den anden; nede ved Kajerne fængsles Opmærksomheden mest ved den prægtige »City Hall«, der er omgiven af en smuk Park, ja, selv den chinesiske Bv er, uagtet dens Huse ere fuldstændig chinesiske, dogHongkong.

stærkt paavirket af engelske Ingenieurer og kunde tjene som Monster for alle andre chinesiske Byer. Gaaer man iland, finder man udmærkede, brede Gader, hvis Fortove som oftest ere overbyggede, idet Søjlegangene, som gjennem alle Etager findes paa de fleste Huse, ere aabne for Færdselen. Op ad Bjergsiden gaaer Vejen i Zigzag mellem smukke Haver, og øverst oppe paa Toppen findes endeel smukke Villaer. I Modsætning til alle andre chinesiske Byer har Hongkongs chinesiske Ovarteer brede Gader; men man maa jo ogsaa huske, at man selv der er paa engelsk Jordbund.

Men hvor smuk Hongkong end er, og hvor behageligt Opholdet der end kan være, formaaede den dog ikke heelt at fængsle os; flere af Expeditionens Medlemmer foretrak at tilbringe nogle Dage i Canton for at see en virkelig chinesisk By. Allerede den 4de November tidlig om Morgenen tog jeg afsted med en Landsmand, Kjøbmand Melbye. Med den smukke, hurtiggaaende Floddamper »Ichang« tilbagelagdes de 25 danske Miil mellem Hongkong og Canton hurtig, og allerede ved Middagstid vare vi i den egentlige Munding af Perlefloden. Dette Sted, der kaldes Tigergabet, egner sig udmærket til Forsvar og har ogsaa allerede i gammel Tid været forsynet med Befæstninger. Disse, hvis udstrakte Ruiner man endnu seer, have imidlertid viist sig ikke at svare til Nutidens Fordringer, og paa et Par andre Smaaøer, som ligge hver paa sin Side af det snevre Lob, er man nu ifærd med at opføre nye. Først herfra er Sejladsen rigtig sikker for Sørøvere; endnu i 1872 blev Floddampskibet »Spark<< mellem Macao og Hongkong taget af disse, og alle Skibene ere derfor bevæbnede med et tilstrækkeligt Antal Haandvaaben for de ombordværende Europæere; de chinesiske Passagerer faae ikke Lov til at komme paa Dækket forend inde i selve Floden, ved enhver Luge staaer en Vagt for at overholde dette. Den snevre Flod lober nu meget bugtet mellem et veldyrket Land; hvor Jordbunden er sandet, benyttes den til sode

Kartofler, ellers strække yppige Riismarker sig heelt ned til Floden, i Baggrunden ligge smukke, grønklædte Højdedrag, der engang imellem træde heelt ud til Flodbredden, og overalt seer man de smukke Pagoder hæve deres slanke Skikkelser ivejret; tæt indenfor Tigergabet ligger saaledes Pagoden Lin-fa-san (fa = Blomst, san = paa Toppen af en Høj), som Navnet antyder, paa Toppen af en Høj, hvorfra dens 8 Etager rage op over de omgivende Træer. Omtrent Kl. 2 passerede vi Whampoa, en lille, tilsyneladende temmelig smudsig By. Sejlskibe gaae i Reglen ikke længere op ad Floden; og her findes derfor ogsaa et engelsk Consulat, hvis smukke Bygning troner oppe paa Siden af Højen, der ligger bag Byen. Rundt omkring saaes store Bananmarker, der gik heelt ud til Vandet, saa at de prægtige store Blade næsten gav Skygge til de tæt ved Stranden tilankers liggende Baade. Paa den tiltagende Færdsel mærkede vi, at vi nærmede os Canton, og imod Vest saaes »White Cloud mountains«, hvorfra Englænderne og Franskmændene i 1857 bombarderede Canton. Snart vare vi ved selve Byen og passerede Mandarinernes Landingsplads og den store flydende By, som ligger tilankers paa begge Sider af

Lobet. Kl. 3 fortøjede »Ichang« ved Landgangsbroen og var i samme Øjeblik omringet af Hundreder af Sampaner, hvis støjende og skrigende Besætning, der mest bestod af Kvinder, kappedes om at entre ind paa Dampskibets Mellemdæk for at faae Passagerer. Da det eneste Hotel for Europæere, der findes i Canton, ikke skal være af de allerbedste, og da man desuden paa Land er plaget af Moskitoer, foretrak vi at boe i den flydende By. Vi toge da en Sampan og roede tilbage til denne. Med Forstævnene ud imod, hvad man vei nærmest maa kalde Gaderne, ligge her Tusinder af store Baade fortøjede Side om Side; alle Forenderne danne et Slags Fortov, saa at man meget vei kan gaae lange Strækninger uden at behøve nogen Sampan. Gaderne ere meget bredere end iland, da man derUdflugt til Can ton.

kun behover saa megen Plads, at to Bærestole kunne passere hinanden, medens der her maa være Plads til to store Baade, som hver have en Brede af 10 å 12 Fod. Vor Forer, en ung Chineser fra Pir. Melbye's Contoir, fodt i Canton, viste os til en smuk, i en af Hovedgaderne liggende Baad eller Tjidung, som de kaldes. Omtrent 8 Fod fra Stævnen begynder Huset, i hvilket man kommer ind gjennem en med couleurte Glasruder og smukke Gardiner prydet Dor. Her laae i Række tre Værelser uden Døre imellem, hvert 6 ä 8 Fod langt, 8 Fod bredt og 8 Fod til Loftet. Paa Siderne stode Ibenholtsophaer, smukt indlagte med Marmorplader og Perlemor. I det agterste Rum, der skulde benyttes til Spisestue, fandtes desuden et lille Bord. Herfra førte en Corridor ud til Kjøkkenet, og paa Siden af Corridoren fandtes endnu et Værelse, som blev taget i Besiddelse af Folkene og Pir. Mel-bye's Tjener, der tjente os som Kok. Ovenover Kjøkkenet fandtes endelig et Værelse, hvori Baadens Ejer og hans to Tjenere sov. Alt var saa reent og nydeligt, at man ikke kunde forlange et bedre Opholdssted, og saa havde man ovenikjøbet den store Fordeel at være fri for Moskitoerne. En Ulempe var den forfærdelige Støjen og Larmen, som endog midt om Natten herskede omkring os, men selv iland havde man ikke været den qvit.

Selv om man ikke regner hele Cantons Befolkning til me re end een Million, maa man vist anslaae den flydende Byes til idetmindste 100,000 Mennesker, som leve og døe paa Vandet; de Fleste have deres Arbejde der, hvad enten det nu er som Færgemænd eller Fiskere eller som omroende Kjøbmænd; fra Morgen til Aften, ja Størstedelen af Natten med, hører man Raaben og Skrigen fra de talrige Sampaner, hvis Ejere roe omkring for at sælge Levnetsmidler, og, hvis der for en kort Tid ikke skulde være nogen saadan i Nærheden, da raabes der fra de som Færgebaade tjenende Sampaner, hvis Ejerinder hilse paa hinanden, advare hinanden

imod Sammenstod i den tætte Baadvrimmel eller komme op at skjendes, fordi den ene for at vinde Terrain med Baads-hagen haler sig op langs Siden af den anden. Sampanerne ere Miniaturer af de større Hotelbaade; i Kjøkkenet agter anvendes en stor Aare til Vrikning, og paa det udækkede Fordæk roes der med to almindelige Aarer, eller i den tætteste Vrimmel anvendes her Baadshager og Bambusstokke til at stage med. Endnu en tredie Slags Fartøjer maa nævnes, nemlig de saakaldte »Blomsterbaade«, meget store, undertiden prægtig udstyrede Forlystelsessteder, nærmest svarende til vore Sangerindepavilloner. Chineserne ere som bekjendt meget forlystelsessyge, og man kan roe gjennem lange Gader, hvor man seer den ene store Blomsterbaad ved Siden af den anden. Om Aftenen, naar de ere smykkede med de talrige couleurte Lamper, der spejle sig i Flodens Vande, fremby de disse Gader et ganske smukt Syn.

Efterat vi havde installeret os i vor Tjidung, var vort første Maal Forstaden Honam paa Flodens sydlige Bred. Selve Forstaden med sine 4 ä 6 Fod brede Gader, sine smalle, smudsige Canaler, over hvilke der forer en Mængde Broer af Steen, frembyder ikke Meget af Interesse, og vi styrede derfor strax vore Skridt mod Honam-Templerne. Gjennem en lang Allee og to store Portbygninger, i hvilke der stod 6 kolossale Krigerfigurer, c. 25 Fod høje, kom vi til den forreste Tempelbygning, hvori fandtes 3 enorme forgyldte Figurer af Buddha, omgivne af 18 Apostle. Bagved de tre Buddha-figurer staaer en Statue af Koon-yam, den Gudinde, som horer de til Himlen opsendte Bønner. I en Bygning bag Hovedtemplet staaer en prægtig, 30 Fod høj, Marmorpagode. I en af Templets Sidegaarde findes hellige Sviin og Fugle, for at opfylde et af Buddha's Bud, som siger, at Enhver bor gjöre, hvad han kan, for at forebygge et levende Væsens Tilintetgjørelse. Man maa tilstaae, at Præsterne i

Honam-Templet gjøre Alt, hvad der staaer i deres Magt, for at gjöreCan ton.

325

Dyrene det saa behageligt som muligt, idetmindste efter menneskelige Begreber, thi jeg har aldrig seet en saa reen Svinesti. I en anden Sidegaard fandtes Refectoriet, hvor netop ved vort Besøg henved 100 Præster indtoge deres Aftensmaaltid, begabede gjennem et Gitter af den nysgjerrige Mængde. Bagved Refectoriet fandtes Kjøkkenet med nogle meget store og smukke Stobejernskjedler.

Fra Honam gik vi tværs over Strømmen til det nuværende europæiske Settlement Shameen, der ligger paa en lille 0 udenfor Cantons vestlige Forstad. Allerede i det 10de Aarhundrede havde Araberne drevet stor Skibsfart mellem Can-ton og det vestlige Asien; de første Europæere vare Portugiserne, som i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede fandt Vej hertil, og næsten et Aarhundrede senere kom Hollænderne. Endelig kom i Slutningen af det 17de Aarhundrede Englænderne, da i 1684 det ostindiske Compagni oprettede et Fac-tori i Canton. Det nuværende Settlement er dog ikke ældre end 1859; tidligere var det en lav, flad 0, der ved Højvande stod under Vand, men paa Lord Elgin's Foranstaltning blev denne omdannet til det nuværende smukke Settlement, idet der omkring Øen blev bygget en Granitkaj, indenfor hvilken der blev fyldt op; med sine smukke Alleer og prægtige paladslignende Bygninger gjør Shameen et smukt og behageligt Indtryk.

Den næste Dag brod vi tidlig op for i Selskab med en i Canton boende Landsmand, Apotheker Laub, at besee den egentlige By. Denne, der heelt er omgiven af en Muur, ligger paa Flodens nordlige Bred og deles ved en anden Muur i to Dele, den gamle By, der er den største og ligger nordligst, og den nye By, der kun indtager det halve Fladerum og ligger nærmere Floden.

Ordet Canton er som bekjendt en Forvrængning af Kwang-tung, der af Portugiserne skreves Cam-tom, hvorfra Englænderne have taget Navnet Canton. Indbyggerne selv^ 2(5 Canton.

kalde den Kwang-tung-sang-sching. Den kaldes ogsaa Vædderbyen og Aandernes By, Navne, som hidrøre fra gamle Legender. Chinesiske Forfattere troe at kunne paavis.e Byens Existents allerede for Christi Fodsel, men det er dog forst i det tredie Aarhundrede, at den kjendes under sit nuværende Navn.

Murene, der skrive sig fra det ilte og 13de Aarhundrede, ere omtrent 20 Fod tykke og 25—40 Fod høje. Kanonerne, som staae paa dem, ere gamle og vilde nutildags ikke yde Byen stor Sikkerhed. I Midten af det 17de Aarhundrede blev Byen efter et Aars Belejring tagen af Tatarerne, der styrtede Ming-Dvnastiet. Uagtet de to Folk ere meget sammensmeltede, og navnlig Tatarerne tabe deres egen Nationalitet, er den gamle By dog hovedsagelig beboet af dem, medens Chineserne beboe den nye Bv og Forstæderne.

For at faae et Overblik over Canton toge vi først til den 5-Etages Pagode, til hv ilken man lettest kommer ved at gaae paa Muren, en Tour, der er langt at foretrække fremfor at folge de smalle, mørke Gader. Den 5-Etages Pagode, der ligger paa en Hoj nordfor Byen,, blev bygget 1368 som et »Palladium« mod onde Indflydelser, der forudsattes at komme fra denne Kant. Det er en smuk rodmalet Bygning, fra hvis øverste Etage man har en udmærket Udsigt. Henimod Whampoa seer man to mægtige 9-Etages Pagoder rage i Vejret; mod Øst ligger »White Cloud mountains«; mod Nord seer man ud over en stor Slette, hvorpaa en Mængde Landsbyer ligger spredte, og omtrent en halv engelsk Mil fra Byens nordlige Port ligger en muhamedansk Moskee med en Begravelsesplads, hvor en af Muhamedanismens Pionerer i China, en Slægtning af den store Muhamed, ligger begravet; han døde i Canton 629. Under Occupationen 1858—61 vare franske* og engelske Soldater indqvarterede her; nu bruges den som Maal for Picknickpartier, selv af Chineserne.Can ton.

327

Fortsættende Touren i vore Bærestole (Befordringsmidler paa Hjul kjendes ikke i Canton), gik vi ned ad Blomster-Pagode-Gaden, forbi selve Pagoden, der i 9 Etager hæver sig til 170 Fods Hojde; den er ottekantet, og hver Side maaler 16 Fod. Kort efter at have passeret denne kom vi ud paa den gamle Byes Hovedgade, Godgjorenheds- og Kjærlighedsgaden, der gjennemskærer hele Byen fra Øst til Vest. Paa dens Nordside ligge saavel Gouverneurens som den tatariske Generals Yamun, o: Palads. Vicekongens Yamun ligger lidt nordligere.

Alle Yamun'er kjendes let paa deres tre bag hinanden liggende Portbygninger; paa den anden Side af Gaden findes altid en hvidmalet, sortkantet Muur, for de lavere Mandariners Yamun'er forsynet med en rød Plet, der skal forestille Solen, for de højere Mandariners i Reglen bemalede med fabelagtige Dyr o. Lign. Lige overfor Templerne er der som oftest malet en stor sort Drage.

Efter at have fulgt denne Hovedgade et Stykke drejede vi atter ind i de mindre, trange Gader; Cantons Gader ere i Regelen 8 Fod brede, men variere mellem 6 og 16 Fod. Den nederste Etage af Husene, der i Regelen ere byggede af Muursteen, kun enkelte fattige af Jord, anvendes næsten altid til Boutiker, og de dertil hørende lange Skilte, der ofte ere rigt udstyrede med Forgyldning, ere saa talrige, at den iforvejen ikke meget lyse Gade bliver fuldstændig mørk. De Gader, hvori de største Boutiker ligge, ere i Regelen overbyggede. Selvfølgelig er der i en folkerig By som Canton en livlig Færdsel paa Gaderne, navnlig hvor et Musikcorps udfører Musik eller nogle Marionetdukker fremvises; paa saadanne Steder er det umuligt at komme frem, og ofte maatte vore Bærestole vende om for en saadan Trængsel.

Efter at have besøgt den berømte Vandklokke, der bestaaer af 4 over hinanden staaende Bronzekar, hvorigjennem en vis Masse Vand falder i en vis Tid, lettende en Flyder med en inddeelt Stang i den underste, gik vi til Henrettelses-^ 2(5 Canton.

pladsen, der til daglig Brug benyttes til at tørre Pottemager-arbejde paa. Henrettelser ere ganske hyppige, i Regelen henrettes der 20 til 40 Forbrydere ad Gangen, aarlig 5 ä 1500, et enkelt Aar endog 50,000.

Passerende den prægtige totaarnede romersk-katholske Kathedral vendte vi tilbage til vort flydende Hotel for efter et Maaltid og en halv Times Hvile atter at gjøre en Runde i Staden. Denne Gang begyndte vi med den vestlige Forstad, hvor vi besøgte de 500 Aanders Tempel, i hvis Hovedbygning 500 rigt forgyldte Gudebilleder, omtrent af et Menneskes Størrelse, ere opstillede i lange Rækker, samt Silkeværqvarteret; de fleste Silkevæverier i Canton ere smaa og have hver kun 2 ä 3 Stole.

Herfra gik vi atter ind i den gamle By, gjennem det egentlige tatariske Ovarteer, hvis Huse ere smaa, i Regelen kun eenetages, og, som en Følge af, at næsten alle Tatarerne ere Soldater, uden en eneste Boutik; et Særkjende for de tatariske Kvinder er, at de i hvert Øre bære tre Ringe, hver i sit Hul, medens man hos de chinesiske Kvinder aldrig seer mere end een Ring i hvert Øre; til Gjengjæld have disse, selv de fattigste, altid Ringe om Ankler og Haandled. De saa meget omtalte unaturlig smaa Kvindefødder seer man ikke hos Tatarerne, og hos Chineserne kun hos de mere velstaaende Klasser; det er et ynkeligt og højst modbydeligt Syn at see en Kvinde vralte saaledes afsted som paa et Par Stylter.

Efter at have besøgt forskjellige Templer og Pagoder, der alle i Hovedsagen lignede hverandre, kom vi til de 5 Aanders Tempel, der er mærkeligt, fordi det er bygget i Anledning af den Legende, der, som ovenfor nævnt, har givet Byen de to Navne Væddernes By og Aandernes By. Legenden fortæller nemlig, at fem Aander kom til Canton, ridende gjennem Luften paa fem Væddere, der bleve forvandlede til Steen og nu ere opstillede i Templet foran de fem AandersCan ton.

329

Statue. Foran den Bygning, hvori de staae, findes paa den øverste Top af den Hoj, hvorpaa hele Templet ligger, et fiir-kantet Taarn; over en Aabning i dets Midte hænger under et tempellignende Tag en stor Klokke, som siges at veje 10,000 Pd. Da denne Klokke for omtrent 200 Aar siden blev ophængt paa sin nuværende Plads, blev det spaaet, at naar engang stærke Toner lød fra den, skulde en Ulykke hænde Canton. Mærkelig nok ramte en engelsk Kanonkugle Klokken under Bombardementet 1857 og slog et Stykke ud af den. I samme Tempel findes i en Sandsteensklippe Aftryk af en gigantisk Fod, efter Præsternes Fortælling, af den guddommelige Buddha's Fod.

Inden det blev mørkt, havde vi endnu Tid til at besøge nogle Haver i Fati paa Flodens sydlige Bred. I Buxbom havde man her udskaaVet alle mulige Figurer uden derved at dræbe Planten. Der fandtes Caricaturer af Europæere i Spidskjoler, Fisk, Hunde, Drager osv., Alt ypperligt udfort. Forresten var Haven med sine Canaler,

der vare fulde af Lotusplanter, og sine smukke Kiosker overordentlig tiltalende.

Næste Morgen tidlig vare vi igjen paa Farten og besøgte atter forskjellige Templer, af hvilke jeg kun skal omtale Rædslernes Tempel. Her fremstilles ti Scener fra Helvede, hvori vises, hvilke Piinsler man der har ivente. Alt er udfort i Træ, Figurerne næsten i Legemsstørrelse. I et Værelse seer man, hvorledes et Menneske bliver savet over, i et andet, hvorledes en glødende Jernklokke sænkes ned over ham; i et tredie males han paa Mølle, i et fjerde skæres Tungen af ham osv. Dette Tempel er et af de mest besøgte, i For-gaarden findes en Mængde Boder, hvori man kan kjøbe smaa, med Bønner beskrevne Papirsstumper, som den Troende brænder foran Gudebilledet i Templets Hovedhal for at slippe for alle disse Piinsler. Efter Chinesernes Mening findes der forresten ogsaa en anden Maade at undgaae dem paa, nemlig ved at underkaste sig dem i levende Live. Grove Forbrydere^ 2(5

blive derfor ofte martrede ihjel af pur Menneskekjærlighed; vor Fører fortalte saaledes, at for 14 Dage siden var en Kvinde, der var dømt til Døden for Ægteskabsbrud, bleven henrettet paa følgende barbariske Maade: hun blev bunden med udstrakte Arme til et Trækors og Øjenbrynene huggede af hende med et Sværd ; dernæst afhuggedes Brysterne, saa Armene, og endelig dræbtes hun ved et Stød i Hjertet.

Vi besøgte dernæst Kung-ün, o: den Bygning, hvori Examinerne for at blive Mandarin aflægges. I flere bag hinanden liggende store Bygninger fandtes de forskjellige Sale, hvori Studenternes Afhandlinger bedømmes, og udenfor en heel By af Studereværelser, der i lange Rækker ligge ved Siden af hinanden. Her bliver Studenten indespærret i et Rum, der kun er 4 Fod bredt, 6 Fod dybt og 8 Fod højt, uden at maatte communicere med Nogen, førend hans Afhandling er færdig. Naar der findes Studenter, holdes her strengt Vagt, mindre for at vaage over Studenterne end over Bedømmerne, som ikke ere utilbøjelige til at tage imod Bestikkelser. Til den sidst afholdte Examen havde der indstillet sig 10,000 Studenter, hvoraf kun 80 bleve antagne til Mandariner af den gule Knap (4de Klasse); af disse bliver Nr. 1 strax uden videre Examen Mandarin af den hvide Knap (ßdie Klasse), medens de øvrige endnu maae underkaste sig en Examen i Peking for at opnaae denne Grad. For at blive Mandarin af den blaa (2den Klasse) og den rode Knap (iste Klasse) fordres som bekjendt yderligere Examiner; forresten er hver af de 4 nævnte Klasser, hvoraf idetmindste den laveste ligefrem kan kjøbes, deelt i flere Underklasser.

Efter endnu at have besøgt Fængslerne, udenfor hvilke de mindre farlige Forbrydere gik omkring med Lænker om Arme og Been og tiggede, gik vi ombord paa Dampskibet Pervan«, der tidlig næste Morgen bragte os til Hongkong.

Samme Aften var jeg sammen med et Par Europæere og to Mandariner til en ægte chinesisk Middag. Af de 100Labuan.

Retter Mad, der indtoges i 2 Afdelinger, mellem hvilke man rog Opium og, om jeg saa maa sige, hvilede sig lidt, skal jeg nævne: Kylling med Hajfinner, moset Kylling med Fuglereder, stuvede Fiskesener, stegte Søsnegle, stuvede Frøer, kogt Liliefrø, kogt Fiskemave osv., medens der dog ogsaa fandtes nogle, idetmindste i mine Øjne mere civiliserede Retter, som Vildsviin med krydrede Æg, Vagtler i Fricassée, Bekkasiner i Mælk foruden en Masse Frugter. Jeg maa til-staae, at Chineserne forstaae at leve godt; de allerfleste Retter vare velsmagende i Modsætning til de japanesiske Retter, som foruden af Vegetabilier mest bestaae af halvraadden Fisk. Jeg troer aldrig, jeg vilde gjentage det japanesiske Maaltid, som jeg indtog i Yokohama, hvorimod jeg med største Smag atter skulde spise de fleste af de Retter, som vi den Aften flk i Hongkong.

Den næste Morgen, den 8de November, overrakte Hongkongs Beboere Professor Nordenskiöld en Adresse, hvori de udtrykte deres Anerkjendelse af hans Rejse. Samme Dags Aften, vor sidste i Hongkong, gav Gouverneuren, Sir Pope Hennessee, en stor Fest for Expeditionens Medlemmer, og næste Morgen, den 9de November, forlod »Vega« Hongkongs Rhed og var snart atter ude i Nordostmonsunen, der i nogle Dage rask forte os Syd paa mod Borneo. Den 14de November paa omtrent 8° N. Br. blev Monsunen imidlertid saa svag, at Dampen maatte sættes op, alt Andet end en Behagelighed, da Maskinen opvarmede hele Skibet, saa at Lukaferne selv om Natten havde

en Temperatur af indtil 30° C., hvilket er lidt for meget for et Soveværelse.

Den 17de November om Formiddagen stode vi ned langs Labuans Vestkyst og gik omtrent ved Middagstid ind i det sydlige Indløb, paa hvis sydlige Side Palmerne paa Bruni Bluff og Moari Øen stode i herlige, skyggefulde Grupper; bagved laae Borneos mørke Bjerge, over hvilke imod Øst det 13,700 Fod høje Kini Balu (den chinesiske Enke) hævede sin332

afstumpede Kegletop i Vejret. Staaende udenom allé Smaa-øerne, der ligge sydfor Labuan, naaede »Vega« Kl. 2 Victoria Havnen, hvor der ankredes. Under Nordostmonsunen er her meget varmt; men, da Sydvestmonsunen endnu ikke var ophørt paa disse Breder, ligger man meget godt inde i Havnen. Paa Nordsiden af denne ligger den europæiske By eller snarere den chinesiske, thi de faa Europæere, som boe her, have kun et Par Contoirbygninger her, medens deres Boliger ligge noget fra Stranden oppe paa nogle smaa Hojder, hvorimod man langs Stranden seer hele den chinesiske Bazar, hvori findes flere ret smukke Boutiker. Rundt omkring Bugten ligge i flere Grupper de malaiske Huse, der altid ere byggede paa Pæle, saa at Gulvet i Plusets eneste Etage er et Par Fod hævet over den fugtige Jordbund; dette er ogsaa Tilfældet med Europæernes Huse.

Det Vigtigste ved Labuan er imidlertid Kulminerne paa Øens Nordspids, og flere Udflugter bleve ogsaa foretagne dertil. Paa Ponyer, Øens bedste Befordringsmiddel, red vi fra Byen op ad en bred Vej, langs hvis Sider en Mængde hinduiske og malajske Huse laae i Skyggen af Palme- og Mangotræer. Kort efter passerede vi det smukke Gouvernementshuus, der er omgivet af en herlig Park, samt Øens Kirke, en smuk lille Træbygning. Efter at have passeret endnu et Par europæiske Boliger kom vi til Barakkerne, hvor Øens Politistyrke (c. 50 Malajer) boe, og vare først da rigtig udenfor Byen. Den første og længste Deel af den 2 danske Miil lange Vej er temmelig trist, da Landskabet endnu bærer friske Spor af en voldsom Ildebrand, som rasede for et Par Aar siden, og som, da den indtraf efter 9 Maaneders Tørke, anrettede en voldsom Skade; over det tætte Junglekrat hæve talrige, nogne, halv forkullede Træstammer sig i Vejret, undertiden over 100 Fod høje; kun yderst faa have undgaaet Flammerne. Kun i Nærheden af de smaa Landsbyer seer det lidt mere smilende ud; her findes Sukkermarker og Bananplantninger,Labuan.

og her moder man ogsaa hyppigere Folk, mest Malajer, der som Hilsen bedække hele Ansigtet med den flade Haand, muligviis en mislykket Efterligning af militair Honneur. Alle ere bevæbnede med Sabel, som de bruge deels for at bane sig Vej gjennem det tætte Krat, deels som Forsvar mod Vildsvinet, Øens eneste vilde Dyr. Af og til moder man klodsede Kærrer, trukne af en Slags Bøfler; hver Gang en saadan Kærre passerer en af de ved Vejen liggende Vandpøle, spændes Boflen fra og faaer en kort Tid Lov at vælte sig i det smudsige, leerblandede Vand.

Den sidste Deel af Vejen til Kulminerne gaaer gjennem flere store Skove og er langt behageligere, deels fordi Naturen her er friskere, deels paa Grund af Skyggen, som er yderst velgjørende efter en Times Ridt i en stegende Solhede. Efter at være kommen igjennem Skoven passerer man Gangarafloden, som lober gjennem en stor Mangrovesump, der naaer heelt ud til Havet. Udenfor Flodens Munding er Stranden ved Ebbetid tør et temmelig langt Stykke ud, og Malajerne benytte sig heraf til at samle Muslinger; hver Gang jeg passerede dette Sted, sad der altid en Snees Stykker, undertiden i Vand til Halsen, for at grave i Sandet efter disse Dyr.

Lidt forbi Gangarafloden begynder Vejen at gaae opad det c. 400 Fod høje Højdedrag, hvori Kulminerne findes. De fleste af Arbejderne ere Chinesere, og deres Boliger ligge nedenfor Højen, næsten skjulte af mægtige Palmer, hvis prægtige Kroner ere i Niveau med Vejen, hvorpaa vi ride; længere fremme passere vi de faa engelske Arbejderes Boliger og komme yderst ude paa Øens Nordostspids til Inspecteurens Bolig. Herfra har man en smuk Udsigt over Havet. Nedenfor vore Fødder ligger Port Raffles, den Bugt, hvori Skibe, der skulle tage Kul, gaae ind. En stor Bro er her bygget, og fra denne fører en noget over en Fjerdingvej lang jernbane op til Minerne. Mod Nordvest findes den maleriske334

lille Koukong Bay, paa den anden Side af hvilken Bethune Head falder stejlt af mod Havet. Ogsaa her findes smukke Palmegrupper og i Dalen omkring Chineserbyen smukke vel-dvrkede Haver, i hvilke som sædvanlig Bananernes prægtige store Blade falde mest i Øjnene. Endelig sees paa den anden Side af Havet Borneos palmebedækkede Kyst. Efter at have indtaget nogle Forfriskninger efter den varme Ridetour rettede vi vore Skridt mod Minerne. Desværre var der ikke Meget at see i nærværende Stund, da Arbejderne for 3 Maaneder siden maatte standses paa Grund af Pengemangel, og begge Skakterne, af hvilke den ene er 600 Fod dyb, ere nu næsten fyldte med Vand.

Da England i 1847 fik Øen, lovede man sig Meget af Kullagene, der paa flere Steder traadte frem paa Jordoverfladen, og endnu i 1864 udførtes der 15,600 Tons, men dette betragtedes ogsaa som et overordentlig heldigt Aar. Flere Compagnier have senere forsøgt at drive dem, men have maattet opgive det, det ene efter det andet. Professor Nordenskiöld samlede ved Minerne endeel Vætxforsteninger, og dermed var Hensigten med vort Besøg paa Labuan naaet

Den 21de November forlod »Vega« Victoria-Havnen og stod vestefter, i Begyndelsen kun langsomt paa Grund af Sydvestmonsunen. Da næsten hele vort Maskinpersonale stod paa Sygelisten, toge vi paa Labuan to chinesiske Fvrbodere ombord; men selv de maatte efter 3 Dages Forløb melde sig syge. Endelig hørte Sydvestmonsunen op, og efter et Par Dages Stille fik vi atter Nordostmonsunen; den hjalp os godt frem mod den stærke Strøm, der undertiden løb med over 2 Miles Fart. Den 28de November om Aftenen ankrede »Vega«, paa Singapores R hedTYVENDE CAPITEL

Singapore. — Pt. de Galle. — Wakwella. — Colombo. —Candy. —Aden. — Ægypten. — Hjemrejsen. — Slutning.

I Singapore paa vor Rejses sydlige Punct vare vi accurat paa samme Længdegrad, den 103dje fra Greenwich, som da vi 15 Maaneder tidligere befandt os paa vor nordligste Bredegrad ved Cap Tscheljuskin. Denne særlige Betydning — som et Vende-punct — som Singapore saaledes havde for os, var dog kun en enkelt af de mange Interesser, som knytte sig til denne By. Var end Befolkningen i Hongkong blandet og broget, saa var dette dog Intet mod Singapore, der saa at sige er Centrum for hele det malajiske Archipelag, den vigtigste Handelsplads og tillige Anløbsplads for de Masser af Skibe, som fare mellem Europa og Asiens Østkyst. Paa Rheden finder man derfor alle Europas søfarende Nationer repræsenterede, medens man i Land finder en rig Variation af alle Østens Racer og en Masse forskjellige Religioner og Sprog. Naturligviis ere Regjeringspersonalet, Garnisonen og de vigtigste Kjøbmænd Engelskmænd, men Hovedmassen af Befolkningen er Chinesere, blandt hvilke findes nogle af de rigeste Kjøbmænd, Agerdyrkere i det Indre af Øen samt Daglejere. De indfødte Malajer ere mest Fiskere eller fortjene deres Brød336

som Færgemænd og Konchyliesælgere. Portugisere fra Ma lakka findes i stor Mængde som Handelsbetiente eller Smaa-handlende. Endvidere findes der en Masse Kling's fra Forindien, hvilke danne Hovedstyrken af den muhamedanske Befolkning, samt Arabere, der som oftest ere Smaahandlende eller Værtshuusholdere. Alle Tjenere og Vaskermænd ere Ben galer, og endelig findes der nogle faa persiske Kjøbmænd, saa at næsten alle Østens Nationer ere repræsenterede.

En Ulempe ved Singapores R hed er, at man tvinges af det grunde Vand til at ligge temmelig langt fra Land; men paa dette Forhold bødes der ved den store Masse af Sampaner eller Færgebaade, der, undertiden roede af 6 Mand, hurtig bringe Passagererne til og fra Land. Af disse Baade finder man hver Morgen Skibet omringet, og fra alle Sider høres en Skrigen og Raaben for at hverve Passagerer; med denne Raaben blander sig Konchyliesamlernes. Med deres smaa, som oftest af en Træstamme udhulede Baade, der ere fyldte med de smukkeste Konchylier, indfinde de sig tidlig om Morgenen ved Skibet, og, saasnart man seer ud over Relingen, modtages man af et Chor af Stemmer: »Sar, I am a very good man, very cheap« osv. 1 Reglen afsluttes dog Kjøbene for en Tiendedel af,

hvad Sælgeren har forlangt for sine Varer; desuden kommer der ogsaa Hinduer ombord for at sælge Kaschmirshawler, Ibenholt- og Cedertræesskrin o. Lign., saa at Kobryggen under Mandskabets Fritid lignede et stort Marked.

Men morsommere og mindre trættende end alle disse Folk ere de smaa malajiske Drenge, som i smaa Baade komme paa Siden af Skibet for at vise deres Færdighed i Dykning. Kaster man en lille Mønt ud, da roe alle Baadene med de smaa Pagaiaarer hen mod Stedet, hvor den faldt, og een, to, tre, ere alle Drengene paa Hovedet i Vandet, og ufejlbarlig viser en af dem sig strax efter med Mønten i Haanden; Alle klattre nu atter op i Baadene efter at have bjergetSingapore.

de omkringd rivende Aarer og følge med Opmærksomhed alle Armbevægelser, som kunne antyde, at en anden Mont bliver kastet. Imidlertid ere de ikke ledige; medens de med Hænderne manøvrere Aarerne, anvende de Fødderne til at ose det Vand ud af Baaden, som kom ind, da de klattrede op. Naar de mærke, at man har seet nok af denne Kunst, tilbyde de sig at dykke under Skibet eller at kæntre med Baaden. Dette Sidste seer ganske morsomt ud; paa engang vende alle Baadene Kjølen ivejret, og de nedenunder liggende Drenge strække Armene op og tromme med Hænderne paa Bunden af deres Fartøj; efter et Minuts Forløb dukke de op, kæntre Baaden om igjen, springe op i den, og nu gaar Os-ningen baade med Hænder og Fødder, saa at Baaden i mindre end et Minut atter er læns. Fra deres tidlige Barndom drive de denne Forretning og uddanne sig, samtidig med at de tjene Penge, til duelige Dykkere, hvilke i stor Scala anvendes til at rense Skibenes Bund. Under vort Ophold i Singapore havde vi hver Dag Dykkere nede for at skrabe Bunden reen; et Bræt hang udenbords i Vandfladen, og herpaa hvilede de sig mellem hver Dykning.

Hvor afvexlende Synet af den af europæiske Skibe, malajiske Prauer og chinesiske Junker opfyldte Rhed end er, saa lokker dog Staden med sine store, prægtige europæiske Bygninger, sine chinesiske Basarer og sine Kirker, Moskeer og hinduiske Templer snart den Rejsende iland. Over Staden knejser Fortet med sine Barakker paa Toppen af en circa 300 Fods Høj. Fra dets Flagstang lyser om Natten et klart Fyr ud over Rheden, og om Dagen signaleres herfra forbisejlende og ankommende Skibe. Nedenfor Fortet ligger det europæiske Qvarteer med et Par smukke Kirker, en prægtig Museumsbygning og alle de af herlige Haver omgivne Beboelseshuse. Mellem disse og Stranden løber en bred Allee, der er Stadens vigtigste Promenadeplads, og her udfoldes al Luxus i den kølige Skumringstid. Under vort Ophold gav det 74de

højlandske Regiments Musikcorps, der nu efter 11 Aars Fraværelse fra England skulde vende hjem, en Afskedsconcert paa den store, ved ovennævnte Allee liggende Paradegrund, og ved denne Lejlighed viste hele Singapores Befolkning sin Rigdom og Luxus. Alleen udfor Paradegrunden var fyldt med prægtige europæiske Equipager, hvorfra Stadens Damer i elegante Toiletter hørte paa de højlandske Sækkepiber, og mellem dem færdedes europæiske Ryttere paa smukke arabiske og persiske Heste sammen med den rige chinesiske Kjøbmand i sin Gig, trods sine Millioner klædt i samme tarvelige Dragt som hans yngste Handelsbetjent. Om Dagen i den brændende Solhede er Alleen næsten tom, man seer kun Arbejderne ved Stranden, hvor Ebbe og Flod ganske praktisk benyttes til at losse Steen, idet de malajiske Prauer ved Højvande gaae saa langt ind som muligt og kaste deres Steenlast i Havet; ved Lavvande gaae Arbejderne da paa tør Strand ud til Bunkerne og slæbe dem iland, førend næste Højvande indtræder, og spare saaledes alle Anlæg af Kajer eller Tillæg-ningsbroer.

Vestfor og nordfor det europæiske Qvarteer ligge de chinesiske Basarer, der fremfor de malajiske Boder udmærke sig ved Billighed, og mange engelske Varer faaes her til omtrent samme Priis som i selve England Udenfor den egentlige By ligge lange Forstæder af chinesiske og malajiske Hytter, og udenfor disse kommer man til et veldyrket Land. Chineserne have for Størstedelen bortryddet Junglekrattet for at benytte Jorden til Agerbrug; tidligere var Krattet Tilholdssted for en Mængde Tigre, og for ikke mange Aar siden regnede man, at

een chinesisk Agerdyrker om Dagen blev dræbt af Tigrene: nu ere disse udryddede fra Øen, men af og til svømmer dog en enkelt over det smalle Stræde mellem Malakka og Singapore Øen, men maa inden ret lang Tids Forlob bøde derfor med sit Liv.Singapore. Pt. de Galle.

Her, udenfor Byens Larm have de rige Privatmænd deres Villaer, omgivne af prægtige Piaver; her behøves ikke Drivhuse, i det herlige Klima trives Alt, selv den mest følsomme Plante, i det Frie, og vi Nordboer føie os som i et kolossalt Drivhuus. Mellem Palmerne titte undertiden smaa smagfulde Kiosker frem, og rundt om i Haven findes Springvand og Canaler, hvorpaa den pragtfulde Victoria regia spreder sine mægtige Blade, medens den hvide Blomst langt overstraaler sin Nabo, Lotusblomsten.

Den 4de December 0111 Morgenen lettede »Vega« Anker, og passerende Raffles Fyrtaarn, hvis hvide Bygninger ligge malerisk paa en af Palmer bevoxet Skraaning, stode vi atter nordpaa gjennem Malakkastrædet. Vejret vedblev at være smukt, men, da det var stille, føltes de 30 Gr. i Skyggen stærkt. Ligesom i Singapore havde vi her hver Aften stærk Lynild i Horizonten, men ingen Torden hørtes. Da vi kom nordligere op i Strædet, blev Vejret mindre stadigt, og fra alle Sider flk vi Byger, der først den 8de antoge en mere stadig Charakteer og næsten udelukkende kom fra Øst. Denne østlige Vind fulgte os nu i nogle Dage, navnlig om Natten ledsaget af stærke Regnskyl, men Vinden var svag, saa at vi forst den 14de fik Bassas Fyr ved Ceylons Sydostkyst isigte. Næste Morgen stode vi langs Ceylons herlige Sydkyst vesteri mod Pt. de Galle, i hvis Havn vi ankrede Kl. 3 Efterm.

Det er nu hævet over al Tvivl, at Galle er Bibelens Tar-sis, hvorfra Salomon hentede Guld, Elfenbeen og ædle Stene. Galle var allerede dengang en Handelsplads af stor Vigtighed, og som saadan har den længe holdt sig. Hertil bragte Østasiens Folk deres Varer for at handle med Araberne, og, da senere Europæerne kom i Besiddelse af Pladsen, var den det vigtigste Udskibningssted. Voldene, som omgive den europæiske Del af Staden, ere Levninger fra Portugisernes Tid, medens deres Efterfølgere, Hollænderne, der mere vare Handelsmænd end Krigere, have efterladt sig Minder af en

mere fredelig Natur; vei have de bygget de Batterier, som beherske Havnen, thi Portugiserne, som ikke ventede sig en Fjende fra Sosiden, havde ladet denne fuldstændig aaben, men forresten gjenkjender man bedre den tidligere hollandske Coloni paa de de store, solide Huse, de prægtige Alleer, som overskygge Gaderne i Fæstningen, og de talrige Cana-ler. For Øjeblikket staaer Pt. de Galle som Udførselsstad langt tilbage for Colombo, der ligger nærmere ved Kaffeplantagerne og Caneeldistricterne. Der, hvor Hollænderne tidligere ladede deres Skibe med rige Caneellaster, udskibes nu kun Kokosnødder; hele den sydvestlige Deel af Øen er nemlig saa tæt bevoxen med Kokospalmer, at det seer ud som en eneste stor Skov.

Pt. de Galles Existents beroer nu væsentligst paa, at den anløbes af alle Paquetter til Østasien, og den største Deel af Befolkningen lever af at falbyde alle Slags Curiositeter til Passagererne. Fra det Øjeblik, en Damper lader sit Anker falde i Havnen, til det Øjeblik, da Falderebstrappen loftes op, opfyldes i Pt. de Galle den Handlendes Sind kun af een Tanke: de flydende Bygninger have Passagerer, og de være hvilkesomhelst, Rupees maae de have, og det er det Eneste, han bryder sig om; for at sikkre sig disse Rupees tager han ikke i Betænkning at forlange hundrede Gange Værdien af sine Varer, hvad enten disse nu bestaae af ædle Stene, ud-skaarne Sager af Skildpadde, Ibenholt eller Elfenbeen, indiske Broderier eller Hvadsomhelst.

Skibet er øjeblikkelig omringet af de mærkværdige singhalesiske Baade, der bestaae af en udhulet Træstamme, paa hvis ene Side et Stykke Træ af Form som en mindre Baad og baaret af to Bomme flyder paa Vandet og tjener til Ligevægtens Vedligeholdelse. Som Beviis paa, hvorledes Handelen drives her, alt Andet end til Fordeel for de godtroende Passagerers Lommer, skal jeg anfore følgende Scene: »Ver pine ish stone Sar! — Sar no buy? — Moon ish stone —Wakwella.

Cat's eye — Sapphire — Ruby — How oiuch give Sar? — Sar I telling true — neber tell lie — I ver good man Sarf one gentleman he buy rne two hundred pound worth ish stone — Sar gib twenty pound, take this sapphire — No? gib ten Pound — Five pound Sar — Last price Sar. Sar — sav two pound? No!!! Ver well Sar, say one pound ten — og det godtroende Offer betalte 1 Pd. Sterl. 10 sh. for et Stykke Glas, som ikke var 1 sh. værd.

Det er en Selvfølge, at disse Kjøbmænd ere af alle mulige Racer, ligefra Malajen og Chineseren til Araberen og Kasch-mir-Kjøbmanden, foruden de indfødte Singhalesere, der kjendes paa de store Skildpaddeskamme, hvormed selv Mændene stryge deres lange Haar tilbage og fæste det i Nakken.

Næppe har Nogen været to Dage i Pt. de Galle uden at gjøre en Udflugt til Wakwella, en smukt beliggende Restauration omtrent 5 engelske Miil fra Fortet. Gjennem en af dettes Porte kjører man ud paa det store Glacis, bag hvilket den katholske Kirkes to Taarne rage op mellem Palmerne paa Toppen af en Høj. Vejen gaaer dernæst gjennem den Deel af Byen, som bedst kan betegnes som den asiatiske, idet nemlig alle Nationer her boe mellem hverandre. Denne Deel af Byen er fra Havnen fuldstændig skjult af Palmer, saa det er med Overraskelse, at man her finder den folkerigeste og største Deel af Pt. de Galle, som man hidtil har troet indesluttet af Fortets Mure. Vejen snoer sig nu mellem Riismarker, Bananplanteringer, Skove af Kokos- og Arecapalmer, indtil man efter tre Qvarteers Kjørsel kommer til den stejle Vej, der forer op til Bungalow'en, hvorfra man har den mest henrivende Udsigt mod Nord. Den frembyder den mest maleriske Blanding af Skov og So, Slette og Bjerg. Gindura Floden snoer sig mellem grønne Riismarker, og i Baggrunden sees Haycock, et isoleret Bjerg i den sydlige Provinds; men desværre var Luften under vort Ophold paa Ceylon ikke klar nok til, at man fra Wakwella Bungalow kunde see den berømte Adams Peak.Colombo. 438

Fra Wakwella kjører man langs Flodens Bredder gjennem Sletten, dernæst gjennem Skove af Kokospalmer og Brod-frugttræer til Caneelplantagen ved Gindura, hvorfra Vejen gaaer langs Stranden tilbage til Fortet. Denne Vej, der fører til Colombo, er i hele sin Længde, 70 engelske Miil, bogstavelig tait en Allee af Palmer, og næppe kan man tænke sig en smukkere Tour, om den end, trods Vegetationens Rigdom og Pragt, i Længden bliver noget eensformig og trættende. Mellem Palmerne findes den rigeste tropiske Underskov, ofte prydet med store, glimrende Blomster og saa at sige overspændt med et Net af frodige Slyngplanter. Spraglede Fugle flyve fra Green til Green, og smaa lysegrønne Fiirbeen løbe over Vejen eller op ad Træerne, medens den stygge, men uskadelige Leguan, som man undertiden skulde troe er halvtam, langsomt kryber bort fra Landevejen for at lade Vognen passere, hvæsende fra sit Tilholdssted i det tætte Buskads. Undertiden faaer man i Forbifarten et Glimt af det indre Land at see, de mægtige Hoje, som danne det bjergrige Parti omkring Candv, og stundom i Baggrunden Adams Peaks's hemmelighedsfulde Top. Saa langt tilbage i Tiden, som man kjender Ceylons Historie, har dette Bjerg været Gjenstand for de omboende Folks Overtro. En Fordybning i Klippen paa dets Top erklæredes af Brahmineme for et Mærke efter Vischnu's Fodtrin, af Buddhisterne for Buddha's og af Muhamedanerne for Adam's, hvoraf Bjerget har faaet sit nuværende Navn. Endnu den Dag idag drage store Skarer af Pilegrime til det hellige Sted, hvor et Tempel er oprejst.

Paa venstre Side af Vejen har man den blaa Sø, hvoraf der nu og da hæver sig en Klippe, over hvilken selv i Stille det indiske Oceans Dønninger skummende taarne sig i Vejret. Strandbredden er klædt med Grønt heelt ned til Flodtidens Omraade, hvor det gule Sand skinner i Solen. Paa enkelte Steder træder en Klippe heelt ud til Stranden, hvor den lodretColombo.

hæver sig op af Bolgerne, for det Meste dannende smaa Havne, hvori Fiskerbaadene, der hele Dagen sees arbejde langs Stranden, finde Læ

Paa en saadan i Havet udspringende Klippe, Mount La-vinia, tæt Syd for Colombo, har Sir Edward Barnes, den mest berømte blandt Ceylons engelske Gouverneurer, bygget et lille Slot, der nu benyttes til Badested og Sommerophold for Colombos Indbyggere. Paa lang Afstand sees den smukke Bygning paa Toppen af den i

Havet udskydende Høj, og i de paa Grund af den friske Søbrise kølige Sale forfrisker man sig, efterat man paa Landevejen har stønnet under den brændende Solhede.

Endelig komme vi til Colombo, Ceylons nuværende Hovedstad, om end Gouverneuren for Øjeblikket boer i Candy. Det nuværende Fort er bygget af Hollænderne. Indenfor de 4 Bastioner mod Landsiden og de 7 Batterier mod Søsiden, som nu for en stor Deel slojfes, ligge alle Gouvemements-bygningerne; men med Undtagelse af de militaire Embedsmænd, som paa Grund af Tjenesten ere nødte til at boe her, have Colombos europæiske Indbyggere bygget deres Villaer enten paa Hojderne udenfor Byen eller i de store Caneel-plantager. Denne Forstad gjør et mere behageligt Indtryk end Fortets støvede Gader, hvor man er udsat for Solens brændende Straaler. Medens Husene i Fortet ere en klodset Tillæmpning af europæisk Bygningskunst paa Huse byggede efter tropiske Fordringer, liggeHusene i Forstaden langt fra hinanden, omgivne af store, skyggefulde Haver; de ere sjeldent mere end een Etage høje, men indtage til Gjengjæld et meget stort Areal; deres brede Verandaer bæres af Søjler, deres Værelser ere høje og holdes kølige ved indiske Ponka'er; Gulvene ere belagte med Fliser, og Vinduer og Dore dannes af venetianske Jalousier, aabne ud til Haven for at give Adgang for frisk Luft. Foruden denne Forstad indtages et stort Areal udenfor Volden af Singhalesernes, Maurernes, Malabarernes og Ma-344

lajernes hvide Leerhuse. Naar man erindrer, at Colombos Indbyggerantal overstiger 100,000, kan man forestille sig, at den med sine eenetages Huse, store Haver, Canaler og Søer har en betydelig Udstrækning.

I Colombo findes et Museum, hvori man foruden en Mængde singhalesiske Industrigjenstande har samlet nogle Levninger af stor archæologisk Interesse fra Ceylons gamle Hovedstæder, der nu ligge i Ruiner i den usunde nordlige Deel af Øens Indre. Den mærkeligste blandt disse Levninger er en 6 Fod høj Steenløve fra Polonnaruwa, hvorpaa Kong Niccanka Kirti's (1187—1196) Thrane stod.

Forresten frembyder Colombo ikke Meget af Interesse; den har ingen Fortidsminder, og som en moderne Stad besidder den heller ikke stor Tiltrækning for den Fremmede.

Interessant er derimod Folkelivet i en saa stor Stad; under mit Ophold i Colombo fandt netop en muhamedansk Fest Sted; man kunde kalde det Carneval, thi overalt mødte man paa Gaderne nøgne Mennesker, malede med de mest spraglede Farver, som man sagde mig forestillende Tigre; deres lange Papirshale blev baaren efter dem ligesom et Slæb; paa Gadehjørnerne gjorde de Holdt, og omgivne af en stor Folkemasse opførte de Dandse og Kampe.

Da jeg en Formiddag sad i Søjlehallen udenfor Hotellet, bragte et for 50de Gang gjentaget »Sar« mig til at vende mig om og see ud paa Gaden. Personen, der saa ihærdig havde forsøgt at tildrage sig min Opmærksomhed, var en høj, mager, pjaltet Plindu, der, saasnart jeg vendte mig om, skyndte sig hen til en lille flad Kurv, som han havde sat fra sig paa Gaden. Til min store Glæde saae jeg, da han loftede Laaget af, en stor, over 5 Fod lang Brilleslange ligge sammenrullet i Ku rven. Slangebesværgeren satte sig nu paa Hug tæt ved Kurven og begyndte at spille paa en Rorflojte; Slangen rejste strax Hovedet 1 Vejret, og, da Musiken fortsattes, blev den urolig, hvæsede, rejste sig lodret op paa sin endnu sammen-JERNBANEN TIL CANDY.Candy.

rullede Hale og blæste Nakken op, saa at den fik en skjold-lignende Form, hvorpaa Brillefiguren saaes. Den stirrede paa Besværgeren, hvis Øjne vare stivt heftede paa den, kastede sig et Par Gange frem, som om den vilde bide ham, men blev, efterhaanden som Musiken blev langsommere og blidere, mere rolig, begyndte en langsom vuggende Bevægelse med Overkroppen og sank efterhaanden tilbage i Kurven; Besværgeren lagde nu Fløjten fra sig, og, holdende den tæt indenfor Hovedet med den ene Haand, snoede han Dyret to Gange om sin Hals og kom saaledes nærmere; efterat han gjentagne Gange havde ladet den kysse sig paa Panden, lagde han den atter ned i Kurven, som han, da Slangen gjorde Tegn til at rejse sig, hurtig tildækkede. Mange have paastaaet, at Gifttænderne udbrødes, førend Besværgeren foretog sine Kunster; men at dette ikke altid er Tilfældet, kjender

man flere sørgelige Exempler paa.

Medens Professor Nordenskiöld gjorde en Udflugt til de paa Ædelstene saa rige Egne omkring Ratnapura, og Dr. Almqvist besteg Ceylons højeste Bjerg, det 8300 Fod hoje Pedrutalagala, besøgte jeg de singhalesiske Kongers sidste Hovedstad Cand)-, der er bekjendt for sin dejlige Beliggenhed mellem Bjergene i Midten af Øen.

Jernbanen gaaer förest gjennem de frugtbare og veldyrkede Egne omkring Kalany Ganga, men snart kommer man ind i tæt Junglekrat, og endnu længere inde begynder Terrainet at blive bakket, indtil man til Slutning kommer ind i selve Candy-bjergene. Junglekrattet paa Hojenes Sider er ryddet afvejen for at give Plads for Kaffeplantagerne. Ved Rambukana, omtrent 20 engelske Miil fra Candy, begynder den smukkeste Deel af Touren med en Stigning af 1 paa 45. Paa en Strækning af 10 engelske Miil snoer Banen sig opad paa Bjergsiderne gjennem et Landskab, som med den tropiske Yppighed forener det Storartede ved et Alpelandskab. Banen, der paa dette Stykke gaaer gjennem 12 Tunneler, hvoraf den længste346

er over 700 Fod lang, gaaer ofte over rivende Bjergbække, der styrte ned ad den stejle Side, indtil de noget længere nede mod Dalbunden paa en sindrig Maade hemmes i deres vilde Lob og tvinges til at gjöre Nytte ved at vande Riis markerne, der ligge op ad Bjergsiden i Terrasser, hvorover Vandet udbreder sig og langsomt siver fra den ene til den anden nede i Dalen. Paa den anden Side af Dalen hæve sig Dolosbagie-Hojene, hvis Sider ere bevoxede med Kaffe, og i Baggrunden sees de høje Bjerge omkring Adams Peak. Tilvenstre har man Allegallas høje Top, til hvilken Bjergsiden fra Jernbanen stiger stejlt op, saa at Dyrkning bliver umulig, og det vilde Krat hænger i al sin Yppighed ud over Banen. Ved Kaduganawa, der ligger i et Pas, som danner Indgangen til Candys Taffelland, er oprejst et højt Monument for Capitain Dawson, der i 1820—-29 anlagde en Militairvej mellem Colombo og Cand)7, et sandt Mesterstykke, som man fra Jernbanen seer paa forskjellige Puncter. En gammel singhalesisk Spaadom forkyndte, at det candiske Rige skulde erobres, naar man kunde kjøre med Oxer gjennem en vis Klippe, som ligger tæt nedenfor nævnte Pas, og naar en Rytter kunde ride gjennem Klippen, hvilket ved denne Vejs Anlæggelse virkelig gik i Opfyldelse.

Liggende midt i det naturlige Bassin, som omgives af smukke, skovbevoxede Hoje, paa hvis Sider hist og her en Bungalow titter frem gjennem den yppige tropiske Vegetation, ved en lille kunstig Sø, som i høj Grad forskjønner Scenen, kan Cand}' næppe overgaaes i Skjønhed og Ynde, hvad Beliggenheden angaaer; men det er næsten ogsaa det Eneste, der nu udmærker Byen, thi paa Grund af de talrige Ildebrande, som i Krigstid have hjemsøgt den, findes der ikke mange Bygninger, som ved deres Alder kunne gjøre Fordring paa Interesse.

En Floj af det gamle kongelige Palads findes vei endnu og benyttes til Regjeringslocaler, men selv dette kan næppeYaschiki i Tokio. (Se Side 308).

gjøre Fordring paa mere end 250 Aars Alder. I Forbindelse med denne Fløj staaer ved en Muur det Tempel, som indeslutter Buddhas hellige Tand. Over en prægtig Steenbro, som fører over en med Vand fyldt Grav, der staaer i Forbindelse med den tæt ved liggende Sø, kommer man ind i en stor, fiirkantet Portbygning, hvorfra Trapper byggede paa Murens Yderside, føre op til et ottekantet Taarn, hvori nu et stort Bibliothek af Palimanuscripter forvares. Gjennem en Forgaard kommer man dernæst ind til Helgenskrinet, der er udstyret med usædvanlig klodset, østerlandsk Pragt; heri forvares Tanden, der ved højtidelige Lejligheder fremvises for Folket. Den nuværende Reliqui er en ca. 2 Tommer lang Elfenbeens Tand, der slet ikke seer ud til at have tilhørt et Menneske, og den er ogsaa vitterlig en Forfalskning. Den originale Reliqui bragtes i det fjerde Aarhundrede e. Chr. til Ceylon som en Prindsesses Medgift, men den blev 1560 højtidelig opbrændt af den portugisiske Ærkebiskop i Goa; kort efter fremkom paa 3 forskjellige Steder i Ceylon 3 Efterligninger, hvilke alle paastodes at være den originale,348

som skulde være bleven reddet fra Portugisernes Vold, medens disse havde brændt en falsk Tand. En af disse Efterligninger, der dyrkedes med ligesaa stor Iver som den oprindelige Reliqui, er det, som nu findes i Candy.

I en Park ligeoverfor Templet ligge flere Dagoba'er, kuppelformede Templer, af hvilke de ældste singhalesiske Konger i Anuradhapura byggede nogle saa store, at de endog nærmede sig Ægyptens kolossale Mindesmærker i Storartethed. At besøge disse storartede Ruiner, der ligge Nord for Candy i en usund med tæt Jungle bevoxet Egn, er forbundet med store Vanskeligheder og tager lang Tid. Da jeg for en Kaffeplanter beklagede mig over ikke at have 8 Dage tilovers for en Udflugt til Anuradhapura, svarede han, at dertil maatte jeg idetmindste have en Maaned, thi foruden 8 Dage til selve Rejsen, maatte man beregne i å 2 Uger til at ligge med Feber, Noget, der var saa uundgaaeligt i disse Egne, at man gjerne kunde beregne Tid dertil i Forvejen.

For om muligt at faae nogle Palimanuscripter at kjøbe besøgte jeg Malvvatte Vihare (Vihare-Kloster) paa Søens sydlige Bred. Med stor Velvillie blev jeg modtagen af en ung Munk, der havde gaaet i en engelsk Skole og talte taalelig Engelsk. Som det i Regelen gaaer med buddhaistiske Præster, naar de faae Indblik i Vestens Cultur, lod han ikke til at lægge stor Vægt paa sin egen Religion, men yttrede derimod en brændende Lyst til at besøge Europa og udvide sine Kundskaber. Paa hans lille Celles ellers nøgne Vægge hang et Verdenskort, tegnet af ham selv, samt en stor Tegning af den store aarlige Procession i Candy, i hvilken de hellige Elefanter deeltage; denne sidste tilligemed et Par Palibøger kjøbte jeg af ham; men, da jeg vilde betale, rystede han paa Hovedet, og tagende mig i Haanden førte han mig gjennem en Mængde Corridorer til Klosterets Capel, hvori en Buddhafigur var opstillet; i den foran Guden staaende enorme Kasse bad han mig nedlægge, hvad jeg ønskede at give for hans DAGOBA I CANDY.Candy.

Arbejder. Palibogerne bestaae af Blade af Palmyrapalmen, alle trukne paa en Snor, de have en langagtig, rectangulair Form, og paa hver staaer io å 20 lange Linier; som Bind benyttes to Træstykker, hvorigjennem Snoren ogsaa gaaer. Skrivningen gaaer for sig paa folgende Maade: Bladet lægges paa Bordet, og med en Jernstift, paa hvis pragtfulde Udstyrelse Singhaleseme ofte lægge stor Vægt, indridses nu Skriften, idet Stiften fores med højre Haand og faaer Støtte ved at hvile i en Udskæring i venstre Tommelfingers Negl; senere fyldes Ridsningen med Fane. Inden jeg skiltes fra min Ven, bad han om min Adresse og om Lov til at skrive til mig, ligesom han ogsaa bad mig skrive til ham, hvis jeg vilde have flere Paliboger.

Inden jeg forlod Candv, aflagde jeg et Besøg i den kgl. botaniske Have, der har været af stor Betydning for Ceylon saavel i videnskabelig som i økonomisk Henseende. Dens Forstander, Dr.Thwaites, var den Förste, som indførte Chinabark dyrkningen paa Ceylon. Allerede 1859 gjorde han opmærksom paa, at Ceylon egnede sig ligesaavel dertil som Indien, hvortil Cl. Markham samme Aar havde bragt nogle Planter fra Sydamerika. Fra Bombay overfortes nu nogle til Ceylon, hvor man i Begyndelsen troede, at de ikke kunde trives under 4000 Fod over Havet; men Dr.Thwaites viste, at der selv 1000 Fod over Havet Intet var tilhinder derfor. Det var dog først 1868, at Chinabark fra Ceylon tildrog sig Opmærksomhed paa Londons Marked, og nu steg Efterspørgselen, saa at der for Øjeblikket plantes over 2 Millioner Træer aarlig paa Ceylon.

I en særskilt Indhegning i Haven fandtes Liberisk Kaffe, som man i de senere Aar har begyndt at indfore paa Ceylon.

Imidlertid var den 22de December, til hvilken Dag vor Post var bestilt til Pt. de Galle, kommen, og samme Dags Eftermiddag lettede »Vega« Anker og stod ud fra Ceylons smilende Kyst. Den svage og ustadige Monsun bevirkede,35°

Aden.

at Dampen ofte maatte tages tilhjælp, men Vejret var smukt, og de herlige, varme, maaneklare Nætter dannede en stor Modsætning til Forholdene under vor forrige Juul. Hvad Grunden end kan have været, saa er det dog vist, at Julen deroppe i Isen havde et meget højtideligere og festligere Præg end denne, hvor vi, om end midt paa Oceanet, dog ikke folte os saa isolerede som forrige Aar; da havde vi flere Dage iforvejen beskjæftiget os med Forberedelser til Juleaftenen; nu vare Tankerne saa optagne af tusinde andre Ting, at man knap tænkte paa den, forend Dagen kom. Deroppe kan man næsten sige, at Julen havde et mere hjemligt Præg, med Sneefog, Kulde og

Mørke udenfor og det hyggelige, oplyste Mellemdæk, svarende til den hjemlige Stue; hernede i Troperne fristedes man slet ikke til at sidde i den trykkende varme Messe, Enhver søgte snarest muligt op paa Dækket. Uagtet man her meget lettere kunde arrangere Juletræ,, tænkte dog Ingen paa det, man kunde jo ikke have det paa Dæk, og nede var det for varmt. Nytaarsaften fik vi et lille Pust fra Pitlekaj, idet Nogle af Mandskabet, udklædte som Tschuktscher, om Aftenen aflagde et Besøg i Messen, hvor de i et Qvarteerstid forte en meget livlig Conversation med de faa tschuktschiske Ord, som uudslettelig havde fæstet sig i deres Minde.

Imidlertid gik Tiden, og vi nærmede os det lykkelige Arabien, hvis høje Kyst vi fik isigte den 5te Januar. Næste Dag vare vi nærmere ved den; men, hvor megen Umage vi end gjorde os, var det os dog umuligt at opdage et eneste Træ; overalt Sand og atter Sand, der skinnede rødguult i Solen; 1 Baggrunden saaes høje, sorte Bjerge. Den 7de, om Morgenen, kastedes der Anker paa Adens Rhed udfor det opad Bjergsiden malerisk liggende Steamer Point. Den italienske Aviso-damper TEsploratore < saluterede det svenske Flag, og allerede her fik vi et Beviis paa den italienske Gjæstfrihed,Aden.

som senere blev os tildeel i saa høj Grad i Kairo, for ikke at tale om i selve Italien.

Aden blev taget af Engelskmændene i 1839 og var saaledes deres første Erobring under Dronning Victorias Regjering. I de nærmest paafølgende Aar maatte Fæstningen flere Gange udholde Belejringer af de omboende Stammer, navnlig Abdalier og Fadthelier, der dog alle endte med Arabernes Nederlag; men, efterat disse havde ophørt med deres regulaire Krigstog mod den unge Coloni, gjorde de i lang Tid Omegnen usikker: mange Snigmord forekom, og endnu den Dag idag advarer »Sailing Directions« de Søfarende mod at lande paa Jebel Hasan, det Forbjerg, som mod Vest begrændser Bugten. Dog foreligger der intet Mord, efter at Brigadier Coghlan i 1858 havde foretaget et Tog mod Ali bin Mahsin, Sultan af Abdali. Naar man undtager Gouvernementsbygningernes smukke Beliggenhed paa den Klippe, som mod Øst begrændser Indløbet til Bugten, frembyder Steamer Point intet Seeværdigt, og man tager derfor strax afsted til selve Byen Aden, der ligger paa Bunden af et gammelt Krater paa Østsiden af Halvøen. Denne falder stejlt af mod Havet paa tre Sider, medens den mod Nord ved en smal Sandtange staaer i Forbindelse med Fastlandet. Den omtrent 3 engelske Miil lange Vej til Aden er ganske rig paa Afvexlinger; snart kommer man forbi en arabisk Landsby med hvide Huse med fladt Tag, snart forbi en Klynge usle Somalihytter, byggede af Ror og Leer eller opad Bjergsiden af nedrullede Steen. Lange Tog af Kameler og Muul-æsler, belæssede med Kaffesække, drives ned mod Steamer Point, og Masser af Fodgængere færdes paa Vejen, hvor man seer saavel den stolte Araber som den mørkere, kraftig byggede Somali-Neger fra den ligeoverfor liggende afrikanske Kyst. Naar man nærmer sig Byen, gaaer Vejen i Zigzag opad Bjergsiden, indtil den kommer til den i Kratervæggen sprængte Stadsport; rundtom paa Toppen af Kraterranden352

sees Befæstninger, hvoriblandt særlig maa mærkes den stærke »Isthmus-Position«, der behersker den ovennævnte Sandtange. Naar man er kommen gjennem Porten, seer man Byens hvide Huse, hvorover Moskeerne med deres Minareter rage op, ligge i den ostlige Side af den af Bjerge omsluttede Dal, hvori de berømte Cisterner findes. Krateret er næsten circulairt; mod Vest er Siden meget stejl, og Regnvandet, som lober ned ad den, fores hurtig til Havet ad en Mængde lange, smalle Klofter, som ikke staae i Forbindelse med hverandre; paa den østlige Side er Bjerget vei ligesaa stejlt, men Skraa-ningen er her omtrent midt imellem Toppen og Havets Niveau afbrudt ved det store Tafifelland, hvorpaa Byen ligger, og som indtager omtrent en Fjerdedeel af hele Halvøens Areal Dette Plateau er gjennemskaaret af talrige Kløfter, der næsten alle convergere mod samme Dal, der saaledes modtager den største Deel af Regnvandet, som falder paa Halvøen. Bjergenes Stejlhed, den vulkanske Tuffsteens Haardhed og den næsten fuldstændige Mangel paa Muldjord, Alt forener sig for at forhindre, at Vandet i nogen væsentlig Grad siver igjennem, og selv et ganske sædvanligt Regnfald er derfor tilstrækkeligt til at sende rivende Vandstrømme, der ikke sjelden naae en Flods Dimensioner, ned i Dalen. For at samle og opbevare dette Vand ere Cisternerne byggede. Efter al Sandsynlighed bleve de forst byggede under den anden

persiske Invasion i Jemen ca. 600 e. Chr.; men de forfaldt i Tidens Løb, og forst i de sidste tyve Aar have Englænderne restaureret nogle af dem; 13 Cisterner, der tilsammen kunne indeholde 8 Millioner Gallons Vand, ere nu færdige. De ere temmelig phantastiske i deres Form; nogle ere dannede ved et Dige, bygget tværs over Dalen, ved andre er en Indskæring i Klippen fordybet og en Barri re af Muurværk bygget foran den, medens enhver Revne i de omkringliggende Klipper er bleven benyttet og ved smaa Aqvæducter sat i Forbindelse med hinanden og med de store Cisterner. Saavel BundenCISTERNERNE VED ADEN.Ægypten

353

som Siderne af Cisternerne ere cementerede, og Muurværket mellem og omkring dem, paa hvilket man kan gaae heelt op til Dalens Bund, gjor et storartet Indtryk, der forskjønnes ved de smaa Planteringer, som man med stor Kunst og Smag har anlagt deels nedenfor Cisternerne, deels mellem dem. Naar den øverste Cisterne er fyldt, flyder Vandet gjennem Render i Diget ned i den næste, og saaledes dannes en complet Kjæde, der naaer lige til Hjertet af Byen. Adens aarlige Regnmængde overstiger sjeldent 6 Tommer, og foruden Cisterne maa man derfor have andre Midler til Vandforsyning; foruden ved adskillige Condensatorer skeer denne ved en over 7 engelske Miil lang Aqvæduct, der er fort til Staden fra Scheik Othman.

Tidlig om Morgenen den 9de Januar forlod »Vega« Aden og passerede næste Nat Bab-el-Mandeb. Under afvexlende Stille og laber Vind, snart med, snart imod, og naturligviis uden paa denne Aarstid at lide af den forfærdelige Hede, for hvilken det rode Hav om Sommeren er bekjendt, stode vi nordpaa og vare allerede den 22de isigte af Sinai; men det sidste Stykke gjennem den smalle Suezbugt var det længste, og i 4 Døgn maatte vi med Sejl og Damp krydse mod den stive nordlige Vind, undertiden vendende hver halve Time, saa at der naturligviis ikke var Tale om, at vort lille Mandskab i den Tid kunde komme tilkojs. Endelig den 27de Januar fortojede vi i Port Ibrahim, hvor vi strax modtoge en Indbydelse fra det geographiske Selskab i Kairo, hvor vi bleve modtagne med en overordentlig Gjæstfrihed. Den Tid, som Festerne lode os tilovers, benyttede vi til Udflugter i Staden og dens Omegn.

Mohamed Alis prægtige Alabaster-Moskee, Chalifernes og Mamelukkernes Grave besøgtes, og nede i selve Kairo gjennemstrejfede vi den tyrkiske Basar eller kjørte ud ad Vejen til Schubra; paa denne Vej, Kairo's »rotten rovv«, moder man lange Rækker af Eqvipager, foran hvilke de lette,elegante Sâis løbe, banende Vej for Vognene i Trængslen. Her seer man Eliten af den europæiske Befolkning blandet med let tilslørede Haremsdamer, der nysgjerrige kikke ud gjennem de lukkede Vogndøre.

Nilen og Pyramiderne.

Med den svensk-norske Generalconsul Bødtker kjørte vi ad den prægtige Allee, som Ismail Pascha har anlagt fra Kairo til de store Pyramider ved Gizeh. En Timestid senere stode vi, pustende af Varme, paa Toppen af den over 400 Fod høje Cheops-Pyramide, i hvis Centrum vi derefter besaae Gravkamrene, og til Slutning besøgte vi Sphinx og det tætved nede i Sandet liggende Granittempel.

Medens nogle af os gjennem Ørkenen rejste til den forstenede Skov, gik andre op gjennem den herlige Nildal til Sakhara, hvor Ruinerne af det gamle Memphis findes. Større Interesse frembyde imidlertid den nærved liggende Trappetrinspyramide og Apisgravene, der afMariette ere gravede ud af Sandet. Fra en lang Gang gaae Oxernes Gravkamre ud til Siden; i hvert staaer en enorm Kiste, hugget ud af een Steen, saa stor, at man endog i en af dem har anbragt et Bord og nogle Stole, hvor Tourister kunne spise Frokost.Slutning.

355

Vi foretrak imidlertid at holde vort Maaltid i Ti's Mastaba, er stort Tempel, der ligeledes er gravet ud af Sandet, som bedækkede det. Efter at have beseet de smukke og interessante Vægmalerier i Templets inderste Deel rede vi paa Æsler hjem over Digerne, som gjennemkrydse Dalen i alle Retninger og spille en stor Rolle for Samfærdslen under Nilens Oversvømmelse.

Den 3die Febr. forlod »Vega« Suez og gik ind i Canalen. Om Natten sank Temperaturen til i°, uagtet vi havde Africas saa meget omtalte brændende Ørkener paa begge Sider.

Efter nogle laa Timers Ophold i Port Said, sejlede vi ud i Middelhavet. Den 9de saae vi i det Fjerne Gretas høje, sneedækkede Bjerge, et Syn, der næsten forekom os hjemligt. Tre Dage senere gik vi igjennem Messinastrædet, passerede den næste Dag Stromboli, over hvis Top en blaa Rogskv svævede, og den 14de Februar dampede »Vega« ind paa Neapels Golf.

Herfra rejste Naturforskerne over Land til Kjøbenhavn, medens »Vega« med Nordenskiöld, Palander, Brusewitz og mig ombord aflagde et Besøg i Henrik Navigators Fødeby, og derefter den 25de Marts løb ind til Falmouth, hvorfra Nordenskiöld og Palander rejste til London og Paris, for atter at gaae ombord i Vliessingen, hvortil Brusewitz og jeg vare gaaede med »Vega«.

Den 16de April samledes Expeditionens Medlemmer atter i Kjøbenhavn, og den 24de April satte vi atter Foden paa svensk Grund. Rejsen var tilende.

Som jeg allerede i Begyndelsen af denne Bog har udtalt, er det for Øjeblikket umuligt at sige, hvilke Følgerne af Nordostpassagens Besejling kunne blive; sikkert er det, at et rigt Felt ligger aabent for Videnskaben, og det er sandsynligt, at ogsaa store Resultater i reent praktisk Retning ville kunne vindes. Jeg har allerede i denne Henseende omtalt den vestlige Trediedeel af Nordostpassagen: det kariske Hav.356

Slutning.

Den midterste Trediedeel fra Jenissej til Lena vil sikkert ogsaa i en nær Fremtid blive befaret; allerede nu begynde de norske Fangstmænd at gaae østenfor Jenissej. E. Johannesen var saaledes i 1878 tæt ved Actiniehavnen, og efterhaanden, som Fangsten aftager i de vestligere Have, ville Fangstmændene sikkert søge de gode Fangstpladser østenfor Cap Tscheljuskin, hvor vi, som tidligere nævnt, saae en Mængde Hvalrosser i Isen. Ved hyppige Besøg af Fangstmændene ville disse Egne og deres Iisforhold efterhaanden blive saa godt kjendte, at man kan beny tte Vejen til Lena til Handelsexpeditioner.

At naae Lenas Munding østerfra er maaskee endnu lettere, men det fordrer videregaaende Undersøgelser af Iisforholdene. Saalænge man sejler langs den Deel af Kysten, hvor de store Floder udmunde, har man en stor Chance for paa en vis Tid af Aaret at finde en aaben Kystrende; men østenfor Kolyma har man ikke noget Saadant at støtte sig til. Derimod have Hvalfangere i større Afstand fra Kysten sejlet langt vesterpaa, og Wrangel har selv om Vinteren fundet aabent Vand i nogen Afstand fra denne, saa Alt synes at tyde paa, at den østligste Trediedeel af Nordostpassagen deelviis maa tilbagelægges i en Snees Miils Afstand fra Kysten; hvor man skal forlade denne, staaer imidlertid endnu tilbage at afgjøre, og rimeligviis ere mange Expeditioner nodvendige for at lose dette Spørgsmaal.

Paa »Vega«s Rejse kunde naturligviis ikke alle disse Spørgsmaal løses, men Begyndelsen er gjort, og, som man siger, »c'est le premier pas qui cofte«.